

P. FREDERICK WILLIAM

FABER, kněz Oratoria

sv. Filipa Nerejského

BETLEM

Z angličtiny přeložil Jakub Pavelka

1 9 2 9

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

VINICE PÁNĚ.

1. A. M. Meynard, Duchovní život	Kč 45.—
2. A. Melka, Lekce pašijového týdne	Kč 10.—
3. F. W. Faber, Betlem. Díl I.	Kč 30.—
4. Paměti sv. Ignáce z Loyoly	v tisku
5. F. W. Faber, Betlem, Díl II.	"

BOŽÍ BOJOVNÍCI.

1. Život svatého Prokopa	Kč 4.80
2. Sv. Bonaventura, Život sv. Františka,
zakladatele řádu bratří Menších.
2. vydání	Kč 20.—
3. Blah. Hugo, Život sv. Norberta	Kč 10.—
4. F. Prat, Život svatého Pavla	Kč 15.—
5. Sv. Athanasios, Život svatého Anto-
nína poustevníka	Kč 10.—
6. G. Bernoville, Svatá Terezie Ježíškova	Kč 10.—

SVATÍ OTCOVÉ.

1. Svatý Řehoř Veliký, Čtyři knihy roz-
mluv	Kč 40.—
2. Vyznání svatého Augustina	Kč 40.—

KARMEL.

1. Svatá Terezie Ježíškova, Kniha zpráv	Kč 15.—
2. P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále	Kč 13.—
3. Bratr Guigues, Scala Paradisi	Kč 18.—
4. Svatá Terezie Ježíškova, Listy	Kč 10.—
5. H. Manning, Důvěra v Boha	Kč 10.—

STAROSLOVANSKÁ LITURGIE.

Missal slověnski. Čin i pravidlo mši	Kč 30.—
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum	Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum	Kč 80.—

Sv. Athanasios, Život sv. Antonína
poustevníka	Kč 10.—
Sv. Augustin, Vyznání	Kč 40.—
G. Bernoville, Svatá Terezie Ježíškova	Kč 10.—
L. Bertrand, Svatý Augustin	V tisku.
Sv. Bonaventura, Život svatého Fran-
tiška	Kč 20.—
J. Cibulka, Ikonografie a zobrazování
Ukřižovaného	Kč 48.—
Th. De Quincey, Johanna z Arku	Kč 10.—
F. W. Faber, Betlem I. díl	Kč 30.—
II. díl	V tisku.

B E T L E M

Všechna práva vyhrazena

FRED. WILLIAM FABER

BETLEM

PŘELOŽIL JAKUB PAVELKA

DÍL PRVNÍ

1 9 2 9

LADISLAV KUNCÍŘ V PRAZE

NIHIL OBSTAT

Dr Leo Otto Stanovský, censor

IMPRIMATUR

Pragae, 15. Novembris 1927

Nr. 13.284

† Dr Antonius Podlaha,

episcopus Paphiensis

vicarius generalis

*Ejhle Bůh, překonávající vědění naše,
Počet let jeho nevystižitelný.*

Job, XXXVI, 26.

*Toto pojednání o posvátném dětství nejmilejšího
a nejsvětějšího Vykupitele našeho klade autor
s nejněžnější zbožností, s nejpokornější dů-
věrou a s nejvroucnější uctivostí k nohám
SVATÉHO JOSEFA, snoubence Panny
Marie a velikého Pěstouna Páně.*

MÍSTO PŘEDMLUVY DOPIS

rev. Williamu Antonínu Hutchisonovi,

knězi Oratoria Londýnského.

Milý otče Antoníne, - před šesti roky se mi zdálo přirozeným, abych uložil v dopise k Vám, co bych měl říci jako předmluvu ke »Vzrůstu ve svatosti«. Tak velice a tak láskyplně jste byl sdružen s mým minulým životem a minulými zkušenostmi, které ona kniha představovala. Nyní se mi zdá ještě přirozenějším, abych učinil totéž s Betlemem.

Neboť tato kniha nejen že představuje minulost, ve které jste měl takovou účast jako v minulosti před šesti lety, ale budí z Božího dopuštění vzpomínky, které, jsou-li méně radostné, jsou právě proto tím něžnější. Ona vůle Boží, jež Vás postavila stranou a dala Vám zdánlivě za úděl na celý život jenom bolest a námahu v díle na jeho vinici, zklamala mnoho nadějí a zmařila mnoho záměrů, které nám byly dražší, než cizí dovede pochopiti. Přece však, trvám, jsme se nikdy proti ní ani v myšlenkách nevzpírali.

Vaše cesta na Východ - byla to vůle Boží - Vám nevrátila zdraví, kterého jste pozbyl v jeho službě, což by - mohu to právem říci, - mělo pro mne větší cenu, než pro Vás samého. Ani Vám neráčil dáti síly potřebné, abyste mohl ze své cesty těžiti literárně ku prospěchu jeho Církve, nebo k vysvětlení jeho slova. Ale mnoho Vašeho jest v této knize. Vám děkuje za

vše, co jest správného a přesného a malebného ve výjevech, které popisuje. Dodává to knize jakési smutné ceny pro mne, pomyslí-li, že při veškeré své neúplnosti jest jedinou památkou na Vaši namáhavou návštěvu svatých míst.

Mimo to, kde má líčení na sobě tak mnoho rysů z jezer Clydských a hor Argyllských, jest mi milo vzpomínati, že tyto obrazy jsou nám oběma společny, neboť po Vaší dlouhé nepřítomnosti jsme byli poprvé pospolu v příjemné a pohostinné samotě v Arden-caple.

Různé způsoby rozdělovati a pozorovati život našeho přesvatého Pána vždy Vás poutaly zvláštním zájmem a skutečně jste se jimi nemálo zabýval. Poslal jste mi ze Svaté země náčrtek vyličení jeho života spolu s místopisem Palestýny, Egypta a pouště, a kojil jsem se nadějí, že Vám bude dopráno jej provést. Nyní Vám chci povědět, co jsem zamýšlel touto knihou.

Jest několik způsobů, kterými můžeme pojednávat o tajemstvích tři a třiceti let nejmilejšího Pána našeho. Můžeme pozorovati každé z nich jednotlivě, jak samo o sobě jest plno milosti a krásy a zřejmě nepodobno kterémukoliv druhému. Za druhé je můžeme shrnouti v jisté skupiny a nazvati je tajemstvími radostnými, bolestnými a slavnými, tři řady lišící se a v jednotě každé řady má každé tajemství svou zřejmou odlišnost. Nebo, za třetí, je můžeme pozorovati, jako by se kupila v souhvězdí a tato souhvězdí přece tvoří celky jako dětství, skrytý život, veřejná činnost, umučení a život po zmrtvýchvstání, nebo veliké čtyřicetidení. Každé z těchto souhvězdí

*má dokonalejší jednotu, než rozdělení tajemství podle jejich radostného, bolestného, nebo slavného rázu, při čemž zároveň jednotlivá tajemství, která tvoří ony jednoty, mají také větší rozmanitost. Za čtvrté se můžeme mnoho naučiti, odezírajíce od jednotlivých tajemství a zkoumajíce protivy a shody oněch pěti souhvězdí, jednoho po druhém. Jest ne-
snadno říci, obsahují-li více bohovědy a pobožnosti jejich obdobnosti, či jejich rozdíly.*

Následující pojednání jest ukázkou třetího způsobu rozjímati o tři a třiceti letech, sdruženého, kde k tomu věc přirozeně sama vedla, se čtvrtým. Pro sebe, věrojatně z básnického návyku umístování věcí, jsem si zvykl rozlišovati ono patero souhvězdí tajemství jmény: Betlem, Nazaret, Galilea, Kalvarie a Genezaret, jmény, která jsou, jak se hned uvidí, pravdiva jen přibližně, přece však pro můj účel dostatečně.

Musím také upozorniti Vás a skrze Vás i své čtenáře, že jsou v tomto pojednání části, kterým by se mohlo rozuměti špatně, kdyby se nečetl celek. V každé jiné příčině se vysvětlí samo a svěřuji je shovívavosti Vaší i jejich, prose přesvatého Pána našeho, uzná-li to za vhodné, aby mu dopřál, by osvěžilo a rozjasnilo vánoční ohně v dětinných srdcích.

*Nemohu ukončiti, abych nepřipomněl, že cítím, že jest jaksí nevčasno a nevhodno vydávati tuto knihu právě nyní. Církev jest nyní v hlubokém smutku a oddanost k Církvi by neměla nikde býti vášní žhavější, než v srdcích synů sv. Filipa. Ná-
městek Kristův jest sklíčen krutým neštěstím, které není pro jeho děti méně bolestno proto, že není bez*

obdob v letopisech papežství, a u těch, kdož jsou zavázáni zvláštní poslušností světci, ježž Církev svatořečila jakožto apoštola Říma, není jinak možno, než že jejich srdce krvácejí, když jest náš Svatý Otec tak zřejmě korunován korunou trnovou. Tento rok, - chvála Bohu, že se blíží ke konci! - měl více než svůj poctivý úděl útrap, jak vnitřních, tak zevnějších. Byl to rok posetý ztrátami, jako vraky lodní posévají moře po bouři. Ano i v tuto hodinu jest pro Vás i pro mne a zajisté i pro naše bratry neméně než pro nás něžná a nanejvýš posvátná památka, že Vám píšu z tohoto domu a na tento svátek svaté Kateřiny, mučednice egyptské a milé světice sinajské.

Věčně, milý Otče Antoníne,

Váš nejoddanější

Fred. W. Faber.

*Arundel Castle,
na svátek sv. Kateřiny, 1860.*

B E T L E M

I.

LŮNO VĚČNÉHO OTCE

»Ježíš Kristus včera i dnes i na věky.«¹ Tato slova apoštolova vyjadřují naráz nejušlechtlejší a nejpůsobivější zaměstnání našeho života. Mysleti, mluvit, psáti ustavičně o přednostech Ježíšových — která radost se tomu vyrovná, pomyslíme-li, co od něho máme a v jakém jsme k němu poměru! Kdo se toho nabaží? Předmět nám stále roste před očima. Uchvacuje nás. Jest to věda, jejíž kouzlo tím více vzrůstá, čím hlouběji pronikáme do jejích hlubin. Co má býti naším zaměstnáním na věčnosti, víc a více zabírá sladkým násilím délku i šíři času. Země vyrůstá do nebe, jakmile začneme žíti a dýchat v ovzduší Vtělení. Ježíš tvoří nebe, kdekoliv jest, ať jest to ve svatostánku nebo v srdci přijímajícího, právě tak jako vzal s sebou oblažující patření do předpekli, když umřel, a proměnil zádumčivé stíny příbytku patriarchů v plný lesk nebes.

¹ Žid, 12, 8.

Ale pozorování jeho předností není jenom radostí. Jest něčím více než zušlechťujícím zaměstnáním. Tvoří v naší duši skutečné dílo a to dílo, které může milost vytrvalosti učiniti nesmrtelným. Dobře řekl Rigoleuc: »Stačí hledět na Ježíše a pozorovat jeho dokonalost a ctnosti. Pouhý tento pohled o sobě jest s to, aby způsobil podivuhodné účinky v duši, právě jako pouhý pohled na měděného hada, jež vyzdvihl Mojžíš na poušti, stačil zahojiti uštknutí hadí. Neboť v Ježíši jest všecko nejen svaté, ale i posvěcující a vtiskuje se v duši, která se oddá pozorování toho, činí-li to s dobrým úmyslem. Jeho pokora nás činí pokornými; jeho čistota nás očišťuje; jeho chudoba, jeho trpělivost, jeho mírnost a ostatní jeho ctnosti vtiskují se těm, kdož o nich uvažují. To se může státi, aniž bychom vůbec na sebe pomýšleli, ale pozorujeme-li jenom tyto ctnosti Ježíšovy s úctou, podivem, láskou a zálibou.«¹ S touto nadějí se uchylme k Betlemu, abychom zkoumali tajemství jeho svatého dětství. Láska se namáhá v sladké nemožnosti pochopiti velebnost našeho nejmilejšího Spasitele. V Betlemě uvidíme více, než můžeme pochopiti, a právě to, čeho nemůžeme pochopiti, naplní nás láskou a láska nás činí moudrými pro spásu.

Jest dvojí způsob, kterým můžeme pozorovati tajemství tři a třiceti roků. Buďto můžeme zkoumati každé tajemství o sobě, jak jest nám

¹ Rigoleuc, L'Homme d'Oraison, p. 35.

zjeveno v evanděliích, nebo můžeme seřaditi tato tajemství v třídy obsahující jisté oddíly života Páně. Tak nám představí Betlem, Nazaret, Galilea, Kalvarie a Genezaret jeho dětství, jeho skrytý život, jeho veřejné působení, jeho utrpení a jeho život po zmrtvýchvstání a každý z nich zahrne mnoho událostí pod jedním záhlavím. Betlem obsáhne činy a útrapy dvanácti let a zahrne v sobě pout, Egypt, pobyt v Nazaretě a tajemství, jejichž dějištěm byl Jerusalelem. Tak představuje Nazaret osmnáct let a Galilea tři roky, kdežto Kalvarie zaujímá sotva tři dni a Genezaret čtyřicet dní. Zároveň mají skupiny tajemství zastoupených těmito jmény spojení mezi sebou. Tak se stává, že je můžeme také pozorovati dvojím způsobem. Můžeme na příklad zkoumati umučení buďto probírajíce různá tajemství jeho postupně a sytíce duši svou každým z nich o sobě, nebo můžeme pohlížeti na umučení jako na tajemství skutečně jediné, dokonale o sobě a v jistém smyslu nedělitelné a na jeho různé úkony a útrapy jako na různé projevy jeho jednoty.

Tímto způsobem zamýšlím pozorovati svaté dětství Páně. Můžeme považovati prvních dvanácte roků za jediné tajemství se zvláštní povahou a duchem, které jsou zcela různé od povahy a ducha skrytého života a veřejného působení. Různá podřadná tajemství, která obsahuje, všechna mají též ráz a jsou si sourodá. Není třeba srovnávati spolu tyto dvě metody, jimiž lze pojednávat o tajemstvích Páně. Nevybral tuto

raději než onu, protože by tato byla lepší než ona. Jsou zcela různé. Snad přidává metoda, kterou jsem si vyvolil, více nauky k naší pobožnosti a tak mne bezděky přivábila. Jest méně obvyklá než metoda druhá a tak méně svádí k opakování. Betlem jest nejkrásnější a nejpůsobivnější předmět, zcela hodný, abychom výlučně o něm rozjímali po celý život. Jest nám vniknouti do lůna Věčného Otce, abychom chráníce své oči, jak nejlépe dovedeme, pozorovali věčné plození Slova. Lůno Panny Marie bude nám, jako bylo jemu, »domem ze slonoviny« nevýslovných rozkoší. Jeskyně betlemská a nádvoří Sionu, písčiny pouště a zelené břehy Nilu, bazary v Heliopoli a osamělé luhy nazaretské, andělé pějící o půlnoci, bdící pastýři, tři králové putující za hvězdou, žalostné úpění nemluvňátek a nářek jejich matek, které se nedaly potěšiti, Maria a Josef, Simeon a Anna, sedláci nazaretští a zákonníci jerusalémští, — to nás bude střídavě zaměstnávat jako dějiště nebo herci v úchvatných mystériích, která nám osvětlují nejhlubší místa v povaze Boží a co nejtěsněji se dotýkají nás samých i naší vlastní spásy.

Svaté Dětství jest svět o sobě. Není však stvořením o sobě, neboť žádné z Božích tvorstev není tvorstvem o sobě. Jsou částmi celku. Zvláštním však jest ve světě svatého Dětství, že zde vzniká zdroj všeho stvoření. Jest domovem předurčení Ježíšova, zemí jeho věčných počátků v mysli Boží. Nezačíná se pozdravením

andělovým v Nazaretě. Zabíhá do věčnosti. Začíná se počátky Ježíšovými a probíhá dvanáct let po jeho časném zplození. Nemluvnátko betlemské leží v lůně Otcově na výso-
stech a jest tam příčinou všeho stvoření a jeho vzorem právě tak jako jeho příčinou. Nemůžeme odloučiti jeho pozemské dětství od těchto nebeských počátků; neboť bez nich by bylo nepochopitelné. Jest nám projíti krásnou zemí, podivuhodnější nad kraje, o kterých snívá dětství ve své nevyslovené poesii, jako by ležely kdesi za branami zlatého západu. Důvody Stvořitelovy, proč chtěl mítitvorstvo, přípravy Stvořitelovy na jeho vstup do tvorstva, neočekávaný způsob jeho příchodu, krása duchovní, rozumová a umělecká jeho tajemného pobytu, Nezměnitelný, přizpůsobující se proměnitelně způsobu slabého, němého, smrtelného dětství, — to jsou divy, které se tísní podél naší cesty touto božskou zemí, kterou se nyní pokoušíme vyzkoumati. Nejvíce se z nich naučíme, budeme-li při nich prosti a musíme býti trpělivi a pozorní při nesnázích, neboť nějaké nesnáze zde nezbytně budou. Aspoň budeme na konci svého úkolu Boha o stupeň více milovati a jediný nový stupeň lásky k němu stojí za mnoho útrap a s touto nadějí a s tímto přesvědčením začneme.

Koho poprosíme, aby šel s námi touto cestou? Kdo bude naším učitelem o svatém dětství? Zajisté sv. Josef, tak blízký dítěti Ježíši, tak milý jeho neposkvrněné matce! Byl-li kdy který

světec proniknut duchem Betlema, on to byl nepochybně. Než nastala práce veřejného působení, než počaly patrně houstnouti na obzoru stíny utrpení, sv. Josef dokonat svůj úkol. Náležel Betlemu a Nazaretu a Bůh jej odvolal, když byl Nazaret skončen. Spokojeně a klidně odpočíval v lůně Abrahamově, kdežto Ježíš pil kalich bolesti a Maria nosila své zlomené srdce prostřed nesčíslných tajemství oněch tří let, oplývajících událostmi. Duch svatého dětství jest takofka celým jeho posvěcením. Nikdo nám nemůže povědět více o srdci mladistvé Matky a o srdci božského Dítěte než on. Proto ho musíme snažně prositi, aby šel s námi a podporoval naše modlitby za osvětlení a obklopil nás ovzduším svého mírného a rozjímavého ducha a musíme také pamatovati na jeho přítomnost, i když se o něm nezmiňujeme, tak aby naše myšlenky a slova, i když toho nepozorujeme, byly proniknuty vůní jeho libovonné duše.

Když se skřivan vznáší k nebesům, pěje svůj ranní chvalozpěv, zvuky práce a hlasy země, bučení dobytka, šumění vod a šelest listí slábnou a slábnou tím víc, čím výše se ptáče vznáší ve vzduchu. Vítr zachvívá větvemi stromů, ale skřivanovi se chvějí bez zvuku. Jitřní vánek ohýbá rosou postříbřené stvoly nepožaté trávy, v níž se skrývá jeho hnízdo, až se celé pole zvedá a klesá zelenými a bílými vlnami jako mořská mělčina, ale to všechno jest jenom němá hra. Ani zvuk nepronikne k osamělému ptáku v onom

kraji stálého jasu slunečního, kde rozlévá své slavné chvalozpěvy, z nichž my zachycujeme toliko předehtu, když se rozletuje, nebo poslední přerývané úlomky, když padá k zemi se své svatyně světla. Tak jest s námi v modlitbě, když se povzneseme nad své potřeby nebo nad výkřiky svých pokušení a zapomínáme na sebe a klanějíce se vznášíme se k trůnu Boha, tajícího se v nepřístupném světle. Zvuky zemské zmizí nejdříve. Potom se zdá bezzvuké vlnění ustáleným a tichým a nehybným zmenšeným. Potom se roztaví ve zmatené, mdle zbarvené vidění a brzy poté leží dole v modré mlze, jako země nejasně se rýsující v moři. Potom konečně se zdá, že půvab země zanikl úplně a naše duše se vznáší vzhůru, jako by měla jako oheň své těžiště nahoře a nedole. Tak nám musí býti nyní, neboť se máme povznést k lůnu Věčného Otce.

Sv. Josef klečí před Jezulátkem v jeskyni betlemské. Přistupme k němu a poklekněme tam s ním a sledujme jeho myšlenky zdaleka. Jest tomu teprve hodina, co se Nemluvňátko narodilo na svět a potěšilo oči Mariiny božskou útěchou své tváře. Jest jenom devět měsíců, co se vtělilo v jizbě nazaretské. Avšak ani Nazaret, ani Betlem nebyly jeho počátkem. Mělo věku věčná léta ve chvíli, kdy se narodilo. Čas, jenž již prožil tolik dlouhých období a trval snad ohromné stoleté věky před stvořením člověka, byl o nekonečné věky mladší než toto Nemluvňátko betlemské. Stvoření andělů s krásou

a plesáním jejich prvních milostí, uspořádaná bohopocta jejich sborů, jejich tajemná zkouška, hrozný pád celé třetiny jejich počtu a Michaelův boj s odbojníky, udály se v šerých dálavách před nejvzdálenějšími mlžinami lidských dějin. Nemluvňátko betlemské jest však mnohem starší než to všecko. Ano, kolem něho kupily se celé dějiny andělů. Byl zároveň jejich Tvůrcem i vzorem, podle něhož byli stvořeni, pádem těch, kteří padli, i vytrvalostí těch, kteří vytrvali. Věnuje později tři roky svému dílu v Galileji a mezi městy v pokolení Judově a Benjaminově; než v pravdě veškerý dějiny lidského světa od dob rajských až do hodiny neposkvrněného početí byly jeho dílem. Kázal před potopou. Dával požehnání stanům patriarchů. Udílel milosti a spásu duším a konal divy v židovstvu i pohanstvu po několik tisíc let. Ale nyní podle přesýpacích hodin lidských jest stár jednu hodinu.

Toto z nebeských těles, které obýváme, bylo stvořeno, aby bylo takořka zahradou, Rájem jeho vtělení, a ozdobil ji dříve, než Adam, jeho první obraz, žil v jejích asijských stínech. Snad se prostírala po věky v radostném světle slunečním, osamělá, tichá, v krásné pustotě, a on měl radost z toho, že ji zdobí. Snad ho těšilo viděti, jak její krása se rozvíjí, více, než kdyby byla vznikla naráz dokonalá. Pevniny pozvolna klesaly dle jeho vůle a nové oceány se vlnily nad temeny jejich hor nebo náhorních stepí. Nové země povstávaly z lůna hlubin. Květeny

podivuhodného listoví vlály v slunci a moudrost a radost Nemluvňátka betlemského byla v nich. Zvířeny podivné, obrovské, hrozné obývaly vody i zemi, jeho působením a pro zvelebení jeho slávy. Ohně, hořící v nitru země, krásně a něžně vytvářely kovy a drahokamy určené pro oltáře Nemluvňátka betlemského, pro tiaru jeho náměstka nebo mešní roucha jeho kněží. Skály a mramory uzrávaly na oběžnici, jako ovoce uzrává na stromě, a Nemluvňátko, Moudrost Otcova, bavilo se ohromnou činností, pokojnou jednotností a velkolepou pozvolností svých zákonů. Velikost oněch stromů s obrovskými listy, nezkrotný život oněch vymřelých oblud, půvabnost oněch nyní zaniklých zemí, to vše bylo pro něj, jenž se právě narodil v Betlemě, a bylo nejen pro něj, ale bylo jeho vlastním dílem.

Nebyl tedy Betlem jeho prvním domovem. Musíme jej hledati v domově věčném, je-li skutečně starší než andělé, prvorození z tvorů. Tmavá jeskyně uvnitř a měsícem ozářené úbočí vně nepodobají se scenerii věčného domova. Jest Věčné Slovo. Jest první slovo, které bylo vysloveno, a bylo vysloveno Bohem a jest ve všem rovno tomu, jenž je vyslovil. Bylo pronášeno od věčnosti, pronášeno bez místa, kde by bylo pronešeno, bez hlasu, který by pronášení provázel, a Otec, který je pronášel, nebo raději, který je vždy pronáší, není dříve než Slovo, které pronáší. Jeho domov nemá scenerie, ani zdí, ani podoby, ani tvaru, ani barvy,

ani místa, které by bylo možno milovati láskou k místu. Není v prostoru, ani v prostoru pomyslném, ani ve světě, ani na konci světa, ani mimo svět. Jest to lůno Otcovo. Jest uprostřed neumístitelných plamenů božství. Tam v bílém světle, nepřístupném pro lesk jeho bělosti, nejasně postřehujeme velebnost Božské Osoby. Jest nezplozen. Není slovem, které by mohl kdokoliv vysloviti, neboť není nikoho, kdo by je vyslovil, a jest nad to úctyhodně nevýslovný. Není dechem vydechovaným božskou láskou, neboť nebylo nikoho, čím vzájemná láska by jej mohla vydechovati a jest nadto úctyhodně nevycházející. Slovo jej vyjadřuje, ne proto, že je pronáší, ale že jest od něho pronášeno. Duch svatý jest jeho ohnivý dech, dech Otce a Syna, rovný oběma, ale aniž vychází z blaženého sebe. Tato Božská Osoba, kterou nezřetelně postřehujeme, podobá se studnici, studnici zlatého světla, oplývající nestvořenými vodami. Než tato studnice není studnicí bez vody a její vody jsou souvěky se studnicí. Z něho vyplývá Syn; z něho a z jeho Slova vychází Duch svatý, všichni rovni, souvěcí a soupodstatní. Jest však první osobou a slavně bez nadvlády nebo přednosti. Jest jediným zdrojem božství, jest však pravou slávou zdroje, že jeho dva proudové jsou jemu rovni. Jest ve své úctyhodné vznešenosti neposlaný, nerozlučný průvodce dvou božských osob, které jsou poslány a které sebe vysílají. Jej, nemajícího podoby, představujeme si uprostřed neumísti-

telných plamenů. Jej bez obrazu postřehujeme v bezdechosti své dalekozraké víry. Na něj, nemajíce světla, hledíme v tmě jeho oslepující velebnosti. Jej v jeho nesmírné nekonečnosti objímáme něžností své klanějící se lásky. Jej v jeho bezejmenné nepochopitelnosti sladce chápeme poznávající, že jsme synové jeho. Jeho lůno, propast nevýslovné krásy, svatyně neporušitelného pokoje, výheň božské blaženosti, jest domovem Nemluvňátka betlemského, jeho jediné rodiště.

Bez začátku jest život v tomto otcovském lůně. Než co myslíme výrazem: »bez začátku?« Jest to myšlenka, které nemůžeme pomyslit, příliš skutečná skutečnost, aby byla něčím jiným než pouhým slovem konečným tvorům, jakými jsme my. Jest dobré, pokusíme-li se rozepnouti se k její výši a šíři; neboť není odpočinku, jenž by se vyrovnal únavě, která vzniká ze snahy pojmuti myšlenku Boží. V tomto lůně zrodila se Božská Osoba, jež jest Nemluvňátkem betlemským, jež však nikdy nezačala se roditi a nikdy nepřestala býti rozena. Nikdy nebylo nezplozeného Otce s nezrozeným Synem. Nezplozený a věčně plozený! co jiného rozliší toto dvoje než víra? — víra či patření, které jest korunou víry na onom světě? Jako nikdy nebylo času, kdy byl Syn ještě nezrozen, tak nemůže nikdy býti času, kdy by přestal býti rozen. Ve věčnosti a ne v čase událo se toto jeho nevysvětlitelné zplození. Vychází z Otce cestou zplození. Vychází z rozumu Otcova. Jest

Otcovým porozuměním sobě nebo raději, jest jím vyvozen. Jest vyjádřením všech dokonalostí Otcových. Není jenom podobenstvím Otcovým, neboť jest něco více. Jest s ním soupodstatný. Není však totožný s Otcem, protože jest osoba různá od něho. Otec zná sebe a tímto poznáním sebe jest Syn zrozen uprostřed záblesků nestvořené svatosti, mezi nepochopitelnými plesy božských dokonalostí. Takto zplození Syna není tajemstvím, které se událo a pominulo. Nebylo události, která se přihodila někde daleko dříve, než nastal čas. Co jest věčné, musí vždy trvati. Co se může skončiti, musilo se začíti. Musíme tedy dbáti toho, abychom vždy pamatovali, že sourodý, souvěký Syn jest vždy zplozen v lůně Otcově, v tuto chvíli právě tak jako od věčnosti. Nebylo okamžiku, kdy by byl nezplozen, nebylo okamžiku, kdy by nebyl plozen, nebylo místa v celém rozsahu všudypřítomnosti, kde by se nedálo jeho věčné zplození od věčnosti, těsně u nás, nebo daleko od nás, mimo nás v zevním prostoru, uvnitř nás v tichém středu naší duše. Přece však nikde není mlčení přerušeno tímto úžasným proslovením Otcovým. Všudypřítomné Slovo ani nezvíří vzduchu, když vyrazí s neodolatelnou mocí z Božství. Znění jeho všemohoucnosti není slyšeti. Všeobjímající jeho světlo probleskuje tichou nocí a tma zůstává klidnou a tichou jako peří spícího ptáka. O, jak najdeme kdy příbytek, kde bychom neviděli a neslyšeli onoho výroku Otcova? Hle, jak se

duchové andělští a blažené duše lidské tísní dnem i nocí, aby byli svědky onoho věčného výroku, aby se koupali v jeho oblažujícím světle a byli okouzleni jeho duchovním zvukem! Toť pravé zrození onoho Nemluvňátka betlemského, o věčnost staršího než pahorek, na němž jest zbudován Betlem, věčně mladšího nežli květ mateřídoušky, který otevřel své nachové očko dnes ráno na zeleném trávníku, kde ležely ovce, když andělé zpívali v nebesích.

Nevýslovně blažený jest život v onom lůně Otcově. Neboť co Otec věčně pronáší své věčné Slovo, On a Slovo věčně vydechující Ducha svatého, nestvořený oheň své vzájemné lásky a nekonečného jásotu, Osobu odlišnou od nich, přece však takořka pouto obou, sourodou, souvěkou s nimi, cíl Boha, hranici neobmeztitelného, takže Bůh, pronikající veškeré své tvorstvo, není ani smísen, ani zmaten s věcmi. Takové jsou nezměnitelné potřeby božského života, nevyhnutelné, nestvořené výtvořiny jeho rozumu a jeho vůle, dvojí tlukot zplození a vycházení, tlukoucí srdce onoho nevyčerpatelného moře Bytí, s Osobami, více se lišícími než jakékoliv různosti mezi tvory a přece s jednotou, která převyšuje všechny totožnosti pozemské. Kdo může pomyslit na takovou svatyni a nechvěti se přemírou lásky? Kdo může na ni upřít své oko v modlitbě a nezachvěti se bázni, aby se snad neminul s nekonečným patřením na ni? V onom hlubokém úkrytu nevypočítatelné věčnosti prodlévalo Nemluvňátko bet-

lemské předtím, než ráčilo viditelně zabrati jeskyni betlemskou. Tam musíme hledati jeho počátky, které se nezačaly; odtud musíme odvozovati rodokmen Věčného, který nemá předků; ve světle oné tmy musíme zkoumati Betlem i Nazaret, Egypt i poušť, abychom poznali tajemství onoho smrtelného dětství Věčného Slova. Hluboko v duši své nevidíme onoho lůna Otcova? Jest však krásné nad pomyšlení, úcty hodné nad sílu ducha stvořeného. Stvořené věci nedávají nám přirovnání; neposkytují nám obrazů; pozemská poesie jest jenom rozptýlení; výměry víry nás jenom zadržují, když padáme. Přece však jaksi vidíme toto lůno Otcovo hluboko v sobě a jest nám tak důvěrně známo, jako domácí svatyně. Víme, že jest s veškerým nezměřitelným obsahem božského života skutečně v nás a zadržujeme dech a zdá se, že na ně padáme v nejsladším záchvatu bezmocné lásky.

Jaký byl život, kterým žilo Slovo v lůně Otcově? Byl to život nestvořený. Nebylo tvorů leč v úmyslech a úradcích mysli božské a v nevyčerpatelných pokladnách božské moudrosti. Bůh byl vždy rozhodnut tvořiti, protože byl vždy láska a láska toužila míti více místa, smíme-li se opovážiti mluviti tak o něm, jenž jest nekonečně soběstačný, pro překypující velkodušnost své spravedlnosti tak jako pro neuvěřitelnou plodnost své moudrosti. Spravedlnost stvoření činí je tajemstvím tak líbezným. Čas jest stvoření staré, nejstarší ze všech stvoření. Pohlížíme na myriady seskupených věků jako

na oceán, který se prostírá do nedohledna a ztrácí se v mlze na obzoru, když vznikli andělé sprvky hmotného tvorstva. Přece však nejvzdálenější věk, jenž rozlévá své vlny na břeh času, jest neskonale krátký proti nestvořenému životu Slova v lůně Otcově. Věkové zdají se takofka napomáhati k pochopení Nepočínajícího, ale klamou a matou nás tím více. Jak jinakým než nepopsatelným může býti nám, tvorům, kteří žijí z hmoty a poznávají obrazy, život, jenž byl životem bez světa, bez času, bez místa, bez pohybu, bez stálosti, bez podobností, bez přirovnání, bez obrazů, téměř beze stínů. Jenom v každém nesmírném oddílu stvoření, v každém ohromném období časovém část stínu onoho božského života podléhá našemu zkoumání; avšak jako vesnice na úpatí hory, tak veškerotvorstvo leží v stínu, ale stín temene hory ji přikrývá a sahá daleko za ni. Jeho blaženost byla v jeho jedinosti: ale na rozdíl od jedinství stvořených bylo prosto nedokonalosti osamělosti. Byla to jednoduchost bezmezného života v pokojném, radostném sdružení tří různých osob, takže nedokonalost nadvlády o nic více nelpěla na Otci, než slabost podřízenosti na Duchu svatém nebo Synu. Rozličnost osob jenom zvyšovala jedinství Božství, protože osoby byly nevýslovně sourodé.

Byl to život neskonale líbezný. Bůh spočíval sám v sobě. V něm byla jeho nekonečnost uspokojena. Nezměrnost jeho dokonalostí prostírala se před ním a on ji takofka procházel

svým blaženým rozumem. Poznávati svým nekonečným poznáním, že jest nekonečný, bylo býti nekonečně blaženým. Nedokonalost našich lidských slov jest taková, že nemůžeme mluvit o Bohu, aby se nezdálo, že jej dělíme. Musíme tedy míti na mysli úctyhodnou jednoduchost Boží, když takto rozmlouváme o jeho božském životě. Nelze dost často opakovati, že Bůh nemá mnoho různých vlastností, ano ani jednu: ale jest prostě Bůh. Není různý od svých dokonalostí, ani se jeho dokonalosti, přesně řečeno, nerůzní od sebe vespolek. Sám jest nekonečná dokonalost v rozmanité jednoduchosti. Jest co jest, prostý kon, Bůh. Ale my si jej můžeme mysliti, an takto odpočívá v nevýslovném klidu na svém poznání sebe. Můžeme si představití všechny jeho dokonalosti, jimž dala bohověda určitá jména. Každá z nich by nám poskytla mnohonásobnou, nebo raději nezměrnou moudrost, mnoho věd, mnoho bohověd, mnoho úchvatných rozjímání. Byly tu oceány jeho vlastní bytosti, do nichž mohl býti božsky uváděn. Již pochopení sebe, jehož nemůže žádný možný tvor nabýti, bylo samo nevýslovným blahem. Jest v něm nepochybně mnoho dokonalostí, pro které nepodávají naše stvořené přirozenosti žádné obdoby a pro které tudíž nemáme jména, a každá z nich byla novou nekonečností, jíž by se chopilo jeho plesající sebepoznání. Jednoduchost konu, která vyznačuje toto neobmezené sebepoznání, byla rozkoší, která nade vše převyšuje naše představy.

Zde se musíme klaněti, neboť zde musíme přestati rozumovati nebo zobrazovati. I myšlenka jest zde tichá a beztvárná. Nejasné myšlení na Boha musí naplňovati naši prázdnou mysl. Jest více světla v neurčitosti tohoto myšlení, než v nejjasnějších důkazech vědy lidské.

Život v lůně Otcově byl také život lásky, ale takové lásky, která převyšuje naši obmezenou chápavost. I stvořená láska jest pravý svět rozkoší a v tom neb onom ze svých mnohých oborů jest sluncem života. Dovede snášeti útisky času, aniž pomine. Přežije křivdu. Jest silnější než smrt. Dovede proměnit tmu ve světlo. Ale má-li láska všecky tyto výsady mezi lidmi, kde jest snížena svým spojením s hmotou, jak veliká asi jest její moc mezi čistými a duchovými anděly! Jakými neposkvrněnými plameny asi hoří v jejich velkolepém duchu! Jak mnoho bezejmenných druhů úchvatné lásky asi znají ony rozmanité druhy slavných duchů! Sotva si dovedeme představit andělskou lásku, leč jako něco báječně jasného a nevýslovně podivuhodného. Můžeme si mysliti lásku jako sám oheň, lásku Cherubovu jako zářící světlo, lásku Trůnu jako nejhlubší živý pokoj, stálost spojenou se silou, neboť právě kůru Trůnů udělil Bůh nejzvláštnější podíl ve své vlastnosti věčnosti. Ale co dovedeme pomysli o andělském životě tisícere lásky, tak rozmanité pro jejich počet a jejich třídy, tak prosté pro nespolečnou výtečnost jejich bystrého rozumu? Avšak toto všechno není nic proti lásce v životě

Božím. Jest její výron, ale nekonečně rozředěný, její stín, avšak nejen slabý a nevěrný, nýbrž také jenom úlomkovitý a částečný.

Kdo může jen sníti o lásce Otce a Syna? Kdo může viděti v hlubině jeho mysli, i hluboko pod myšlenkami, které leží příliš hluboko pro slova, jak tato Láska vychází z'obou, a to věčně? Jest to vycházení nestvořeného Ohně, rozlévání nestvořeného Oceánu, který se rozlévá za ně a přece v lůně Božství. Jest to jásoť, kterého nikdo neslyší, bezezvuké hřmění věčného blaha, dorážející na nehmotné pobřeží. Jest to, nebo raději, On jest božská osoba, rovná Otcí i Synu, osoba nepomyslitelné krásy, nepochopitelné svatosti a nepřírovnatelné, poznatelné odlišenosti od obou druhých, které neustávají a nemohou ustati skutečně ji věčně vydechovati. Jaké sdružení jest také zde v oné lásce! Jaké plesání v úplnosti božství, jež nikdy nebylo neúplné, nikdy bez doplnění onou třetí osobou, nikdy neobmezeno, ale vždy neobmezeně tím, co jest! Ježto tedy Duch svatý jest vyvozován láskou Otce a Syna, jest tu láska všech tří božských osob ke každé z nich, ona dvakrát trojí láska, která jest šesterým žilobitím jednoty Boží. Každá osoba má dvojí lásku ve své lásce k druhým dvěma a každá z této dvojí lásky každé z tří osob jest prostě bezmezný svět života, moudrosti a plesání. Co tedy nezbytně jest láska, jediná, jednoduchá, božská láska, která jest spojením všech? Mohlo něco méně úctyhodně hlubokého, méně ne-

představitelně obsažného než bezmezná Trojice osob obsáhnouti nesmírné vody takového nestvořeného moře lásky, nebo něco méně všemohoucně jednoduchého než božská Trojice snést věčně pokojné bouře tak hrozná a prudké lásky a nezhroutit se?

Co jsme to nahromadili slov! Můžeme však doufat, že nebyla zcela bez myšlenek. Jest to jedna z oněch myšlenek, v jejímž širém stínu všichni národové země se mohou sejíti a usednouti, přemýšlejíce, že ať slunce svítí, nebo měsíc postříbřuje lesy, nebo se poledne uspává vlastními vůněmi, nebo řeka spěchá k moři šumícími háji a přes pláně, zpestřené pasoucími se stády, tento podivuhodně božský život všude postupuje, blízko nás i daleko od nás, v našem kraji i v cizích zemích, vysoko nad nebeským sídlem oslavenců i hluboko v naší vlastní duši. Jest to myšlenka, způsobilá učiniti nás velice vážnými, že nás tento život Boží drží jako ruka, proniká nás jako meč a neví nic o prostoru, který nám skýtá místo, nebo čase, který nám letí nad hlavami. Jako bylo od věčnosti, tak jest nyní. Nenašel nového místa. Stvoření ho nikterak neodstavilo. Neutrpl změny. Ničeho nenabyl, ničeho nezkusil. Jeho nerostoucí velebnost jest vždy svěží jako jitro, jest vždy nový jako první stvoření. Jest stále týž a přece nikdy není jednotvárný. Neobmezeně rozprostřen nad veškerým pomyslitelným prostorem, jest úplný, dokonalý, silný v každém bodě prostoru, v každém bodě času. Ráj duchovních roz-

koší, bezmezný žár nestvořených lásek, oceán radostného, moudrého, neodolatelného bytí, jest slavný ve své svobodě a slavný ve velikosti své nutnosti. Jest mlčením úžasných hovorů, svatyní klidných radostí, životem všemohoucí a všudypřítomné jednoduchosti, jednotou tří rozličných klaněníhodných osob. Vpravdě veškeré tvorstvo jest jenom peříčko proti němu. Jak malé jsou vedle tohoto úctyhodně velebného života všechny záměry lidské, jak bídné všechny jejich zájmy! Jak krotkými a nepatrnými se jeví politické převraty pozemské, největší objevy vědecké, nejskvělejší zlaté doby literatury, když pomníme na tento všudypřítomný život Boží! Všecky radosti lidské jeví se jenom jako prasknutí bublinky pěnové na hřebenu vlny a všechny lidské strasti jako zavzdychnutí nočního vánku v dalekém lese, a přece tento nesmírný život Boží objímá i strasti i radosti nejklidnější, nejněžnější a nejpečlivější láskou. Ale nám by se měly zdáti ještě menšími, než se zdají Bohu, protože myšlenka na Nekonečno zmenšuje všechny věci v našem zraku a i nás samy v našem mínění o sobě.

Jak podivuhodným dovolením pro nás jest dovolení milovati Boha! Co teprve řekneme, povážíme-li, že nám bude dovoleno patřiti na tento život Boží a radovati se z něho? Toť právě účel, k němuž jsme stvořeni. Ano, ještě více, jak hned uvidíme, my sami jsme v jistém smyslu částí onoho božského života. Byli jsme známí a milováni i v oněch končinách věčnosti,

v oněch nekonečných prostorách nestvořeného bytí, před stvořením času, a jest naším pravým určením vejíti v radost tohoto plesajícího života, viděti Boha, jak jest, a žíti v nekonečném obcování s ním. Jest to naše neuvěřitelné blaho, že jest nám dovoleno přispěti jiskerkou k slávě, k zevní slávě oné blažené velebnosti. Můžeme býti plaménkem plápolajícím kolem jeho nezměrného trůnu, přidaným zábleskem v nesnesitelném záření milostiplné koruny, kterou ráčí nositi. Jakkoliv jsme maličcí, jsme, a jest to naše svrchovaná radost, že jsme, pro něj novou příležitostí ku konání nezodpovědné jeho svrchovanosti. Jsme dost velicí, abychom zachytili světlo jeho spravedlnosti a byli novým místem, které ozařuje. Jeho milost se může krásně obrazy i v mělčinách naší malounké dušičky. Můžeme ležeti na břehu onoho jásavého života a zářiti a pláti a ševeliti, any nás jeho jasné vody stále omývají. O, toho krásného údělu lidského! jak šťastná jest naše přítomnost, oč šťastnější budoucnost! Jak šťastné jest naše klanění, ano, jak šťastná i naše bázeň, s níž pracujeme i o svém spasení tak velkolepém a tak božským!

Takový byl život bez tvorů, kterým žilo Věčné Slovo v lůně Otcově, bez tvorů a přece ne bez tvorů. Nemluvňátko Betlemské bylo věčnou osobou a v jistém smyslu bylo věčně Nemluvňátkem Betlemským. Od prvopočátku vešlo jeho předurčené člověčenství v onen božský život, nebo leželo viditelně na jeho

povrchu. Ve zdroji božství jako nejjasnějším zrcadle byl věčný obraz tvorů, tvorů, kteří měli kdysi býti, tvorů snad nekonečné řady po sobě následujících stvoření a tvorů, kteří byli možni nekonečné moci a nevyčerpatelné moudrosti, kteří však nikdy neměli skutečně býti. Známost tvorů a zvláště známost jeho vlastního svatého člověčenství byla částí onoho poznání, jímž bylo Slovo vyvozeno. Při tomto věčném patření na tvory se zdá tajemstvím, že stvoření bylo tak dlouho odkládáno, ale věčnost není čas a proto nebylo odkladu. Ale stvoření není věčné a tak, kdyby se bylo stvoření andělů a hmoty událo miliony věků dříve, než se událo, podle našeho způsobu řeči, nebylo by vpravdě o nic dříve, nebo kdyby se bylo událo teprv loni, nebylo vpravdě o nic pozdějším.¹ V obou případech by byla prostě nezměřitelná a nepostupující věčnost před ním. Někteří mluví, jako by se byl Bůh snížil ze vznešenosti svého života, aby tvořil. Ale to možno říci jen obrazně. V Bohu nemůže býti ponížení. Bůh se mohl jenom dotknouti nízkosti tím, že přijal stvořenou přirozenost. Správně uváženo, jest čestnější i pro božský soběstačný život Boží, pravíme-li, co jest pravda, že ho stvoření bylo důstojno a to i úkon stvoření, i skutečné stvoření. V Bohu co jest svobodné, jest nižší, než co

¹ Čtenář musí pamatovati, že jest tak dalece uznaným učením Církve, že duch i hmota byly stvořeny zároveň, že mnozí bohoslovci zovou *opovázlivým* hlásati učení opačné sněmu Lateranskému (in capite *Firmiter*).

jest nutné, a stvoření bylo svobodným konem mimo něj a ne nutným konem uvnitř něho, jako jest zplození Syna nebo vycházení Ducha. Nebyl svou vlastní přirozeností nucen tvořiti, ani, když tvořil, nebyl nucen činit to raději způsobem tímto než oním, nebo v tomto stupni dokonalosti raději než v onom. Takto jsou slavné oddíly prostoru naplněného světy i veškerá sluncem ozařovaná krásamaličkého světa, který obýváme, jenom podivuhodnými pomníky svobody Boží viditelně se prostírající před našima očima. Jest to částí naší vlastní radosti z toho, že jsme tvory, že jsme sami sebou takovým množstvím důkazů podivuhodných a půvabných věcí, které jsou v Bohu.

Cotedy bylo prvním obrazem tvorstva v myslí Boží, smíme-li užítí slova »první« o tom, co jest věčné? Může býti aspoň přednost řádu, i když není přednosti časové. Jest přednost v úradcích, i když jí není v postupu. Prvním obrazem tvorstva, jak byl v myslí Boží, byla stvořená přirozenost, kterou přijal ke své přirozenosti nestvořené v božské osobě. Jinými slovy: první, co viděl, bylo Nemluvňátko Betlemské. První krok vně Boha, první zastavení v tvorstvu jest stvořená přirozenost přijatá božskou osobou. Tím vedla takořka cesta od Stvořitele ke tvorům. Toť byl spojovací bod, sdružení konečného s nekonečným, tvor, který se spojil s Tvůrcem, aniž s ním splynul. Tento prvorozený tvor, svaté člověčenství, byl nejen pratvorem, ale byl i příčinou všech ostatních

kterýchkoliv tvorů. Byl tvorem ústředním právě tak jako prvním. Všichni ostatní tvorové se kupí kolem něho a jsou ve vztahu k němu a nabývají významu z něho a nadto, jsou utvoření podle něho. Jeho předurčení jest zdrojem všech předurčení ostatních. Celý smysl stvoření právě tak, jako určení každého jednotlivého tvora, jest spojen se stvořenou přirozeností, přijatou k božské osobě. Jest hlavou tvorstva andělského, lidského, nebo jakékoliv jiné tvorstvo by mohlo kdy býti. Jeho postavení jest povšechné, neboť spojuje veškerá tvorstva s Bohem.

Ale od které z tří božských osob měla býti přijata tato stvořená přirozenost? Od druhé osoby, Slova, které žilo věčně v lůně Otcově životem, jež jsme se pokoušeli načrtnouti. Bylo nepochybně mnoho důvodů, proč to měla býti osoba druhá raději než první nebo třetí, které jsou vyšší, než abychom je pochopili nebo tušili. Dostává se nám pravděpodobně pohledu na nějaké dílo božské a v jediném pohledu jest dost lesku, aby nás oslepil; a přece není míry pro zářící světlo, nestvořené moudrosti, které jest v nejmenším z činů Nejvyššího. Nicméně jsou jisté konvence (přiměřenosti), jak je theologové zovou, jisté vhodnosti a slušnosti v tom, že stvořená přirozenost byla přijata raději od Syna než od Otce nebo Ducha svatého, které můžeme uctivě pozorovati a které odhalí něco více z úctyhodného života Božího.

Jest zvláštní souvislost mezi Slovem a tvory,

nezávislá na skutečnosti, že přijal stvořenou přirozenost a která, jak se zdá, jest částí důvodu, proč on a ne jiná z dvou druhých osob měl býti osobou, která ji přijala. Jsa Slovo, jest vyjádření Otce, jeho výraz a jeho obraz. Stvoření jest konečným a stvořeným způsobem, co on jest nekonečně a nestvořeně. Stvoření jest božské slovo, vyjádření, výraz a obraz Boha, mdlý, slabý, vzdálený, zevní, proměnlivý, svobodný; kdežto Slovo jest obraz Boha v Bohu, soupodstatný, věčný, nezměnitelný a nutný. Opovžujeme se míti za nejvyšší pravděpodobno, že všichni tvorové mají nějaké zvláštní vztahy k různým osobám Nejsvětější Trojice a že Trojice Boží právětak, jako jeho jednota, jest vtisknuta v jeho tvorstvo. Nicméně zcela nezávisle na této myšlence jest zvláštní souvislost mezi Synem a tvory jakožto vnitřním a zevním slovem Božím, takže jeho přijetí stvořené přirozenosti bylo přiměřeným způsobem, kterým se stvoření projevilo. Vnitřní Slovo se stalo zevním. Bylo to věčné zplození, jež se stalo zplozením časným. Kdybychom se směli opovážiti tak se vyjádřiti, přijetí stvořené přirozenosti Slovem bylo cestou, kterou Bůh bez tvorů ráčil dospěti tvorstva. Byl takožka donucen promluvití jediné Slovo a toto Slovo, jsouc nutné, nemohlo býti jinakým, než souvěčno a soupodstatno s ním samým. V lásce své promluvil svobodně druhé slovo a toto slovo, protože bylo svobodné, bylo konečné a časné. Svým prvním Slovem promluvil své

druhé slovo, neboť stvoření jest více než ozvěna věčného zplození Synova ve skutečnosti oné stvořené přirozenosti, kterou se snížil Syn nositi. Taková jest vhodnost Synova, ku přijetí stvořené přirozenosti, které by nebylo aspoň podle našeho nejasného názoru na věci božské, kdyby ji přijal Otec nebo Duch svatý.

Ale jest ještě druhá přiměřenost, kterou lze vyvoditi z první. Druhá božská osoba jest nejen Slovo, ale jest i Syn. V jeho synovství poznáváme druhou vhodnost pro přijetí stvořené přirozenosti. Jest Syn Boží svou přirozeností a rozumní tvorové mají býti syny Božími adopcí skrze ospravedlnění. Bylo účelem jejich stvoření, aby jim bylo dovoleno sdíleti jeho synovství. Podíl v jeho synovství měl jim býti cestou do slávy. Jako se jeví, že Bůh vešel v tvorstvo skrze osobu Synovu, tak touž osobou nachází tvorstvo cestu k odpočinutí v Bohu. Bylo tudíž příhodno, aby druhá osoba byla osobou, která přijme stvořenou přirozenost, aby byla Synem Božím nejen svou božskou přirozeností, ale i ve své přirozenosti stvořené. Tohoto druhého synovství¹ nabyl svou přiroze-

¹ Constat in Christo esse triplicem filiationem, aliam, qua, ut homo, refertur ad Virginem et est filius Virginis; aliam sanctificationis naturalis divinae, qua, ut homo, refertur ad Deum, ut commune toti Trinitati, quae est denominatio proveniens a natura et entitate divina; et tertiam, qua, ut Deus, refertur ad Patrem, primam Personam Trinitatis, et qua Christus, ut homo, nequit referri, nec esse Filius. — *Hurtado, XVII. diff. III.* Viz však *Siuri, De Novissimis. tract. XXXVI, cap. II., sect. 33.* a Bernalovu theorii

ností stvořenou, skrze niž dochází také toho, aby byl hlavou všech přijatých synů Božích, ježto synovství jeho stvořené přirozenosti jest vzor a důvod i prostředek jejich přijetí, ačkoliv jeho synovství jest přirozené a nikoliv přijaté. To jest vhodnost zakládající se na tom, že jest právě tak Syn jako Slovo.

Jsme-li v právu, domnívajíce se, že poznáváme v osobě Synově tuto tvoji vhodnost pro přijetí stvořené přirozenosti, když, o čemž se nemohlo ani kterému člověku ani andělu ani zdáti, se mělo státi, aby některá božská osoba přijala stvořenou přirozenost, smíme se také odvážiti pozřít, co by se zdálo nevhodným, kdyby se takové přijetí stalo od Otce nebo od Ducha svatého. Mocí přijaté přirozenosti se se Božská Osoba, která ji přijímá státi Synem Božím.¹ Pohyb Boha k tvorstvu jest pohyb otcovství; tvorstvo odpovídá na tento pohyb Boží synovskou úctou a poslušností. Kdyby si bylo možno mysliti Tvůrce, který není také otcem svých tvorů, zřízení, které by tomu nasvědčovalo, bylo by tak odlišno od zřízení, v němž skutečné tvorstvo jest, že by

o třetím synovství, *filiatio propria, qui modus filiationis medius est inter filiationem naturalem et adoptivam.* – *Bernal, De Incarn.*, disp. LXV, sect. 4. Tímto se ujde Suarezovu dvojímu řádu přirozeného synovství.

¹ *Si humanitas Christi unita fuisset hypostatice Patri aut Spiritui Sancto et non Filio, Christus ut homo esset eodem modo filius naturalis Dei, quia eodem modo esset natura coniunctus Deo, et habens ius ad vitam aeternam.* – *Hurtado, De incarnatione*, disp. XVII. diff. III.

tato domněnka zvrátila všechny naše pomysly a my bychom sotva mohli uspořádati věci v pomyslném světě tohoto druhu, abychom nezneuctili oněch dokonalostí, které by v sobě obsahoval prostý konstvoření. Proto mluvíce podle toho, co víme a vidíme a podle analogie s věcmi přítomnými, přijímáme za přípustno, že mocí své přijaté přirozenosti osoba ji přijímající se stala nejvznešenějším způsobem skutečným synem Božím více přirozeností než adopcí. Bylo by však zřejmě nepřiměřeno, aspoň našemu mdlému zraku, kdyby se Otec stal i synem, byť i prostřednictvím přijaté přirozenosti.¹ Časné zplození nezdá se příhodným pro osobu božskou, jejíž význačnou dokonalostí jest nezroditelnost (innascibilitas). Zdálo by se jakýmsi násilím na nezplozeném Otci, kdyby měl býti také Nemluvňátkem Betlemským. Tak také u Ducha svatého přijetí stvořené přirozenosti a časné zplození by se neshodovalo se způsobem, kterým vychází z Otce i Syna, jenž není zplození, ale vycházení jiného způsobu. Nemá podobnosti k synovství, i když osoba vycházející jest soupodstatna s těmi, z nichž jakožto jediného počátku věčně vychází. Jest plodný uvnitř božství, neboť jest

¹ Durandus a někteří jiní učili, že Kristus jakožto člověk jest přijatý syn Boží, ale sv. Tomáš a Velasquez, Suarez a jiní nechtějí připustit toto učení. Přijetí sněmu Frankfurtského, jak se zdá, staví je mimo pochybnost. Vskutku jest souhlas velikých theologů proti rčení, že člověčenství bylo od Boha adoptováno.

Dech, Oheň, Láska, Ples božského života. Jest plodný zevně, neboť jest Dárce darů a Dar darovaný, pomazání a výron Nejsvětější Trojice na tvorstvo. Podivuhodna jest jeho úctyhodná plodnost v Božství i mimo ně, ale jiného způsobu než plodnost Otcova a Synova. Neplodí čtvrté osoby v božství. Jako jest tedy nepřiměřeno pro první osobu jakožto nepočatý zdroj božství, »po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi«,¹ aby přijal stvořenou přirozenost a stal se přijatým Synem Božím, tak jest také něco nevhodného v tom, aby ji přijala osoba třetí, jež jest neplodící a jež se vrací k Otci a Synu, jsouc úctyhodnou hranicí božství. Zdá se, jakoby Bůh chtěl zahájiti stvoření uprostřed a ne na hranici. Toto aspoň jest všecko, co se nám zdá, že víme, jak skutečně jest. Kéž nám Bůh promine, jestliže jsme smýšleli příliš směle! Jest takovou rozkoší mluvíti o něm, až jsme někdy lákáni, že sotva víme jak daleko.

Toto všecko nikterak nesouvisí s předvídáním hříchu a s pádem člověka. Ano bylo vše stejně přiměřeno k přijetí andělské přirozenosti osobou přijímající. Neboť doposud jsme mluvili o přijetí stvořené přirozenosti jednou z tří božských osob ve spojení s tajemstvím stvoření vůbec. Stvořená přirozenost, kterou si vyvolil, zůstává pro další rozjímání. Ale bereme-li nyní za přípustnu volbu přirozenosti

¹ Efes, 3, 15.

lidské a připojíme-li k tomu další úvahu o pádu, uvidíme novou přiměřenost v tom, aby přijala stvořenou přirozenost raději osoba druhá, než první nebo třetí. Adam klesl tím, že nepravým způsobem hledal poznání. Jeho hřích byl zrádný pokus donutiti božskou moudrost, aby vydala tajemství, která chtěla raději utajiti. Pokoušel se vynutiti si cestu skrze krásné divy Božího stvoření v úradky Boží. Zneužil odbojně svých vědomostí, aby je rozmnožil vzdorem proti Bohu. Spojil se s mocným kleslým rozumem nepřítele Božího, aby poznal, co zvědět mu Bůh zapověděl. Slovo však jest podstatná moudrost Otcova. Otcovým poznáním sebe jest Slovo zplozeno. Pročež když, předvídajíc hřích, Vtělení přijalo podobu léku, bylo nejvhodnější, aby ten, jenž jest podstatná moudrost Otcova, byl osobou, která přijme onu přirozenost, která nyní potřebovala léku, protože klesla, a klesla nedovoleným a neposlušným úsilím o božské poznání.

Ale ačkoliv to byla osoba Synova a ne osoba Otce nebo Ducha svatého, která přijala stvořenou přirozenost, musíme přece pamatovati, že ono přijetí bylo dílem celé Trojice. Nebylo víc dílem osoby přijímající než obou osob nepřijímajících. Každé dílo, které koná Bůh vně, jest dílem všech tří osob stejnou měrou, i když jest něco zvláštního v úkolu a působení různých osob. Jest obtížno tomu porozuměti, ale věřiti tomu jest nepochybnou povinností katolické víry. Stejně jest tomu s vírou v nauku,

že to byl Syn a ne Otec nebo Duch svatý, jenž přijal stvořenou přirozenost. Zdá se tvrdým říci, že Vtělení není více dílem osoby druhé než osoby první nebo třetí, přece však musíme co nejžárlivěji trvati na této víře, sice bychom strhli veškeru božskou pravdu v beznadějný zmatek. Nejsvětější Trojice jedná jako jediný Bůh, i když tvorové se octnou ve zvláštních poměrech k jedné z božských osob. Nauka o poslání není v rozporu s jednotou a rovností v božstvu. Nesmíme také poslouchati některých starších theologů, kteří měli za to, že Otec a Duch svatý byli v posvátném člověčenství Slova pouze bytností, přítomností a mocí, jako jsou ve všech tvorech. Naopak obě druhé božské osoby jsou zcela zvláště v posvátném člověčenství nejtěsnějším spojením a doprovodem (concomitantia), třebaš ne vnitřnou silou Vtělení, právě tak, jako duše a božství Páně jsou v nejsvětější svátosti doprovodem a nemocí slov konsekrčních. Právě skutečnost, že božská bytnost trvá zvláštním způsobem v posvátném člověčenství, zahrnuje v sobě zvláštní prodlévání Otce a Ducha svatého, protože božská bytnost jest jediná. Přes to můžeme chovati zvláštní city, nikoliv city přirovnávající nebo dávající přednost nebo rozlišující, přece však zvláštní city k jediné osobě, která se skutečně vtělila, a můžeme budovati svou pobožnost na těchto citech, neobávající se, že bychom se odchýlili od obdoby víry. Zbožnost musí nezbytně míti ke

každé z tří božských osob zvláštní city, které plynou z jejich osobních rozdílů a tímž způsobem jejich poslání ke tvorům a okolnost, že Otec nemá poslání, jsou důvodem podobných a ještě zvláštnějších citů. Ještě více to pocítíme, když vzpomeneme, co již bylo řečeno, že druhá osoba se vtělila právě proto, že byla osoba druhá. Jest to nauka nesnadná. Byla by i suchopárná, kdyby mohla nauka křesťanská býti suchopárnou. Ale musíme míti spočátku strpení s několika nesnázemi. Usnadní nám, co bude následovati, a osvětlí mnohé krásy, kterých, nebýt jejich světla, bychom buďto nikdy neuviděli, nebo bychom viděli jenom jako zmatené a oslepující nejasnosti.

Takto spočívala předurčená přirozenost Slova věčně v nesmírném lůně Otcově. Byla to lidská přirozenost věčně vyvolená se zvláštní a významnou zálibou. Byl to první tvor. On to jest, jež v jeho přijaté přirozenosti jmenujeme Ježíšem. Všichni andělé, lidé, živočichové i hmota byli stvořeni jenom k vůli němu a pro něj. On jest jediný důvod jsoucnosti každé stvořené věci, jediný výklad všech věcí, jediné pravidlo a míra každého zevního díla Božího. Ve světle tohoto předurčení Ježíšova musíme pozorovati všechny život, všechnu vědu, všechny dějiny, všechny přednosti andělů, všechny osudy lidí, veškeren krásný zeměpis této pestré zahrady, jíž jest naše oběžnice, všechny záhadné možnosti prostoru plného světů. Naš vlastní malý, nepatrný život, naše vlastní titěr-

ná dráha, podobná chůzi hmyzu po lupeni, leží v jemné záři předurčení Ježíšova, jako v okrašlujícím západu slunce a má tam svůj sladký význam a jest téměř nekonečně drahý Bohu, jenž jej odívá důležitostí pro sebe, kterou jest nejnesnadněji pochopiti ze všech tajemství, protože jest ze všech lásek nejneuvěřitelnější.

Konečně nastala doba, kdy se měl tento věčný úradek Boží vykonati a státi skutečným, jak říkáme my tvorové, skutečným vně vlastní jeho božské mysli. Proč mělo Nemluvňátko Betlemské přijíti a přišlo, kdy přišlo a ne dříve, proč tak záhy a proč tak pozdě, to řící přesahuje naši sílu. Mnoho uctivých a dovolených dohadů bylo proneseno; ale my jich pomíjíme, ježto jsou zřejmě hluboko pod důstojností příležitosti a vznešeností výnosu, který, jak udávají, vykládají. Ale láska Boží k tvorům tak často ráčí míti vzhled netrpělivosti, že nejsme překvapeni, když nám theologové řeknou, podle našeho lidského způsobu mluvy, že Slovo z netrpělivosti uspíšilo svůj čas, byvši přivábeno čistotou Panny Marie. O, jak jest to vždycky podobno Bohu, tak dlouho trpělivý a na konec zdánlivě tak netrpělivý a náhlý! Ale není tomu tak vždycky s milostí? Jest jakási prudkost v jejích nejrozhášenějších projevech, které doporučují jenom duchovnímu bystrozraku. Takto přicházejí obrácení. Takto uzrávají povolání. Bůh nás vždy uchvacuje nenadále, když znamená lásku, kdežto s druhé strany spravedlnost dává dlouho předzvěsti a

koná hlučné přípravy, jakoby se zvelebovala svým nerozlučným doprovodem milosrdenství.

Zaměstnáním Božím bylo od věčnosti, co jest jím nyní a bude vždycky, jeho vlastní blahoslavené Já. Jest takofka ohraničen touto blaženou nekonečností. Jeho život se točí kolem ní. Jeho velebnost v ní pozůstává. Jeho nutné činnosti v ní povstávají a věčně trvají. Trvá v sobě a jest svou vlastní věčností. Ale myslíme-li si ho jako svého Stvořitele od věčnosti, aspoň úmyslem, když ještě ne skutkem, připadá nám téměř bezděky, abychom si jej představili, jak se hlavně zabývá volbou. S tohoto hlediska zdá se volba téměř jeho hlavním zaměstnáním. Volí, rozlišuje, vybírá.¹ I když ponecháme ve svých myšlenkách nejvíce místa jeho prozřetelnosti, nemůžeme smazati obrazu jeho volení, vybírání a dávání přednosti. Nemůžeme se přiměti k tomu, abychom mysli, že byl nucen stvořiti nejlepší způsob světa, nebo když jej stvořil, zacházeti s ním co nejlépe. Nemůžeme přivéstí stín nutnosti poblíž Boha, když jej pozorujeme, an působí vně sebe. Jeho blažené nutnosti jsou uvnitř Nejsvětější Trojice. Mimo ni jest všecko neobmezená svoboda, svoboda bezmezné moudrosti, která

¹ Maria z Agredy praví, že jí Pán Ježíš zjevil, že nikdy nekonal volby, než jednou, a to, když si volil utrpení. Snad od toho zdržoval svou lidskou přirozenost jakožto od něčeho, co náleží zvláště Bohu. Jaký veliký život duchovní by se dal zbudovati na této jediné myšlence!

jest také bezmeznou mocí a nekonečnou spravedlností, jež jest nerozeznatelná od nekonečné lásky. Podobně, když přemýšlíme o životě Slova, jež mělo přijmouti stvořenou přirozenost, představujeme si jej, an koná volbu z mnohých věcí, když odpočívalo v lůně Otcově. Žilo životem voleb a každá z jeho voleb dotýká se co nejbližší a nejvroucněji nás, ježto se zakládá jenom na jeho nekonečné dokonalosti a všechny tyto volby jsou věčné.

První jeho volba jest volba přirozenosti. Bez počtu možných rozumových přirozeností leží před ním v jasném kraji jeho moudrosti. Všechny mají půvab a vhodnost, ježto jsou idey jeho vlastního božského ducha. Má voliti z nich a založiti svou volbu na důvodech nekonečné krásy a neomylné moudrosti. Nesmíme připisovati Bohu bezdůvodnou lásku, jakkoliv snad jsou jeho lásky pro nás nevysvětlitelné. Zvláště musil přirovnávati - a již to přirovnávání jest nesmírným výkonem nekonečné moudrosti - přirozenosti andělů a lidí a snad ještě jiných rozumných přirozeností, které existují. Jak mnoho závisí na této volbě! Celé dějiny tvorstva vyplynou jenom z ní. Důvody zdají se býti pro to, aby přijal přirozenost andělskou. Jest vyšší a proto blíže jemu. Jest mnohem velebnější a proto příhodnější pro něj. Jest čistě duchová a my si můžeme představit, že božská osoba se hrozí styku s hmotou. Církev mu výslovně děkuje za to, že se *nehrozil* panenského lůna své neposkvrněné

Matky. Pozorujeme-li jeho útrpnost, vzpomeňme si, že andělé klesli neméně než člověk a že pokolení lidské mohlo býti zastaveno Adamem a Evou, kdežto třetina andělů již padla nebo právě padala do propasti v jistém předvídání Nejvyššího. Andělé jej také lépe milují než lidé. Zdá se, že jej milují skutečně více právě, že mají větší sílu jej milovati. Avšak jest to on, jenž, jak se zdálo, jsa vtělen, miloval více Jana než Petra, ačkoliv Petr jej miloval více než Jan. Zvolil si přijati raději přirozenost lidskou než andělskou a zvolil ji neomylnou volbou Boží. Tisícere vědomosti ležely v hlubině oné volby a jenom poznání povahy Boží, které nám poskytla tato volba, činí nás schopnými dohadovati se důvodu pro onu volbu, kdežto jinak podle našeho cenění všechny důvody by se zdály býti proti ní. Byla nejkrajnější blahosklonnost v tom, že si vyvolil přirozenost lidskou, která lépe vyhovuje božským dokonalostem.¹ Hloubkou svého snížení získal více, čeho by neměl jako Bůh, a zdá se, jako by žádný další stupeň pokoření sebe nebyl málo důležitým jeho zraku. Vnikl hlouběji do svého tvorstva touto volbou a dospěl blíže k okraji oné nicotnosti, která jest taková protichůdkyní Boha. Kdybychom si dovedli představití chvíli, kdy tato volba ještě nebyla vykonána, ale v tu chvíli se měla vykonati, jak bychom necítili, jak se chvěje náš osud na

¹ Viz B. Sacrament, Book I., sest. 1.

váze! Vše, co nám činí život snesitelným, vše, co ulahodňuje minulost nebo pozlacuje budoucnost, celá vyhlídka do nekonečného života, který jest před námi — to vše a mnohem více, co se nás týká a čeho neznáme, bylo zahrnuto v oné věčné volbě přirozenosti, kterou měla přijati osoba Věčného Slova. Ona volba jest veslo, které dosud i v tuto chvíli řídí náš čas i naši věčnost. Jsme šťastni nade všecky anděly, že jsme z rodiny, jejíž přirozenost si vyvolilo Věčné Slovo! Toť jedna ze šťastných událostí, jež činí skutečné neštěstí tak nemožným.

Když vypočítáváme všechny ony volby Slova v lůně Otcově, nezapomínáme, že jako byly věčné, tak také nenásledovaly po sobě. Ale ježto je musíme uváděti v nějakém pořadí, řadíme je, jako by postupovaly dle toho, jak my věci známe. Když byla zvolena jeho přirozenost, a to přirozenost lidská, byla nejbliže volba jeho přesvaté duše. Snad ani dvě duše lidské nejsou si podobny. Účinky milosti v každé duši jsou tak rozmanity, jako plody různých půd zemských. Rozmanitost svatých jest jedna z nejslavnějších rozmanitostí na zemi. Tak nespočetné krásné duše, zářící svými nesmírnými schopnostmi nadpřirozené svatosti, plesající nad pořádkem a dokonalostí svých přirozených sil, oděné v duchovní krásu nejpůsobivější čistoty, vznášely se před jeho okem, jako zářící tělesa nebeská v temné propasti nicotnosti. Ze všech možných duší mohl voliti a měl zvoliti

tu, která by vydržela v žáru výhně hypostatického spojení, mohla by zářiti na nebi místo slunce a měsíce svou stvořenou svatostí a obsáhla oceán milosti, který jenom nebyl naprosto neohraničitelný. Jakou radostí musila býti provázena taková volba! S jakou nevýslovnou radostí musil prodletí nejen při moudrosti své volby, ale i při drahocenném předmětu jejím!

Volí rovněž tělo, v něž se měl vtělit. Čisté tělo a drahocenná krev, které měly býti přijaty božskou osobou a potom na věky zůstatí s ní v úctyhodném spojení, byly důstojnými předměty jeho věčné volby. Vyvolil si takovou povahu těla, aby byla způsobila snést záplavu slávy, kterou v ni chtěl vlít. Vyvolil si takovou, jejíž svrchovaná citlivost by téměř podporovala raději než překážela něžným činnostem jeho velkolepé duše. Vyvolil si tělo, jehož krásné složení je později učinilo takovým nástrojem utrpení, jakého nikdy nikde jinde nebylo mezi nesmírnými schopnostmi stvořeného života. Jeho budoucí lidské rysy byly jeho vlastní kresbou. Bylo jeho radostí od věčnosti čísti spanilost jejich střídavých výrazů. Jeho jasné oko bylo novou výmluvností, která k němu mluvila i v onom hlubokém božském životě na věčnosti. Zvuky jeho hlasu byly i tehdy ustavičnou tichou hudbou jeho uchu. Jeho podobnost k matce byla jednou z jeho věčných radostí. Takto nebeský umělec vytvářel od věčnosti na tmavém pozadí nestvořeného

prostoru onu krásu tvarů a rysů, jež měla unášeti anděly i lidi nesmírnou a nezměnitelnou láskou. Nekochal se sám svým dílem?

Vyvolil si také matku. Uvážíme-li radost, kterou nám působí mysliti na Pannu Marii, obíráti se její nadpřirozenou líbezností a zkoumati velikost jejích darů a nesmírnou čistotu jejích ctností, nabudeme slabé představu, jakou jsme schopni si utvořiti, o nevýslovné radosti, kterou zajisté mělo Slovo z toho, že si vyvolilo Marii a že ji stvořilo právě touto volbou. Musil si vyvoliti matku, která by byla hodna býti matkou Boží, matkou vhodnou pro ono úžasné tajemství hypostatického spojení, matkou způsobilou poskytnouti ono podivuhodné tělo z krve svého vlastního srdce a býti po měsíce stánkem oné nebeské duši. Všechna díla Boží jsou úměrna. Když povolá k nějakému úřadu, jest povolání jeho vyznačeno svrchovanou způsobilostí. Pozvedá přirozenost na úroveň svých záměrů. Uzpůsobuje ji, aby dosáhla i nejvýše nadpřirozených úkolů, naplňuje ji nejneuvěřitelnějšími milostmi. Nebylo nahodilosti v jeho zvolení Panny Marie. Byla nejen nejsvětější z žen žijících na zemi v době, kdy se odhodlal přijíti. Nebyla pouhým náčiním, nástrojem pro pomíjející potřebu hodiny, aby byl použit a odhozen a ležel nevšímán na hromadě, když potřeba pomínula. To není způsob Boží. Tak nejedná ani s posledním ze svých vyvolených. Vše, co o sobě zjevil, činí takovou domněnku tak ne-

možnou, jako by byla rouhovou. Není nic nahodilého nebo pouze pro ozdobu v dílech Nejvyššího. Jeho činy nemají ani výrůstků, ani zevnějších přívěsků. Bůh nepotřebuje svých tvorů. Oni vstupují do jeho záměrů a jsou jejich doplňky a každá část božského díla jest jednou z dokonalostí onoho díla. To jest význačnou známkou božské působnosti, že jest všecko v ní zvláštní dokonalostí. Maria jest takto vysoko u samého zdroje stvoření. Byla volbou Boha samého a vyvolil ji, aby byla jeho matkou. Byla branou, kterou Stvořitel vešel ve své tvorstvo. Sloužila mu způsobem a k cíli lišícím se od každého jiného, kteréhokoliv tvora. Jaká tedy nezbytně byla její krása, jaká její svatost, jaké její výsady, jaké její povýšení! Snižovati je jest snižovati moudrost a dobrotu Boží. Když jsme řekli, že Maria jest věčná volba Slova, tím jsme vyřkli, co již obsahuje veškeru nauku Církve o ní a všechnu úctu křesťanů k ní. Když pozorujeme touhu Slova přijmouti stvořenou přirozenost, když uvažujeme o jeho volbě lidské přirozenosti, když přemýšlíme o další jeho volbě své duše a svého těla a ke všem těmto úvahám připojíme vzpomínku na jeho nesmírnou lásku, můžeme viděti, jak asi zaplesala jeho dobrota nad volbou Matky, jejíž nejhlavnější milostí, které se jí od něho dostalo, bylo, že ji nevýslovně milovati bylo největší ze všech jeho lidských dokonalostí. Všichni možní tvorové byli před ním, aby si z nich vyvolil tvora, který by se mu stal nejbližším,

tvora, který by jej miloval a měl přirozené právo jej milovati nejvíce ze všech a tvora, jehož povinností právě tak jako předností bylo zavázati jej, aby ho miloval nejvroucnější láskou. Nuže, ze všech si vyvolil Marii. Co více lze říci? Ona splnila jeho myšlenku, nebo raději nesplnila tak jeho myšlenku, ale sama byla jeho myšlenkou a jeho myšlenka na ni byla příčinou jejího stvoření. Celá mariánská theologie spočívá v této věčné a účinné volbě v lůně Otcově.

Další volbou Slova bylo, zvoliti si místo, kde by prodléval on i jeho matka, onu část hmotného tvorstva, která měla býti dějištěm, na němž přijal stvořenou přirozenost a to přirozenost částečně hmotnou. Nezdá se, že by naše nevědomost obdržela i jenom pohled na některý z důvodů, které jsou obsaženy v jeho volbě země. Pokrok vědy jenom znehodnocuje staré domněnky, aniž patrně otvírá cestu novým. Čím více poznáváme, že nejsme fyzicky hlavními a ústředím v ohromném tvorstvu, kterénás obklopuje, a čím více se ztrácíme v báječných pravděpodobnostech hvězdného prostoru, tím méně chápeme, co asi vedlo zálibu Stvořitelovu touto cestou. Nevíme, proč vyvolil za obydlí člověkovu sluneční soustavu naši raději než některou sluneční soustavu jinou, proč zvolil oběžnici místo tělesa ústředního, oběžnici raději než slunce, nebo proč z oběžnic této soustavy zvolil třetí, která nevyniká ani rozměrem, ani polohou. Zdá se, že

není ani fyzické vhodnosti, ani hmotné souměrnosti v této volbě. Důvody tudíž musí býti vyššího řádu a leží hluboko v moudrosti Slova, které si dovedeme domysleti. Bůh zachází se svými tvory způsobem zcela zvláštním. Řekne nám, co se týká nás, pokud se nás týká a když jest pro nás vhodno. Nenamáhá se vykládati nám sebe nebo zjevovat soustavy. Mluví s námi podle našich potřeb. Jest raději učitelem zákona než vědy. Jest raději Otcem, kterému musíme důvěřovati, než panovníkem, s nímž bychom pěstovali diplomatickou dohodu. Jeho důvody, že zvolil zemi za divadlo Vtělení, jsou mimo naši cestu do nebe a vzdáleny od ní a proto nám nebyly zjeveny. Není pochyby, že v této volbě byla hluboká a požehnaná moudrost. Smíme právem milovati částku světa, která jest naším domovem, vidouce, že ji sám tak miloval a korunoval ji svou věčnou volbou. Hmotné vlastnosti nejsou měrou božských rozhodnutí a to jest myšlenka, která obsahuje mnoho myšlenek za těchto našich dnů.

Ale byla ještě jiná jeho volba, která vede naši nevědomost do ještě beznadějnějších hlubin bezmocnosti. V lůně Otcově volilosi Slovo své věčné společníky, vyvolené mezi anděly i lidmi. Víme, že všichni andělé a všichni lidé byli stvořeni pro něj a aby byli jeho společníky. Víme, že touží po věčné společnosti jich všech. Děsíme se oprávněnou hrůzou pomysleti, že dopuštění zla bylo připuštěno jenom,

aby nabyl příležitosti zavrhnouti na věky davy tvorů, o nichž jest věřiti, že je vroucně miloval. Nemůžeme říci, proč dvoje tvorstvo, andělů a lidí, mělo býti stvořeno v bezhříšné svobodě, která nepotřebovala tohoto dopuštění k tomu, aby byla svobodná. Máme naprostou jistotu po tom, co zjevil sám o sobě, že byly důvody v nekonečné dobrotě, aby tomu tak bylo, a že svoboda, s níž andělé a lidé nabývají zásluh a hřeší, shoduje se s jeho věčnými záměry tvůrčí lásky. Víme také, že připuštění zla nebylo nezbytno k tomu, aby se ukázala jeho spravedlnost, protože jeho spravedlnost jest podivuhodněji osvětlena povýšením Panny Marie než odsouzením hříšníků. Víme dále, že jeho volba vyvolených nikterak neodporuje svobodě kteréhokoliv z nich a přece - nepochopitelné tajemství! - že to byla volba v pravdě účinná. »Které předzvěděl, také předurčil.«¹ Toť, čím dovoluje nejvíce se přiblížiti k řešení tohoto tajemství. Nebyla to jenom volba, bylo to i předzvědění, a nebylo to jenom předzvědění, byla to i volba. Sám nám nedovolí rozjímati o tomto tajemství jinak, než ve sladké důvěře, kterou nám poskytuje božská ctnost naděje, že i my jsme byli v počtu oněch vyvolených, jejichž spolupůsobení s jeho milostí a účast v jeho slávě těšila jeho oko od věčnosti. Zatím jest to jedna z nejtemnějších částí onoho podivuhodného života voleb,

¹ Řím, 8, 29.

kterým žil před začátkem skutečného stvoření. Proto mu můžeme důvěřovati. Nikdo nemůže býti ohromen tím, že vyšel ze své hlubiny v Bohu. Neměli bychom správné představy o životě Slova v lůně Otcově, kdybychom pustili se zřetele jeho podivuhodný jásot nad volbou jeho vyvolených, a klaníme se neohroženě radosti, o níž víme, že musila spočinouti na naprosto bezmezné lásce, neboť spravedlnost nejvyšší svaté lásky jest spravedlnost, které nemohou popřít ani ti, kdož jí trpí.

Zvolil si také slávu, které mělo požívatí jeho posvátné člověčenství. Vyvolil si onu důstojnost a lesk svého těla, kterých mu měl sám zasloužiti za svých třiatřicet roků od prvního okamžiku svého početí až do chvíle své smrti, a pohlížel se zalíbením na slávu a blaženost, kterých mělo požívatí ono tělo, které měl přijmouti z Marie a jímž měl sytití pokolení lidská v nejsvětější svátosti oltářní. Chápeme, když předvídal své utrpení, že cítil zvětšenou něžnost, abychom se vyjádřili tak pošetile o věcech věčných, k onomu tělu, které mělo býti nástrojem oněch děsných muk, kterými měl vykoupiti svět. Vyvolil si také ono zvelebení svého svatého jména, kterého si též sám zasloužil, a které představuje celé dějiny jeho Církve i zázraky jeho svatých a nadpřirozené letopisy náboženských řádů. Vyvolil si též z věcí, kterých si měl sám zasloužiti, velebnost své soudcovské moci, kterou by soudil svět raději ve své přirozenosti lidské než božské a

kterou počal od prvního okamžiku svého počítí souditi každou lidskou duši, která přešla z života tohoto do onoho. Plesal nad nesmírností slávy, kterou mělo jeho svaté člověčenství vzdátí úctyhodné spravedlnosti Boží pouhým vykonáváním této soudcovské moci. Předvídal, jak bude souditi svou neposkvrněnou matku a radoval se nevýslovně z moudré spravedlnosti, s níž přiřkne jejím zásluhám jejich podivuhodnou odměnu. Předvídal svůj soud nad sv. Josefem, při jehož smrti krátce před tím byl přítomen se synovskou pečlivostí, a drahým mu bylo pomýšlení na slova, jimiž zajistí svému slavnému pěstounovi velikost pokoje v předpekli na chvíli a podivuhodnou záři onoho trůnu v nebesích, který zaujme. Rozhlížel se po ohromném oceánu lidských činů a zásluh, a jeho spravedlnost plesala královsky, vidouc, že není zapomenuto ani jediné všední laskavosti, ani jediné číše čerstvé vody, nebo že není neodměněna, nebo jest odměněna jinak než s božskou štedrostí, ve všem onom úžasném množství věcí, které měl souditi. Bylo to jeho posvátné člověčenství, jež plýtvalo marnotratně božskou spravedlností na veškero tvorstvo. Jeho neposkvrněné člověčenství našlo též předmět pravého a slavného jáasu v ostatních přísných rozsudcích, v rozsudcích, které se vykonávají zvolna, ale bez odporu, když se naplnila míra zanedbávání milosti, jimiž jest mstěna velebnost uraženého Boha s přísností, která se může

nelíbiti jenom neoplácené lásce Stvořitelově.

Vyvolil si také, aby byl svým vlastním zásluhám zavázán za tajemné spojení svého těla, krve a duše v slavném tajemství zmrtvýchvstání, kterým se zásluha nejvíce přiblížila k hypostatickému spojení, pokud snad nezasloužil rozšíření tohoto spojení na ony čerstvé přírůstky, které dodával jeho tělu věk, vzrůst a pokrm. Vyvolil si též bezpočetné milosti, kterých měl zasloužiti synům lidským i čeho měl zasloužiti pro svět andělů. Jak mnoho vědomostí se otvíralo jeho zraku, jak mnoho propastí úchvatných pozorování se před ním rozestíralo jenom v tomto oboru jeho zásluh, v jejich výběru, v jejich druhu, v jejich počtu, v jejich ceně, v jejich kráse, v jejich působení jak pro něj, tak pro jiné! Malý díl tohoto krásného světa voleb by dostačil, aby naplnil stvořeného ducha blahem na celou věčnost.

A přece veškerá tato sláva, které si zasloužilo jeho posvátné člověčenství pro sebe, nebyla téměř ničím proti slávě, která mu příslušela právem hypostatického spojení, nezaslouženého zdroje všeho jehosvrchovaného lesku. Sláva, kterou jeho božské synovství udělilo jeho člověčenství, byla předmětem věčné volby, v níž si můžeme uctivě představit Slovo, ano plesá rozkoší ještě podivuhodnější. Sláva jeho duše převýšila i největší jeho zásluhy. Vasquez zašel tak daleko, že učil, že ani absolutní mocí Boží by si nemohl zasloužiti slávy své duše. V tomto mínění bychom si troufali

s ním nesouhlasiti. Nicméně jest zcela pravdivo, že si Slovo v Lůně Otcově zvolilo oblažující slávu své duše, nesmírnost její vlité vědy, velebnost její milosti posvěcující, milost svého náčelnictví, své království, své kněžství a neobmezenou svrchovanost své duchovní moci, jako sedmero širých a hlubokých a skvělých výtvorů, ležících v oboru jeho lidské duše a ležících mimo vliv jeho nesmírných zásluh. Všecku tuto slávu si vyvolil s nevýslovným plesáním a když si ji vyvoloval, plesal tím více nad tím, že vzejde z jeho božského synovství a ne z jeho zásluh. Byla to jeho volba, aby hypostatické spojení obdařilo jeho posvátné člověčenství nejen schopnostmi zasloužiti si nesmírnou slávu, ale přímo a samo sebou leskem, který měl býti jeho největším a nejpodivuhodnějším zvelebením. Pokusili jsme se mysliti chvíli o slávě jeho duše, o jejích vědomostech a jejích milostech, abychom uzřeli, jaká téměř neobmezená pole jásavého pozorování se prostírala před Slovem v lůně Otcově, majíce zřetel jen na stvořenou přirozenost, kterou se rozhodl přijmouti. Nebe božských radostí bylo v množství rozmanitých voleb, které měl před sebou a k nimž jej pudily jeho vlastní úradky krásným násilím.

Dvakráte bylo řečeno o nebi, po prvé prorokem a po druhé apoštolem, že jeho radosti jsou naprosto nepochopitelné mysli lidské a že tyto radosti byly od Boha připraveny pro ty, kdož jej milují; připraveny, jako by se byl Bůh

s nimi namáhal a vynaložil čas pro ně, aby je učinil darem hodným své velebnosti. Avšak jakkoliv podivuhodný jest obraz, který si můžeme utvořiti o radostech nebeských podle toho, čemu nás učí bohověda, do jakkoliv vznešených výšin povznášívíra naši obraznost, jakkoliv veliké představy, které si můžeme utvořiti o tomto příbytku slávy i nyní ve tmách svého vyhnanství: přece, jak nám praví Písmo svaté, skutečná jeho velikost nikdy nevstoupila v mysl naši, abychom ji mohli pochopiti! Radostí lidských na zemi jest téměř tak bez počtu, jako jejich duší. Radosti andělů převyšují všelike ponětí naše a předstihují daleko radosti lidí jak množstvím, tak velkolepostí. Můžeme si představit zástupy rozkoší, které vznikají z požitků rozumových, nebo z našich citů, nebo opět z nadpřirozených zážitků, kterých nabývá duše z milosti. Můžeme je násobiti do báječných sum. Můžeme je zveličiti do obrovských rozměrů myšlenkou na Boha, jeho moc, jeho moudrost a jeho lásku. Můžeme si je mysliti jako blaženě upevněny v bezpečné věčnosti a svou vlastní přirozenost nevýslovně rozšířenou a upevněnou pro nové vjemy radosti. Ale nad tím vším se vznáší svět radostí nebeských, kterých nemůžeme tušiti, protože není v naší moci chápati ani jejich druhy, ani způsoby jejich působnosti. Kdo dovede sníti, co vzejde z toho, že uzříme Boha tak, jak jest? A všechno toto množství radosti povstalo při volbě Slova v lůně Otcově. Nebylo jediné,

kterou by nebyl vymyslel a stvořil a označil co nejhluběji pečetí své lásky. Uchystal je pro každého ducha andělského a pro každou duši lidskou, která vejde do slávy jeho. Přizpůsobil je s překypující štědrostí, jež jest zároveň neomylnou spravedlností. Utvořil zvláštní radosti pro každého ducha a pro každou duši, která jich bude požívat. Počítal jejich nekonečnost, vážil jejich nadšené výkřiky a naměřil každému duchu tu míru světla slávy, která ho posilní, aby snesl tak prudký nával radosti, a to vše bylo pro něj dílem nejnevýslovnější slasti a božské záliby. Zvolil také ono svěží světlo sluneční, které zaplavuje nesmrtelné duše v nebesích, které se má rozliti z jeho posvátného človenství na rozkoše svatých po vzkříšení těla. Viděl, jak se nebesa náhle zastkvívají novou zelení a zahrady nebeské rozkvétají průzračnými těly jeho vyvolených, jako by byly rozmnoženými obrazy jeho, němými ozvěnami světla ke světlu proudícímu z Beránka samého.

Ještě jedna volba a ukončíme seznam třiatřiceti voleb Slova. Má před sebou pohled na hřích. Viděl jej, jak ho nikdy nemůžeme viděti v jeho příliš hrozném přirozenosti, v rozsahu jeho vlády, v jeho úplné protivě k Bohu, v děsně strašném rozsudku, kterým jej božská spravedlnost nakonec udusí. Ležel před ním, ale jeho klid byl nepohnut. Ani dech vzrušení nepřešel přes povrch jeho blaženosti. Ani jediný z jeho úradků nebyl odsunut. Všecky plynuly nezměnitelnými řečišti věčné lásky. Obor jeho

spravedlnosti se rozšířil, kdežto předměty jeho lásky se rozmnožily. Přidal novou volbu k volbám, které již vykonal pro svou duši a své tělo. Vyvolil si nyní možnost utrpení, způsobilost cítiti zármutek, záchvěvy citelného strachu, nemožnost konati zázraky, hnutí lidského hněvu. Vyvolil si chudobu a hanbu a smrt a kříž. Přes jasný a slavný osud Matky svého slabého člověčenství, v němž chtěl přijíti, rozprostřel tajuplný mrak neproniknutelných bolestí, a veliká královna nebeská byla zvelebensa v jeho stínech. Vytkl si krví stezku k srdcím svých hříšných tvorů, aspoň těch, již mají tutéž přirozenost, kterou si zvolil sám přijmouti. Starší rodinu andělů ponechal v pádu, ale ne z pohrdání. Padli do víru jeho spravedlnosti a byli jím zachvázeni a pohlceni na věky. Nyní byly před Slovem Betlem a Kalvarie jako předměty silné touhy a toho, co jsme se osmělili nazvat božskou trpělivostí. Ale nebylo ruchu v lůně Otce. Žilobití božské lásky nebylo zrychleno ani na okamžik. Nic nebylo ukvapeno. Úradky postupovaly s neodolatelnou pozvolností jako ohromné proudy žhavé lávy, stékající po úbočí Etny, jenomže to byly tvůrčí, úrodné, zúrodňující proudy moudrosti a lásky. Stále, každé chvíle, byl Syn věčně plozen od Otce. Stále, každé chvíle, Duch svatý věčně vycházel z Otce i Syna. Hlásku nebylo slyšeti. Nic nebylo viděti. Nebylo času, jenž by míjel nepočítán. Nebylo prázdna, nebylo pusta a dutiny, které by mohly jednoho dne býti místem pro-

storu. Byl jenom volný, avšak nepohnutý život, jehož nedosahuje ani minulost ani budoucnost. Byl blažený Bůh.

Taková byla zaměstnání Slova v lůně Otcově, takový byl život Osoby, k níž jest upoutána naše zvláštní pozornost, protože to byla Osoba, která měla přijmouti stvořenou přirozenost. Byl to, pokud jde o toto přijetí, život voleb a každá volba byla právě tak volbou Otce a Duha svatého, jako samého Slova. Takový byl věčný život v lůně Otcově, beztvorý a přece ne bez tvorů, nám zjevný jenom na svých nejkrásnějších hranách, kde tvůrčí úradky září na jeho vodách. Byl to život beztvorý, protože tvorové ještě nebyli ve skutečném bytí (neměli aktuální existence). Byl to život s tvory, protože tvorové byli ve věčné realitě v mysli Boží. Jest nám, jako bychom byli obdařeni mimopřirozeným zrakem a pohlíželi do nekonečné vyhlídky, na počátku široké jako šíře téměř bezmezného tvorstva a stoupající řadami podivuhodně obrovitých schodů vzhůru dolů a zužující se více více v jeden bod, kdežto úradky Boží stojí jako mramorové sochy v mlčících řadách s obou stran a věčné paprsky září bíle na jejich ohromných podobách a vyhlídka vústí v Boha a krásná jednoduchost nesmírného stvoření spočívá viditelná v předurčení Ježíšově a plyne z ústředního pramene nerozdílné Trojice, výron božského života v nekonečném odlučování se od něho. Potom nastane skutečné stvoření a Bůh odpočívá u věčném

sabatu, i když tvoří. Čas a svět plynou a v dále jest klid Boží.

Co se může kdy vyrovnati velkolepostí prvnímu výbuchu Všemohoucího na zevnější, když andělé vznikli z ničeho v proudech světla, četnější než písek na břehu mořském, samé to ohromné světy ohně s rozumovým třpytem jejich velebných duchů zářících daleko široko v nadsmyslném půvabu? Jsme oslněni již pouhým pomyslením. Oči naše duchovní nás bolí jako když blýská, když si představíme ono první zahřmění, které v tu chvíli vybuchlo z podnoží nepřístupného trůnu Božího. V téže chvíli povstal z ničeho ohromný vesmír hmoty, rozlehlá pole nezměrně žhavého síťovitého plynu a sotva viditelné tkanivo nejjednodušších prvků, snad jediný toliko prvek, ale v myriádách myriád tvarů, kolotajících a houstnoucích v nespočetné ohromné světy, spojené dohromady neviditelnými vlákny přitažlivosti. Byla to velebnost i chaosu, která poskytla potravu slávě Stvořitelově.

Potom snad nastala ohromná období geologická, zmítající se cykly nepočítaných věků, neboť nebylo, kdo by je počítal, leč Bůh. Podivuhodné květeny pokrývaly naši zemi nádherným kobercem. Podivné zvířeny naplňovaly moře životem a zabíraly pevniny. Po celou tu dobu byl Bůh klidný a čas a svět mýjely. Nastali a mýjeli dnové Adamovi i podivný život předpotopní. Přišla potopa a vykonala své přísné dílo a pastviny Mezopotamie byly

pokryty stany patriarchů, až zasvitla láska Boží na pahrbky a údolí Syrie. Východ vyvoleného národa z předobrazného Egyptu, poušť, králové, zajetí, rozšířené pohanství a Neposkvrněné Početí, jak my mluvíme, postupovalo jedno za druhým, ale v pravdě to všechno leželo najednou přítomno před okem Božím a jeho život plynul týž klidně dále. Vtělení se událo v Nazaretě a zjevilo se v Betlémě. Počaly krásné doby katolické církve a dospěly koncev údolí soudu. Každá jednotlivá duše stála před Bohem jasně a zvlášť ve svém vlastním okruhu, až jsou všechny spojeny v témže údolí soudu. Potom - tak budeme mluvit, až vše pomine, co se právě nyní děje, - tato rodina tvorstva byla shromážděna domů do lůna Otcova Slovem, které v něm stále prodlévalo, a to jeho vtělením.

To vše minulo a byl týž klidný život Boží nezměněný a nezměnitelný. Bůh však nebyl nečinný. Jazyk nemůže nám vyjádřiti dle skutečnosti překypující plnost Boží pomoci při všem, ani úžasnou všemohoucnost jeho pronikavé činnosti. Tajemstvím jest, jak může tak spolupůsobiti, tak pronikat i tak býti základem veškeré hmotě a každému duchu a přece býti stále sám o sobě, nevýslovně a úctyhodně nesmísen s věcmi stvořenými. Tak veškeren tento život v lůně Otcově, pokud se týkal věcí zevnějších, od věčnosti směřoval k přijetí stvořené přirozenosti nestvořenou Osobou. Vše, co jest mimo Boha, směřuje tudíž k tomu. Zde

není výjimky. Avšak klidný, věčný život v tomto lůně plyne jako vždy. A nyní - mluvíme, jak musíme jednoho dne mluvit - leží mocná, zalidněná nebesa se svými klanějícími se davy přímo u nohou Božích. Činnost nebe daleko překonává mdlou činnost země. Jeho moc s Ježíšem a Marií a anděly a dušemi jest úžasné velebnější než si dovedeme představit. Jeho vědomosti se podobají vědomostem Božím. Jeho lásky jsou podobny vycházení Ducha svatého. Výkony jeho jednání a jeho síly a jeho objevy a jeho úvahy a jeho krásy jsou takové, že si jich prostě nedovedeme představit my, kteří známe jenom horečně přerušovanou netečnost lidské civilisace. I stvořené jeho slabosti jsou ukryty a téměř zahojeny blízkým stínem Nestvořeného. Avšak klidný život v lůně Otcově se nemění. Jak byl v beztvoré věčnosti, tak jest nyní. Každé chvíle jest Syn věčně plozen od Otce. Každé chvíle vychází Duch svatý z Otce i Syna. Všude jest blaho-slavený Bůh, klidný, soběstačný, nezměnný a nezměnitelný, a my - a to jest jediná změna - jsme šťastni, ležíce v klínu jeho věčnosti!

Ale mezi těmito dvěma body, mezi věčností před stvořením a věčností po konečném rozhodnutí na soudě o osudu této rodiny Vtělení, toť bod, který jest přítomností pro každého z nás a v němž máme úsilovně pracovat o své cestě k svému nebeskému Otci. Naše minulost i naše budoucnost jsou obě v našem dnešku. Jaký jest náš dnešek vzhledem k lůnu Věčného

Otce a božskému životu, jenž v něm postupuje? Oživme svou víru a svět naráz počnemizeti pod námi a spadnou s nás řetězy tisícůrých titěrných zájmů. Není svobody ducha, leč když dýcháme ovzduší Boží. Vystupme na výšinu a pozorujme zemi, ležící pod námi. Každé chvíle se tu tvorové rodí a umírají; jedni nastupují cestu k svému cíli, jenž jest nekonečný, druhé vidíme v onom posledním zápase, v němž se sbíhají všechna jejich vlákna a po němž bude soud nejen podle minulého života, ale podle stavu tohoto děsného dneška. Tu vstupuje hluk, jímž se ozývá svět, k trůnu Božímu. Hřmění uvězněných žárů pekelných zaznívá k jeho uším. Zde jsou ve výšce větrové a bouře nesmírného ovzduší a dole nepokoje hukotu žhavých sopek a ustavičné, třesavé, pružné záchvěvy kůry zemské. Na hoře jest oslňující rychlost úžasně se pohybujících těles v němém, bezzvukém prostoru, divoký let vlasatic, jež pohání zákon k takovému šílenému chvatu a tu a tam mezi bezpočetnými světy slyšeti rachot nějaké katastrofy, která jest částí jednotvárnosti jejich soustavy. Tím vším má se Bůh zabývati. Potom dole v chaluhových lesích na dně okeánu, pod korou a mezi listím lesů pozemských, mezi hustým, neviditelným životem hmyzu oživujícího vzduch, jest též zaměstnán, pilně zaměstnán, neustále zaměstnán, osobně zaměstnán s každým zvláštním útvarem života. Avšak v tuto chvíli není pohybu nad průhlednou propastí jeho bezmez-

ného života. Jeho lůno jest ticho jako před tím. Otec klidný, hrozný a krásný, jehož svěží věčnost nemůže stárnouti, velebně odpočívá. Syn stále vyplývá v jeho lůně bez hluku počat v úchvatném lesku věčného plození. Duch svatý jest stále skutečně vycházející jásot obou, vyplývající, rozličný, věčný, týž jediný život.

Ale v tuto hodinu jest někde, ve tvorstvu toto lůno obnaženo duchům a duším tak, aby je mohli spatřiti, jak jest. Toť změna v dáv-
ném nestvořeném životě, ale změna jest zcela mimo nezměnitelno. Není zde času, ani mí-
jení, ani postupu. Není měřitelných období v tomto nepostupujícím, ustáleném, soběstač-
ném, nevýslovně blaženém životě. Pokrok jest základní slabost tvorů. Přece však tvor, čas, obklopil Věčného a Nestvořeného svými lí-
beznými plody a věkovitými žněmi v kruzích stvořené krásy a nadpřirozené svatosti. Uka-
zuje jim patření na Sebe někde umístněné. Zářící třepení svatých a andělů se míhá v jeho světle, jako by byli obrubou jeho královského roucha, a klanějící se davy leží jako zlatá dlažba kolem trůnu jeho. Ale jsme jisti, že změna jest jenom zevně? Víra nám nedopouští o tom pochybovati. Pak jest jisto, že věřiti jest více než viděti, neboť to vypadá, jako by zde byla změna uvnitř. Daleko dole uprostřed ústřed-
ních světél božství, oněch světél, která živí, ale nepálí duchy a duše tvorů, jest, jako by tam bylo lidské Nemluvňátko, nikoliv přijatý na-
lezenec, kterého se ujalo jeho slitování v jeho

bídě, ale jeho vlastní věčná myšlenka uskutečněná v čase, příčina všeho, jakéhokoliv stvoření, příčina všeho, co tvoří náš nynější každodenní život, kromě zla, které snad nás obklopuje jako hustá mlha. Toto nemluvňátko jest příčinnou myšlenkou (kauzální ideou) všech věcí. Duchové a duše vidí je zde a uctívají je hřměním nadšeného zpěvu. Ale božský život plyne stále svým nepostupujícím, nepočínajícím, nekončícím tepotem. Stále jest Syn plozen, stále Duch svatý vychází, stále jest Otec nezplozeným pramenem božství.

Samotná, - míle jsou mezi tím, andělé a duše jsou daleko odtud, jak země počítá dálky, - nejblíže trůnu sedí Panna Matka, tvor, který kdysi nebyl ničím a který by opět v tuto hodinu poklesl v nicotu, kdyby ho Bůh nenaplňoval, nepodpíral a neudržoval veškerou svou mocí a takofka svou rukou, svou bytostí, přítomností, silou, milostí a slávou. Nemluvňátko v lůně Otcově jest podoba této stvořené matky a stále k ní vzhlíží, jako by je její lůno vábilo z lůna Otcova. Ona stále pohlíží na ně, jak na ně pohlížeti naučila svatého Jana, »na počátku«, v lůně Otcově. Toť pohled Mariin upřený na její Dítě. Toť pohled Janův upřený na jeho milého Mistra. Spočíval v onom vznešeném lůně v myšlence od věčnosti. Spočívá tam nyní v tuto hodinu svým uskutečněným vtělením. Jest to Nemluvňátko Betlemské, Ježíš Kristus, včera, dnes a týž na věky.

LŮNO PANNY MARIE

Vtělení jest základem všech věd a posledním jejich výkladem. Jest skrytou krásou všeho umění. Jest dovršením veškeré pravé filosofie. Jest východiskem i koncem veškerých dějin. Osudy národů i jednotlivců kupí se kolem něho. Očišťuje každé štěstí a oslavuje každou bolest. Jest příčinou všeho, co vidíme, a zárukou všeho, co doufáme. Jest velikou ústřední skutečností života i nesmrtelnosti, které nevidí-li rozum lidský, bloudí ve tmách a světlo věčného života neosvítí jeho šlépějí. Šťastny jsou země, které se ještě prostírají na výsluní víry, v nichž na rozcestích kříže a sochy panské Matky a troje zvonění na klekání a pomníky na hřbitovech tolikrát připomínají, že pravý život jest zahrnut v jedinečném tajemství Vtělení! I my jsme šťastni, šťastni pomyslením, že jsou ještě takové země, ačkoliv jest jich málo a rok od roku méně, šťastni pro toho, jejž milujeme a jenž z nich sklízí hojnou žeň víry a lásky. Ale kdo nemiluje nejvroucněji zemi svou? Jest nám smutno, pomyslíme-li na tento západní ostrov s jeho světovou říší a na jeho srdce prázdná víry, kterým zašlo pravé světlo. Mnoho světců dříme pod jeho drnem tak proslulým svou zelení. Žádná země není tak hustě poseta věžemi a zvoniceami jako ubohá němá Anglie. V žádném jiném králov-

ství není tolik vznešených kostelů rozeseto po horách i dolinách. Nejdražší země, ty se zdáš hodnou, aby se mučednictví podstoupilo pro tvou nesmírnou krásu! Musí to býti pozvolné mučednictví mluvení k hluchým, ukazování slepým a dokazování zatvrzelým.

Byl čas za dob víry, kdy by nebyla tato země ležela mlčky, jako leží nyní, v předvečer dvacátého pátého března. Sladká, zbožná hudba nespočetných zvonů by zaznívala o nešporách slavného svátku Vtělení. Od východu, z Říma, našeho ústředí, jak se den nachýlil, přišla by zvěst, že nastává veliký svátek, z měst i vesnic, z úbočí alpských i modrých zálivů mořských, přes bezlisté lesy i umrzlé závěje sněhové na holých výšinách Francie. Chladné vlny by se věncily bělostnou pěnou, jak zaznělo zvonění nad úzkým průlivem, a bylo-li by to v době velkonoční, zdvojnásobila by se lidem radost velkonoční, a kdyby to bylo v postě, okoušeli by předem velkonoc. Byla by chvíle, kdy ještě nezazněl první zvon anglický a tu by Calais ohlásilo svou novinu Doveru a kostel i kůr by rychle o tom poslali zvěst starému saskému mateřskému chrámu v Canterbury. Odtud by se rozproudila jako bouřlivá hudba zpráva o tomto dávném, věčném úradku Božím, z něhož povstalo veškero tvorstvo, po celém křesťanském ostrově. Slyšící ji, zaradovali by se svatí »ve svých ložích«, Augustin, Wilfrid a Tomáš, kteří odpočívají v Canterbury, Edward, náš rytířský prvomučedník, ve Westminsteru, kde koná stráž prostřed

kvetoucích luk ve svém velikém a dlouhém opatství u sv. Albana, Osmund v Salisbury, Tomáš v Herefordu, Richard Zázračný v Chichesteru, Jan v Beverley, celý sbor svatých s něžným sv. Vilémem v Yorku až k slavnému Cuthbertu, drímajícímu nerušeně ve velekněžské své nádhře pod svou klášterní pevností na sedmi pahorcích Durhamských. S chladným večerním vánkem nesl by se mohutný souzvuk jásajících věží nad lesem Kentským s omšelými duby a vlajícím jmélím. Nízké, skromné kostelíky Sussexu přenesly by je, jak se den schyluje, do Salisbury a Exeteru a Svatomichalskému lenu v Cornwallu. Běželo by jako blesk po Temži, až by věžatý Londýn se svým hustým davem kostelů, jejichž zvonice stojí tak hustě jako stožáry v loděnicích, oživil radostným hlaholem jejich veselých zvuků, provázeným hlubokým basem velikého národního zvonu na věži starého kostela sv. Pavla. Mnohý vznešený chrám v Suffolku a Norfolkku by nesl nápěv dále, až by se odrazil od pobřeží do končin vnitrozemních, posetých kláštery a nádhernými kostely farními, hodnými, aby se kdekoliv staly katedrálami biskupskými, zatím vzhůru po Temži, podél Windsoru a opatství Readingského a šedých věží Abingdonských, Oxford stem svých zvonů by vysílal svůj hlas přes pláně a bařiny do Gloucesteru, Worcesteru, ano i do Warwicku a Shrewsbury a jeho jižní zvuk by se mísil s nápěvem, který by přicházel z Canterbury mezi Tudorovými kostely štěpnice milujícího So-

mersetu, na úpatí legendární svatyně Glastonburyské a na pobřeží Bristolu, jehož knížecí obchodníci se odpřisáhli obchodu s otroky na kázání sv. Wulstana. Prostřed veliké bařiny, kde tvoří měsíc v mlze kouzelný kraj z vrb a bahenních rostlin, z příkopů stojaté vody a rašelino- vých hrází a z přímých bílých cest, vesele by vyzváněly zvony královské svatyně v Ely, zaznívající tu z dálky, tu z blízka podle toho, jak se husté chuchvalce noční mlhy srážejí nebo rozstupují, šálíce ucho poutníkově. Na sta lišejníky porostlých opatství v těchto vodnatých nížinách by se zúčastnilo tohoto zpěvu, kdežto veliký kostel Panny Marie by vedl jako předzpěvák stříbrné hlasy ctihodného Cambridge, jenž tu odpočívá ve svých krásných zahradách u vod svého potoku vinoucího se lukami. Lincoln by roztrásal se svého strmého kapitolu na mnoho mil skřehotající bařiny a černovodé močály hlaholem svých zvonů. Mnišský Yorkshir, toto krásné království cisterciáků, rozlévalo by vlny svého melodického hlasu přes řeku Tees do Durhamu a Northumberlandu na sever podél klášterních břehů šedivého moře severního a na západ přes skály pokryté pastvinami a podél hnědých řek do Lancashiru a Westmorelandu a Cumbelandu, jejichž horské ozvěny by odpovídaly z modrých jezer a zasmušilých bařin a skalisk, na nichž hnízdí krkavci, a z houštin kapradin, v nichž spává červená zvěř, zvonům z Carlisle, St. Bees a Furnes. Nežli chladný, bledý, březnový měsíc zvítězil nad otálejícím světlem

denním, ostrov, který se zdá odpočívati na žulových kotvách v okeanu, jako by zazněl údery hlubokého hlasu, uslyšel by poslední odpovědi, any doznívají v chmurných Cheviotech, nebo v úžlabích obrovského Showdonu a u osamělých jezer země sv. Davida, nebo se chvějí k moři, aby pozdravily námořníka, když se přiblíží k Ostrovu svatých. Všude tlukou údery zvonů na srdce lidská. Všude se stávají srdce šťastnějšími. Všude na horách i v údolích, v ulicích měst i na okraji močálů i ve venkovských kaplích na pomezí lovišť, vylévá se drahocenná krev na duše kající a ohně víry jasně planou a vznikají nejsvětější modlitby, zatím co andělé od jižního ústí Arunu a Aduru až po břehy hučícího Twedu a písčiny pěnícího se Solwaye, slyší jediné ze srdce celého národa a z choru nespočetných kostelů a z tisícerych zachvívajících se zvonů, jediné dlouho znějící Magnificat.

To se nyní změnilo. Smažeme se s myšlenkou, že to minulo. Ale ne bez lítosti. Jest svátek Vtělení. Bůh jest nezměnitelný. V něm musíme plesati. Musíme se uhnízditi hlouběji v jeho lůně, kdyžtě věda a hmotný zisk a literatura, které ztratily všechnu ozvěnu nebes, tlačí lidi na pokraj věcí zevnějších a shazují je do propasti. Snad jest pro nás větší slávou, nepodlehne-li naše slabost na poušti, když naše víra byla zbavena všech pomůcek zraku a sluchu a ponechána sama sobě, v nesvětské pustině, kde jest Bůh a orlové jeho. Ubohá Anglie! Ubohé anglické duše!

Ale jest svátek Vtělení! Bůh jest nezměnitelný. Naše plesání musí býti v něm.

Bůh jest nepochopitelný. Když mluvíme o něm, sotva víme, co pravíme. Víra nám zastupuje myšlenku i řeč. Podobně ony stvořené věci, které leží na okraji jeho nesnesitelného světla, stávají se nezřetelnými nesmírnou jasností a vidíme je nejasně jako jej samého. Tak vtáhl Marii tak daleko do svého světla, že ačkoliv jest náš spolutvor, jest na ní něco nepřístupného. Sdílí s ním do jisté míry jeho nepochopitelnost. Nemůžeme ani okamžik hleděti do slunce za poledne. Jeho chvějící se plameny černé a stříbrné nás oslepují a působí nám bolest. Kdo by si tu tedy troufal spatřiti drobnou květinu, která se jako lilie houpá na povrchu oné lesknoucí se studnice a jest se všech stran obklopena vlnami ohně? Tak jest s Marií. Leží na samém počátku pramene stvoření téměř právě tam, kde tryská z Boha, a uprostřed nesnesitelných záblesků prvotních úradků Božích. Zůstává téměř bez barvy a tvaru pro naše oslněné oči; víme jenom, že tam jest a že božské světlo jest jejím krásným rouchem. Čím déle na ni pohlížíme, tím se nám stává neviditelnější a přece zároveň tím neodolatelnější jest půvab, kterým nás k sobě poutá. Kdežto se zdá, že její osobnost téměř utonula ve velikosti jejího příbuzenství s Bohem, naše láska k ní se stává zřetelnější a své příbuzenství s ní pocítujeme sladčeji.

Podivuhodný byl život, kterým žilo Věčné

Slovo v lůně Otcově. Okouzluje nás. Sotva můžeme přestat o něm mluvit. Než hle! Hledá si také stvořený domov. Nedostávalo se jeho věčnému domovu nějaké krásy nebo radosti? Necht' mluví unesení serafové, kteří dleli po věky na nejdolejším okraji tohoto nestvořeného Lůna, spalující své nesmrtelné životy v plamenech nenasytné sytosti, stále sycení patřením na tuto nezměnitelnou Blaženost. Nemohlo býti nic, čeho by nemělo v lůně Otcově. Bůh by nebyl Bohem, kdyby nebyl soběstačný. A přece hluboko v jeho nevystihlé moudrosti bylo něco, co našim očím připadá jako nedostatek. Jest tu zdání touhy v tom, jemuž nezbyvá, po čem by toužil, protože jest soběstačný. Tato zdánlivá touha Nejsvětější Trojice stává se naší víře viditelnou v osobě Slova. Jest to jako by Bůh nemohl dosáhnouti sebe sama, jako by byl přetížen plností své bytnosti a krásy, nebo raději jako by přerůstal bezmezné rozměry sebe sama. Zdá se, jako by musil vyjít sám ze sebe a vyvolati tvory z jejich nicoty a padnouti jim kolem krku a zahrnouti je svou láskou a tak dojít klidu. Ach, jak se slova chvějí a divočí a pozbývají svého významu, když se odváží dotýkati se věcí Božích! Láska Boží musí vytékat. Zdá se to nezbytným a přece jest to každé chvíle věčně uvažovaná, věčně přítomná svoboda, slavná a klidná, jako jest svoboda v tom, jenž má nekonečný prostor v sobě. Co se nám zdá tak podobným nezbytnosti, jest jenom plnost jeho svobody. Chce vyjít ze sebe a přebýváti

v jiném domově, snad v řadě domovů a oblažovati kamkoliv přijde a rozmnožovati si proměnlivou, nahodilou slávu, jaké neměl nikdy před tím, a šířiti radost kolem sebe a vyvolávati svět za světem a koupati jej ve svém světle a sdíleti nevyčerpatelně svou nevyčerpatelnou bytnost a přece zůstávati nezměnitelně týmž, velebně spočívajícím v sobě, velebně sytícím svou úctyhodnou žízeň po slávě z hlubin své vlastní bytnosti. Propasti bytí jsou v něm a právě jeho svoboda velitelským pohledem jej vábí k možnostem tvoření. Přece však tato svoboda tvoření spolu se svobodným úradkem tvořiti jest tak věčná jako ona vnitřní nezbytnost, kterou jest Syn věčně plozen a Duch svatý věčně vychází. To vše se nám stane časem zřejmo a v osobě Slova a zřejmo jediné nadpřirozeným zjevením, které může rozum potvrditi, ale kterého nikdy nedovede odhaliti.

Slovo v lůně Otcově hledá jiný domov, domov stvořený. Bude se zdáti, že opouští svůj nestvořený domov a přece ho neopustí. Bude se zdáti, jakoby byl z něho váben, kdežto v pravdě jej bude naplňovati svou rozkoší, jako činil věčně. Půjde a přece bude státi mezi tím, co půjde. Kam tedy půjde? Jakého způsobu příbytek jest způsobilý pro něj, jehož příbytkem jest Lůno Otcovo a jenž činí tento příbytek divem radosti, jakým jest? Všechny možnosti prostírají se před ním na jeden pohled jako na mapě. Prostírají se před ním v jakési perspektivě, kterou poskytuje čas a kterou je činí novými. Tento

příbytek bude dost podivuhodný, neboť jeho moudrost jest bezmezná. Bude dost slavný, neboť jeho moc jest nekonečná. Bude mu milejším nad každé slovo i pomyšlení, neboť láska jeho nemá konce. Avšak i tak nic menšího než jeho nekonečná blahosklonnost nenajde něco vhodného pro něj ve věcech stvořených. Nic méně bude jeho stvořený příbytek takový, jaký si Boží moc a Boží moudrost a Boží láska může vyvoliti z Božích možností. Komu by se tedy mohlo snít, dokud toho neuvidí, co vyvolí trojnásob nekonečná dokonalost nejsvětější Trojice z těchto nevyčerpatelných možností? Kdo, uvida jej, popíše jej náležitě? Slavné i cti-hodné a věčné Slovo v neobmezeném rozsahu své nespoutatelné volby určilo lůno Panny Marie za svůj stvořený příbytek a dobrotivou láskou upravilo neposkvrněné srdce tak, že jej mohlo pojmuti. Ó Maria, ó zázračně tajemný tvore, ó zářící prášku téměř mizící zraku v ne-smírném světle nebeských zdrojů! Kdo se může dosti pokořiti před tebou a dosti plakati, že se mu nedostává lásky, aby miloval správně tebe, již Slovo tak milovalo věčně?

Nebylo tvorů, kteří by pěli chvalozpěvy v nebesích, když se dala tato volba. Nevířilo hřmění andělských zpěvů kolem trůnu v okeánu melodických tónů, když určilo Slovo tento prvotní předmět své úctyhodné zvláštní záliby. Nebylo tvorstev téměř božského rozumu, aby zastínila své tváře perutěmi svými a patřila v pokorném mlčení na krásu tohoto stvořeného příbytku své-

ho Tvůrce. Byl jenom tichý zpěv vlastního vznešeného života Božího a věčné bezhlasé hřmění jeho vlastní rozkoše. Hned poté – musíme mluvit svým vlastním lidským způsobem – počíná Nejsvětější Trojice zdobiti stvořený příbytek Slova podivuhodným výronem tvůrčí dovednosti a lásky. Měla býti hlavou všech pouhých tvorů, majíc právě tak stvořenou osobu jako stvořenou přirozenost, kdežto stvořená přirozenost jejího Syna spojená s nestvořenou Osobou měla býti absolutní hlavou všeho tvorstva, nesmísené a nesmísitelné spojení Boha a tvorstva. Měla býti příbytkem Slova jako jím bylo lůno Otcovo, uskutečněným a dokonaným v jednotě přirozenosti. Látky, které mělo Slovo přijmouti pro svou stvořenou přirozenost, měly býti napřed skutečně jejími, takže spojení mezi Slovem a jí bylo mnohem vznešenější než dovedou slova vyjádřiti. Každá osoba Nejsvětější Trojice si ji přivlastnila zvláštním příbuzenstvím. Byla věčně vyvolenou dcerou Otcovou. Nebylo jiného příbuzenství, které by ji k němu poutalo, a to bylo odrazem věčného synovství jeho nestvořeného Syna. Byla matkou Synovou, neboť k tomuto úžasnému úkolu byla z ničeho vyvolána. Byla chotí Ducha svatého, neboť on to byl, jenž se zasnoubil s její duší nejvýbornějším spojením, jakým se může pochlubiti království milosti, a on to byl, jenž z její neposkvrněné krve vytvořil ono bezvadné tělo, které mělo Slovo přijmouti a oživiti svou lidskou duší. Takto byla označena nezrušitelným zname-

ním od každé z tří božských Osob. Byla jejich věčnou ideou, nejbližší ideí, která byla příčinou všeho stvoření, ideí Ježíše; byla nezbytna, protože tak chtěli, k uskutečnění oné idey a co do času přišla před ní a ve zdánlivé autoritě úřadu. Toť prosté určení místa, které zaujímá Maria v úradcích Božích. Vše, co bychom ještě mohli dodati, bylo by slabé, přirovnáno k tomuto. Slova nemohou zvelebiti té, již sotva může myšlenka postihnouti, a chvalořeč jest téměř opovážlivostí, jako by mohlo býti uctěno naší pochvalou, co jest tak těsně spojeno s Bohem. Naše chvála Panny Marie po této stránce jako naše chvála Boha, jsouc v pravdě její částí, jest nejlépe vtělena v náš podiv a naši lásku.

Bylo to, jako by Bůh něco ztrácel, když uskutečňoval své krásné myšlenky, a tak přicházeli tvorové, aby se s ním jaksi sdíleli o radost ze své krásy? Bylo to, když mu tak jeho myšlenka unikla v skutek, jako by byl oloupen o své poklady a byl méně bohatý Bohem, než byl před tím? Zajisté nikoli; neboť co bylo všechno stvoření než nesmírnost jeho sdělné lásky nacházející netušené východy do nespočetných světů? A přece se *zdá* – opět jest to *zdání*, o němž musíme mluvit, my, jejichž časy a způsoby mluvy stále zneuctívají nevyjádřitelnou přítomnost věčnosti – vymýšlejí a bdí a uvažují a živí se moudrostí a líbezností, které leží ukryty v jejich myšlence o stvořeném příbytku Slova. Stvořiti bylo odestřiti svatyni a zdálo se, že otálejí. Konečně po věčnosti, po které mohlo nenásledo-

vati nic dalšího, počalo skutečné tvoření. Andělé a hmota, stvoření zároveň, aby se duch pokoril ve své přednosti, a potom člověk, byli jako tři úchvatné přede hry k Ježíši a Marii, přede hry nesmírné lahody, plné předobrazů a symbolů a stínů vrhaných do předu tím, co se teprve mělo stát skutkem, ačkoliv bylo přednějším a nejvyšším v úradcích božských. Přišel pád a Bůh pořád čeká. Slunce zapadlo nad rájem nyní neobydleným, ale úradky Boží nekvapí. Nezrychlují svého kroku. Čtyři tisíce let jsou vpravdě jako nic ve věku oběžnice, a jsou dlouhé, když duše hřeší a srdce nyjí a stopy pokolení mizejí, protože Mesiáš otálí. Bůh ještě prodlévá. Jeho sláva, zdá se, stále se snižuje a živí se touhami národů a věků, kdežto stíny pochyb a mdloba odkládané naděje se tak bezúčtešně hromadí kolem ní.

Ježto Svaté Člověčenství jest hlavou tvorstva a pramenem milosti pro anděly i pro lidi a snad i pro jiné druhy rozumných tvorů, dosud nezrozených, bylo ustanoveno v úradcích Božích, aby drahocenná krev Ježíšova zasloužila všecky milosti potřebné k ozdobě stvořeného příbytku Slova. Protože pak vtělené Slovo mělo přijíti jakožto Vykupitel, musila jeho matka býti od něho vykoupěna vykoupěním zvláštním, o které se s nikým nesdílela. Jak byla krásná sama v sobě a jak nespočetné byly její zásluhy, nezasloužila si svých největších milostí sama, ale byly zaslouženy drahocennou krví, která byla vzata z krve její. První bělostnou lilií, která vykvetla na tomto rudém stvolu, bylo neposkvrněné po-

četí; a když nastala doba příchodu Mariina, ono bylo první milostí, kterou počaly božské Osoby své velkolepé dílo zdobení. Bylo to nové stvoření, ačkoliv, jak by řekli lidé, bylo v mysli Boží starší než prvorození andělé nebo hmotná oběžnice, která, máme-li věriti údajům vědy, za tolik věkovitých období a tisícletí konečně uzrála pro Vtělení.

Bylo to osmého prosince, kdy tyto prvopočátečné úradky Boží počaly přecházeti ve skutečné splnění na zemi. Jako všechny záměry Boží, přišly mezi lidi se závoji přes hlavu a žily netušený v temnotě. Ale stará kosmogonie hmotného světa byla událostí mnohem menšího významu nežli neposkvrněné početí. Když duše a tělo Panny Marie vytryskly z ničeho na slovo Boží, v tutéž chvíli obklopily Božské Osoby svého vyvoleného tvora a milost neposkvrněného početí byla jejich přivítanou a dotekem. Dcera, matka, choť obdržela jednu a tutéž záruku ode všech v této jedinečné milosti nebo zdroji milostí, jak se slušelo velikosti jejího předurčení a jejího příbuzenství s třemi božskými Osobami a důstojnosti, kterou měla zaujímat v soustavě tvorstva. V jakém pořádku tyto milosti přicházely, jak byly spojeny vespolek, jak jedna byla příčinou druhé a jak ostatní byly jenom z dobrovolné štědrosti Boží, jak působily na její způsobilost dobýti si zásluh a jak opět její zásluhy působily na ně - o tom všem nezamýšlíme mluvit, i kdybychom to řádně dovedli.

Ale nejobyčejnější milost nejmenšího z nás

sama o sobě jest svět zázraků a to i zázraků nadpřirozených. Jak bychom se tedy odvážili do bludiště milostí Mariiných, nebo doufali, že z něho vyjdeme s něčím více než zmatení a nemohouce popadatí dechu úžasem? Nebyl to nikdo menší než Bůh, jenž ji zdobil, čině ji živým obrazem vznešené Trojice. Proto ji všemohoucnost tak zdobila, aby mohla býti matkou Slova a stvořeným příbytkem jeho. Oku Božímu zářily její krásná duše a spanilé tělo jako hvězdy nad propastí beztvoré věčnosti, zřetelný mezi žhavými světly a nesčíslnými jiskrami zastupů andělských, tmou chaosu a dlouhými epochami dozrávajícího světa a nocí čtyřtisíců let bloudění a pádu. Jak musila dospěti svého bytí, měla-li přijíti hodna svého královského přeurčení a úradků, které měla plniti poslušně a to poslušností dobrovolnou!

Z hojnosti krásných darů, kterými ji Bůh obdařil, vynikají některé ohromné milosti jako vysoká temena horská nad úroveň vybrané duchovní krajiny, která je obklopovala. Užívání rozumu od prvního okamžiku jejího Neposkvrněného Početí činilo ji způsobitou prospívat v milostech a zásluhách nad všeliký výpočet. Její vlitá věda, která, jsouc vlita, byla nezávislá na užívání smyslů, činila její rozum způsobilým pracovat a tak rozmnožovati její zásluhy, i když spala. Její dokonalé osvobození i z nejmenšího stínu všedního hříchu tak ji povznášelo nad nedokonalostí tvora, jak se shodovalo s konečnou a stvořenou svatostí. Její utvrzení

v milosti ji učinilo bytostí nebeskou, co ještě byla na zemi, a dodávalo její svobodě a zásluze rázu tak různého od svobody a zásluhy naší, že v proposicích o hříchu a milosti musíme ji činiti výjimkou společně s blahoslaveným Pánem Ježíšem. Tak obrovské byly milosti tohoto nadpřirozeného života, které jí udělil Bůh zároveň s její přirozenou jsoucností, že hned v prvním úkonu lásky její heroické ctnosti počínaly vysoko nad stupněm, kde ctnosti nejvyšších světců končily.

Toto všecko jest jenom suchý theologický popis stvořeného příbytku Slova, jaký byl, když jej Božské Osoby odívaly a zdobily, když povstal z ničeho. Avšak jak nad pomyšlení krásná jest svatost, která jest v něm! Patnáct roků míjí s těmito ohromně obrovskými milostmi plnými života, které neustále rodí milosti nové a nové spolupůsobení s milostí, které stále vyvolává z propasti Slova nové milosti a zásluhy rozmnožující zásluhy, takže kdyby byl svět popsán ciframi, součet jejich by nebyl vystižen. Zdá se, jako by zatím její milost byla téměř nekonečná, pokud jest to u bytosti konečné možno a její svatost a čistota se staly tak půvabně krásnými, že jejich půvaby dosahují až k samému Věčnému Slovu a ono se vzdává moci jejich vnaď a urychluje svůj čas a chvátá s nevýslovnou touhou, aby zaujalo svůj příbytek ve svém stvořeném domově. To míní bohověda, když praví, že Maria zasloužila urychlení doby Vtělení.

Ale zde se na chvílku zastavme. Sv. Diviš, když spatřil zjevení Panny Marie, pravil žasna, že by ji byl mohl nedopatřením považovati za Boha. My bychom řekli moderněji a méně prostě, že jest Panna Maria podobna některé zoněch velikých pravd vědeckých, jejichž plného dosahu neovládneme leč dlouhým přemýšlením a studiem jejich významu pro soustavu a potom konečně se úrodnost a velikost oné pravdy stává nekonečnou. Tak jest tomu s Matkou Boží. Učí nás znáti Boha, jak bychom ho jinak nikdy nepoznali. Zobrazuje z něho ve své jediné osobě více než veškero ostatní duchové i hmotné tvorstvo. V ní se staly hodnověrnými divy jeho lásky. Jest temenem hory, s něhož nabýváme dalekých vhlédů do jeho dokonalostí a vidíme v něm půvabné kraje, o kterých by se nám jinak ani nesnilo. Naše myšlenky o něm stávají se důstojnějšími skrze ni. Plná hodnota stvoření jasně v ní září a stojíce na ní, jež jest dokonalý pouhý tvor, nazíráme do hlubin hypostatického spojení, jež by jinak bylo zátokou, jejichž břehů bychom nikdy nebyli mohli dosíci. Míra lidského poznání za nynější doby jest úžasná, a přece nejhlubší myslitelé se domnívají, že věda prožívá teprve své dětství. Mnoho věcí svědčí o této pravdě. Právě tak jako každá věda každým rokem vzrůstá, každým rokem přerůstá staré soustavy, které ji zdržovaly v mezích příliš úzkých: tak vzrůstá známost Panny Marie v každém milujícím a poznání bedlivém srdci po celý život v roz-

lehlých oborech širé bohovědy a v nebesích naráz přeroste vše, co pozemské bohovědy určily za její hranice, hranice vynucené spíše obmezeností naší chápavosti nežli dané skutečnou velikostí té, již mají vymeziti.

Špatně bychom však užili velebností Panny Marie, ano spíše bychom ukázali, že jsme jim porozuměli naprosto chybně, kdybychom jich nepoužili jako zjevení Božího a přiblížení se k němu. Co to v ní bylo, co tak poutalo Boha? Co přivábilo Slovo z lůna Otcova do lůna jejího tak tajemným půvabem? Bylo to, jako by šel za stínem své vlastní krásy. Bylo to proto, že slasti Nejsvětější Trojice zde tak věrně zobrazeny. Vše bylo jeho. Do svého přišel. Jeho bylo, co ho vábilo. Zamiloval si jenom svou moudrost, když ji tak miloval. Její přirozený život byl jeho vlastní myšlenkou, její krása jiskrou jeho vědění, její zrození beznámažný úkon jeho všemohoucí vůle. Její milosti byly všecky od něho. Neměla nic, čeho by nebyla obdržela.

Jako na měsíci veškeren její půvab byl z vypůjčeného světla, zmírňujícího a oslavujícího na ní i tisícové krátery konečné nedokonalosti, které by byly zely černy a smutny, kdyby na ně nepadal plný jas slunce, zkrášluje a osvětluje i stíny vrhané jeho nerovnostmi. Její největší skutečnosti byly jenom bledým odrazem jeho. Její nesmírná svatost jest méně než rosná krůpěj jeho nestvořené svatosti, kterou zachytila krásná bílá lilie do své číše a chvějíc se ji

uchovává do východu slunce. Tak jest Bůh všecko ve všem. Tak se stává, že čím výše vystupujeme po stupnici tvorů, tím méně vidíme toho, co jest jejich, a tím více vidíme, že všecko jest jeho. Andělé září nerozeznatelně jasně ve své zvláštní jasnosti, protože jsou tak blízcí Bohu. V Panně Marii povaha, osobnost, zvláštní ctnosti, rozeznatelné rysy, vlastní zvláštní, třeba ne nezávislý život jako tvora, jsou pro nás téměř setřeny, protože oheň Boží ji celou zaplavuje svou září, čině její rysy nerozeznatelnými, jak tomu bývá v širé krajině za poledního slunce. Kotouč sluneční se musí uchýliti daleko na západ, než můžeme změřiti vzdálenosti a rozeznati jednotlivé záhyby lesů a rozmanité zvlnění krajiny. U Marie se slunce nikdy neuchýlí k západu. Vždy bude kolmo nad ní. Ale my nabudeme světla slávy jako nového smyslu, posilujícího naši duši, a vejdemo v plamen a uzříme ji tam s velkolepou zřetelností, ona spočívá hluboko v žáru Božím. Bude nám milionkrát větší a krásnější, než jest nyní, a přece budeme viděti, že jak malý jest prášek proti velikosti ohromného slunce, tak malá a mnohem menší, malá nevýslovně, jest Maria, tvor, proti velikosti, svatosti, úctyhodné nepochopitelnosti svého Stvořitele! A přece v něm, nikoli v ní bude naše odpočinutí. Jej budeme právě viděti, jak jest! Té závratné myšlenky! Nanejvýš ohromující pravda! A přece nic menšího než toto Vidění, i pro nejmenšího z nás, bylo téměř neuvěřitelným účelem našeho stvo-

ření, slavným důsledkem naší mdlé podoby k Vtělenému Slovu, jehož vyvolenou matkou byla Maria!

Božské úradky postupovaly s tajuplnou pozvolností. Zjevily se na zemi a potom, jak se zdálo, se na patnáct let zastavily a potom takřka poskočily náhle a neočekávaně, aby se uskutečnily. Téměř vždy ve všech dílech božských jest tento dvojí zjev: nejprve zdlouhavost a potom chvat. Jest to charakteristickou jejich známkou, již pozorovati se vyplatí, věnujeme-li tomu čas. Jest to jako by moudrost čekala a otálela, až si láska povolá na pomoc všemohoucnost a hned dosáhne svého cíle. Zatím musíme čekati na veliký úradek, který se chvěje na hranici svého splnění. Věčné Slovo se chystá přijmouti svou stvořenou přirozenost. Tomu jest všecko podřízeno. Velebnost Mariina jest jenom jeho cestou, jeho nástrojem, jeho prostředkem. Její velebností jest prostě její služba.

Den, hodina, místo, posel, vše konečně přijde; neboť jeho krásný, stvořený příbytek jest pro něj připraven, záře velikostí svých milostí, vůní své svatosti. Den nastal. Podle našeho počítání jest to pátek dvacátého pátého března. Proč byl tak dlouho odkládán? Toť tajemství, které se nás netýká. Proč zaujímá příprava v dílech Stvořitelových vždy mnohem větší část než v dílech tvorů? Jest to zcela pro tvory, či jest to známkou nějaké dokonalosti Tvůrcovy? Jest to aspoň projev jeho povahy, který poutá naši pozornost a není bez vlivu na

naše jednání. Proč tak dlouho připravoval svět za příbytek člověka? Co znamená vysoký věk bezživotných skal? K čemu byla ona ohromná období obrovských rostlin, jako by nebylo nedůstojno pečlivé opatrnosti jeho lásky, aby je uložil v bohatství a síle pro pokolení dosud nezrozených lidí? Proč byly země a moře děleny a znovu opět a opět rozdělovány, jako by byl vybíravým umělcem, který se nemůže uspokojiti, poněvadž nemůže vyjádřiti svou myšlenku leč opětovnými pokusy? Jaký účel měla ona věkovitá období ohromných oblud mořských a zeměplazů? Proč se zrodil člověk tak pozdě v době oněch dokonalých živočichů, kteří byli buďto jeho předchůdci nebo jeho soudruhy? Proč měla býti země žírným pohřebištěm sesazených dynastií a vymřelých pokolení, než na ní vznikl pravý život, pro který byla určena? Kdo to může říci? Snad tomu tak nebylo. Ale bylo-li tomu tak, byla to jeho vůle. Odklad Vtělení jest parallelou toho, co hlásá geologie, že odhaluje o úpravě a ozdobě a opravování naší oběžnice, možno-li zváti opravou, co bylo nepochybně prostým rozvojem nesmírné a klidné jednotvárnosti. Ale konečně nastal den, pětadvacátý březen, věčně památný pro lidi jako den Vtělení. Byl nepochybně nějaký hluboký a krásný důvod, proč to nebylo dvacátého čtvrtého nebo dvacátého šestého a proč to mělo býti v den výročí pádu Adamova a později v den ukřižování – byl nepochybně nějaký hluboký důvod, protože Bůh nemá

povrchu; všecko jest hluboko, co jest v něm.

Ale byl vyvolen také první okamžik vyvoleného dne. Hvězdy sotva označily půlnoc na obloze, když se úradek vyplnil. Snad se největší mlčení stvořených věcí, ticho v noc pohřížené země, nejlépe hodilo pro příchod Stvořitele, právě tak, jak tomu bývalo za svěžích svatvečerů, kdy se procházel s Adamem v dávném ráji asijském. Dobro tak jako zlo, ač z opačných důvodů, miluje tmu a skrytost. Bůh, zdá se, podivuhodně se štítí svědků. Dokazuje nám to zmrtvých vstání, toto nedosvědčené tajemství, jež dosvědčovati bylo přece hlavním úkolem sboru apoštolského. A přece i jim bylo dopráno jenom svědčiti, ne že se stalo, ale že se nepochybně stalo. Tak jest tomu ve vědě, ve všech otázkách životních, ve stvoření druhů, v neviditelné všudypřítomnosti Boží, v působnosti jeho nadpřirozených svátostí, ve skutečném udílení milosti, ve všech skutečných stycích s ním, naše badání bývá zklamáno hned na prahu objevu. Právě dojdeme bodu, v němž bychom měli uviděti Boha a bez viditelných překážek, bez hradeb nebo skal nebo patrných ohrad jsme tajuplně zastaveni. Nemůžeme dále. Zdá se nám, že slyšíme hlas Boha tvořícího, že téměř cítíme jeho dech, ale svědků nechce míti. Zůstává neviditelným. Jak jest tomu v jeho dílech menších, tak tomu bylo i v tom jeho díle největším. Přišel za tmavé noci, kdy lidé netušili: a přece jich nepřekvapil; neboť když se ráno rozbřesklo, ani jim neřekl, že přišel. Nevíme sami, že ač jsme

tvorové Boží a tvorstvo jím překypuje a jest určeno k tomu, aby nás k němu vedlo, přece cítíme, že jsme nejblíže Bohu, když se nejméně zabýváme jeho zevnějším tvorstvem a blížíme se mu tou měrou, jak se vzdalujeme od tvorů? Tak zdá se, že se se své strany od nás vzdaluje právě, když vchází v nejtěsnější styk s námi. Uchyluje se před pohledem, jehož lesku bychom nesnesli.

Místo, kde se mělo uskutečniti přijetí stvořené jeho přirozenosti Slovem, byla vnitřní prostora, nebo ženské obydlí svatého domku nazaretského, v němž přebývali Maria a Josef. Bylo to nepatrné obydlí pokorné chudoby v selské a zapadlé vsi malé země, jejíž dni historické slávy minuly a jejíž úkol v pokroku civilisace zdál se, jak by řekli filosofičtí dějepisci, vyčerpán. Národní nezávislost lidu dospěla konce. Otázky, které dělily její sekty, byly malicherné a všední. Jerusaleém, dávno zastíněný Athénami a přerostlý Alexandrií, seděl nyní pokořen a umlčen ve tmavém stínu Říma. I v této zemi byl Nazaret téměř názvem potupným. Ovčí ohrady pastvin na zelených pahorcích jej obklopovaly a jeho obyvatelé byli za svými kopci známi jenom svou neotesanou a divokou hrdostí s pověstí snad ještě něco horší. Věčný Bůh hodlal se státi Nazaretským. Ten, jehož oko vidělo do každé zarostlé skryše a pronikalo každé lesní údolí na zemi, jenž viděl bílé hradby půvabných měst, sedících hrdě na svých pahorcích nebo se vyhřívajících na výsluní u modrého moře, vyvolil

si tento vykřičený Nazaret za dějiště svého velikého tajemství.

Kdo se může domnívati, že u Boha jest něco nahodilého, nebo že se událo něco jenom náhodou při ústředním zázraku Vtělení? Byla to jeho volba; a Nazaret a jeho svatý domek, vystěhovaný, putující a anděly přenášený, jedno za druhým, do Syrie, Dalmacie, Italie, jsou místa posvěcená, dvojnásob posvěcená svými starobylými památkami i svým podivuhodně udržovaným životem místních milostí a účinnou útěchou přítomnosti Boží, ctihodnou a nehybnoucí.

Události tohoto svatého domku v Nazaretě nesmíme pominouti bez pozornosti. Nejmenší rys v nejvšednější okolnosti, za níž přijal Stvořitel stvořenou přirozenost, jest zajisté plný významu. Z vypravování evandělia o zvěstování bychom soudili, že Maria nedostala žádné předzvěsti o tom, co se mělo státi, tím méně tedy o době, kdy se tajemství mělo uskutečniti. Veliké události obyčejně naplňují uklidňujícím zmatkem velké duše před tím, než se dostaví, jako by v hloubi hrdinných povah bylo cosi podobného daru prorocství. Takové záchvěvy, upozorňující, ale nepozorovaně, proudily snad duší Mariinou. Jinak ji tajemství překvapilo nepředvídaně a až nastala ona chvíle, velikost jejího poznání a zázrak její uvědomělé svatosti nevzbudily ani nejmenší potuchy v její krásné pokoře.

Její nepřipravenost dodává tím většího vý-

znamu tomu, čím se v tu dobu zabývala. Tichá a klidná noc byla kolem ní. Nevíme, zdali Josef bděl uvažuje o božském milosrdenství, či zdali tento muž božských snů odpočíval po pracích tuhého dne řemeslníkova ve svatém spánku. Když se k ní vkradl stín věčného úradku, Maria, tvor podivuhodný a vyvolený, byla samotna a podle všeobecného mínění ponořena v modlitbu. Trávila hodiny tiché noci v nejtěsnějším spojení s Bohem. Její duch pak, jako vždy, byl povznesen v extasi do výšin úchvatné kontemplace. V úkonu její modlitby zaujalo Slovo svůj stvořený příbytek. Snad to byl nesmírný vzrůst zásluhy a takto nesmírný vzrůst vnitřní krásy právě za této modlitby, co ukončilo odklad a urychlilo slavné tajemství. Snad to byla jednaz jejích vroucích tužeb, tužba, do které byla shrnuta celá její duše a všecka síla její čistoty, jež konečně vytrhly věčného Syna tak náhle z lůna Otcova. Kolikrát byly tužby svatých bezprostředně vyplněny pro svou vroucnost! Ale která touha byla kdy tak vroucí jako dychtivost Mariina po Messiáši, vyjma jeho vlastní věčnou touhu po jeho stvořené přirozenosti? Bylo to aspoň v hodině uctivého klánění, když ji Bůh navštívil. Její stvořený duch byl ponořen v adoraci, když přišel Nestvořený a přijal své Tělo a Krev a přebýval v ní. Ve všem tom vidíme opět způsob cest Božích.

A přece jeho příchod nebyl náhlý. Poslal svého posla dříve, než přišel sám. Nevíme nic o dřívějších příhodách jednotlivých andělů;

ale Gabriel se objevuje v Písmě svatém tak za dnů Danielových jako za doby Panny Marie jakožto anděl Vtělení.* Bylo nepochybně něco v jeho povaze, něco v jeho zvláštních milostech, něco v účasti, kterou měl v boji proti odbojným andělům, co jej činilo zvlášť způsobilým k tomuto úřadu, pro nějž byl nesporně předurčen od věčnosti. Měl svrchovanou krásu povahy a zvláštní spřízněnost s každou z tří božských osob a zvláštní andělskou podobnost k Panně Marii. Byl zcela řádným hlasatelem úradků o Vtělení a zjevuje se tentokráte o půlnoci v příbytku nazaretském, protože uplynuly téhodny Danielovy a on nyní předchází sotva o okamžik věčné úradky. Ale co jest zvláštním účelem, pro který přichází? Aby požádal jménem Božím Marii, aby svolila ke Vtělení. Stvořitel nechce v tomto velikém tajemství jednat bez svobodného souhlasu tvora. Její svoboda má býti slavným obrazem jeho vlastní nevýslovné svobody v úkonu stvoření.

Všemohoucí jedná obřadně se svým slabým, konečným tvorem. Povznesl ji již příliš vysoko, než aby byla slepým nástrojem. Nadto čest jeho vlastního přijetí stvořené přirozenosti dotýká se svobody, s níž mu tvorstvo má poskytovat, čeho žádá. Nechtěl přijíti dovolávaje se svých práv nebo používaje svých výsad. Viděli jsme někdy, jak příliv hromadí vlnu na vlnu, jako by stavěl věž z vody, před nějakou nepa-

* Viz: Honoratus Nicquetus, S. J. de Angelo Gabriele Lyon, 1653.

trnou překážkou, kterou by tlak jediné valící se vlny byl odhodil daleko před sebe na dunící břeh. To jest nám obrazem okamžiku Vtělení. Nescíslné úradky Boží, úradky, jimž není počtu, jako vlny mořské, úradky, které obsahovaly nebo vyvolaly všechny úradky ostatní, vešly o půlnoci do komnaty v Nazaretě, takřka k nohám nejpodivuhodnějšího z tvorů Božích s neodolatelným pudem, který jim byl dán od věčnosti, všechny zářice mnohonásobnými záblesky božských dokonalostí, jako ohromné vlny, které se právě krouží, aby se odrazily od břehu a tu se zastavily, zadržely se v plném běhu a zavěsily své splnění na slovo Panny.

Byla to úžasná chvíle. Bylo úplně v moci Panny Marie odepřítí. Jakkoliv se zdá nemožným, domyslití se důsledků toho, rozhodnutí bylo u ní a nikdy nevykonával svobodný tvor své svobody svobodněji, než ona to učinila oné noci. Jak se zachvívali andělé v onu chvíli! S jakou úctyhodnou radostí a nevýslovnou zálibou čekala Nejsvětější Trojice na otevření jejích úst, na »Staniž se!« té, již Bůh vyvolal z ničeho a jejíž »Staniž se!« mělo nyní býti hudbou jeho uším, ozvěnou tvorstva na ono jeho »Staniž se!« jehož neodolatelnou lahodou tvorstvo samo povstalo! Jenom země, chudá, tupá, nevědomá země spala v chladném světle měsíčním. Že Maria měla mítí svobodnou volbu, jest dokonalým zjevením Božím samo o sobě. Kterak tvor tak obklopený a zahrnutý milostí mohl býti v jakémkoliv smyslu

svoboden učiniti, co by se méně líbilo Bohu, jest tajemství, kterého dostatečně vysvětliti se ještě nepodařilo žádné theologii. Ale věc jest nad všeliký spor jistá.

Mohla voliti se svrchovanou svobodou ve své volbě v jakémśi nejskutečnějším smyslu svobody. Ale kdo by pochyboval, jaký hlas to bude, který vyjde z takových propastí milosti, jako jsou její? Nebylo ještě na zemi ani ve světě andělů úkonu klanění tak důstojného Boha, jako byl její souhlas, tato shoda její hluboké pokory s velebnou vše přetvořující vůlí Boží. Ale za okamžik bude úkon adorace ještě mnohem větší. Nyní jest Bůh svoboden. Maria jej učinila svobodným. Tvor přidal novou svobodu Stvořiteli. Rozpoutala úradky a dala znamení a ony postupující jako hory světelných vln vyrazily nad ni přívalem zlaté záře. Věčné Moře omývalo královskou stvořenku kolem dokola a božská záliba se vlnila přes ni sladkými zvuky něžného tajemného hřmění a božský Stín padne na ni na okamžik a Gabriel zmizel, a bez rány, nebo zvuku, nebo nejmenšího porušení ticha usadil se Bůh ve stvořené přirozenosti svou velebou v jejím lůně a věčná vůle byla vykonána a stvoření bylo dokonáno. Daleko odtud vlnil se jásot záře do dálky světem andělským. Ale Matka neslyšela, nedbala. Hlava jí klesla k hrudi a duše její odpočívala v mlčení, které se podobalo pokoji Božímu. Slovo tělem učiněno jest.

I nám, když o ní uvažujeme, jest tato chvíle

chvilí nevýslovné radosti. Láska o ní přemýšlí často, když svět těžce doléhá a život plyne namáhavě. Když se vzdáváme všeho krom Boha, protože všechno jest liché a marné a naše snahy jsou jako barevné konce duhy, které vidíme, jdouce za nimi a které stále unikají před námi, jak postupujeme, potom najdeme takový odpočinek a takovou hojnost a tak svrchovaný klid v Bohu, že láska pláče nad slabostí své úcty a stravuje se klidným hněvem nad tím, že ho nemůže milovati více. Potom se stává, že nám přijde s útěchou na mysl první čin lásky nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Byl to čin konečný, ale ceny nekonečné. Tehdy poprvé byla blahoslavená velebnost Boží uctěna, jak zasluhuje. Jeho sláva se rozestřela v celé své ne-smírné dokonalosti, ve vší své neobsáhlé ne-smírnosti a onen první čin lásky ji objal. Jeho úcta byla tak široká, jak široká byla nepochopitelná šíře, která se prostírala před ním. Pro naše myšlenky, pro pošetilost našich myšlenek jakožto bytostí konečných bylo cosi smutného v oné beztvoré věčnosti Boží. Nebyl to život bez společnosti, protože jsou tři božské osoby v jednom Bohu. Ale bohopocta jest naše nejvyšší myšlenka a jest bolestno mysliti na jas, který není uctíván, a děsno, jako výjev tísnivě vznešený, pomyšlení na neuctívání Boha. Jest to naše vlastní pošetilost, naše vlastní malichernost.

Ale jak se může láska projevit jinak než klaněním? Odvracíme se od svého uctívání Boha

jakožto nedůstojného i toho, aby v něm měla zalíbení naše ješitnost. Pomýšlíme s radostí na svaté a anděly, jejichž úcta sahá mnohem blíže k trůnu. Pocta, kterou Maria vzdává Bohu, jest téměř jenom odpočinkem proti naší horlivé snaze viděti jej milovaného co nejvíce a důstojně. Ale odpočinek lásky, sladká sytost lásky jest v úctě k Nejsvětějšímu Srdci a jenom v ní, takže v prvním okamžiku vtělení byly nejen splněny úžasné úradky věčné moudrosti a stvoření doplněno s neuvěřitelnou velebností, ale takto doplněné tvorstvo bylo takřka obráceno k tváři Stvořitelově a uctívalo jej úctou jemu přiměřenou. Když jest srdce choré, protože »zmenšena jest pravda u synů lidských« a tíha nepochopitelně triumfujícího a překypujícího hříchu těžce na ně doléhá a duch jest vláčen trním, až krvácí, tu poděšená duše utíká se k tomuto prvnímu okamžiku lásky Ježíšovy a trvá tu s tím plnějši jistotou a trvalejším klidem, protože ví, že tento první čin lásky ještě není ukončen. Prostírá se od oné dávné půlnoci v Nazaretě až po tuto hodinu a neseslábl tímto rozprostřením. Unese tíži milionů nových tvorstev. Potrvá nevýslovně věčnosti. Jak jest starý, jest stále nový. Jest nekonečný. Jeho ramena objímají velebnost Boží, jeho políbení jest na nohou Božích na věky.

Tak započalo Věčné Slovo svůj stvořený život na zemi. Zaujalo onen krásný příbytek, který si předurčilo od věčnosti. Začalo žíti životem tak plným a širokým a hlubokým, že

kdyby všechny životy andělů a lidí splynuly v jediný společný proud, utvořily by jen nepatrný a ubohý potůček proti přívalu skutečného, trvalého, celistvého a účinného života, jakým byl život jeho. Byl to život bez přerušování, bez pokusů, bez chyb, bez nesrovnalostí. Byl vždy na příboji, stále postupující, vždy dosahující cílů, o něž usiloval, vždy plnící své úkoly nejvznešenějším způsobem. Byl to život bez pokroku, beze vzrůstu, počínající plností vědění i milosti. Byl to život, který měl míry, ale jeho míry byly ve skutečnosti nezměřitelné. Jeho cena byla nekonečná, i když sám o sobě nebyl nekonečný. Byl to také život, který zahrnoval v sobě všechny životy andělů i lidí, dotýkal se jich, oživoval je, ušlechťoval je, činil je nesmrtelnými. Přetékal a překypoval tajemstvími, zásluhami, dosti učiněními. Byl ustavičným plnomocným odpustkem každého jiného života, který kdy byl. Byl to život nejhlubšího rozjímání a zároveň nejúčinnější a hrdinné činnosti. Byl to život nepřirovnatelné rozumové dokonalosti, nepřekonatelne mravní moudrosti a bezpříkladné svatosti. Byl to život tak skutečný a tak opravdový, tak sebevědomý a podstatný, tvůrčí, zdokonalující, tak velice upevňující, že každý jiný život vedle něho jest jenom stínem života, pouhým pokusem zachytiti a hned pustiti, pouhým bezúčinným sevřením rukou ve spánku. Byl to život, podle něhož měly býti vytvářeny všechny ušlechtilé, mužné, božské životy a nad to měl v sobě působivou příčinu

a účinnou předpověď všech takových životů.

Takový byl život, jenž se začal oné noci v lůně Mariině. Pozorujeme-li jej povšechně, jak se nám jeví jeho charakteristické známky, jeví se nám především životem oběti. Bohopocta byla jeho hlavní myšlenkou. Klanění bylo kadlubem, do něhož byl vtlačen. Ustavičně zrcadlil Boha. Nebyl to však život soukromý, život hledící si jen Boha a sebe tak posvěcující. Jeho oběti nebyly pouze jeho osobní bohopoctou, ale náležely všemu tvorstvu a byly přinášeny jeho jménem.

Byly týchž rozměrů jako tvorstvo. Pokrývaly veškeru půdu, kterou mohla pokrýti stvořená pocta a vyhověly všem nárokům Stvořitelovým. V tomto životě obět nebyla tolik zvláštní ctností jako souhrnem všech jeho ctností. Byl k tomu určen, aby byl obětí a se svého místa a chování se jako obět neuhnul ani na okamžik, i když konal zázraky. Měl v sobě nekonečně látek nekonečné a nekončící se oběti. Úkolem, který mu byl uložen, bylo ustavičně ztravovati tyto látky ke cti Boží. Tak byl kadidlem právě tak jako obětí, kadidlem stále se vznášejícím do výše veškerou směsí vůní stvořené svatosti před trůnem nebeským. Stále hořel a nikdy nedohořel. Jeho lidská duše byla kadidelnicí, v níž se s líbeznou vůní spaloval a obětoval ve spaní i ve bdění, v noci i ve dne, každým úderem svého lidského života. Byl i knězem právě tak jako obětí a zápalem. S božskou odvahou zabíjel sebe. Neustále se zabíjel a kochal se tímto

pozvolným mučednictvím. Pomazání věčného kněžství spočívalo na něm, povznášejíc jeho sebeobětování vysoko nad úroveň smrtelného heroismu. Pouhá myšlenka, že stvořený život, život lidský měl dosíci výše, které dosáhl život onen, jest radostí pro vždy.

To byla veliká známka jeho života, jeho stav oběti, jeho stále dýmající nestrávená oběť, jeho obětování na vlastním oltáři. A byl to také život uvěznění. Jakkoliv byl širý, plesající, velkolepý, přece byl uvězněn. Byl uvězněn, zatím co se rozléval přes veškeré tvorstvo. Obmezení na malý stvořený příbytek v lůně Mariině bylo údělem toho, co bylo téměř nekonečné. Tma byla kolem toho, jenž byl majákem všech věků, dalekosáhlým světlem všech stvořených duchů. Temnota obklopovala tento život, nad nímž se rozplesali andělé a který v očích Božích jako by nebyl o nic menší než všecko tvorstvo, uzavíraje v sobě, obsahuje, zobrazuje a převyšuje všecko. Jeho síla nepotřebovala mezi naší činnosti. Klášterní život mezi lidmi může pokrýti celou zemi svou činností, je-li to život věnovaný úctě Boží, kdežto dobyvatel, státník nebo literát mají většinou jenom okruh, na který jenom částečně mají vliv a v němž jejich vliv jest jenom jedním z mnohých vlivů. Bohopocta jediná jest moc, moc rozumová a moc mravní, moc světové proměny a každého blahodárného převratu. Nejen že nabýváme tohoto poučení z uzavřeného života, jímž žilo Věčné Slovo v lůně Mariině, jest to život, který dodává na-

šemu životu moci, aby se stal tak universálním, jak jest on sám.

Byl to též život mlčení. Veliký učitel, vyprávěč podivuhodných podobností, kazatel světem hýbajících řečí, věstec, jehož jednotlivá slova se stala citáty, institucemi a dějinami, nenachází v mlčení žádné překážky své plodné činnosti. Mlčení bývalo vždy jakýmsi přepychem veliké svatosti, který dokazuje, že jest v ní cosi božského. Proto jest to první život, který si vyvolil pro sebe on, věčně mlčky pronášené Slovo Otcovo. Celý další život jest jím zabarven. Ve svém dětství dopouštěl, aby se zdálo, že řeč pomalu k němu přichází, jako by jí nabýval jako ostatní, takže v tomto zakuklení mohl prodloužiti své mlčení, oddaluje takto i své rozmluvy s Marií. Ano i Maria a Josef naučili se od něho jako nebeskou nákazou krásné mlčenlivosti. Po osmnáct let jeho skrytého života stále převládalo mlčení ve svatém domku nazaretském. Slova, řídká a krátká, zachvívala se vzduchem jako hudba, která byla příliš lahodná, než aby jeden nápěvek zatlačoval druhý, dokud první ještě zazníval poslouchajícimu uchu. Ve třech letech svého učitelského úřadu, která byla věnována mluvení a učení, mluvil, jako by mluvil muž mlčenlivý, nebo jako Bůh prohlašující svá zjevení. Potom ve svém mlčení, kdy měl učiti svou krásnou cestou utrpení, opět se objevilo mlčení, právě jako se vrací starý zvyk při smrti, a stalo se ještě jednou příznačnou známkou jeho života. Tak nyní ten,

jenž byl výraznou výmluvností všech skrytých velikostí Otcových, byl němý a tichý v lůně Panny Marie.

Byl to také život slabosti. Bezmocnost, pokoření a jakási hanba byly kolem něho. Vyvolil si je za svůj první stvořený stav. Tato volba byla jedním z prvních zákonů Vtělení, jako poslání padlým lidem. Lnul k ní třiatřicet let. Učinil ji nadpřirozenou vlastností své Církve, onou ustavičně vítězíci porážkou, v níž tak patrně záleží její život. Sám pro sebe ji prodlužuje v Nejsvětější Svátosti. Bylo to, jako by slabost byla tak novou všemohoucností, že v ní bylo kouzlo novoty. Ukazovati sílu v slabosti, býti slabým a přece býti též silným a nejen silným spolu se slabostí, ale skutečně pro ni – to bylo rozvinouti jednu z oněch skrytých a bezejmenných dokonalostí Božích, kterých bychom snad nikdy nebyli uzřeli bez světla Vtělení, ačkoliv v tomto světle je vidíme i v přírodě.

Co však byla síla všeho tvorstva proti této jeho jediné stvořené slabosti? Všecka síla světa byla jenom paprskem jeho bezmocnosti. Naše dílo, ať je vykonáme pro sebe nebo pro své bližní, nemá pravé síly v sobě, naše síla není nic lepšího než pokus a posunek, dokud slabost Kristova se jí nedotkla, neposílila a nevzmužila jí nebeskou zmužilostí. Čím byla polovice literatur a filosofii světa než posunčinou, lidmi v postojích, které nic nezpůsobí, hlasy zvýšenými až do skuhrání dílem z podráždění pocitem nemohoucnosti a dílem, aby lomozem

se zachránilo zdání a podoba síly? Silným mužem jest, kdo nehlouběji sestoupí do slabosti Kristovy. Trvalé jest dílo, kterého se tajně dotkla pokora Kristova a učinila je téměř všemohoucím. Jeho život v lůně Mariině byl také životem chudoby. To jest snad nejpozoruhodnější ze všech jeho zálib. Miloval chudobu mezi věcmi, jako miloval Marii mezi osobami. Bylo to vyniknutí jedinosti Stvořitele z mnohosti věcí. Duše se zaplétá v mnohých statcích. Síla jest v málu. Síla jest v upřímnosti úmyslu. Vítězství jest s tím, kdo nemá co ztratit a když nemá co ztratit, potřebuje méně než to nic, kterého nabyl. Ačkoliv Bůh jest nevýslovné bohatství, bohatství není božské. Neboť není to tak, že by Bůh měl bohatství, jakože jest sám své vlastní bohatství. Ti jsou bohatí, kdo mají Boha; ale ti jsou nejbohatší, kdož nemají nic než Boha. Všecko tvorstvo náleží tomu, koho jediným majetkem jest Bůh. Pomyšlení, že jest bohat, by strhlo v naší mysli korunu Pánu Ježíši a znesvětilo svatost Vtělení. Člověčenství v nejvyšších vrcholech svatosti vždy jest zamilováno do chudoby. Více však jako Bůh než jako člověk odstranil Ježíš bohatství od svého svatého člověčenství. Neboť jeho chudoba šla dále než k odmítnutí stvořených statků. Ač tak podivuhodně vybavil svou lidskou přirozenost poklady božství, bylo přece mnoho tajemných cest, jimiž po celý svůj život a zvláště ve svém utrpení od svého svatého člověčenství odstraňoval i bohatství svého božství a zákonitě,

mohli bychom říci, nevyhnutelné dědictví hypostatického spojení, jako by mu právě tento statek byl na obtíž. Pohleďte na Věčné Slovo, napřed v lůně Otcově a potom v lůně Panny Marie, a rcete, lze-li si pomyslit nižší hlubinu chudoby. Není to jedna z těch věcí, které se tak blížící změně v Nezměnitelném, že sotva vidíme, jak to není změna?

Taková byla povaha života, kterým počal Bůh žíti ve svém stvoření, jakmile přijal svou stvořenou přirozenost. Jest zajisté svrchovaně neočekávaná a plná odhalení, která nám odnímají dech svou božskou zvláštností. Třeba ji zkoumati co nejhlouběji, ježto nám dává téměř nahlédnouti do nitra Božího a seznamuje nás s ním způsobem jinakým než jeho veliké vlastnosti, které bohověda přímo poznává. Zajisté jest jeho život událost historická, významnější než všechny ostatní děje dohromady; ano, správně uváženo, jest pravým významem všech ostatních dějů. Ale přejdeme od jeho způsobu života k jeho skutečným zaměstnáním a pokusme se sestaviti životopis Věčného Slova za oněch devět měsíců v lůně Panny Marie.

Jeho hlavním a svrchovaným zaměstnáním bylo klaněti se Bohu jakožto původci přírody i milosti. Jeho vlitá věda spojená s jeho nevyrovnatelnou svatostí činila poctu, kterou vzdával Bohu, bohoslužbou úplně různou od bohoslužby naší, ačkoliv jest příčinou a příkladem i zásluhou bohoslužby naší. Byla výlevem mnohonásobných nekonečností bohopocty před

Bohem. Viděl nesmírné nároky slávy Boží v jejich úplnosti a vysílal ustavičné proudy klanění na všechny strany zároveň. Viděl důvody, proč jest se Bohu klaněti, kterých my nikdy nemůžeme uviděti, a viděl je tak nadpomyslně a výtečně a v jistém nejvěrnějším smyslu je všechny dokonale vyplnil. Pokrýval a pokrýval najednou hutně a krásně každou dokonalost božské velebnosti ryzím zlatem své oběti. To bylo jeho neustávajícím zaměstnáním. Všecka ostatní zaměstnání se soustředila v tomto, ztotožňovala se s tímto. Jest to jediné zaměstnání, jehož mnohonásobným rozvojem jsou zaměstnání ostatní. Proto také, jak dále uvidíme, zabýval se tím, že se kochal ve své stvořené přirozenosti a to nikoliv nejméně proto, že vidouc jasně Boha, měla takovou představu o bohopoctě, kterou uspokojiti činilo jej způsobným hypostatické spojení.

Ustavičně také posvěcoval Marii nejzázračnějším působením sjednocující lásky. Byla jako nespočetnými šípy pronikána ustavičnými, prudkými, zářícími paprsky jeho milosti. Celá její bytost byla prosycena bytostí jeho. Byla přetvořena v jeho obraz, jako nikdy žádný svatý nebyl. Jest nám nemožno představit si, jak se jí zabýval, nebo mnoho jej zaměstnávala její konečná přirozenost a omezené schopnosti. Rozmanitost jejích milostí právě tak jako jejich výtečnost převyšuje naši chápavost. Nicméně používal své moudrosti, své moci, své prozřetelnosti, svého milosrdenství a své lásky na této

jediné naší oběžnici snad po miliony a miliony věkovitých období, pěstuje a rozvíjeje svou ideu jako nějaký nadšený umělec, neměně jí ani neopravuje i když zpestřoval svůj původní a neopravitelný záměr. Tak tomu bylo s kosmogonií milosti v Marii. Měla svá období a svá pokolení i své rozvoje v dlouhém životě svého posvěcení, delší než lze vypočísti jenom dny a měsíce; jenom že v ní nic nezaniklo; žádná milost nebyla zmařena. Rostly rozsahem množily se silou. Nové druhy se v ní stále tvořily, ale staré neodumíraly ani před obličejem nových, ani aby jim ustoupily. Byla světem, kterým se ustavičně zaměstnával, a byl-li jeho ráj tak krásný na počátku, že jej vylákal z lůna Otcova, jaká musila býti jeho láska k nám, která ho vyvedla z něho po devíti měsících, když se jeho vlastním dílem stal nevýslovně krásnějším?

Řízení světa bylo dalším jeho zaměstnáním v lůně Panny Marie. Světy daleko ve hvězd-
ných dálavách poskytovaly mu každé hodiny bez počtu příležitostí pro jeho daleko sahající prozřetelnost. Nesčíslné meteory, které blýskaly prostorem, byly jím vedeny. Uzrávání světů neviditelných, nebo světů, které se z Nazaretu zdály jenom jako ostří jehly kmitavě svítící a které se kdysi mají státí příbytkem rozumných tvorů, jím bylo spravováno a ani nejmenší jeho podrobnost nebyla bez něho. Jeho vliv bylo cítiti v neustálých záchvěvech po všech širých říších prostoru, zatím co sám

ležel ukryt ve svém tmavém sídle na oběžnici v lůně Mariině. V témže útulku mohutné výrony slávy, podobné proudění okeánu širokými úžinami, vytékaly z něho do širé říše andělů. Řídil s nejpřesnější obratností zdraví a choroby, radost a zármutek, zdroje milosti a energie jednání všech obyvatelů země, kteří netušili, že jejich střed a jejich příčina jest v lůně hebrejské dívenky. Již v tomto stvořeném příbytku zabýval se našimi záležitostmi tohoto pozdního věku. Viděl nás ve světle své vykupující lásky a přiděloval nám onen přehojný podíl milostí, který cítíme, že jsme obdrželi, milostí mnohonásobně více než dostatečných, aby zabezpečily naši spásu. Již v této své skryši zachraňoval duše. Již cítili lidé v pokušeních silnější pomoc milosti, než cítili před tím. Již bylo světlo kolem úmrtních loží, jaké zřídka bývalo za dob starších. Již počínalo svítati cosi podobného dni nad těmi, kdož leželi ve tmách toužíce upřímně po pravdě.

V lůně Panny Marie ujal se i svého úřadu soudcovského. Víme, že nás soudí ne jako Bůh, ale jako člověk. Jest to jedna z největších výsad jeho svatého člověčenství. Zdají se na nejvyšší nedostatečnými důvody pro mínění, že odložil konání této moci až po vzkříšení. Věříme tudíž, že první duše, která opustila své tělo po okamžiku Vtělení a od té chvíle všechny odcházející duše byly slavně souzeny od něho v jeho stvořené přirozenosti a že po devět měsíců konal slavnostní stání v lůně Panny Ma-

rie. Také nebe i peklo a očistec i předpekli cítili ho, jak mává žezlem za oponou, zastřen jako pravý panovník východu, jímž byl, ve vonné vnitřní komnatě života mateřského.

Jsou květiny, které vydávají vůni ve stínu a zvětšují svou líbeznost, čím výše vystupuje slunce na obloze. Leží ukryty v chladných ložích bujných, zelených travin ve stínu mohutných stromů a přece když teplý vzduch polední zahřál stinný les, naplní tyto květy lesní klenby svou silnou vůní. Jejich vůně dodává poesie a rázu lesní krajině a touto vůní žije ono místo i později v naší paměti. Tak jest tomu v Církvi se sladkou vůní sv. Josefa, jenž se k nám nepozorovaně plíží, neustále vzrůstá a zvláště naplňuje všechny stíny Nazaretu, Betléma a Egypta, ale nedostupuje holých, vypouklých vrcholů kalvarských. Po celé svaté Dětství jest sv. Josef vonným podrostem všech jeho tajemství. Působíme, že se zvýší vůně jeho květů, když se pohybujeme mezi nimi, a ač se zdá, že si ho jenom málo všímáme, protože Matka a Dítě jsou tak patrný a krásný, přece bychom ho postrádali a zastavili bychom své kroky a divili bychom se, kdyby ho nebylo.

Kdo by však pochyboval, že jeho milý a vyvolený pěstoun byl dalším zaměstnáním Pána Ježíše v lůně Mariině? Ze všech svatostí v Církvi svatost sv. Josefa leží nejhlub a jest ji nejtíže jasně poznati. Cítíme, jak musila býti nesmírná. Čest Ježíšova a úkol sv. Josefa k jeho matce, vše ukazuje na neobyčejný výron milostí na

něj, kdežto světla, která pronikají takřka skulinami evandělia, naznačují nejbožštější a zároveň nejhlouběji utajený život. Časem se nám zdá, že v něm vidíme obnovovati se povahu některého z dávných patriarchů, jmenovitě Abrahama, když žil prostým kočovným životem na osamělých pastvinách Mesopotamie, nebo si připomínáme, kontrastem onoho prvního Josefa, jenž jako tento druhý Josef pobýval na břehu Nilu.

Jsou tu však i záblesky, které poukazují na ráz svatosti novozákonní, který působí, že váháme přijmouti v mnohém směru příhodný názor, že v něm starozákonní svatost dosáhla svého nejvyššího a nejkrásnějšího rozvoje a tak dospěla Ježíše a octla se v okruhu Vtělení jako představitelka svatosti mnohem starší. Ať tomu jakkoliv, jistě obklopil Pán Ježíš sv. Josefa světlem a láskou a pracoval pilně v jeho duši působením nejúžasnější a nejdokonalejší milosti. Je-li velebnost nerozlučnou průvodkyní všech božských dokonalostí, není žádné, kterou by provázela tak zvláštním, třeba přitom skrytým způsobem jako vlastnost spravedlnosti, a zvláště ze spravedlnosti Boží vyplýval nadbytek milostí sv. Josefa. Kdo nezná krásnou štědrost vděčnosti i mezi syny lidskými? Čemu se teprve podobá vděčnost v Bohu? Posvěcení sv. Josefa, výtečnost jeho vnitřní krásy, ji musí představovati.

Pán Ježíš si takřka uložil povinnosti k sv. Josefu, právě tak jako ho poslouchal. Jeho

krásná a neposkvrněná duše byla klášteřem zbudovaným kolem Mariiny nevinnosti. V jeho otcovsky pečlivé lokty bylo vloženo Dítě, které mělo jenom Věčného otce. Jak mnoho ráčil Ježíš dlužiti Josefovi za Marii i za sebe! Vyplácel svatostí. Když tedy pomyslíme na služby, za něž se mu platilo, a kdo byl, jenž mu platil, nemusíme-li vyznati, že i Josef byl světem o sobě v ohromném zářícím světě milosti, jehož krásné světlo a líbeznou záři v jeho nesmírném rozsahu pozorujeme s plesáním, ačkoliv jeho podrobnosti jsou nám zastřeny nezměrností jeho vzdálenosti a také zvláštností jeho zjevů, které se naprosto neshodují s našimi obmezenějšími obdobami? Jemu opravdu věnovalo Slovo v lůně Panny Marie mnoho práce, práce ve smyslu Božím, s plesem lásky a jásotem nad slavnou dokonalostí a rozmanitostí svého milovaného díla.

Nevyrovnatelný skvost výkupné milosti, nejvyšší stupeň, jehož kdy dospěla vykupující láska, Neposkvrněné početí, bylo jím způsobeno, když prodléval jenom v lůně Otcově. V ně vložil základní kámen svého stvořeného přibytku, jsa sám mimo něj; neboť nebyl dosud vystavěn. Od té chvíle, co zaujal pobyt v lůně Mariině, bylo jeho dílem vzhledem k ní spíše pokračovati a zdokonalovati tuto její ozdobu, kterou jsme již viděli Nejsvětější Trojici zvláště se zabývati. I vzhledem k duši sv. Josefa bylo jeho dílem po výtce posvěcení, přirozeně posvěcení výkupnou milostí.

Alenyní plesaje »jako obr mající běžeti«, chce ohlásiti svůj příchod dílem milosti pouze výkupné, které nemá ustupovati žádné milosti než neposkvrněnému početí, pokud se téže nezjevené výsady skutečně nedostalo i sv. Josefu. Ukryto na zemi v lůně mateřském jako on, jest zde nezrozené dítě, něco starší, skutečně starší o šest měsíců než ten, jenž jest věčný. Toto dítě bylo od věčnosti vyvoleno k mocným věcem. Bylo vyvoleno, aby bylo předchůdcem Páně. Jest druhým Eliášem starého světa, světlem pálícím a zároveň i svítícím. Jeho úkol jest tak veliký, že dosud žádný člověk z ženy narozený neměl většího a v jistém smyslu byl tudíž větší úkol sv. Josefa. Sv. Josef snad byl hlouběji uložen v božském světle. Bůh ho tiskl těsněji k sobě, jako matka téměř skrývá své dítě na svých prsou těsností jeho objetí; kdežto Křtítel byl držen o délku ramene dále k lidem, aby viděli jeho světlo a jeho světlo aby volně a plně svítilo na ně. Toto dítě také bylo jednou z prvotních myšlenek Slova a jednou z jeho nejkrásnějších voleb, částí nádherného kruhu nebo hierarchie Vtělení.

Ale v tuto chvíli leží ve tmě. Skvrna hříchu dědičného spočívá na této duši tak způsobilé, aby v ní tak mohutně prodlévalo světlo božské. Jest v moci zlého. Veliký nepřítel Boží má nad ním jakousi vládu a podle obecného zákona musí se naroditi dříve, než se stane schopným jakéhokoliv zařízení milosrdenství, kterým by bylo možno zlomit jeho pouta a nabylo by

volnosti rozletěti se a usaditi se v lůně svého Stvořitele. Dobu užívání rozumu urychlí Bůh pro děti všech, kdož jsou s ním ve spojení, ale dobu narození ještě nikdy neurychlil pro nikoho, kdo byl zahrnut v úradku hříchu, leč pro proroka Jeremiáše a pro sv. Jana. Zázračnou nedochvilností milosrdenství chce nyní nezrozený Ježíš jíti a spasiti Křtitele slavně, ač také jest dosud nezrozen. Nevtělený Spasitel spasil miliony před svým skutečným vtělením, nade všecky zvláště svou Matku.

Vtělený, ale nezrozený Spasitel spasí také miliony v oněch devíti měsících, přede všemi ostatními zvláště nezrozeného Křtitele. Jako nový náraz prudké radosti pohání Pannu Marii Nemluvňátko v jejím lůně. Křepkým krokem jako by líbeznost její zrychlené chůze byla zevním projevem její vnitřné radosti a jako by svým tělem dávala takt k hudbě, která uvnitř tak jásala, přechází Matka přes hory Judské, co ji Josef provází v úžasu uctivé lásky. Jako Ježíš rychle kráčel na své umučení, jako by jej Kalvarie přitahovala jako nějaký magnet, tak klidná a skromná Panna chváta k příbytku Alžbětinu v Hebronu. Věčné Slovo se chvělo při zvuku Mariina hlasu a nemluvňátko jej uslyšelo a »zaplesalo v životě matky své« a řetězy hříchu dědičného spadly s něho a bylo ospravedlněno výkupnou milostí a bylo mu dáno plné užívání jeho velkolepého rozumu a konalo úkony klanějící se lásky, jakých ještě nikdy nevykonal žádný patriarcha nebo prorok a bylo v okamžiči-

ku povzneseno k závratné výši svatosti, která jest pomníkem a divem v nebesích podnes, a vnuknutí Ducha svatého proniklo v tu chvíli jeho matkou a byla naplněna Bohem a prvním jejím činem v důsledku toho bylo uctivé uznání velikosti Matky Boží, a všechny tyto zázraky se udály dříve než dozněly zvuky hlasu Mariina ve vzduchu.

Ihned povstalo Slovo v lůně své Matky a zaujalo trůn na jejím neposkvrněném srdci a vypůjčivši si její hlas, který mu již byl nástrojem jeho moci, svátostí vykoupení Janova, zapělo nevystihlé »Magnificat«, z jehož hlubin vzešla hudba, která od té chvíle po všecky věky zaplavuje užaslou zemi.

A čím byl život devíti celých měsíců, když taková zaměstnání byla jenom zázrakem okamžiku? Téměř vždy můžeme býti jisti, že co z Boha vidíme, jest menší, než co nevidíme. Ukazuje nám, co sneseme, a posiluje nás, abychom uzřeli mnohé, čeho by naše slabá přirozenost nikdy nesnesla, a přece konec konců, co vidíme, jest málo více než povrch jeho jasnosti, rub jeho slávy, jak to jmenuje Mojžíš. Ani velikosti, kterou vidíme, nevidíme v její skutečné velikosti, v její naprosté a podstatné slávě. A přece jak podivuhodno jest těchto málo příkladů zaměstnání devíti měsíců, které nám bylo dopřáno spatřiti! Je-li jich málo a jsou povrchní a nechápeme jich v jejich pravé hloubce, čím musila býti díla onoho činného a rozjímavého života tak plného skutečnosti, síly, podstatnosti

a dokonalosti, jakým, jak jsme již viděli, život ten byl?

Jak mnoho bylo těch děl, jak veliká, jaké v nich nepoznané divy, o nichž se nám nemůže ani snít, protože jsou tak daleko v Bohu? Zjevuje se nám to někdy ve zmatené vznešenosti při modlitbě. Oči naše se upírají vzhůru jako oči vzlétajícího orla, přece však cítíme, že se vznášíme, ano tkvíme nad propastí neproniknutelné hlubiny božské, která jest pod námi, a zdá se nám, jako bychom byli ve svém zanícení překročili břeh pevniny víry a nevědomky vnikli do šťastnější země vidění. Ale jest jedním z darů víry a to ne nejmenším, že nachází odpočinek, bezpečnost a pocit domova právě v tmavé, pusté velebnosti tajemství Božích.

Obraťme se od tohoto života v lůně Mariině k jejímu vlastnímu soudobému životu. I on jest plný Boha a božských náznaků a jest velmi potřebno, abychom jej pozorovali, chceme-li správně pochopiti život Slova v ní. Všechny širé říše Božího tvorstva jsou krásné na pohledění. Není ani jediné části jeho, která by nebyla jak krásná, tak vábící ducha i srdce lidské. Není divu, upadají-li lidé v takovou modloslužbu vědy. I ony obory vědy, které se obírají více podrobnostmi jediného úseku tvorstva více než jednou říší jeho, mohou snadno tak zaujmouti schopnosti obsáhlé mysli, že ji učiní téměř mrtvou pro jinou pravdu, slepou pro jinou krásu a nechápavou pro jiné zájmy. Živočišné sklony lidské musí býti v skutku silny,

aby zadržely rozumovou modloslužbu jenom na stupni, kterého dostoupila v tomto věku, uváží-li se lákavá kouzla vědy s jejími širými kraji utěšených objevů. Zajisté nic jiného než lepší půvab Boha, ušlechtilejší kouzlo duchovní moudrosti, osvobozující poutavost božské víry nemůže odolati půvabům vědeckého badání: a to tím více v oboru věd přírodních, kde skutečná díla Boží jsou bezprostřednějšími předměty našeho zkoumání a nikoliv jako i v oboru duchovních a morálních věd soustavy, v něž jiní lidé vtělili své malicherné názory o tom, co Bůh učinil. V těchto druhých vědách jest méně bezprostřední a i phenomena mají v sobě jistou nejistotu. Zátíší, v nichž pracují vědy přírodní, jsou více opravdu dílnami Božími, v nichž vměšování se lidí méně zahladilo stopy Boží a rušivý vliv mravního zla jest méně pozorovati. Ale jsou-li přírodní vědy v našem nynějším stavu pro většinu lidí lákavější než vědy duchovní, musejí zase ustoupiti co do zájmu a krásy vědám, které jsou božské. Bohověda jest vlastním výkladem všech věd. Jest vědou ústřední, v níž jediné všechny vědy jsou pravdivy a všechny vědy jsou jedna věda. Předměty víry, protože jsou jistější než jakékoliv zjevy, jsou také nevýslovně krásnější, protože jsou božské a zajímavější, protože každý z nás má v nich svůj zvláštní zájem a týkají se rovněž naší věčnosti jako našeho času. Bohověda má některé obory, které se podobají více vědám přírodním, jako jsou pojednání o Bohu, Nej-

světější Trojici, vtělení a blaženosti; jiné opět jsou více příbuzny vědám duchovním, jako pojednání o milosti, o činech lidských a o zákonech, kdežto pojednání o svátostech spojují a často splétají příznaky věd obojích.

Ale ze všech říší Božího stvoření není žádné vyjma ráj svatého člověčenstva, kterou by bylo možno přirovnati k nitru duše Mariiiny, k vnitřní kráse, podivuhodné moudrosti, dokonalým milostem tohoto královského tvora. Musíme se pokusiti představit si jakýsi obraz jejího života za oněch devět měsíců od zvěstování do narození. Nosila vtělení Boha v sobě. Měla nezastřené vědomí své důstojnosti v tvorstvu. Měla takový stupeň vlité vědy, že ji činila schopnou mnohem lépe pochopiti nesmírné tajemství, které bylo v ní, než nejbystřejší rozum ve vší říši andělské. Stála již na výši svatosti, které vůbec nemohou žádné výměry případně vyjádřiti,* takže v jistém smysle ji našel hodnou vznešenosti jejího povýšení. Jako svět hmotný, byv utvořen a dokonán, tak byla ona duchovním světem, větším a rozsáhlejším než veškeré tvorstvo hmotné, byvši utvořena svým

* Jest věrojatno, že Panna Maria měla milost *ex opere operato* po všech devět měsíců, co nosila Pána Ježíše. Viz Siuri, *De Novissimis*, Tract. XXXI. cap. IV. sec. 76. Vega a Mendosa učí, že obdržela milost *ex opere operato* po každé, kdykoliv se dotkla Pána Ježíše; a sestra Agreda nám praví, že milost, kterou dostávala, aby správně sloužila svému Synu, byla zvláštní a určitou milostí a jí výslovně od Nejsvětější Trojice k tomuto účelu udělenou, a nejen výkonem obvyklých ctností, který by jí přirozeně i jinak příslušel.

Stvořitelem, a byla si vědoma nevýslovného onoho postupu a s klaněním se mu podrobovala s nejzáslušnějším ze všech možných souhlasů. Dostalo se jí jistého druhu stvořené svrchanosti nad ním, protože měla práva mateřská a jeho hmotný život závisel na ní, a že měl duši, záviselo chvíli na jejím souhlasu. Nuže, můžeme se vůbec vmyslit v postavení takového tvora? Můžeme tušit, jak cítila a jednala, jak milovala a doufala a věřila a jak se klaněla? Dohady jsou ve všech vědách. Dohady pokračujeme tak často jako objevy. Vše, čeho třeba, jest, aby náš dohad byl ve shodě s nepochybnými a ryzími obdobami vědy.

Musíme tudíž míti zato, že odezírajíc od oblažujícího patření (*visio beatifica*), jakož i od radosti Nejsvětějšího Srdce, žádný tvor nikdy neměl radosti rovné rozkoši Panny Marie tím, že má vtěleného Boha v sobě, že obsahuje Nepojatelného, ovládá Všemohoucího a jest spojena s tím, jenž jest nekonečná blaženost, takovým spojením, že život jeho a její jest jedno. Jest však také jisto, že oblažující patření jest rovno této radosti jenom velikostí radosti? S některých hledisk bychom mohli pokládati blaženost Panny Marie v této příčině za větší než mnohé stupně oblažujícího patření a ještě více, jestliže, jak se zdají naznačovati některá zjevení svatých, ono se děje přechodně a čas od času, kdežto ona požívala za oněch devět měsíců i oblažujícího patření. Ale aspoň co do způsobu jest tato její radost jedinečná. Žádná

jiná se jí nepodobá. Jest jedinečná v tvorstvu. Jest to zřejmě radost rozdílná od oblažujícího patření, protože má Boha zcela jinak. Jest to jako by to byla jiná strana radosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, která vznikla z pocitu, že jsa Stvořitelem, přece byl v tak zázračném a zvláštním spojení s přirozeností stvořenou, kdežto radost Panny Marie spočívala hlavně v tom, že se cítí tvorem a přece byla v tak jedinečném a zvláštním poměru k Tvůrci. Musila to býti nesmírná radost a musila to býti i jednota ovládající celý její život. Nejen musila všechno ostatní zabarvovat a všechno ostatní musilo jenom v ní trvati. Musila každou součástku života proměnit svou všeovládající přítomností.

Maria však věděla, že je to jen na čas. Byla si vědoma, že ono tajemství musí přejíti v jiné a že její nynější stav musí ustoupiti novému stavu. Nadto tajemství Páně se nejen měnila. Jak se měnila, tak vystupovala. Rozvíjela se. Vzrůstala krásou a nabývala mnohonásobného významu. Tak její první pohled na jeho novorozený obličej v Betlémě byl jakýmsi druhem oblažujícího patření pro ni, které ji očekávalo, něčím, po čem ještě má toužiti, něčím, co, jak se zdálo, nechávalo její nynější radost neúplnou právě tak jako pomíjející. Přece však požívání Boha, třebaš pomíjející, v jiném smyslu nikdy není neúplné. Tak její blaženost byla podobna blaženosti svatých v nebesích potud, že sdružovala v sobě nasycení i touhu, nejúplnější požitky a přece nenasytný hlad po něčem více,

jímž v jejím případě bylo jisté očekávání. Byla nasycena, neboť jak mohla býti jinaká než nasycena, když měla Boha ve svém lůně a měla jej zvláštním způsobem a s tak nadpřirozenou skutečností, neboť jakkoliv veliké byly její schopnosti, on zajisté naplňoval její přirozenost, až překypovala. Každý tep, jenž v ní bušil, spočíval na něm takovým způsobem, jak před tím ještě mimo nebe žádný tvor na něm nespočíval.

A přece právě její sytost živila její vroucí touhu. Dychtila po více, aniž by byla méně uspokojena tím, čeho nyní požívala. Klidný nepokoj, lačnická spokojenost, pokojné usilování jsou protirečné výrazy, jimiž sami sobě vyjadřujeme svou vlastní myšlenku o jejím stavu. Abychom užili slova Církve, byl to stav »očekávání«, ono krásné a dojemné tajemství, k jehož počtě koná zvláštní svátek, kterým napomáhá svým dětem, aby se přioděly nějakým dílem velikosti ducha Matčina, jakožto vhodnou přípravou na slavnost narození Synova.

Abychom pochopili očekávání Mariino, musíme si představití obraz její mysli, který jest sice hluboko pod originálem jasností barev i dokonalostí zobrazení, přece však si můžeme takový obraz utvořiti. Žádný tvor mimo nebe, vyjma duši Dítěte, které jest v ní, nikdy neviděl božství tak jasné jako ona; a viděla je, jak ho nikdo jiný viděti nemůže, podstatné v sobě a fysicky zde obsaženo. Co to musilo býti, co mělo vzbuditi další očekávání, když se vznáší

nad takovým mořem slavného světla a nevýslovného klidu, jako jest tento? Nadto žádný učitel církevní, ba ani apoštolové nepochopili plánu vykoupení se všemi jeho rozmanitými milostmi, s jeho velkolepými projevy božských dokonalostí, s jeho podivuhodnými náhradami, s jeho hojnými triumfy, s jemným ústrojím jeho nadpřirozených působností, věrněji nebo dokonaleji než ona.

Jediným pohledem přehlédla jeho ohromné rozměry v celku, ježto poznávala stále se měnící výrazy každého rysu tohoto tajemství, které by bylo možno nazvati plnou tváří Boha obrácenou k tvorstvu. Minulé dějiny světa s veškerou jeho potřebou Spasitele prostíraly se před ní s božským světlem objasňujícím zmatené zápletky, které v ně vtiskly činy lidské, a ukazujícím, jak klidně je sláva Boží rozplétá v spořádanou a vkusnou jednotu, jakou původně měly v úmyslu Stvořitelově. Veliké hlubiny Písma poskytovaly jí ustavičně velkolepou moudrost, jako by se před ní rozvíjely vnitřní záhyby mysli božské. Školy athénské byly by vskutku bývaly bohaty, kdyby byly bývaly obdařeny jedinou jiskrou moudrosti, která na ni stále dopadala přívaly světla z hebrejských věštech. Třiatřicet roků prostíralo se před ní, jako se před námi prostírá země nakreslená na mapě se svými kraji, a co takto patřila na tento pestrý obraz, přiodívala se každá schopnost její duše heroicky duchem obětavosti a zanícením velkodušnosti. Stíny padaly na její duši s bezmraké oblohy

onoho vidění a její božský život se prohluboval, když tu a tam táhlo nad ní.

Kdož prožili mládí v horách, snad si vzpomenu na posvátnou hrůzu, která je obešla, když leželi na osamělé výšině a padl na ně za jasné a bezoblačné oblohy podivný stín a zastavil se třepetaje se nad nimi a přece věděli, že jsou sami na temeni hory, až konečně zpozorovali, že to byl veliký sokol nebo orel, který se vznášel vysoko mezi nimi a sluncem a shlížel na ně, stín to ne zcela prostý strachu. Tak to bylo s bolestmi Panny Marie u vidění třiatřiceti roků. Vrhaly stíny, když nebylo mračen, jako by směly jako draví ptáci poletovati v nerušeném jase onoho nebeského tajemství.

Viděla také před sebou ve správné perspektivě budoucnost Církve, její zkoušky a její vítězství i svůj vlastní ohromný vliv za každé doby na učení, zbožnost i zevnější osudy Svaté stolice. Církev kráčela před ní s miliony postav, nesoucích její štíty, lesknoucí se v plném slunci, jako nádherný průvod, a jak přecházela, podivuhodně ji vykládala úžasnými samomluvami své nadpřirozené filosofie. Viděla děsné zjevy tmy a krve, v nichž dokončí Církev svou pozemskou pouť, stále zápasíc o cestu do svého věčného domova a jsouc zaměstnána nejkrutějším ze všech svých zápasů právě na pomezí země zaslíbené, v sám předvečer posledního soudu. Hleděla skrze mlhy času a vše jí bylo jasno. Viděla vesmír, an se kolísá z rovnováhy, ne hmotnými katastrofami, neboť ve

hmotě bylo všechno správně, klidno a pravidelno, ale mravními křečmi a duchovními převraty. Viděla jej, an se řítí prostorem tak potácivě, že se stále zdálo, že setřese Církev se sebe, jako soumar shazuje nemilý náklad, nebo že se vychýlí ze svého duchovního okruhu tak, že v některých pokoleních lidé dobří, to jest, lidé Boží, musili téměř zadržovati dech v hrozném očekávání nevyhnutelného a přece neuvěřitelného konce. Viděla ji, ana proniká věky, kterým nebylo rovných, civilisace, kterým nebylo podobných. Viděla, jak její život, plný hrozných převratů, byl také životem skvělých pokroků, a byla jakási bezohlednost v jejím mravním chvatu a odvaha ve způsobu, jímž se vrhala do společenských zápletek všeho druhu, které by zničily věštce méně velikého než byla ona.

Ale děs se jí nezmocnil. Dítě, které bylo v ní, bylo silnější než svět. Jeho něžná dětská ruka, jeho slabounký hlásek byly dostatečny, aby jej udržely v jeho dráze a poručily pokoj svářícím se živlům ducha a vůle, které hřích vrhl do zhoubného požáru. Konečně viděla toto velké zbloudilé tvorstvo ubytováno v domě otcovském a vykoupáno v záři jeho věčné lásky drahocennou krví, vytvořenou z krve její a jejíž tepoty cítila v tuto chvíli bítí v sobě nevýslovnými záchvěvy. Jaké vzněty díkučinění, jaké chvalozpěvy, jaké poznání v její duši, jež bylo i klaněním, jaké nespočetné nevyslovené a nezapěné hymny Magnificat z toho všeho

vznikaly! A přece ji očekávalo ještě něco více!

Tak tomu bylo s velkou Matkou Boží hned na úsvitě jejího panenského mládí. Všecky stvořené věci měly pro ni nyní nový smysl, jsouce spravovány z jejího nitra. Lidské tváře i činy byly pro ni řečí nové vědy, které by jí mohla filosofie záviděti. Zatím dostávala od Děťátka zřejmě milosti, jimž nebylo podobných, nejen že si jich nemůže představit nikdo z nás, ale jaké snad sama sotva dovedla pochopiti. Byla si vědoma také, jak v ní vzrůstá úcta a zbožná oddanost k sv. Josefu jakožto obrazu Věčného Otce. Dorůstala sama sebou svého úřadu, z dcery sv. Anny v Matku Boží. Zá- zračně propůjčené důvěrnosti svatých s Bohem nejsou ničím proti jejím rozmluvám, proti jejím duchovním rozmluvám s Dítětem Ježíšem.

Než s veškerým tímto vzrůstem vzrůstalo i její očekávání. Ale čemu se podobalo její očekávání? Bylo to tajemství nevyrovnatelné radosti. Všecky božské věci jsou radostné. Nabývají radosti právem dědičným. Prozpěvují písňe v duši i v smrtelných zápasech přírody. Není nikoho, kdo by je učinil jinakými než radostnými. Dotkly se Boha a tak všude s sebou přinášejí neodolatelnou radost. Mají v sobě své neuhasitelné slunečno, jemuž okolní tma dává tím pronikavěji zářiti. Trny sebeumrtvování stávají se takto růžovými lůžky a přece ani jediný trn není otupen, ani není přirozenost ušetřena jediné rány. Muky mučednictví se ladí k tomuto vnitřnímu plesu a přece

jsou mukami, jako byly před tím. Očekávání Panny Marie bylo pak plno Boha a tudíž i radostno. Mělo v sobě dvojí sílu radosti: sílu stvořené svatosti žíznící po patření na Boha a sílu touhy pozemské matky, touhy přirozené, prosté a lidské, ale nesmírně posvěcené, uviděti tvář svého Děťátka, o němž také věděla, že jest Bůh.

V Písmě se mluví o tváři Boží, jako by byla magnetem tvorů. Není pochybnosti, že slovem tvář se obvykle míní patření na Boha spolu s veškerým cítěním jeho přítomnosti, ale zvláště patření na něj. Lidé žili patřením: Víra byla patřením duše na neviděné (viděním duše neviděného). Bylo půvabem stvořené svatosti toužit po tváři Stvořitelově, nebo raději tato touha byla sama svatost. Věci ve světě mají mnoho tvářností a téměř všechny jsou velmi krásné. Právě ty, které nejsou veselé, mají kolem sebe krásný smutek. Jsou ponuré tvářnosti věcí, vzezření, které hřích vtiskl ve vzhled přírody, jako stáří vtiskuje vrásky. Život také má mrzutá vzezření; v pravdě však není v životě nic, co by nás činilo smutnými, než hřích nebo bez hříchu ztráta Boha. Ale všechny tyto tvářnosti věcí, krásné či krásně smutné nebo temné a ponuré, všechny mají na sobě vzhled očekávání. Jejich rysy praví, že nejsou konečné. I v nejlepších není nic uspokojivého pro duši lidskou. I v přirozenosti nekleslé by vzezření věcí nikdy neuspokojilo duše. Jest v ní jakási nekonečná schopnost, že by slavní a líbezní tvorové

mohli po tisících na vždy do ní vplývati a přece ji nechávají věčně prázdnou a v neplodné opuštěnosti.

Skrytá tvář Stvořitelova, odestření této skryté tváře, - to bylo, po čem měli lidé toužiti. Bylo to poučení, které jim měl dát život, že není pravého života kromě patření na tuto blaženou a oblažující tvář. Proto, když vábil Bůh své svaté k příliš velikým výšinám svatosti, nad lahodící společnost tvorů, do děsivých božských pustin rozjímání, kde přirozenost nachází jenom samotou odpovídající ozvěnou a poušť ježících se skal a mimopřirozených osidel, navštěvuje je visemi, právě když poklesá jejich hrdinná odvaha a jejich srdce umdlévá. Taková vidění jsou jako světla udržovaná na pobřeží pro ty, kdož zápasí s rozbouřenými vlnami. Jsou předběžnými odhaleními, anticipacemi onoho trvalého a dokonalého vidění, jehož se často považují nejvzdálenějšími, kdož vpravdě jsou mu nejbližší.

Tak toužila Maria po onom oblažujícím vidění, po obličejí vtěleného Boha. Měla bezpochyby intelektuální vise, jak je nazývají mystikové, krásy nejsvětějšího člověčenství před onou nocí v Betlémě. Ale ty ještě zvětšovaly žár její touhy, místo aby ji ukájely. Přechodné pohledy na Boha - nevíme to tak dobře právě i my, kteří jsme nejnižší v milosti? - jenom podněcují žádost duše. Spíše oživují než nasycují a jestliže sytí, sytí více žádost duše než duši samu. Hrozná blízkost onoho vidění, vtuchvíli

skutečně chovaného v ní samé, zachvívala jí, když na ně pomyslí. Věděla, že ona dětská, lidská tvář Věčného Slova bude názorným obrazem božských dokonalostí k jejím nesmírným vědomostem. Bude to nové zjevení se jí Boha, tak nové, jako jest každodenní zjevení se Boha každé duši. Bude pohlížeti na onen obličej, jehož výrazná krása, právě když jest němý a tichý, podobně jako tichá hudba světla pohrávajícího na lese, na hoře a na moři, jí viditelně odkryje působení Nejsvětějšího Srdce. Byla ve chvíli, kdy uvidí onu lidskou tvář, která na věky osvítila celé nezměrné nebe a bude mu místo slunce i měsíce. Bude píti synovskou lásku a pozdrav a líbeznost právě z těch očí, jejichž paprsky budou věčně vlévat spokojenost v miliony blažených kolem trůnu. Bude viděti tuto tvář každý den, každou hodinu, každou minutu po léta. Bude pozorovati, jak se šíří a prodlužuje a roste, odkládajíc a přijímajíc vzezření postupujících období lidského života. Bude ji viděti ve zdánlivé nevědomosti dětství, ve zvláštním půvabu chlapectví, v zádušném veselí dospělého muže; uvidí ji v záchvatu božské kontemplace, v soucitné něze lásky, v záblesku nebeské moudrosti, v žáru spravedlivého rozhorlení, v dojemné vážnosti hlubokého zármutku, ve chvílích násilí, hanby, tělesné bolesti a duševního zápasu.

V každém z těchto měnících se období nebyla jí ničím menším než zjevením. Může s touto božskou tvářící činiti téměř vše, co chce. Může

ji přitisknouti ke své tváři svobodou lásky mateřské. Může polibky pokrýti rty, které pronesou soud nade všemi lidmi. Může bez ostychu na ni pohlížeti, když spí nebo bdí, až se jí takřka naučí nazpaměť. Když bude Věčný hladov, ona tvářinka bude hledati její prsa k němu se přitiskne. Bude stírati slzy, které potokou po dětských líčkách nestvořeného Blaha. Mnohokrát bude umývati vodou z pramene onu tvář, zatím co se v ní rozproudí drahocenná krev chladem vody nebo jemným třením její ruky a učiní ji ještě desetkrát krásnější. Jednoho dne bude ležeti bledá, potřísněná krví a mrtva na jejím klíně, aby staré služby, které mu prokazovala v Betlemě, byly, tak dojemně změněné, obnoveny na Kalvarii.

V této tváři uvidí svou podobu. Bude s to, aby v ní sledovala své vlastní rysy. Jaké to úžasné tajemství pro tvora, zvláště úžasné pro její nesmírnou pokoru! Žádný jiný tvor nebyl nikdy v takovém postavení na zemi, aniž kdy bude. Dá nám všem svou slavnou podobu v nebi po vzkříšení; ale ona mu napřed dala, co on dá nám. Bůh jí dal svůj obraz; ona mu jej takřka vrátí jiným způsobem. Jeho dokonalá podobnost k matce působí zdání, že se dokonaleji hodí ve své tvorstvo. Vpravdě to byla tvář tisícerych tajemství a mohla právem toužiti, aby ji uzřela nezastřenu a takřka uvedenu mezi viditelné věci pozemské. Jako tvor a jako nejvyšší ze všech pouhých tvorů mohla toužiti, aby ji spatřila: ale její mateřská

touha byla něco více. Když si pomyslíme všechno, co si můžeme představit o čistotě, vroucnosti a radosti mateřské lásky, musíme si ještě připomenouti, že ta, jež toužila uviděti tvář svého dítěte, byla matka Boží, a tvář, již toužila uviděti, byla tvář vtěleného Boha. Avšak lidský prvek mateřské lásky ve své nejvyšší dokonalosti musí přece stále zůstat v naší mysli jakožto součástka jejího očekávání. Nadto pohled, po kterém toužila, byl pohled na tutéž tvář a tytéž rysy, na které Věčné Slovo samo patřilo s láskou, touhou a nevýslovným očekáváním od věčnosti. Byl to drahý pohled, který miloval a kterého si vážil po celou beztvorou věčnost. Tak Mariina oddanost k pohledu na onu blahoslavenou tvář byla jedním ze stínů věčných věcí, které byly Bohem vrženy na její čelo, jako se hory zrcadlí v klidném jezeře.

Takový byl její život očekávání. Byl to život nejvyšších duchovních dokonalostí, zaujatý božskými tajemstvími a předem okoušející nebeské blaženosti. Byl to život, který každou hodinou povznášel její svatost k větším výšinám podivuhodného úspěchu. Byl to život nadzemské velikosti, ponořený v Boha a čerpající své vody z nejhlubších zdrojů věčných věcí. Byl to život bez předchůdce, život nenapodobitelný, život, jež může jaksí postihnouti jenom tichá myšlenka a to jenom na nejvyšš nedokonale. Než přece při tom všem byl to život svrchované krásy přirozené, život

naprosto lidský. Bylo to spíše jako kdyby se milost byla stala přirozeností místo co by ji byla potlačila. Pozemský prvek, zdálo se, jej udržuje pohromadě a dodával mu jednoty. Bylo to právě tak ženské jako svaté. Právě jeho svatost, zdálo se, činila jej tak vybraně ženským. Byla to možnost krásné přirozenosti uskutečněná tím, jenž jest původcem i přirozenosti i milosti. Bylo to svatořečení mateřské lásky, v jejímž světle vidíme na okamžik onu hlubokou něhu v Bohu, z níž mateřská láska pochází a jejíž čisté rozkoše nastiňuje.

Takto byl její život, pokud byl současný s životem Slova v jejím lůně, úplně lidským životem, zcela stvořeným životem, a to životem tak význačně stvořeným, jako život Otce, majícího Věčného Syna v lůně svém, byl životem nestvořeným. Skutečně tomu bývalo s Pannou Marií tak, že když byla nejzáračnější, byla i nejlidštější! Tak tomu bylo nyní, tak tomu bylo po dvanácti letech v chrámě v Jerusalemě; tak tomu bylo pod křížem, když mrtvé tělo leželo na jejím klíně. Její královsky ženská přirozenost dodávala půvabu právě milostem, které ji zdobily, a právě v pozemském světle, které ozařovalo její čelo, třpytily se drahokamy její nebeské koruny nejlíbeznějším, ano nejbožštějším leskem. Ten, jenž opustil nebe, aby si vyhledal pozemskou přirozenost, povznesl, ale nepotlačil svou přemírou slávy pozemskou krásu své matky. Maria není věc, lesk, zázrak, trofej; jest živá osoba a proto jest to její žen-

ská přirozenost, jež korunuje její nevýslovné mateřství. Bůh jí neznásilnil svou velebností; spíše jí dodal vznešenosti svými dary a dal vyniknouti kráse hříchuprosté přirozenosti. Její stvořená mateřská láska k Vtělenému Slovu jest podstatnou účastí na Otcově nestvořené otcovské lásce k soupodstatnému Slovu a přece ze všech lásek, co jich jest, není lásky význačněji lidské nad tuto lásku její.

Ale jakkoliv zvláštní a bez předchůdce byl tento život Panny Marie, přece jest její očekávání krásným, bohatým vzorem všeho života křesťanského. Ježíš jest v každém z nás svou bytností, přítomností a mocí a přispívá vnitřně a vroucně ke každé myšlence našeho ducha právě tak, jako ke všem našim činům vnějším. Jeho nadpřirozené přebývání milosti v naší duši jest něco zázračnějšího než všechny zázraky a má sílu účinnější. Pozorné a zbožné rozjímání o nauce o milosti skutečně vrhá stín na naše mysli pro velikost našich darů a naši závratnou blízkost k Bohu a my pracujeme pod tímto stínem v posvátné bázni, a ti se bojí nejvíce, kdož nejvíce milují. Milostí se stále zrozuje v nás a z nás, dobrými skutky, které nás uschopňuje konati, a naším spolupůsobením s milostí, jež v pravdě samo jest milost, takže duše člověka, který jest ve stavu milosti, jest ustavičným lůnem Mariiným, nekonečným vnitřním Betlemem. Časem, po sv. přijímání, přebývá v nás skutečně a podstatně jako Bůh a člověk, neboť totéž Děťátko, jež bylo v Panně

Marii, jest v nejsvětější svátosti. Co jest toto všecko než účast na životě Panny Marie za oněch podivuhodných měsíců?

Co nám z toho plyne, jest totéž, co vyplynulo jí: blažené očekávání. Očekáváme vždy více svatosti, více Jeho v příštích letech, nové pohledy na jeho tvář v tiché sebranosti v zášerší své duše a jako Maria očekáváme Kalvarii právě tak jako Betlém. Kde jest kdo, aby se mu stále nevznášelo před očima nejasné vidění utrpení? Co v životě minulo, ujišťuje nás, že utrpení musí tvořiti ne nepatrnou část toho, co ještě přijde. Nadto jsou nám všem předpověděny starosti a soužení a není zásvitu slunce, aby na něj nepadly úzké pruhy stínu budoucích bolestí a nespočinuly na něm jemným zastíněním, které jest téměř krásno a téměř vítáno. Konečně přijde smrt a ta jest v nejlepším případě těsnou bránou. Ale očekáváme také, jak ho očekávala Maria, pohled na lidskou tvář Páně. Po celý čas našeho vezdejšího života nebude chvíle pozoruhodnější, vpravdě rozhodnější nad tu, v níž nám nastane patření na jeho tvář. Náš rozsudek na pomezí neviditelného světa bude naší jeskyní betlemskou: neboť teprve tehdy uzříme skutečně jeho tvář. Nežaniten pohled neukončí ještě úplně našeho očekávání, neboť vezmeme sladké očekávání s sebou do očistce, kde se bude sytití vzpomínkou na onu božskou tvář, která byla na okamžik odestřena před námi. Potom jest přibytěk těsně u Nemluvňátka betlemského. Jest

to domov náš právě tak jako domov Mariin. Jest to náš domov věčný a tam a jenom tam už nebudeme nic očekávati.

Takový byl život Slova v lůně Panny Marie a takový byl život Mariin, když Slovo prodlévalo v jejím lůně. Rozjímalí jsme nyní o posledním jednání tohoto podivuhodného života. Devět měsíců se chýlí ku konci a posledním úkonem Páně jest cesta z Nazareta do Betlema. Putuje právě tak k nám jako k Betlemu. Hodlá po druhé opustit svůj příbytek z lásky k nám. Jako opustil svůj nestvořený příbytek v lůně Otcově, tak se nyní chystá opustit svůj příbytek stvořený, aby mohl přijíti k nám a byl ještě více náš. Chce nám ukázati tímto posledním činem, že jest poslušen nejen své svaté a vyvolené matky, ale že přišel, aby sloužil našim rozkazům a hověl našim rozmarům. Putuje do Betlema na rozkaz pozemského panovníka a ačkoliv jest Žid a po věky miloval božsky neústupnou a nejnevypočítatelnější láskou svůj národ, nyní poslouchá cizího panovníka, který drží národ jeho v područí právem výboje. Přichází ve chvíli, kdy onen cizí vladař počítá své poddané a provádí soupis lidu v zemi, jako by ho něco pokoušelo při této příhodě a pohánělo jeho pokoru, by se chopila příležitosti, aby byl úředně a právoplatně zapsán jako poddaný ve chvíli, kdy se narodí. Není to divné, že pokorění, proti němuž má tvor takový nepřekonatelný odpor, zdá se býti jedinou stvořenou věcí, která má půvab pro Stvořitele?

Když se ubíral cestami z Nazaretu do Betlema, ustavičně řídě svět a soudě lidi, jak málo tušil svět jeho přítomnost v lůně Mariině! Mohl by nás něčí příchod překvapiti kradměji než tento? I ona bezejmenná noc, kdy nás překvapí od východu a povolá k poslednímu soudu, sotva bude více podobna nočnímu zloději, než když se přišel narodit do Betlema. Není žádného znamení. Mariina tvář nic nepraví. Josef jest stále ponořen v tichou modlitbu. Jest hodno podivu, jak mlčenlivými a tajemnými se stávají lidé, když přijdou blízko Boha. Ale všude jest netrpělivost, kterou jsme tak často pozorovali při věcech Božích, ona zvláštní směs pozvolnosti a chvatu, která vyznačuje výkon jeho záměrů.

Co jest žár, který hoří v očekávání Mariině než nebeská netrpělivost? Ani Josefova klidnost není necitelná. Srdce jeho jest příliš božské, než aby bylo necitelné. I on se svou vůlí vždy se shodující s vůlí Boží a jest netrpělív v tuto hodinu radosti, která způsobí, že i andělé vyrazí z útajů svého skrytého života v slyšitelný a zvučný zpěv. Horké a nepokojné srdce světa, obtížené, ve tmě, hledající a nenacházející, jest nedočkavo svého osvoboditele. Neúnavní andělé umdlévají láskou, očekávající své Hlavy, po němž touží tím vroucněji nyní, když spatřili slavnou svatost své lidské Královny. Otec, smíme-li se odvážiti tak se vyjádřiti, jest úctyhodně netrpělív dáti svého jednorozeného Syna světu, aby zaujal své místo mezi viditelnými

tvory. Duch svatý plane touhou uvést na denní světlo ono krásné posvátné člověčenství, které bylo zvlášť jeho vlastním výtvozem. Slovo samo jest nyní nedočkavo Betlema, jako, jak později vyzná, bude nedočkavo Kalvarie. Zatím my, my bídní hříšníci, kteří víme, co jsme, jsme skutečně částí toho, co jej vábí. Pomáháme urychlit toto úžasné tajemství. My jsme to, kteří svou malicherností a svou bídností činíme neuvěřitelnou lásku Boží ještě mnohem neuvěřitelnější, takže jest to jenom božský stav nadpřirozené víry, co může sahati tak daleko, jak věříme.

Pohledme na něj ještě jednou v lůně Mariině. Jak krásně jest tam uložen! Věčnost záměru tam dospěla svého splnění. Věčnost touhy tam došla ukojení. Opustil skutečně lůno Otcovo pro větší půvab lůna tvora? Tak jsme v skutku nuceni se vyjádřiti; vzhledneme-li však vzhůru, jest tam také, jest tam vždycky. Nikdy neopustil lůna Otcova, neboť ho nikdy opustiti nemohl. Nebyl by Bohem, kdyby byl tak svoboden, že by ho mohl opustiti. Jest však nyní neméně v lůně Mariině, chystaje se brzy je opustiti a býti vyvržen jako nebeský vyhnanec mezi viditelné věci stvořené, neznámý, zneuznávaný, jako Tvůrce a Pán všeho, ano i zavržený, zneuctěný, vyobcovaný a násilně zbavený svého lidského života, jako by byl nehoden, aby byl částí svého vlastního tvorstva.

Slunce zapadá dvacátého čtvrtého prosince nad nízkými střechami betlemskými a ozařuje mdlým zlatem srázný svah jeho kamenitého

hřbetu horského. Hvězda za hvězdou vychází. Andělé opustili nebe, ale neukazují své jasné přítomnosti mezi hvězdami. Drsní lidé vrážejí do Boha v uličkách onoho orientálního městečka a zavírají dveře před jeho matkou. Sám čas jako by byl bytostí cítící, zdá se, že se chvěje a dychtí, jako by se chvěla ruka jeho anděla, jak se blíží k půlnoci. Betlem jest v tu chvíli opravdovým středem Božího stvoření. Minuty ještě míjejí. Perutě noci houstnou a temnějí. Jako nachová jest klenba nebeská nad oněmi svahy s pastvinami s tmavými skvrnami spících ovec a jak tiše se sklánějí hvězdy na jižní straně půlnocní oblohy! Ještě několik okamžiků a Věčné Slovo přijde.

PŮLNOČNÍ JESKYNĚ

Dětství jest doba nekonečného učení. Učí hrou právě tak jako ve škole. Učebné hodiny sotva je naučí více než chvíle volné. Pozoruje, nevědouc, že pozoruje, a napodobí, netušíc, že není původní. Jest nejpodivnější směsí neklidu i nečinnosti, stále v pohybu a stále tak zadumané. Jest málo lidí, kteří by v pozdějším životě z polovičky tolik přemýšleli, jako přemýšleli uprostřed měnivé a rozmarné činnosti v dětství.

Jest mnoho sklizní v životě, ale jest jenom jedna setba, a všechny úrody, které byly zasety najednou v zdánlivém zmatku, vzejdou přece v řádném postupu, který určuje zákon, nedotčený okolnostmi. Pozdější život jest divadlo, na kterém provozuje dětství své kusy, výjev za výjevem, jako tak mnohá dramata, jejichž veselost nebo truchlivost, krása nebo drsnost vypravují známé povídky o rodišti a jeho okolí, o prvních školách s jejich tmavými i jasnými stránkami, o dojmech ducha otcova i projevech dovedné lásky matčiny, o vážných dojmech něžného vlivu bratrova nebo nezahladitelných vzpomínkách na dojemné přátelství zbožňované sestry. Ale jak život postupuje, nade vše vyniká vliv otcův, který se víc a více projevuje. Hlas nabývá jeho tónu, chůze jeho zvláštnosti. Mnoho drobných způsobů bezděky se rozvíjí, kterých nebylo nikdy pozorovati v letech mi-

nulých a nyní sotva mohou býti úmyslným napodobením někoho, který již čtvrt století odpočívá v hrobě. Dávny rodinný život jest obnoven, a ti, kdož pamatují staré časy, pohlíží na něj s úsměvy i slzami, které jsou zároveň i bolestné i radostné, protože křísí mrtvé a vkládají nový život a barvu do vzpomínek, které mizely v šerém čase.

Toho všeho lze pak použiti, když jde o náboženské předměty. Co jest dětství pro život přítomný, pokud jde o tento svět, tím jest tento život pro život budoucí. Stále se učíme a učíme se více než tušíme. Snažíme-li se vážně sloužiti Bohu, pozorujeme ho, nemyslíce na to. Naše podobnost k němu roste jako podoba rodinná v dítěti, ať spí nebo bdí, a vzrůst ten jest sotva pozorovati. Uvědomujeme si jej jenom v přestávkách. Naše přirozenost nabývá potajmu a bez námahy rázu nadpřirozeného i ve chvílích, kdy snad namáhavá úsilí sebeumrtvování jsou poměrně přerušena. Způsoby Boží přecházejí v naše, ačkoliv pro tuto dobu jest všecko pod povrchem a zdání jest nejednou jinaké. Někdy pokračující v životě duchovním, býváme překvapeni, shledávající, oč v nás zásady nebeské vnikly hlouběji, než jsme se domnívali a jak téměř pudem se stavíme na stranu Boží, přijímáme jeho názor na věci a také, třeba s jen z daleka, napodobíme, co bychom mohli uctivě nazvati jeho slohem jednání. Dlouhé denní důvěrné obcování s naším nebeským Otcem počíná na nás působiti. Způsoby dětinné úcty stávají se

téměř samy sebou způsobu synovského napodobení. Veliké účinky toho jeví se již na této straně hrobu; ale zajisté mnohem větší budou za hrobem. Stupeň naší podobnosti k Bohu v nebi závisí snad více, než se domníváme, na skrytém rozvoji této podobnosti zde. Jako nejlepší skličně dětství bývají ony, které se dostavují poslední v životě, tak snad naše následování Boha nám nejen zajistí budoucí blaženost, ale dodá i rázu naší blaženosti a bude na ni míti nemalý vliv na věky.

Na každý způsob pouhé pozorování Boha má nesmírnou důležitost pro naše posvěcení. Viděti ho pracovati, aniž se pokoušíme následovati ho, jest samo o sobě úkonem posvěcujícím a to takovým, který v skutku nikdy nezůstane osamělým, ale dříve nebo později přejde ve skutečné napodobení. Prvky nebeské krásy rostou v nás a utvářejí nás s klidnou prudkostí právě tak jako výtečné vzory tvoří umělce, a čas a láska stále konají společné dílo hlouběji v nás, než můžeme viděti. Pozorování Boha, zdá se, dodává nám nové přirozenosti. Stáváme se mu podobnými, pohlížejíce na něj, třebaš to bylo jenom v šeru tohoto studeného světa. Odvrátíme se od pohledu na něj, jenom na okamžik a ejhle! všecky věci se zdají nepěknými, protože v nich není Boha. Pozorovali jsme ho již, an vynáší své úradky z jejich věčných skrytí ve své mysli a vznešeně je uskutečňuje; vizme nyní, jak rázem otevře dveře svého úkrytu a ujme viditelně vládu svého království. To bude jedi-

nou myšlenkou této kapitoly: způsob, jakým se Bůh zjevuje, byv tak dlouho neviditelný, ano, jsa neviditelný od počátku až doposud. Synovský tvor sotva může pozorovati jednání svého nebeského Otce v rozhodných okolnostech, aby se tím sám nestal nebeským.

Mnoho podivuhodných obrazů viděla tato země. Žal a radosti lidské způsobily mnoho dojemných příhod, zatím co jejich ctnosti a neřesti vedly k mnohým katastrofám budícím svrchovaně dramatický zájem. Ano, stále se křížující osudy lidské tvoří denně ve skutečném životě tragedie, které by se zdály jako západ slunce, který malíř namaloval příliš věrně, básní nesku-tečnou a upřílišenou. Bylo také mnoho tajemství na zemi, v nichž byl člověk poměrně trp-ným a Bůh jednal sám, doby, kdy Tvůrce těšilo naplňovati celé divadlo svým vlastním tvoře-ním, i doby, jako za svěžích rajských večerů nebo u dveří stanu Abrahamova, kdy se sám vmísil s podivuhodnou blahosklonností mezi světvo-ry. Ale zřídka byla země svědkyní takového výjevu, jakým byli Maria a Josef a Věčné Slovo, když se skláněla noc do ulic betlemských.

Nastal studený, časný večer zimní. Nadarmo se namáhali Maria a Josef dostati nocleh. Svatý Josef byl světec, jakého svět dosud neviděl. Ma-ria byla nade všecky svaté, první v stupnici tvo-rů, královna nebes, jejíž moc byla nejdůstojnější podobou všemohoucnosti a jež byla od věč-nosti předurčenou Matkou Boží. V jejím lůně byl sám vtělený Bůh, Věčné Slovo, Tvůrce a svr-

chovaný Pán všeho v Betlemě, skutečný Soudce každé duše, která v tu chvíli odcházela na věčnost. Ale nebylo tam pro ně místa. Městečko zaujato jinými věcmi, důležitějšími podle toho, jak svět usuzuje, co je důležité. Císařští sčítací úředníci byli vzácnými lidmi. Bohatí příchozí si přirozeně činili nároky na nejlepší, co mohly hospody poskytnouti. Většina soukromých domů měla příbuzné z venkova. Kdekdo měl plno práce. Pro tuto nepatrnou skupinku z Nazaretu, pro tesaře z Galileje, mladistvou Matku, skryté Slovo tu nebylo místa.

Také se ho nedomáhali dost zdvořilou doptěností. Skromnost zřídka přesvědčí. Pokorné chování není dost výmluvné pro většinu lidí. Neburáci-li Bůh ve světě, bývá nepovšimnut. Učiní-li to, má se zato, že jest to nevčasno a že utiskuje. Sem do Betlema přichází pravý Caesar, panovník všech římských Caesarů a není pro něj místa a není pro něj uznání. Jest to jeho vlastní chyba, řekne svět. Přichází nedůstojně. Nedokazuje svých práv věrohodnými doklady. Hned s počátku zaujímá nepravé postavení, neboť přichází, aby se dal zapsati jako poddaný, místo aby žádal slib věrnosti jako panovník, Jest to jeho způsob a očekává, že mu porozumíme a že víme, kde ho máme vyhlížeti a kdy ho očekávati. Ano i stín Kalvarie byl v soumraku, který oné noci zahaloval Betlem. Právě tak jako ho nechtěl nikdo v Jerusalemě přijmouti ve svatém týdnu, ani mu poskytnouti pokrmu, takže se musil každé noci uchylovati do Betha-

nie, tak ho nikdo nechce přijmouti v Betlemě, ani mu poskytnouti přístřeší, pod nímž by se mohl naroditi.

Nikomu mimo svého Stvořitele nezdráhá se svět poskytnouti dvoje pohostinství: aby se narodil a umřel, aby na svět přišel a z něho odešel. Leč jak zacházel s ním v obou těchto okolnostech? Byl zapuzen mezi zvířata a dobytek, aby se tam narodil. Ono nepatrné městečko posledního kmene právem řeklo, že nemá místa pro Nesmírného a Nepochopitelného. Betlem nemohl skutečně pojmouti v sebe té, jež měla v sobě Stvořitele světa. Byla neuvědoměná pravda i v jeho nehostinnosti. Měl se naroditi za hradbami Betlema, jako zemřel za hradbami Jerusalema. Tak opravdu neměl rodného města. Nevinná hovádka ochotně ho přivítala a stará jeskyně v zemi, buďto ohněm vypálená nebo vodou vyhlodaná poskytla mu přístřeší poněkud méně studené nežli hvězdná obloha za zimní noci. Pokud jde o lidi, tolik bylo třeba, aby se mohl naroditi a obdržeti viditelné místo na zemi. Tak mu nebylo dovoleno umříti přirozenou smrtí. Život mu byl urván jako něco protivného a potupného, nebo raději nečestného a hanebného. Byl pochován rychle, aby jeho tělo nezaměstnávalo země, neposkvřnilo slunce nebo neuráželo veselého města v národní svátek. A přece stále byl Bůh! Jsou to staré myšlenky, ale jsou stále nové. Prohlubují se, když při nich prodléváme. Noříme se vně hlouběji, jak stárneme. Pokaždé, když na ně myslí-

me, překvapují nás tak, jako bychom na ně nyní myslili poprvé. Žádná slova nestačí je úplně vyjádřiti. Slzy svatých jsou významnější než slova; ale nemohou vyjádřiti ohromujícího tajemství tohoto nehostinného Betlema, který nechce dáti Bohu svému místo, aby se narodil v jeho hradbách.

Bohužel, duch Betlema je jenom duch světa, který zapomněl na Boha. Jak často byl i duchem naším! Jak často jsme z hrubé nevědomosti navždy odehnali od svých dveří nebeské požehnání. Tak se stává, že špatně zacházíme se všemi svými bolestmi, nepoznávající jejich nebeské povahy, ačkoliv je vyznačena zvláštním způsobem na jejich čelech. Bůh k nám přichází opět a opět v životě, ale my nepoznáváme jeho plné tváře. Poznáváme ho jenom, když se odvrátil a odchází odmítnut od nás. Jak to, když naše theorie jest téměř vždy správná, že naše jednání bývá tak často špatné? Není to tak z nedostatku odvahy konati, o čem víme, že jest naše povinnost, ačkoliv se tomu naše přirozenost vzpírá. Je to spíše z nedostatku duchovní soudnosti. Nenavykáme své mysli dostatečně nebo účelně na zásady nadpřirozené.

S čísly světa se nejsnáze počítá, měrami světa se nejsnáze měří. Omrzí se pozorovati věci shlediska lišícího se od hlediska těch, kdo jsou kolem nás, a když toto úsilí trvá celý život, stane se trýzní, která nemůže trvati ustavičně a přestane býti trýzní jenom, nabudeme-li rázu zcela nadpřirozeného. Tak se stává, že křesťanský život,

který nepřeměnil dokonale světského života člověkovu, vůbec se nestane životem křesťanským, ale jenom nepohodlnou neskutečností, která nám přišla v cestu v životě pozemském, aniž nám napomáhá pro život budoucí. Odtud pochází, že nepoznáváme Boha vidouceho. Odtud to, že se často ocítáme na nepravé straně, nevědouce, jak jsme se tam dostali. Odtud to, že se naše pudy tak zřídka chápou toho, co potom pociťují, naše předpovědi tak často bývají nepravé, naše snahy se ustavičně míjejí svých cílů. Bůh se nás vždy zmocňuje překvapením, kdy nemáme nejmenší potuchy, že bychom byli překvapeni. Betlem ani dost málo nezamýšlel toho, co učinil. Nikdo nezamýšlí polovici zla, které koná. Proto záleží veliká část slitování Božího v tom, že hledí více na to, co zamýšlíme, než na to, co konáme. Přece však jest pro nás smutná ztráta, že jsme tak slepi. Není-li to konečně skutečná bída života, souhrn všech jeho běd, že potkáváme Boha každého dne a neznáme ho, když ho vidíme?

Nic nemůže porušiti vnitřního pokoje těch, kdož spočívají v Bohu. Přepadl-li jemný smutek Josefa, když byl odmítán dům od domu, protože myslil na Marii a na Dítě, bez pochyby se usmál se svatým klidem, když jí pohlédl do tváře. Nezrozené Nemluvňátko se kochalo okoušejíc předem svá budoucí pokoření. Každý nesoucitný hlas, který promluvil, bouchnutí každých dveří, které před nimi zavírali, byly hudbou jeho sluchu. Toť bylo, co přišel hle-

dat. Toto snad více než panenská čistota lůna Mariina jej přitáhlo z nebe na zem. Nedostatek toho působil, že v lůně Otcově postrádal čehosi, po čem toužil.

Bez pochyby Maria a Josef, kteří jej již tak dobře znali a vyznali se v jeho nepozemských způsobech, měli jakýsi podíl v tomto jeho plesání. Bylo zřejmo, že zde nemělo býti pro ně domova. Věděli, jak omluviti každé odmítnutí. Ve své nezištnosti se téměř styděli prositi o pohostinství, neboť ve výborné obezřetnosti své lásky k bližnímu nahlíželi, že by se jejich prosba mohla zdáti nevčasnou, ano městečko jest přeplněno. Bylo by jim trapno způsobiti jiným utrpení, aby byli odmítnuti. Poprosili jenom proto, že byli povinni prositi a nikde nechtěli prositi po druhé. Pohostinství na východě jest obyčejné jako květiny na poli, ale nahlédli jsme dost do světa, abychom nyní věděli, že právě nejobyčejnější služby jsou více, nežli smí Bůh očekávati, a co jest všedním pro jiné, jemu jest vzácno. Opustili tudíž město tiše, s trpělivostí a láskou zanechávající za sebou požehnání tak nežádané jako netušené. Nezřídka se stává, že Bůh zůstaví své požehnání i když byl odmítnut, neboť jeho hněv jest tak ušlechtilý, že musí hřích opravdu zajíti daleko, než se jeho neopětovaná láska změní v odpor. Avšak jeho požehnání jsou podivná a mnohdy mají vzhled trestu, jak si snad myslily ženy betlemské, když se staly matkami mučedníků a byly ušlechtěny krví svých dětí.

Soumrak houstne. Maria a Josef sestupují s kopce. Nacházejí jeskyni, jeskyni, která jest stájí, jakousi sluj, před níž jest přístřešek, jak jest v oněch zemích obyčejem, jímž se dosahuje rozšíření i ochlazení. Arab nejraději staví před jeskyní, protože má takto polovici příbytku zbudovanou předem. Jeskyně, zdá se, vábí je kouzelně. Duše bývají podivuhodně vábeny k nejpodivuhodnějším věcem a místům, když se jednou octnou ve víru božského povolání. Nad nimi jsou světla, zpěvy a hudba přeplněného městečka, měníce v slavnost občanskou povinnost, která tam přivedla takové neobyčejné množství lidí. Pod oněmi veselými ulicemi hledá chudá dvojice z Nazaretu útočiště u vola a osla ve stáji.

Co se tu stane? Třeba to vylíčiti různě podle hledisk, s kterých to pozorujeme. Andělé by řekli, že některý z věčných úradků Božích dospěl, aby se splnil nejbožštějším a nejkrásnějším způsobem, a že neviditelný Král se chystá přijíti a viditelně se ujmouti království, které není menší vesmíru s takovou slávou, jaká nejvíce dojíká duchové a Bohu podobné anděly. Úřad v Betlemě by řekl, že v době sčítání lidu bylo připočteno k obyvatelstvu chudé dítě, manželů bez přístřeší, kteří přišli z Nazaretu, poznamenáváje snad, že tito manželé pocházejí z dobré rodiny, která však upadla v chudobu. Tak by zaznamenal svět příchod svého Stvořitele. Svět je důsledný, ale není účelivý. Ne-naučil se ničemu ze zkušenosti. Takovým způ-

sobem jej zapisuje do svých seznamů i dnes.

Jdeme dále po úbočích a pozorujme noc, která jest čím dál temnější a myslíme na velkou zemi, která se prostírá poblíž i daleko od této nové a neznámé svatyně, kterou se chystá Bůh posvětit takovým právoplatným posvěcením. Velká část země jest zaměstnána záležitostmi římskými. Kurýrové chvátají sem a tam po hlavních silnicích říšských. Záležitosti rozsáhlých osad dávají úřad a zaměstnání četným státníkům a vladařům. Veliké město Řím samo jest středem duchovní i praktické činnosti, která se pociťuje až v nejzazších končinách říše. Na některé duchy, zvláště z třípy filosofičtější, těžce doléhá vzrůst mravní zkázy a jiné vážné otázky společenské. Jsou tu také právníci, kteří se horlivě zabývají svými přemi. Ohromná vojska, která jsou republikami sama o sobě, prudce se zdvihají, aby se stávala nezákonnými pány světa.

Ale nikde v tomto ohromném světě římské politiky neviděti stopy jeskyně betlemské. Žádné prorocké stíny nezjevují se na scéně. Všecko má vzhled stálosti. Soustava, jakkoliv těžkopádná, pracuje jako dobře zřízený stroj. Nikdo nic netuší. Nebylo světu snadno méně se podrobovati Bohu, než to činil tehdy. Nikdo nečekal božského zásahu, leč že tu a tam nějaká pravdu blábolící věštírna znepokojila úzký kruh lidí, jejichž pověra se podobala náboženství, zvláště ve světě pohanském. V paláci Cesarů kdo měl potuchu o nezrozeném Cesarovi v jeho jeskyni? Jak často se zdá, že Bůh dává národům pro u-

spání právě, když se chystá je navštívit, a nezdá se to býti tak soudem nad nimi jako žárlivou touhou zabezpečiti svou skrytost!

Jest tu také svět řecký v obvodu světa římského. Jest to svět rozumu, myšlenky a rokování, úctyhodná hříčka poražených, útočiště těch, jejichž národní nezávislost minula. Mnohý mozek tu spřádá soustavy. Mnohý shledává život plným a uspokojivým v zájmu jalového eklekticismu. Zde jest svět naplněn nespočetnými myšlenkami a přece jak málo se myslí na Boha! Všude jest zde velikost znetvořené pravdy, všude velkolepé pomníky toho, čeho může rozum dosíci, spojené se smutnými příznaky toho, co vykonati nedovede. Ale nejsilnější soustavy budou roztříštěny v tisíce střepin nezrozeným Mudrcem, který se skrývá v oné jeskyni. Jeho filosofie bude opakem filosofie jejich. Křesťanské dítě dnešního Betlema má více ve svém katechismu, nežli Plato mohl jen tušiti, spolu s životní moudrostí, které by mohl záviděti a které by se mohl obdivovati stoik. Svět filosofie potřeboval Nemluvňátka betlemského. Ale nebyl si vědom, že ho potřebuje, ani netušil jeho příchodu, ani, ačkoliv hledal pravdu tolik století, nechtěl Pravdu poznati, když přišla a hleděl jí v tvář. Vítr lká holými pláněmi na březích Illysu, ale komu se zde sní, že až nastane půlnoc, neznámý Bůh neuspokojených škol athénských bude nemluvnětem na zemi?

Kolkolem jest bližší a užší svět židovského nepokoje. Smutný jest pohled na podrobený

národ, ale nikdy není tak srdcervoucí, jako když se vrhá v bezmocnou a bezvýslednou vzpouru, aniž se povznesl k heroismu křížové výpravy za svobodu. Tak tomu bylo s židovským světem oné noci. Sčítání lidu dalo věro-
jatečně podnět k mnohému pošetilemu mluvení o Makabejcích, zvláště mezi těmi, kdož nepo-
žívali důchodů římského úředníka. Byla tu ne-
milá poslušnost cizinců a palčivá nenávist sta-
rých vzpomínek. Byly tu pletichy domácích
stran a ubohost stínu národnosti, již bylo stě-
žovati si drahocennějším než mužná trpělivost,
která vyčkává pravé hodiny, aby povstala v boj
o svobodu. Jako všichni nevolní národové vy-
hlíželi Židé svého osvoboditele a zdálo se jim
každé chvíle, že ho našli. Ale jejich bystrozrak
minul. Byli oslepeni právě duchovní velkole-
postí svých starých prorocství. Hleděli raději
všemi směry než k jeskyni betlemské, a když
Mesiáš přišel, byl jim spíše pohoršením než
nadějí, a zatím co svou krev prolévali za nápad-
níky trůnu, vycedili krev svého pravého Krále
ve zklamání a hnusu. Stkvělý válečný průvod,
který vytáhne, aby dobyl a vykoupil svět, vy-
jde z jeskyně betlemské až uplyne čtyřicet dní,
ale pokleslý lid nemá oka, aby poznal nebeský
lesk onoho nového způsobu válčení, jehož ví-
tězství jsou v hlubinách jeho pokoření. Nový
Makabej není podle toho, jak si vykládají svá
národní podání.

Nebo vizme jiné dějiště. Národové země
velice se změnili od oné doby. Ale pozorujte

onu neměnící se říši, onu vysoce vyvinutou a přece nevzrůstající vzdělanost Číňanů, říši, která si jako žertem dala název říše nebeské, kdežto její duch jest tak svrchovaně a tak výlučně hmotářský. Pozorujte ony překypující proudy, které jsou upraveny, aby zavlažovaly myriady zahrad a rozprostíraly nevadnoucí zeleň po pláních takřka vyčalouněných ozdobnými vzorky nejpečlivějšího pěstění. Pozorujte ony sličné vrchy upravené ve svahy a terasy, kde se hospodář s každou nůsí hlíny a kapající pramenek jest úzkostlivě uschráněn. Vizte, jak oplývá říše lidskými životy tak, že jest v ní sotva místo pro život jiný než život lidský a jak velitelsky a přece jak podivínsky podání, zákon a obyčej rozdělily, uspořádaly a zdokonalily ten život lidský! Tato pravá spousta těsně nahromaděných těl bolestně pudí naši mysl pomýšletí na tolik nespočetných duší, hustě se tísnících duší, které jsou jedinečné oku Božímu, duší hynoucích, protože se jim nedostává předrahé Krve.

Čína zplodila v naší malé víře a malé lásce více trpkých myšlenek o Bohu než všichni ostatní národové země. S úžasem pomýšlíme na onen nesmírný úl lidských životů, kde míjel věk za věkem a Bůh jest stále neznám. Jak málo pocítovala potřebu Vykupitele oné prosincové noci; jak málo ji cítí nyní! Snad žádný kout země se nezměnil méně než ona ohromná říše kypící a dmoucí se neuvěřitelnými spoustami obyvatelstva. Jaká byla tehdy, taková jest nyní, moudrá a přece tak nevědomá, podivínská a

přece tak praktická, vzdělaná a přece tak hrubá, slibná a přece tak beznadějná, tak velice pokročilá a přece tak zvláště zpátečnická, tak neupadající a přece v takovém neodvratném úpadku. Tekla tam krev pro Krista; avšak jest to jediná krev mučedníků, která se ještě nestala patrně semenem Církve. Kdybychom kdekoliv na zemi mohli viděti nezměněno, co bychom byli mohli viděti onoho prvního Štědrého večera, jest to v oné podivné, lákavé, trapné, klamající zemi. Jako hvězdy nevědomky zářily za oné zimní noci na prudké proudy oněch kalných řek nebo na bahnité kaluže rýžových polí, tak byla nevědomá srdce tamějších obyvatelů tehdy a téměř stejně nevědomá jsou nyní. Jsou to hlavně nevědomá nemluvňátka čínská,* která jsou sladkou kořistí Nemluvňátka betlemského, lest milosti, která se téměř zdá snižovati, aby se přizpůsobila povaze země, které by ráda žehnala.

Byl také svět barbarů, kočujících i usedlých. Drsné kolébky moderní civilisace naplňovaly se již hojně u moře Azovského i za Dunajem i mezi smrkovými lesy sarmatskými. Byli tu národové, kteří téměř neustále válčili, národové pokleslí téměř na úroveň nižších živočichů, národové se sty náboženství, jež všecka byla divoká, krvavá, ohavná a ponižující. I naši předkové, pomalovaní temnými barvami, byli oné noci ve svých hliněných chatrčích uprostřed

* Narážka na Dílo svatého Dětství pro pokřtění dětí čínských.

zvadlých kapradin a měsícem ozářených cesmin svých rodných lovišť. Téže noci dvacátého čtvrtého prosince kmenové mexičtí u zálivu Kalifornského putovali lesy a písčinami, oděni zvířecími kožemi a peřím velikých ptáků a napodobujícíce jejich hlasy, slavili předvečer velikého svátku narození slunce dne dvacátého pátého prosince a při jeho prvních paprscích odhazovali své divoké přestrojení a velebili boha slunce, jenž je povýšil nad zvířata polní i nad ptáky v povětří a učinil je lidmi. Když zazněl první sten Jezulátka v jeskyni, zádumčivé šplounání vod na dalekém západě se mísilo s napodobeným vytím zvířat v oné podivínské, předobrazné slavnosti pohanské. Bylo třeba Nemluvňátka betlemského oněm zástupům drahých tvorů Božích, nemajících pastýře, které se mu pokoušely přiblížiti těmito tmavými, divokými cestami. Ale neslyšeli andělského zpěvu v oblacích, který je měl jednoho dne vyvábiti z jejich divokosti a skloniti jejich hlavy v dětinné úctě před jménem Ježíšovým a způsobiti, aby se jejich silné postavy zachvěly při něžném doteku křestní vody.

Kamkoliv pohlédneme: do Říma, do Řecka, do Judska, do Číny nebo k barbarům, obraz jest týž. Všude jest strašná lhostejnost k věcem Božím, všude nevědomost o jeho blízkosti, nikde není potuchy, že jeho zázračné zakročení jest tak blízko. Každá hodina oné noci byla od lidí přetěžována děsným břemenem potměšilého hříchu. Jak padal písek v přesypacích hodinách

nebo kapky v hodinách vodních, tak naplňovali národové země, nemyslíce na to, předvídanou míru nepravosti, kterou jediné ctnost neposkvrněného srdce Mariina náhle přetrhla tím, že zasloužila, aby se hodina Vtělení urychlila. Možná, že několik skrytých, které představují Simeon a Anna, pociťovalo ve svých modlitbách sladké, nezvyklé zmatky, ony božské zmatky, které tak podivuhodně prohlubují vnitřní pokoj. Takto služebníci Boží často poznávají, že se Bůh blíží i s které strany přijde. Nadto modlitby svatých nejvíce přibližují k odhalením skryté činnosti Boží. Vnuká jim, aby se modlili za příchod věcí, které sám se chystá zjevit. Snad všichni lidé, když se opravdově modlí, dostávají více vnuknutí než tuší. Kdybychom mohli někdy nahlédnouti do srdcí svatých, přiblížili bychom se nejvíce pohledu na neviditelného Boha, vyjímajíc blažené patření. Takto se bezpochyby za oné noci zrcadlily obrazy tajemství betlemských v duši některých lidí, kteří neznali významu nebeské krásy, která vábila a posilovala jejich vnitřní život. Zatím zrození a život mýjely jak obyčejně a odcházející duše byly jak obyčejně souzeny nezrozeným Dítětem.

Avšak ještě jednoho rysu nesmíme pominouti. Jest to klidný chod živlů a jejich nepřerušená totožnost. Jest podobno Bohu, že tomu mělo tak býti. Noční vítr se zvedl mezi nízkými pahorky, jako se vždy zvedal. Hvězdy vyskakovaly na svých místech, hvězda za hvězdou,

nejprve nejjasnější, jak přibývalo noční tmy. Šeré obrysy krajiny měly též vzhled jako obyčejně v nezřetelnosti tiché noci. Byl tu vzhled nehybnosti, nezávislosti, nedostatku účasti ve tváři přírody, který byl v nesouladu s očekáváním tvorstva i s blízkým příchodem Stvořitelovým.

Dějiště bylo nedotčeno. Bylo to jako by příroda stála stranou a nenechala Boha přejíti, aniž se mu poklonila a vůbec jako by neměla co činiti s tím, co se dalo, jako by byla světem pro sebe a neměla zájmu o světy ducha a vůle. Nepřihodilo se nám totéž někdy v životě? Když nám umřel přítel v noci, snad jsme otevřeli okno a vyhlíželi do jasné tmy. Naše srdce jest plno. Jest nám, jako by všechna srdce byla v jediném srdci našem. Zdá se nám téměř, že v tu chvíli soustřeďujeme ve své jediné úsobě a ve svém novém žalu všechny zájmy na zemi. Pohlížíme na zemi, jako kdyby její mlčení chtělo odpověděti na to, co cítíme. Ale měsíc jest posměšně jasný; zaznívá nikoliv nehudební stenání nočního větru; ptáci sedí nepokojně na hřadě. Kdyby jich tak neznal za svitu měsíce? Všecko jest jak obyčejně. Rysy přírody jsou bezvýrazny. Není v ní naprosto soucitu s našimi bolestmi, s našimi obavami, s našimi nadějemi, s našimi starostmi. Vzhlížíme k přírodě, ale její prázdná, neodpovídající tvář, na štěstí, ač nikoli bez jakési neočekávané hrubosti, odkazuje nás na Boha. Na Kalvarii bylo zemětřesení, ale vše jest ticho, bezstarostno, jednotvárně, bezohledno za zimní

noci betlemské. Země se ukazuje výslovně nevnímavou, tak trapně nevnímavou. Není to pohled smrti, neboť ten bývá pln němých odhalení. Jest to jako krásná tvář, již opustil duch. Jest to méně nežli krása mramorové sochy bez očí, jakási blbá krása, která činí těžkým srdce, které na ni hledí. Pro mne jest cosi velmi teskného v tichém putování hvězd nad Betlemem oné noci.

Ale odvráťme se od krásných, hmotných krajin pozemských a jejich neutěšeného vzhledu duchovního ke vzhledu a zaměstnání nebes za oné významné noci. Viděli andělé ve chvíli Vtělení ve svém patření něco, co by se podobalo skoro nějaké změně? Viděli posvátné člověčenství, ano spočívá na klíně Nejsvětější Trojice? Nyní v noci dvacátého čtvrtého prosince bylo nějaké viditelné hnutí v Bohu? Byl nějaký šelest na šíru oceáně jeho velebného klidu? Spočinul stín Děťátka na jeho moři tichého ohně? Jak hluboko byli by musili viděti v Boha, aby uzřeli, že vtělení nebylo ve skutečnosti žádnou změnou, ale že jako všecka zevní díla Boží vyplynulo takofka přirozeně z jeho dokonalostí a bylo skutečně půdním, vzorným dílem všech zevnějších činů Božích! Jak mocné krásy dodává věda, která provází takové vidění jako toto! Veškerá věčnost jest Bohu jediným přítomným okamžikem.

Ale kdyby, podle našeho způsobu myšlení, mohl Bůh míti paměť, jak by byl přemýšlel tehdy o bývalém tichu před stvořením a o tom, jak

setéto noci uskutečnilo viditelné stvoření, které bylo od věčnosti předurčeno! Kdyby ve velickém Bohu mohly po sobě postupovati, jak velebně podivuhodnými byly by bývaly myšlenky božské mysli v onu půlnoční hodinu! Takový byl asi pohled, který spatřili oné noci andělé, prvorození co do času. Jevil se jim jako krásný průvod, průvod božských úradků, které, jak se zdálo, dostupují postupně svých výší a ozařují jako právě vyšlé slunce duchy andělů. Tyto úradky jsou lidem předmětem tolika sporů, ale zdají se býti vhodněji látkou zbožnosti, jejímž líbezným plamenům poskytují hojné potravu. Kontroverse jenom znesvěcuje jejich tichou vznešenost. Jak se chvěli duchové nebeských vojů ve vznešeném klanění a extatické rozkoši, když pozorovali tyto věčné úradky, any zvolna, giganticky, velebně a přece s tvářemi nanejvyšší líbeznými, jako by to byly dětské obličejy, vycházely úradek za úradkem z hlubin božství a blížily se svému vítěznému uskutečnění! Každé slunce, vycházejíc nad jakási nehmotná temena horská, viditelno andělům v okeanu božské bytnosti, vlévalo svou zlatou září v jejich nesmírné duchy a naplňovalo a rozechvívalo je proudy radosti. Každé slunce vrhalo na ně svůj veliký zásvit jako nový svět světla, každé se zdálo krásnějším svého předchůdce, věru se každé zdálo vyčerpávati vše, co jest v Bohu krásného, dokud nebylo v tu chvíli přezářeno jiným ještě neuvěřitelnější velikostí, klidně a tiše vyplývajícím z plnosti Boha, jako vychází slunce mlčky

z oceánu. Po nestvořeném vycházení Ducha svatého jest vycházení oněch božských úradků, které představují stvoření a jeho následky slavnostním průvodem, který tvoří věčnou slavnost oblaženému rozumu andělův a lidí. Jeden z nejpůsobnějších jeho vinoucích se od dílů přecházel před uneseným zrakem andělských řádů oné noci dvacátého čtvrtého prosince.

Ve veškerém onom shromáždění, ve všech dvorech nejvyššího nebe nebylo oné noci vyjma stín Nemluvňátka ani jediné postavy nebo podoby člověka nebo útvaru lidské duše. Tisíce a desetitisíce vykoupených světců očekávaly jinde, že budou vysvobozeny teprv, až Nemluvňátko umře a vstane z mrtvých a vejdou do nebe teprve, až ono první tam vítězoslavně vejde. Opravdu můžeme se vší úctou říci, že kdyby Bůh byl býval méně než Bůh, oné noci jeho prozřetelnost nebyla by se mohla zabývati nesčíslnými podrobnostmi jeho nesmírného stvoření. Jeho vlastní osobní spolupůsobení při každém činu, vnitřním i zevnějším, rozumovém i nerozumovém, po celém širém světě bylo by bývalo nestejnoměrně a nepravidelno. Příroda by byla upadla v ruce svých slepých zákonů jako dítě, které opustila jeho matka a byl by nastal zmatek a zkáza. Stejnoměrnost moci a přítomnosti Boží jest svrchovaně hodna úcty a když ji vidíme, ona jedná ve svém rovnoměrném, klidném, neodolatelném rozpětí i ve chvíli takových velikých tajemství, jako jest tajemství

nazaretské a betlemské, nabýváme jakési slabé představy o velikosti jeho veleby, neboť, jakkoliv toto přirovnání jest nedůstojno, tajemství takového úžasného zázraku, jak se zdá, pro něj nejsou nic víc než jsou pro nás obyčejné úkony, které konáme každé hodiny, uvědomující si jenom napolo. Tak jako čteme a nevíme, že čtouce opravdu slabikujeme, tak se z jistého hlediska stvoření, vtělení a milost zdají vyplývati z Boha, aniž se při tom pohne, zatím co ho vidíme s jiného hlediska, jak podoben umělci pracujícímu s napiatou pozorností, naklání se nad některým tajemstvím nebo nad jednotlivou duší s veškerou úzkostlivou péčí matky nebo chůvy. Nebylo drsného Brita v lese kentském, ani galského druida na noční hlídce na předhořích obrácených k moři, aby ho Bůh usilovně neochraňoval oné noci beze stínu zdání, že by jeho pozornost byla rozptylována jinými věcmi. Byly tisíce vesnic v údolích i na horách, na něž tak něžně padalo klidné světlo měsíční a jimiž se mírná prozřetelnost tak bez ruchu zabývala jako Betlemem. Na spánek, na potravu, na zdraví, na žilobití nescíslných zvířat a ptáků na každém místě a každé chvíle dozíral náš Otec nebeský. Dovedně chránil život živočišný mezi drtivými ledovci polárních moří. Měřil postup a vážil klesající, vytlačené spousty ledovců mezi sněhem se lesknoucími horami. Řídil vesly pomáhající lásky proudy lávy vytékající ze sopek na jihu. Pečlivě se obíral každým němým hmyzem korálovým kladoucím základy nových světů

nebo korunujícím tvrdou čelenkou jícny propadlého světa daleko široko v mnohém oceánu. Spolupůsobil ve své všudypřítomnosti při celém světě báhorkovitých snů, které se vznášely na perutích noci nad nespočetnými spáči, jak civilisovanými tak divokými. Než tajemství betlemské bylo tak úžasné, že kdyby byl méně než Bůh, byl by musil býti upoután a zaražen jeho nesmírnou krásou a jeho záliba byla by bývala uchváćena a pohlcena tím, čím přispívalo k jeho slávě.

Sestupme pod zem a vizme, kterak ona noc mījela tam, ve světě duchů, který naplňuje naši oběžnici, právě tak, jako jsme to pozorovali ve světě, který zalidňuje její povrch, a ve světě, který obklopuje její ovzduší. Pohlédneme-li do předpekli praotců, zajisté i tam padaly stříbrné vločky světla. Jako jsou stupně spánku a některý spánek je sladší než jiný, tak bezpochyby byly stupně v onom odpočívání v lůně Abrahmově. Mohlo tam býti více uspokojení v jejich očekávání, více lahody v jejich shodě s vůlí Boží, více jásotu v jejich klidné, trpělivé lásce. Jejich život se rozohnil jako život svatých a tak čekali. Jejich víra stala se dosažením, ačkoliv ještě nedosáhli cíle, neboť se obrátila v radost, ačkoliv ještě nepřešla v patření. Zajisté tepala srdce v onom království pokojných slují; bylo tam srdce a jenom jedno srdce v lůně Abrahmově. Byly doby, kdy se očekávání chvělo a tímto chvěním vzrůstala jeho radost. Byli tam Adam a Eva, i Abel a Noe, Abraham a Izák a Ja-

kob, též Josef a Daniel, Mojžíš a Aron a Josue a Samuel, Kristu podobný David, dobří králové, velicí proroci, udatní Makabeové, Job a množství posvěcených pohanů a kajícíci, kteří plovali o život ve velké potopě a našli pokáním lepší život, právě když se octli naklíně soudu Božího. Snad tam přišli oné noci návštěvou andělů, aby jim zvěštovali radostné noviny z Betlema, městečka milovaného Benjamína, který takto pocítil v onu hodinu zvláštní radost.

Bylo tam i bezbolestné předpeklí dítek, duší, které nebyly podrobeny žádné zkoušce a také se nikdy neposkvrnily skutečným hříchem, kterých však také žádná svátost neuvedla v nadpřirozené spojení s Bohem. Snad proniklo oné noci do jejich tmy nové světlo, něco, co se více podobalo zásvitu v perlově něžné měkkosti jejich ustavičného soumraku. Snad tu byly záchvěvy blaženosti, kterým nerozuměly, oživeny v hluboké spokojenosti svých nerozvitých životů.

Proč tak naráz poklesly plameny očistcové a proč se zdá, že tak mizí jejich hořkost? Voné říší jest to noc všeobecné úlevy a snad i hojného vysvobození. Duše pohlížejí na sebe v úžasu. Vysvobození jedněch jest radostí i těm, které zůstávají, neboť očištec jest příbytkem lásky, ačkoliv v nejvyšším utrpení. Ale nyní se chystá drahocenná krev objeviti se na zemi, kde může býti prolita a v osmi dnech skutečně prolita bude. Ona krev jest rosou ochlazující očištec. Kóná tam úkol, kterého nemůže vykonati nic než

ona. Devět měsíců proud božských dostiučinění plynul z nezrozeného Nemluvňátka a konal divy mezi těmito svatými dušemi. Dech oněch dostiučinění přešel přes ono ohnivé moře jako osvěžující vánek, přivívaje balsám a ochlazení vězňům a vyhnancům tamním. Ale nyní nabudou tato dostiučinění volnějšího výronu a potekou širším korytem, vylévajíce svou velebnou nekonečnost na všechno tvorstvo, a očištec jest pln andělů, kteří přišli, aby odtud vyvedli duše a čekají, až bude půlnoc.

V onom podzemním království duchovního utrpení a očištného ohně rozvine sv. Michael svou jásavou oddanost k Nemluvňátku Betlemskému. O, králi Šalomoun, jsi tak šťasten, že jsi zde? Pravý Šalomoun, moudrý kníže pokoje přichází! přinese odpočinutí tobě, jenž jsi byl vyvoleným předobrazem jeho moudrosti a jeho pokoje? Jest noc v očištci, pravý opak noci, ve které byli pobiti prvorození egyptští na zemi, noc v pravdě hodná, aby »se jí vzpomínalo před Pánem«, ale vzpomínalo pro ono veliké odpuštění, kterému se vyrovnalo a které i překonalo jediné ono druhé odpuštění o tři-
atřicet let později, když duše Jezulátka opustila tělo na Kalvarii.

Ano, třeba míti zato, že i v pekle byl jakýsi ruch. Veškeré duchové tvorstvo Boží, i tam, kde hyne ve tmě v neproniknutelných bačinách věčných, musilo pocítit takové tajemství jako jest časné narození vtěleného Slova. Tajemství pekla těsně souvisí s tajemstvím betlemským.

Toto vypravuje dějiny, vykládá význam a ospravedlňuje nesnáze onoho. Bezpochyby tam byla zvýšená sklíčenost, nevýslovný strach mezi poděšenými pyšnými duchy, zatvrzelými, ale zachvácenými hrůzou, plnými výčitek, ale přece nekajícími, dychtícími po Bohu, jako lakomec dychtí po zlatě, a přece se od něho odvracejícími s plachým odporem a klanějícími se mu jenom zločinnou poctou svých kleteb. Jest to svět zničených veličin, říše zmrhaných rozumů a mučených životů, mnohonásobný zmatek, který může toliko trestající spravedlnost Vševidoucího a Nejsvětějšího rozmotati a pochopiti a který také tato spravedlnost podivuhodně roztřídila, pojmenovala a sčetla. Když hodiny odbíjely půlnoc na zemi, ponocní ji vyvolávali v ulicích, tu vyrazila z jeskyně betlemské rychleji živého blesku do propasti pekelné hrůza, která omráčila odbojné voje a donutila je schouliti se. Snad zvětšila zášť ďáblů proti lidským duším, které se nyní staly roztrpčujícími pomníky toho, co se marně pokoušejí považovati za božskou nespravedlnost. Veliké spiknutí pekla, jehož zloba má do sebe i cosi velkolepého, něco, co snad děsně okouzlovalo provinilce, jest nyní zrušeno, zrušeno klidnou, jemnou mocí Vtělení, odhaleno, zmařeno, v posměch vydáno němým pohledem dětského oka v hluboké půlnoci v Betlemě. Ten přišel, jež jeho Matka nyní oslovuje oním lahodným a přece mocným jménem, jež rozchřestilo všecky zámky a závory pekla před

krátkou dobou, když je Gabriel poprvé vyslovoval.

Ale vraťme se k jeskyni. Jsou-li v očích celých pokolení posvěcena místa tím, že jsou rodišti velikých mužů, nebo kde vykonali nesmrtelná díla ducha, co říci o místě, kde se narodil vtělený Bůh? Zajisté bude cílem poutí do skonání věků. Kdož ho nemohou navštívit osobně, ať k němu putují aspoň duchem. Není to jenom zbožná zvědavost, kterou takto ukojíme, ani čerstvé palivo pro oheň rozjímání, které takto přiložíme, ale jak obyčejně věci pozorujeme, poznáme mnoho o Bohu, jeho povaze a jeho cestách, hloubající o jeskyni Betlemské.

Když do ní vstoupíme a bedlivě pozorujeme její zařízení, zdá se nám, že nám předkládá celé tajemství Vtělení. Ozařuje veškeré oblasti mysli Boží a odhaluje nám ji směsí symbolů a skutečností, které představuje. Neboť co nám zjevuje červené, větrem se chvějící světlo v lucerně sv. Josefa? Střed jeskyně jest nám skryt. Jest to Slovo, které tělem učiněno jest, ještě nezrozené Dítě, kolem něhož jest seskupeno všecko ostatní. Jest středem všech světů a většinou neviditelnou. Jeho vlastní tvorové jsou jakousi záclonou kolem něho, jako jí jest v tuto chvíli jeho Matka. Ale čas od času se odhaluje, jak to činí nyní o půl noci, zůstává tentokrát temně viditelným po třiatřicet let. Ale ač skryt, přece jest půvabem, jednotou, životem, smyslem, úspěchem a vznešeným odpočinkem všech světů, jejichž jest středem.

Kolem něho jako klášter jeho svatyně jsou krása a síla stvořené svatosti, chránice jeho nevýslovnou čistotu od doteku a sousedství všedních tvorů. Uprostřed jeskyně Maria se modlí. Na první pohled nebylo nic velitelského nebo podmanivého v její oduševnělé kráse. Mnoho žen v Betlemě ji vidělo, a na odpoledne odcházela od jejich dveří, a nepozorovaly nic, co by vzbudilo jejich podiv nebo jen zájem. Snad poznaly po nějaké podrobnosti jejího šatu nebo po přízvuku Josefově, že jest z Nazaretu. Snad za ní chvíli hleděly s pomíjející laskavostí, kterou přirozeně vzbudily patrné známky toho, že bude brzy matkou. Ale to bylo vše. Neměly potuchy o její nevýslovné důstojnosti. Nepozorovaly záře téměř ustavičné extase, která plála v jejím oku. Nevycházela z ní vůně, která by je byla ovanula nebeským ovzduším. Nebylo v nich nic, na co by působilo kouzlo její vznešené svatosti.

Tak jest tomu vždy s věcmi Božími. Nedovolávají se hlasitě svých práv. Jejich výmluvností jest jejich mlčení. Jejich krásou jest jejich tajemná nevztíravost. Neblýskají se před očima a nevynucují si tím přesvědčení. Dojímají srdce, obměkčují je, rozšiřují je, přetvořují je, a když je učinily do jisté míry podobnými sobě, vcházejí v ně a zaujímají je. Vyžadují zahloubání. To je vyznačuje. Svatost jest věda, jejímiž pravidly a ve světle jejíchž objevů a jemností jejíchž postupů musí toto hloubání býti řízeno. Čím blíže jest nějaká věc Bohu, tím oslnivější

jest světlo, které ji obklopuje, a proto tím bedlivěji a trpělivěji třeba ji zkoumati. Proto nic nevyžaduje tolik úsilí jako posvátné člověčenství Ježíšovo a hned po něm vyvolená Matka jeho člověčenství. Velmi se jim pak blíží klidná velebnost nezčeřená hlubina svatosti Josefovy.

Toto tedy zaujímá střed jeskyně. Svatost nestvořená a svatost stvořená v jediné osobě a v dvojí přirozenosti, vtělené Slovo, Stvořitel jako dítě, ale ještě neviditelný, — toť předmět našeho obdivu, naší lásky, našeho díkůčinění, našeho naprostého klanění. Má okolo sebe, téměř oslněné jeho krásou a jeho světlem, dva světy svatosti stvořené, oba nesmírné a slavné a oba nemající sobě podobných. V jednom z těchto světů sám prodléval po devět měsíců a z jeho látky ráčil přijmouti látky svého vlastního stvořeného těla a krve. Druhý z těchto světů postavil blízko sebe, přesně vedle a přece sotva vedle skutečného tajemství vtělení, jako přední hlídku, která by ho chránila, a jako osobní stráž, která by sloužila jeho matce i jemu, jako stín, pod jehož ochranou a záštitou se mohlo tajemství uskutečniti způsobem nejpřiměřenějším k božským dokonalostem, jako stín věčného Otce provázející jej z nebe.

Tyto tři světy tvoří jedinou soustavu, již jmenujeme hierarchií Vtělení v užším slova smyslu, nebo jádrem této hierarchie, mluvíme-li méně přesně, ač dokonale přiléhavě. V tomto případě přistupují k soustavě apoštolové, Jan Křtitel, evangelisté a jiní. Bohoslovci byli dost smělí,

aby nazvali tyto tři světy svatosti pozemskou trojicí a obyčej světců a zbožných spisovatelů posvětil brzy tuto uctivě smělou mluvu. Takto jest jeskyně betlemská vznešeným obrazem trojjediné velebnosti Boží v nebesích. V ní jsou stíny božství nejhlubší a nejjasněji vynikají. V ní jsou všechny podrobnosti mezi Tvůrcem a tvorem shrnuty a soustředěny. Jest takto nej-světějším jádrem stvoření, an jest zde sám Stvořitel ve stvořené přirozenosti. Poskytuje nám jakýsi druh pozemského oblažujícího zření, v němž jsou podivuhodně zobrazeny jednota, rozdíly, vztahy a vycházení Nejvyššího, naplňující duši pozorovatelovu nadšením, bázní a láskou. Co jsou taje hudby a poesie, co divy hvězdné oblohy, co překvapující vědomosti zaniklých tvorů, jež poznáváme z kobek popsaných tajuplným písmem v mlčenlivých skalách, co vzrušující sledování prchavé, měnivé hmoty uchylující se za nekonečných, neočekávaných proměn do tvrzí svých posledních prvků, za nimiž zklamaný chemik již tuší prorockým duchem jiné další a další rozklady a další a další útočiště, k nimž nyní nemůže blíže proniknouti, co mocný a radostný úžas přírodopytce, když s tichou trpělivostí stíhá svým drobnohledem základ života v bludišti jeho buněk, — co jsou všecky tyto duchovní radosti proti radosti oné mateřské vědy, v nebi zrozené boho-vědy, jež nás takto uvádí do ústřední svatyně tvorstva a ukazuje a osvětluje nám pozemskou trojici v jeskyni betlemské?

Co jest význačným zařízením jeskyně okolo onoho středu? Kdo by pochyboval, že vše, co tu bylo, bylo nanejvýš vhodné, nanejvýš božské, nanejvýš v souladu s nevyrovnatelným tajemstvím? Ale všecko jest nepodobno tomu, jak bychom si to představovali! Pět hmotných věcí stojí kolem a takřka nad hlavou každé z nich rozeznáváme vzdušnou postavu, a na přihlíží, duchovou bytost, a na jest zde přítomna, jejímiž zástupci a symboly jest těchto patero hmotných věcí.

Především jsou tam zvířata, vůl a osel. Jest zajisté cosi dojemného v této přítomnosti nižších tvorů při narození vtěleného Stvořitele. Vtělením ráčil Bůh zajíti, jak se zdá, k nejzazší hranici své božské blahosklonnosti. Vzal na sebe hmotnou, třebaš rozumnou přirozenost a podle našeho rozumu by nebylo bývalo vhodno, aby byl přijal přirozenost nerozumnou. Nicméně není nepamětliv nižších tvorů. Jejich pudy jsou jakýmsi druhem spojení v něm, často zřejmě bezprostřednějším než sám rozum a hraničícím s tím, co se obvykle nazývá nadpřirozenem. Časem jest něco úžasného ve zdánlivé blízkosti říše zvířat k Bohu. Nadto všichni nižší živočichové se svými rodinami, tvary, barvami, hlasy, způsoby a zvláštnostmi zobrazují myšlenky ducha Božího a zjevují částečně krásu Boží tak jako listí stromů, lesk kovů, hra světla v oblacích, rozmanité vůně lesů a polí a mnohobýhukot vod. Jest tedy, smíme-li se tak vyjádřiti, vlastní božskému umění, aby se nižší tvo-

rové objevili v obraze časného narození svého Tvůrce. Zatím co ovce ležely venku na hvězdami ozářených stráních, vůl i osel stáli stráží, plni trpělivého významu a němého výrazu, u jeho jeslí. Stáda dobytka, která byla shromážděna v hradbách Ninivských, byla Bohu jedním z důvodů, aby ušetřil kajícího města. Divoká zvířata na poušti byla mu společníky po dobu jeho tajuplného postu, a jako všechna zvířata byla symboly čehosi krásného a moudrého v Bohu, tak jich ráčil mnohokrát ve svém zjeveném slově použít za symbolickou řeč, kterou hlásal své skryté pravdy lidem. Nebyla bez významu ani ve výjevu narození Páně. Připomínají nám, že Děťátko Betlemské jest Stvořitel. Jejich přítomnost jest jinou z jeho blahosklonností. Nejen že byl odmítnut od lidí, ale nadužívá, takřka, pohostinnosti zvířat. Sdílí se o jejich příbytek a ona jsou docela spokojena. Vítají jej nevtíravou pokorou a činí to málo, co jest jim možno, zmírňující svým teplým dechem drsnost zimní noci. Nedávají-li na jevo, že jej vítají, aspoň mu neodpírají místa, o něž je prosí ve své vlastní zemi. Uhýbají mu a v tom bylo více úcty, než by mu byl prokázal Betlem.

Počítáme takové věci mezi pokoření našeho blahoslaveného Pána a právem. Každá okolnost, každá podrobnost, každá zdánlivá příhoda Vtělení jest plna pokoření. Plyne to nezbytným důsledkem z každého tajemství. I chvála lidská jest hlubokým pokořením pro Nejvyššího v jeho vtělené podobě, když povážíme, kdo

jsou ti, kdož pronesli příznivý úsudek o jeho činech a s jakou myslí jej pronášejí, jako by měli právo posuzovati a schvalovati. Veškerá chvála Boha, není-li zároveň klaněním, jej pokořuje. Takto bylo při Vtělení všecko pokořením. Božství našeho Pána, aby se tak řeklo, vrhá ostré světlo na všechny jeho lidské činy a útrapy a každý z nich nám ukazuje v jeho skutečné povaze jako neproniknutelnou propast blahosklonnosti bezrozdílu, jsou-li to tajemství slavná nebo bolestná.

Jsou i některá hlediska, s nichž se tajemství Tábora a Života po zmrtvýchvstání zdají pravdivějšími a tudíž ne tak pokořujícími jako tajemství Betlema nebo Kalvarie. Přece však nastávají po dlouhém rozjímání, při němž stále pamatujeme na božství Páně, chvíle, kdy úplně ztrácíme s dohledu tuto povahu pokoření. Jako božská přirozenost nemůže trpěti, tak se nám zdá, že její úctyhodná necitlivost přechází jaksí i na jeho přirozenost lidskou, která s ní byla spojena. Zdá se, že božství Páně zabraňuje, aby se cokoliv stalo pokořením. Povznáší potupy v tajemství hodná úcty. Odívá hanbu krásou, která září tak jasně, že téměř zakrývá hrůzu urážky. Jeho ponížení se stává božskou výší, výší, které nedostoupí nikdo, leč Bůh. Jeho potupy jsou korunovány slávou a pošlechťují jej. Povznáší, čeho se dotkne, ke své vlastní výší, nedopustí klesnouti k jeho nízkosti. Jsou lidé, kteří pláčí nad utrpením Páně, musejí si však téměř činiti násilí, aby si živě představili jeho pokoření. Tak

mocně a tak jasně se vznáší myšlenka na jeho božství před jejich myslí. Ostatně právě tito lidé, protože jsou tak výlučně zaujati představou jeho božství, uctívají tajemství jeho člověčenství s nejněžnější pečlivostí a s úžasnou přesností, která na nic nezapomíná.

Pobyt Pána našeho s nízkými živočichy byl jedním z slavných pokoření, které se stalo úctyhodným tajemstvím. Ale nebyl jenom jejich společníkem. Byl položen do jejich jeslí, jako by byl jejich pokrmem, pokrmem zvířat, aby se mohl opravdu státi pokrmem hříšníků. Tyto jesle byly druhé z hmotných věcí, které byly okolo něho. Jsouce hlubokým zahanbením, byly i sladkým proroctvím. Předpovídaly zázraky jeho oltáře. Byly předobrazem jeho nejdůvěrnějšího a nejúžasnějšího obcování s lidmi. Byly symbolem neuvěřitelné hojnosti a rozšíření jeho milosti. Byly prorockým nástinem jeho svátostného pobytu s lidmi od jeho nanebevstoupení až do posledního soudu. Podobaly se zásuvce nebo kolébce, jaké někdy vidáme v nalezincích, do kterých se vkládá odložené dítě, aniž jest kdo svědkem zápasu úzkosti a lásky v té, která je tam zůstává. Jest to, jako by tu byl položen do jeslí jako nalezenec, který nemá otce, maje celý nevlídný svět za nalezinec.

Drsná sláma vyplňuje jeho jesle a odpadky orientálního mlatu nepodobají se pečlivě srovnané slámě našich zemí. Lidé s ním zacházeli jako s červem a ne s člověkem v mukách jeho utrpení. Sám si stele v prvních dnech svého dět-

ství své lože, jako by byl tažné zvíře, zvíře zkrocené a ochočené, aby sloužilo lidem. Nejbídnější věci z tvorstva jsou dost dobré pro stvořitele. Ano, on projevuje zálibu v nich. Co lidé pohodili, jest údělem Božím. Nejen že mu je dáváme, on si je volí: a jeho volba nás učí podivným věcem a vtiskuje zvláštní ráz křesťanské svatosti. Takové jest zařízení dětského pokoje Krále králů. Světlo Josefovy lucerny se kmitá tu a tam červeně a mdle tmou a vidíme tváře němých zvířat s dojemnou mírností v očích a hrubé jesle uhlazené užíváním, zčernalé a lesklé a slámu tu a tam roztroušenou a ušlapanou nohama zvířat, čímž se snad stala méně ostrou a pichlavou na ustlání Novorozeňátku.

K těmto rysům třeba připojiti ještě tmu, kterou lucerna tak nejasně osvětluje. Tma pozemské noci jest vyvolená, oblíbená doba nestvořené Záře nebeské. Jest záclonou jeho skrytosti, závojem jeho svatostánku, oponou jeho svatyně. Přišel nejprve do Nazareta za ticha nočního. Za ticha nočního přichází také nyní do Betléma. Za ticha nočního, rozumíme-li dobře jeho slovu, přijde také soudit svět. Není tmy v něm a nepotřebuje světla k dílu ten, jenž vyvolal slunce z ničeho a oděl je bělostným pláštěm oslňujícího světla. Přišel do tmy. To bylo jeho pravé poslání. Přišel, když byla tma nejhlubší, jako jeho milost přichází i nyní. Právě hloubka naší temnoty jest jakýmsi popudem pro nesmírnost jeho útrpnosti. Tato tma jest čtvrtá hmotná věc, která jest kolem něho.

Konečně třeba zaznamenati ještě jednu vlastnost jeskyně: její nesmírnou zimu. I živlové mají působiti utrpení svému stvořiteli, jakmile se narodil ve stvořené podobě. Vzduch, který musí dýchat, aby mohl žíti, musí mu býti tak nehostinným jako obyvatelé betlemští. Zimní noc téměř v led zmrazí drahocennou krev v jeho žilách. Ale co jest celý svět leč ledové moře, poušť krutého ledu, od něhož se odrážejí paprsky arktického slunce neúrodnou jasností, neklidný ledovec, který popolézá svými obřími drápy, ale jehož postup jest přece o něco lepší než spousta duše? Nejsvětější Srdce Děťátka Betlemského přišlo, aby bylo ohromným ústředním ohniskem světa ztuhlému mrazem. Zlomí pouta dlouhého mrazu, osvobodí lůno země a pokryje je květy a plody. Jako přišel k tomu, co bylo temné, tak přišel k tomu, co bylo studené a proto chlad a tma jsou první, kdož jej vítají.

Zvířata, jesle, sláma, tma a zima! Toť jsou přípravy, které Bůh vykonal pro sebe. Od prvního zásvitu stvoření každý krok, a bylo jich bez počtu ve světě duchovním i hmotném, byl přípravou na Ježíše. Stvoření bylo krokem ke vtělení, jež bylo jeho jediným důvodem a vzorem. Ačkoliv se zdálo, že tvoření pokračuje ku předu, každý krok vedl je zpátky, byl krokem k domovu, krokem blíže k původní myšlence všeho v mysli Boží. Stvoření andělů bylo krokem k Ježíšovi. Postupující období, v nichž naše oběžnice uzrávala za příbytek člověka a po-

stupující útvary rostlinstva a života, kterým dal Bůh postupovati před ním pozvolným pořádkem, který jest příznačný pro všechna jeho díla, to vše byly kroky k Ježíši. Patriarchové a proroci, dějiny vyvoleného národa, které byly proroctvím pro budoucnost, zároveň co byly svobodným dramatem v přítomnosti, nenuceně uskutečňované alegorie života význačných světců, vznik a pád každé filosofické soustavy řecké i orientální, děje a osudy říší, které se navzájem vytlačovaly s jeviště světových dějin, vše to byly kroky k Ježíši, vše to byly vzdálené nebo blízké přípravy na Vtělení. Když se Anně narodilo dítě Maria, pramálo tušil svět, jak zrychlil Bůh svůj krok. Maria a Josef byli nejbližší přípravou pro Nazaret a pro půlnoční tajemství nevýslovného Vtělení. Každý z těchto kroků, když je zkoumáme, zjevuje nám o Bohu něco více, než jsme doposud věděli. Poznání Boha v nás vzrůstá, jak o něm rozjímáme. Ale milost Neposkvrněného početí byla, jako by se nebe otevřelo. Zdálo se, jako by v nejbližší chvíli měli lidé spatřiti Boha a bylo tomu tak podle toho, jak se okamžiky u Boha počítají. Nyní jsme dospěli k blízké přípravě na Betlem, ke zvířatům, jeslím, tmě a zimě.

Tyto věci jsou však duchovními obrazy právě tak jako jsou hmotnými skutečnostmi. Hmota mnohdy byla maskou andělů. Pět bylo duchovních bytostí přítomno v jeskyni betlemské, které tato pětice věcí hmotných co nejvhodněji zobrazovala. Byla to chudoba, opuštěnost, opo-

vržení, skrytost a umrtvení. Vyšly s Dítětem Ježíšem z jeskyně a šly s ním do hrobu. Jsou to strohé síly, jejich tváře jsou nevlídné, hlasy drsné a jejich společnost přirozenému člověku nevítaná. Ale oku, které očistila milost, jsou nevýslovně krásny a jejich vznešenost lákavá a jejich půvab jako půvab lásky pozemské zněcuje srdce a velmi často vedou srdce románem svatosti. Společnost zvířat a místo, které mu zvířata takořka propůjčila, aby se měl kde naroditi, naznačovaly jeho svrchovanou chudobu. Jesle byly obrazem jeho opuštěnosti. Mohlo býti něco obrazem dokonalejším? Odpadková sláma, na níž ležel a kterou snad Josef sebral pod nohama zvířat, dobře vyjadřovala zamítnutí, kterým jej častovali lidé a budou častovati jej a Církev jeho po všechna pokolení až do konce věků. Tma kolem něho byla symbolem oněch podivných a rozmanitých úkrytů, do kterých se rád halívá, podobně jako zatmění na Kalvarii nebo neproniknutelná tenounkost závoje svátostného. Zimní chlad, který působil, že se jeho útlé tělíčko chvělo a cítilo první bolest, byl vhodným počátkem onoho neustálého pokání a ustavičného sebeumrtvování, které svrchovaně svatý a nevinný podstupoval na vykoupení hříchů.

Těchto pět věcí stálo okolo jeho jeslí, jako duchovní bytosti, očekávající jeho příchodu: chudoba, opuštěnost, opovržení, skrytost a sebeumrtvování. Ach, jak bychom se musili změnit, než bychom si vyvolili takový průvod!

Nebylo však oněch pět vždy sestrami svatých Božích?

Bylo tedy v těchto pěti věcech něco, co vyjadřovalo povahu Vtěleného Slova. Zobrazovaly jeho lidskou svatost. Byly předpovědí třiatřiceti roků. Předobrazovaly ducha a ráz jeho Církve za všech dob. Převracely úsudky světa a byly novou mírou, podle které se bude měřit na posledním soudu. Byly zjevením samy o sobě, neboť Starý Zákon je naznačoval jenom velmi nejasně a filosofii pohanské se o nich ani nezdálo. Co jsou i nyní všechna kacířstva, která se dotýkají svatého života, než jejich zneuctěním? Asketismus jest částí potupy kříže, a moderní pohanství se od něho odvrací s tímže pohrdáním, jaké mu projevovalo staré pohanství Řeků a Římanů ve dnech pronásledování za císařů.

Avšak těchto pět věcí obsahuje netoliko vzlaštního ducha Vtělení a vtěluje jeho nebeské příznaky, ale vyjadřují také povahu Boha samého a vrhají světlo na skryté věci jeho božské velebnosti. Není stvořená chudoba pravou důstojností toho, jehož bohatství jest nestvořeno? Má se ten, jehož celý život byl věčná nezávislost a sobě dostačující blaženost, opírat o tvory? Může se myšlenka na pohodlí jenom přiblížiti k Všemohoucímu, aby jej nezneuctila? Stříbro a zlato, démanty a perly, domy a země, všechny tyto věci jistě by se zdály opravdověji zneuctívati Boha nežli všechny potupy Sionu a ukrutnosti Kalvarie. Bylo dosti toho, že dovolil naši

přirozenosti, aby spočinula na jeho osobě. Bylo dosti toho, že se snížil tak, že se opřel o hříchu-prostou krásu své smrtelné matky a jí musil děkovati, že má, co sám stvořil.

I opuštěnost v Betlemě byla důstojna jeho soběstačné osamělosti. Lidé jej míjeli, jako by vůbec nebyl z nich, jakož v pravdě nebyl. Byl zvyklý bývati sám. Byl to návyk věčnosti nemající počátku. Bylo to dílo jeho milosti, dopuštění jeho blahosklonnosti, že bylo dovoleno komukoliv, i Marii a Josefovi, aby zůstali u něho a byli mu po boku. Bylo cosi jako klanění v jeho opuštěnosti, ačkoliv ti, kdož jej opouštěli, nezamýšleli se mu tím klaněti. Bylo to uznání, slepé, bludné, ano zlomyslné, přece však uznání jeho nepřístupné velikosti. Když lidé někomu mlčky přiznají právo, aby byl sám a nemíchal se do davu, jest to proto, že v něm vycítují něco, co zasluhuje poklony buď jejich lásky nebo jejich bázně.

Choval se trpně, když ho lidé opouštěli. Když byl činný a nabízel se jim, zavrhovali jej. Nebyly to dějiny styků Božích stvory od počátku, nezávisle na Vtělení, lze-li říci, že některá stránka dějin stvoření jest nezávislá na něm? Jakkoliv jest hrozná vina tohoto zavržení, přece oslavuje Boha nevědomky a proti vlastnímu úmyslu, právě tak jako zoufalství těch, kdož si vyvolili skrytí se před ním ve věčném vyhnanství. Jest to známka, podle které můžeme vyměřiti, jak daleko jest konečné od nekonečného. Jest to značka velebné nepochopitelnosti Boží.

Jest to zloba nevědomosti, která prostě zamítá Boha, jasné světlo nesmrtelného zoufalství, vzdoruje, protože ví, že milostivé přijetí jest již nemožno.

Skrytost Betlema hodí se neméně nevýzpytné velebnosti Boží. Jest neviditelný, protože ho stvořené oko nemůže viděti. Zahaluje se, když tvoří, aby tvorstvo nebylo oslněno pouhými záblesky z jeho dílen. Nepotřebuje jiného závoje než svou podivuhodnou přirozenost. Jasnost jeho nestvořené svatosti jest neproniknutelnějším závojem, než tma starého chaosu. Skrytost sama stává se tak velikou velebností, tak skvělou krásou, tak nevýslovnou svatostí jako jest jeho. Každé zjevení jest se strany Boží blahosklonnost. Smíme-li se odvážiti tak mluvit, jest to více láska, která jej pokořuje, aby odhalil svou dobrotu, než sláva, která jej nutí, aby zjevil svou velikost.

Konečně sebeumrtvování jest i přiměřeno velebnosti Boží. I kdyby byl přišel, nikoli aby trpěl, nýbrž jen vtělením slavným, blaženým, utrpení prostým, byl by se jistě pohyboval mezi smyslnými rozkošemi a půvaby pozemskými, jako se pohybuje paprsek slunečního lesa, pozlácuje kmeny i listí, kapradím porostlý úval i omšelý balvan, kamenité peřeje potoku i koberce lesních květin, nádheru čilých hmyzů i peří plachých ptáků, nesměšuje se však s žádným z nich, dodává, ale nepřibírá krásy, zbarvuje všecky věci, avšak žádné nepřipouští do své průhledné bělosti, bytost nebeská a přece pozemská,

líbezné světlo na nás a mezi námi, známé, důvěrné, nezávislé, všeobecné a přece neposkvřené.

Smyslnými věcmi sestupujeme hlouběji do tvorstva a směřujeme se s jeho nižším životem. Umrtevování jest služba smyslů duši nazírající na Boha. Neumrtvování jest podrobování duše, aby zpívala sladké písně smyslů a dodávala rozumové příchuti jejich rozkošem. Asketismus jest prostě andělský život, milost povznášející přirozenost k přirozenosti vyšší než jest sama, ano blízko, úžasně blízko k samé přirozenosti Boží. Jest umrtvování, které jest zápasem o svobodu. Takové umrtvování by nikterak nepříslušelo našemu přeblaženému Pánu. Jest však také umrtvování, které jest úplnou svobodou svatosti, a takové bylo umrtvování jeho. Ne, že by nebyl přijal naše smysly a smyslové způsoby našeho života, ale choval se k těmto zevnějším věcem, jak se slušelo Bohu. Bůh se nám zjevuje, jako žádaje, ale neobmezuje naší svobody, aby si zabezpečil splnění svých žádostí, dovolává se svých práv, ale spokojuje se tím, co zůstává daleko pod jeho právem; jako dává milost, a nechává lidi, aby promarňovali její hojnost; jako prose, kde by se zdálo přirozenějším, aby poroučel; jako dychtěl po srdcích lidských, jsa však nevýslovně méně bohat láskou svých tvorů, než po ní touží; jako usiluje dosíci cíle, jest však spokojen, i když ho nedostihne; jako chytaje veškeré tvorstvo do sítí své lásky, ale nabývá jenom částečné kořisti. Co

jest to všechno leč něco, čeho pouhým stvořeným stínem jest umrtvování? Zajisté není pravdy, kterou si potřebujeme za těchto dob více vkládati do srdce, než pravda, že povaha Ježíšova jest povaha neviditelného Boha a že způsoby Vtělení jsou i způsoby nepochopitelnosti Boží. Která pravda vyžaduje více učení než pravda tato? Která nauka vyvrací zároveň více nepravd, a to zvláště i bludů našich dnů?

Ale proč prodléváme tak dlouho na prahu veliké události? Jest to proto, že noc postupuje tak zvolna či že naše tužby jsou chladné a bez vroucnosti? Láska zajisté zná velmi dobře onu netrpělivost, která odkládá, jejíž žár právě působí, že váhá, že se chvěje a uklidňuje. Pohlížíme na obrazy, na které patřily oči Mariiny. Říká se nám někdy, že byla tak chuda, že nebyla s to, aby učinila lepší přípravy pro příchod Nemluvňátka. To si nikterak nemysleme. Mohlo býti jinak, kdyby Maria byla chtěla. I když se narození mělo udáti ve stáji a po odmítnutí Betlemem, byla by mohla vystlati jesle jinak než rozdrobenou, bodlavou slamou. Jsouc zaopatřena plénkami, mohla býti zaopatřena i lépe proti chladu drsné zimní noci.

Tyto nahodilosti nebyly nezbytny i při chudobě matčině, byly hrdinnou poslušností. Syn si je vyvolil a matka znala předem dobře, co si vyvolil. Aspoň po devět měsíců, ne-li dříve viděla jenom jeho očima a milovala jenom jeho srdcem. Měla jeho důvěru a jeho záliby byly zálibami jejími, jeho nebeská měřítka byla i jejími

vahami a mírami. Často u vidění zřela jeskyni a bývala unesena duchovní krásou nedůstojných příprav. Nyní přišla hodina a ona patřila na skutečnosti. Byly jí nebeskou vědou a nejkrásnější theologií. Viděla je nikoliv jako my je vidíme, pouze povrchně, jako zrcadla, která zobrazují věci božské, ale jenom mlhavě a zlomkovitě. Viděla hluboko do jejich podivuhodného smyslu. Dlouhé průvody krásných pravd vznikaly a vycházely z každé z nich. Viděla vyplnění jejich předpovědí, zvláštnosti jejich vlastností, líbeznost jejich nadpozemských rysů. Světlo nebeské bylo okolo nich, záře věčných třpytů. Povznášely její duši k Bohu a ona se ocitala v blažené ekstasi, ve stavu, který nebyl-li jí přirozený, jak se někteří domnívají, byl jí v každém případě po ruce, když dovolila svým myšlenkám, aby se volně rozletěly ke středu svého odpočinku.

Taková byla nevýslovná vznešenost její duše, že nemůžeme pochybovat o tom, že účinky milosti v ní za této ekstase byly četnější a rozmanitější, právě tak jako nevyrovnatelně vznešenější, než které vyplňují celý život některého světce a budí v nás rozumný obdiv a nadšenou chválu Boží. Avšak v ní bylo toto působení také božsky prosté, vše stravující prostotou, jaké nikdy žádný světec nepoznal. Její mohutná duše usiluje dorůst výše a postavy tajemství a daleko nedostihuje jeho nepochopitelnosti. Jest to svěží radost, úchvatné zdvojení ekstase nad tím, že jest opravdu nad její chápavost a

více než kdy jindy touží spatřiti onu drobounkou tvářičku, která jí mlčky vypoví ona tajemství, kterých slova nevystihnou a jejichž pochopení nemůže úsilovné přemýšlení dodati ani barvy ani tvaru. Stále se zdají zvířata, jesle, sláma a tma a chlad před ní poletovati v její ekstasi, nejasně a o dvojí tváři, z nichž jedna jí chvíli ukazuje jejich určité hmotné rysy a chvíli zase k ní druhá obrací krásný obličej chudoby, opuštěnosti, opovržení, skrytosti a umrtvování.

Pohlížela vzhůru a viděla ony propasti v Bohu, které tyto zevnější věci naznačovaly. Pohlížela dovnitř podle svého devítiměsíčního návyku. Neboť pro ni dovnitř bylo tolik, co pro všechny ostatní klanějící se duše vzhůru. A zachvívala se před velikostí mysteria. Toužila, i když se její pokora obávala, aby se její touha nestala vůlí, ale touha jejího srdce jako vystřelený šíp, kterého již nelze zavolat zpět, špěla svou cestou. Dospěla srdce Děťátka a rázem počítala dotknutí Boží a byla nevýslovně klidná a Ježíš ležel na zemi na okraji jejího šatu a ona poklekla před ním, aby se mu klaněla. Dvakrát je vyvedla její čistá touha z jeho milého domova: jednou z nestvořeného lůna Otcova a podruhé z stvořeného lůna, které obýval. Bylo to jako by sladká vůle Panny Marie byla hodinami božských úradků.

Maria pohlížela na tvář vtěleného Boha. Jediným pohledem vyčetla z ní nespočetné divy nebeské a přece vidí, že její líbeznost jest ne-

vyčerpateľná. Vidění překonalo všeliké očekávání, i takové očekávání, jaké bylo její. Hledí a jak hledí, chápe, jak se nejmohutnější duchové andělů i lidí rozvíjejí v plný rozkvět nehynoucí slávy na výsluní tohoto krásného obličeje a budou se věčně sytiti rozmanitými projevy jeho sladké, úctyhodné velebnosti. Děje se s ní změna, jejímž ohromujícím znamením jest tato změna viditelná. Jest to nevýslovná změna v jejím životě milosti, jeden z nových počátků, z nichž jedním bylo zvěstování a druhým sestoupení Ducha svatého.

Nebyla již svatostanem skrytého Boha. Bůh změnil své postavení vůči ní a tak se změnila její milosti jedinou změnou, kterou kdy poznala: neuvěřitelným rozmnožením. Byla náhle přioděna novou čistotou, neboť Ježíš znovu zveličil její neposkvrněnost způsobem svého narození, tak jak to byl před tím učinil způsobem svého vtělení. Byla to čistota, jaké se nikdy nedostalo žádnému jinému tvoru. Nebylo nikdy doposud stvořené čistoty, která by se vůbec podobala čistotě její. Pohlížela na jeho tvář a pohlížeje na ni stávala se mu tím podobnější. Jednu chvíli má výraz, jako by byl stvořen, druhou chvíli jako by v tom okamžiku chtěl konati soud. Jeho veliký rozum s plností vědomí a nevystihlými vědomostmi byl zřejmý a přece nezastíral něžné líbeznosti dětské slabosti. V mlčenlivosti jeho pohledu bylo cosi, co pudilo se mu klaněti svou patrnou tajemností, zatím co vábilo k důvěrnosti svou téměř ubo-

hou a dojemnou výmluvností. Jako ve chvíli neposkvrněného početí, jako v hodině zvěstování, tak tomu bylo i při narození. Matka započala po třetí nový život gigantické svatosti.

Podobně i Josef přistupuje, aby se klaněl. Pozemský stín Věčného Otce klidně spočívá na Dítěti. Jeho časné zrození dokonale nastiňuje jeho nepočínající a nekončící zrození. Přistupuje Josef, tento nejskrytější ze všech světců Božích, zahalený v oblaky a stíny, které obklopují nepočatý pramen božství. Jeho duše jest propast bezmezných milostí, milostí hlubších než milosti, ze kterých vytryskují obyčejné ctnosti, kořeny, které nepodléhají žádné zkoušce zimou tohoto světa, ale čekají, až přinesou podivuhodné květy před tváří Boží v životě budoucím. Nemůžeme pojmenovati povahy jeho svatosti. Nemůžeme ho srovnati s žádným jiným ze svatých Božích. Jako byl nesdělitelný jeho úkol, tak i jeho milost. Řídila se zvláštností jeho úkolu. Byla jedinečná. Byl pro Marii tím mezi lidmi, čím jí byl Gabriel mezi anděly, ale byl jí blíže než Gabriel, neboť byl s ní téže přirozenosti. Čím byl sv. Jan Marii po Kalvarii, tím jí byl Josef po Betlemě, takže věrojatně, pokud můžeme postihnouti, jest obdoba mezi svatostí jeho a svatostí milovaného učedníka.

Ale jeho posvěcení jest skryto v temnotě. Jest věrojatno, že obdržel dar prvotní spravedlnosti, jako jej měl Jan Křtitel, ačkoliv nemůžeme říci, byl-li mu udělen před narozením jako

Janovi a Jeremiáši. Přiměřeno jest domnívati se také, že byl zvláštní milostí uchráněn od hříchu všedního. Zcela jisto jest, že byl zvláštní nádobou záliby Boží, jsa od věčnosti předurčen k zvláštnímu a nevyrovnatelnému úkolu a obdařen nejvznešenějšími milostmi, aby byl k němu způsobilým. Neboť jakkoliv byl podivuhodný jeho úkol vůči Marii, jeho úkol vůči Ježíši jej daleko převyšoval, není-li, což jest pravdivější, onen úkol toliko částí úkolu tohoto.

Zastupoval u Ježíše viditelně Věčného Otce. Byl proto nejzvláštnějším způsobem milován od božské Osoby, kterou tak úctyhodně zastupoval, i nejzvláštnějším způsobem od druhé a třetí Osoby Nejsvětější Trojice pro toto tajemné zastupování. Lidská duše Ježíšova musila k němu vzhlížeti nejen s nejněžnější láskou, ale i s hlubokou úctou a nevysvětlitelnou poddaností. Jak byl svatý Josef tichý a mírný, bezúhonný a milující, nelze na něj pomyslití bez svrchované lásky pro onen stín totožnosti s věčným Otcem, který mu přísluší a zakrývá jej našemu zraku, i když jej představuje naší víře. Nemůžeme napsati jeho svatosti, protože nemáme, čemu bychom ji přirovnali. Byla nejen vyššího řádu než svatost svatých, ale lišila se také způsobem. Ale byla svrchovaně skryta v Bohu. Jeho život byl život nadzemský. I jeho místo na zemi bylo jenom zdánlivé. Byl zjevením na světě, zjevením Nepočatého a Věčného. Jeho duše byla takofka svinuta do sebe.

Byl sláb a v letech,* tichý a neuráživý, chudý a neznámý, trpící a mlčenlivý a přece hradba nedobytná, za níž byla bezpečna i čest Mariina i život Ježíšův. Byla-li jeho skrytost podobna skrytosti Boží, byla i jeho klidnost. Jeho spravedlnost jako spravedlnost Boží byla tak mírněna milosrdenstvím, že téměř pozbývala vzhledu spravedlnosti a nabývala podoby shovívavosti. Jeho svatost byla jednou z věčných ideí Božích, jednou z těch, které nejvíce miloval a si nejblíže ponechal u sebe. Obcoval s Bohem v hodinách svého spánku, jako by jeho spánek byl jenom mystickým zdřímnutím v rozjímání. I nyní v Církvi stojí v pozadí ve stínu Starého Zákona, jako by to bylo z nařízení Otcova a proto nejprůměřenější místo pro něj.

* Ve sporu o věk sv. Josefa musím připustiti, že většina velkých jmen jest na straně těch, kdož mají zato, že byl ve květu života, mezi třiceti a čtyřiceti roky. Tak smýšlí Gerson, Vigerius, Theophilus Raynaudus, Esselius, Baronius, Suares, Vasquez, Capisucchius, Serry, Sandinus, Salianus, Tornielli, Toletanus, De Castro, Trombelli, Isidore Isolanus a Bernardino di Busto. Apogryfní evandělí, sv. Epiphanius, Cedrenus, Nicephorus se starověkem vůbec a zvláště starobylé obrazy představují sv. Josefa jako úplného starce. Gerson cítí neshodu se starými obrazy, ale praví ve svém obvyklém a příznačném způsobu odkazovati každý výklad čehokoliv na vývoj nauky, že malíři to činili úmyslně, protože nauka o ustavičném panenství blahoslavené Panny Marie nebyla ještě dobře zakořeněna v myslích prostších věřících. Tento výklad s pochvalou uvádí karmelitán Raffaello Maria ve své rozsáhlé knize o sv. Josefovi. Zvyk uvažovati o sv. Josefovi jakožto stínu věčného Otce vedl mne přirozeně k tomu, abych se v této otázce postavil po boku starověku. Bez tradice jest text Isaiáše LXII. 5. sotva přesvědčivý. Domněnka

Přistupuje k novorozenému Ježíšovi, aby se mu poklonil dříve, než mu bude poroučeti. Jeho veliká duše se plní mlčky láskou a jeho život by skončil a rozplynul se u nohou Nemluvnátka na podlaze jeskyně, jako se to stalo později v jeho náručí. Ale čas jeho ještě nenastal a Děťátko jej znovu posvětilo a posílilo jej úžasné klidnou silou a mocnou ušlechtilostí a povzneslo jej ve vyšší obor svatosti a nevýslovné milosti, aby mohl býti úředně představeným svého Boha.

Kdo by se opovážil dohadovati se, co myslil Ježíš svými lidskými myšlenkami, když tu ležel chvíli na zemi, pohlížeje na zařízení jeskyně, na něž hleděla Maria a které si vyvolil od věčnosti? Kdo by se pokusil domyslit se nevystihlých hlubin oné lásky a úcty, kterou vzdával Bohu, úcty konečné, ale ceny nekonečné! Veškery

příznivá mládí sv. Josefa přisuzuje mu dvojnásobný věk Panny Marie. Tu by mu bylo asi sedmdesát let, když umřel, ježto, jak se zdá, tradice jest jen poněkud na váze o tom, zemřel-li krátce přede křtem Páně či krátce po něm. Druhá domněnka k tomu přidává ještě deset až dvacet let. Používám této příležitosti, abych uvedl několik nejvíce doporučených hodných knih k úctě sv. Josefa: karmelitán Raffaele Maria, *Istoria di San Giuseppe*; Ignatius od sv. Františka, rovněž karmelitán, *Synopsis Magnalium Divi Josephi*; přítel sv. Teresie, P. Gracian od sv. Jeronyma, jehož španělské pojednání bylo přeloženo do frančtiny; Don Giuseppe Loxada Becerra, *Glorie di San Giuseppe*, napsáno za doby sv. Alfonsa a napodobí jeho *Chvály Marianské*; Jaquinot, *Gloires de St. Joseph*; a Antonio Maria della Pergola, *Vita di San Giuseppe*. Avšak pojednání Gersonovo a řeči sv. Bernardina jsou prameny, ze kterých čerpali všichni.

děje tvorstva, minulé, přítomné i budoucí byly před ním. Všecky je viděl, všecky je objímal, všem jim rozuměl. Cítil, že sám jest středem, kolem něhož se všecko otáčí, stěže je, na kterých se všecky věci obracejí, světlo, v němž jest všecko jasné, hrozný i líbezný styčný bod Stvořitele s tvorstvem. Horlivě se klaněl, horlivě vykupoval, horlivě soudil v onu chvíli.

Všecka lidská srdce v onu hodinu spočívala v srdci jeho. I my jsme tam byli, uzavřeni v malý okruh milujícího poznání a jeho milostiplného pozorování. I my jsme byli obyvateli jeskyně betlemské a božského středu této jeskyně, srdce novorozeného Děťátka. Nestačí tato myšlenka, aby zařídila kormidlo našeho života směrem k nebi jednou provždy? Kdo vypoví nevýslovnou lásku, jakou miluje Marii, na niž první popatřil svýma lidskýma očima a jejíž spanilá duše byla otevřena jeho vnitřnímu zraku a poskytovala líbezný pohled? Kdo vypoví, s jakou jásavou úctou toužil po Josefovi? Neboť Maria i Josef byli zářivě ovlaženi drahocennou krví, která, dosud neprolita, proudila jeho žilami a bušila v jeho srdci. Tito tři! Byli troje království Boží, ale jediný král; tři tvorové, ale Stvořitel jediný z těchto tvorů; tři a přece jako by to byl jenom jeden, jediný úžasnou jednotou, jednotou, která je činí jediným a přece je ponechává třemi, Pozemská Trojice.

Od pozemské trojice klanějící se duše nesměle vzhlíží k Nejsvětější Trojici na výsostech, tak podivuhodně nastíněné na zemi. Padajíce

natváře před Nevystihlou Velebností klanějí se sborové andělští v hodině narození Páně v Betlemě. Ve všech bezmezných hlubinách božství, nejhlubších oceánech nevýzpytné jsoucnosti, ústících do stejně nejhlubších oceánů, ve všech nezměrných říších bytnosti, kterých prostor neobejme, nade vším rozlehlým, nepřetržitým životem, který nepočítá času, byla nesmírná lahoda, nevýslovně klidná, nehybná sláva, ve chvíli, kdy se Děťátko v Betlemě narodilo. Byly to nehmotné vlny božského jásotu, jejichž pouhá pěna mohla býti hvězdným pruhem nescíslných, nescíslných světů, které v onu hodinu táhly nad propastmi božské mysli, nad zářícími, rozsáhlými výhněmi božského života. A přece nebylo změny v Nezměnitelném. Nic se nehnulo v Bohu.

Sebraný jako od počátku, celý a všecek úplný v každém možném bodu prostoru i času, trval tento božský život ve svém nepohnutém klidu právě tak jako před počátkem, kdy nebylo ani prostoru ani času. Nebylo zvuku. Tvorstvo by bylo zahynulo, kdyby se byla ona božská radost ozvala. Při hlasu onoho zahřmění byla by musila příroda prchnouti. Nebylo zde pohybu. Všecky věci byly by musily opustit své místo, kdyby se byl Bůh pohnul. Byly by se rozpadly v nevýslovnou nicotu, při kterémkoliv posunku Boží jednoduchosti. Nekonečno nezasahovalo v konečno plesem své nevýslovné radosti. Jeho přítomnost nerozbila nejmenší nádoby, kterou naplňovalo, ani neutrhla křehkého lu-

pínku růžového, do jehož nesčetných cév se může skrýt svou bytností i mocí. Ani záchvěvu nebylo cítiti v jemném ústrojí přírody, jež jediný sluneční paprsek v rozbřesku dne rozechvěje, rozvíří a rozpálí. Ohromná, obrovská, neodolatelná, neobmezená, nepochopitelná byla radost Boží a přece půlnoční ticho nebylo tišší, dech spícího dítěte nebyl jemnější.

Nebylo změny v Nezměnitelném. Přece však se zdálo očím andělů, že jest ne více Otcem, ale Otcem novým způsobem, když se skláněl nad Děťátkem v jeskyni betlemské. Nebylo zajisté nepozorovati osobě Synově jeho blahosklonnou radost v onom svatém člověčenství nyní mezi viditelnými věcmi na rozradostněné zemi, která již tak přetékala líbezností. Zajisté více než obyčejnou zálibou pohrávaly neviditelné záblesky Ducha svatého kolem Betlema a radost Mariina byla jenom výronem radosti jejího nestvořeného Chotě. Viděli oni jasní sborové andělští, viděli, chvějíce se svrchovanou úctou, a tento pohled rozveselil jejich nekonečné veselí a zázračně rozzářil jejich slávu — viděli zálibu Nejvyšší Trojice v novorozeňátku, takoruka nový jásot v Nezměnitelném, nového Otce, protože Věčný Otec jest znovu Otcem, nového Syna, protože Věčný Syn byl nyní také Synem v čase, nového Ducha svatého, protože byl od pradávna nepočínajícím plesem Otcovým i Synovým a nyní byl tento ples nový, nový beze změny, nový věčnou novostí. Bylo to, jako kdyby stvoření rozvlňovalo jas-

né, třpytné hlubiny Nestvořeného, ježto Slovo bylo stále a opět plozeno od Otce, plozeno věčně v téže chvíli, kdy se narodilo časně, a ježto plesající Duch svatý stále a opět vycházel a vychází, věčně vychází z Otce i Syna v téže chvíli, kdy se Ježíš narodil v Betlemě a stále a ne znova vycházel a vychází i v době po narození v Betlemě.

Tak tomu bylo, s takovým úžasným, božským triumfem přišel Stvořitel, aby byl takoruka částí svého vlastního viditelného stvoření. Ale jak jej přijalo jeho tvorstvo? Jaké mu uchystalo uvítání? Jak odpovědělo na tajemství betlemské? Odpovědi zcela důstojné jeho bytí nemohlo, neboť to bylo nemožno, ano, bylo to nad všelikou možnou moc, kterou sama všemohoucnost mohla obdařiti tvorstvo. Ale přivítalo jej, jak nejlépe mohlo, a to bylo velmi slavné. Mariin první úkon úcty vítá jej hned ve chvíli, kdy se narodil. Jakmile uzřela jeho tvář, klaněla se mu dokonaleji, než jsou schopni všichni andělé klaněti se mu ve svých tisíciletích před jeho trůnem. Mimo vtělené Slovo samo nikdo nikdy neuctíval božské velebnosti tak důstojně, tak téměř přiměřeně, pokud můžeme mluvit o přiměřenosti, pomyslíme-li na onu propast, která se prostírá mezi konečnem a nekonečnem. Nikdy se tak nepokořil tvor před Bohem, pociťuje svou nesmírnou nicotu, jako to učinila Maria. Mohla sestoupiti o tolik níže než kdokoliv jiný, protože byla o tolik výše svou svatostí.

I Josef se mu klaněl jako žádný svatý před

tím. Ze své hluboké, klidné duše vyléval celý oceán lásky, lásky nejněžnější, lásky nejpokornější, lásky lekající se, že se tak podobá lásce Otcově a přece se odvažující jí se podobati tak, jako láska Mariina byla podobna spojené lásce Otce a Ducha svatého, protože byla zároveň matkou i snoubenkou. Žádný anděl nemohl milovati Ježíše tak, jako jej miloval Josef a jak byl Josef povinen jej milovati. Žádná časná láska mimo lásku Mariinu nemohla se více podobati lásce věčné než láska Josefova k Dítěti pro její podobnost s láskou věčného Otce.

I sborové andělští prozpěvovali hlasitě na půlnočním nebi, zatím co zimní noc mýjela za jejich líbezných prozpěvů. Každá nota v jejich hudbě, každý takt jejich jásavého zpěvu představoval celý svět nadpřirozených konů v jejich mohutných duších, úkonů lásky, záliby, úcty, adorujícího blahopřání, sebezapomínajícího plesání. Nikdy nebylo tvorstvo tak podivuhodno jako oné noci, nikdy se netísnilo okolo Boha tak slavnostně jako tehdy. Nikdy se nezdálo méně nedokonalým než oné hodiny, kdy se chystalo povznést se k výši velikého tajemství a třebaž zůstalo nekonečně pod ním, přece zůstalo pod ním důstojně. Kdo by byl kdy tušil, že by se konečná pocta mohla státi téměř nekonečnou, jak tomu bylo oné noci? Ó, radostná myšlenko, ó, líbezná vzpomínko, že Ježíš byl tak uvítán na svět!

Ale musíme se pokusiti hlouběji proniknouti do této myšlenky. Sice by byl náš názor o ta-

jemství betlemském neúplný. Čerstvé světlo vrhá na příchod Stvořitelův odpověď tvorstva natento příchod, jeho uvítání, jeho pozdravení, jeho uznání. Právě dějiny jeho vítězoslávy nejsou podány, není-li uvedena i pochvala, kterou byl pozdraven. Děj uvedení Stvořitele v jeho tvorstvo jest neúplný, dokud nevylíčíme i tvorstvo, ano vzdává poctu a přísahá svou manskou věrnost před jeho trůnem a u jeho lidských nohou. Maria však jest nejen nejvyšší z tvorů, ale jest i zástupkyní tvorů. Kdežto tedy klanění Josefovo a zpěvy zástupů andělských jsou velkolepé příhody při příchodu Páně, můžeme považovati Marii in první úkon klanění sám o sobě za podstatné uvítání Stvořitele tvorstvem a proto i přes nebezpečenství, že se budeme poněkud opakovati, musíme jej pozorovati podrobně. Nejnesnadnější skutečností pro nás, abychom správně chápali třiatřicet let života Páně, jest souhrn toho, co žil pro Boha, jenom pro Boha, pro Boha tajně, bez zjevné souvislosti s velikým dílem vykoupení, nebo bez jakýchkoliv viditelných dobrodiní vykonaných tu a tam ve prospěch člověčenstva. Po Bohu, jak se zdá, Maria si osvojila neočekávané množství jeho času, přítomnosti a božských zjevení, avšak jak právem si je osvojila! Jako jest snaha našeho moderního ducha ve vědě, kterou právem kárají geologické objevy věkovitých období naší oběžnice, dokud ještě nebyla obydlena člověkem, učiniti nás středem děl Božích a pátrati jenom po příhodnosti, službách a po-

můckách, které nám poskytují všechny slavné říše světa živočišného, rostlinného i nerostného: tak jsme náchylni v bohovědě příliš pohlížení na Pána Ježíše, jako by byl přišel jenom vykonat dvojstranné dílo, první poskytnout nám několik přednášek nebeské moudrosti a pak trpěti a umříti za naše vykoupení.

Představujeme si jej téměř více méně nevědomky jako novodobého muže činorodé povahy, zabývajícího se jediné svým dílem, nemařícího při tom času, všechno k němu připoutávajícího a nechvátá-li při něm, aspoň se mu věnujícího pilně, výhradně a rozhodně. Ve světle tohoto moderního názoru vykládáme si jeho slova, která pronesl k Marii v chrámě, zapomínající oněch osmnácti let zdánlivě nečinné osamělosti, která skutečně následovala po pronešení oněch slov a opět podobně si vykládáme jeho zdánlivě nedočkavou řeč o umučení, nerozeznávající oněch nadpřirozených zásad lásky k duším, žízně po utrpení a touhy po potupě, které příklad Páně navždy vtiskl křesťanské svatosti. Zdá se nám divným, že by lidský život Páně byl Bohu prospěšný ještě nějak jinak, leč jako nástroj našeho vykoupení. Myšlenka bohopocty jest v našich myslích mdlá a slabá. Čin, užitek, úspěch, makavý výsledek, — to jest, nač hledíme. Proto ani trvale nevidíme, jak správně jest nevysvětlitelné podle našich zásad rozdělení života Páně v třicet let osamělosti a tři roky života činného, ani nechápeme jeho božského významu, když se nám to předloží

Tak se dopouštíme nespravedlnosti na jeho skrytém, stvořeném životě věnovaném klanění se Bohu a téměř zneuznáváme jeho podivuhodné, výlučné zabývání se Marií, které zabralo tolik času, který ztrávil na zemi. To působí, že nesprávně čteme evangelia, sestavujeme tajemství Páně ve špatném pořádku a chybném osvětlení a opomíjíme tak mnohá tajemství, z nichž mnohá jsou nejvíce božská.

Těchto poznámek lze v přiměřeném měřítku použít také o tajemstvích Panny Marie a o místě, které zaujímá v životě Páně. Věci Boží mají v sobě vzhled a vůni nepodobné věcem světským. Pomysleme si lesní vůni: uvědomujeme si její lahodu, ale nestopujeme jí až do omšelého pahorku nebo vadnoucí traviny nebo oroseného květu, z něhož vychází. Tak také vidíme věci Boží a neznáme jich, vidouce je. Zřídka ukazují své božství na zevnějšku. Není vytisknuto na nich, ale skryto v nich. Jakkoliv velice jsme se připravili na jejich tajemnost, ve zkušenosti jsou vždy tajemnější, než jsme na to připraveni. Odtud pochází, že nás božské věci vždycky překvapují nepřipraveny.

Také jest v nich tichost, která je k nám přivádí, kdy nejméně tušíme jejich blízkost, nebo se nadějeme jejich příchodu, při čemž jsou zároveň tak rychlé, že přišly a odešly, aniž jsme měli příležitost se u nich pozdržeti. Jenom zudýchanosti své duše poznáváme, že se tu přihodilo něco božského. Nepřicházejí k nám jako plodiny zemské. Jenom přeletí nad zemí, jako

mračna, která zakryjí měsíc, aniž kdy na něm stíny svými zakotví, ale stále prchají, ačkoliv někdy s pozvolností sotva postižitelnou. Bazdá se, jako by nedbaly svého vlivu na zemi. Vypadají, jako by nezamýšlely míti na ni vliv, nebo jako by jejich vliv byl hříčkou, důsledkem jejich přítomnosti, kterému nemohly zabrániti, ale kterého necení, věc vedlejší, zajisté neodlučná od nich, ale přece jen vedlejší, o kterou se nestarají a na kterou nekladou váhy, jest to, jako by byly nabyly něco soběstačnosti od Boha, jenž jest jejich původcem. Jejich cena, a té jsou si vědomy, není v tom, že vykonaly nějaké dílo na zemi, ale jejich život a krása trvající v Bohu na věky. Jednotlivá duše jest jim světem dostačujícím, neboť potřebují jenom místa, na němž by poklekly, aby se pokořily před velebností Boží a ve výsluní jeho slávy. Vrhly-li jediný paprsek zpět na jeho velebnost, jejich poslání jest vykonáno, ale jejich dílo nepomíjí. Toto odražené světlo spočívá na ne-smírné velebnosti Boží a jest tam krásné na věky.

Tak tomu bylo s první poctou Mariinou v jeskyni. Její světlo v tuto hodinu spočívá na Bohu. Století církevních dějin jest v letopisech Vtělení událostí menší než lionen úkol Mariin. Nadpřirozená cena našich skutků závisí na stupni našeho spojení s Bohem v době, kdy jsme jej konali. Ale který duch andělský, nebo která duše lidská byla kdy tak spojena s Bohem, jako duše jeho požehnané a neposkvrněné Mateře?

Nebylo však také nikdy okamžiku, kdy by byla bývala tak těsně spojena s Bohem, jako ve chvíli, kdy se náš Spasitel narodil. Okamžik neposkvrněného početí byl skutečně podivuhodnou dobou ve světě milosti, chvilkový v běhu času, věkovitý nesmírností a trvalostí díla. Okamžik Vtělení byl ještě podivuhodnější. Kdo může říci, jak podivuhodný? Ale její spojení s Bohem rostlo nepochopitelně po devět měsíců, co prodléval v jejím lůně. Jak mohlo býti jinak?

Takto byla ve chvíli Narození těsněji spojena s Bohem, než kdy před tím, neboť sjednocení bylo zvlášť vynikající milostí oněch devíti měsíců a byla s ním spojena sjednocením takovým, že nejslavnější mystická spojení svatých přirovnána k němu jsou jenom stíny a podobenstvím jeho. Její extase o půlnoci byla takořka duchovním upevněním tohoto sjednocení. Když viděla Dítě narozené, ať leží na jejím závoji, s rukama vztaženýma k ní, jako by němě prosilo, aby je přijala, sirotek Bůh prosil, aby jej objaly lokty smrtelné matky, a když viděla krásu jeho tváře a cítila, jak přichází v její duši, nebyla ponořena v Boha jako nikdy před tím? Její první úkon byl úkon lásky, ale byla to láska nejvyšší, láska adorující. Ačkoliv dychtila spatřiti lidskou tvář Pána našeho, přece nyní, když na ni hleděla, viděla více jeho božství než jeho člověčenství. Jí lidská jeho přirozenost jeho božství více odhalovala, než zastírala. Viděla a uctívala v něm zvláště osobu Slova, druhou osobu Nerozdílné Trojice. Jako nikdo nikdy nebyl

tak blízek Bohu, tak ho také nikdo nikdy tak náležitě neuctíval. Andělé, kteří po věky tkvěli v žáru nezastřeného patření, neviděli tak daleko jako Maria, ačkoliv viděli jinak, a ačkoliv se klaněli všemi schopnostmi svých velikých přirozeností, neklaněli se tak podivuhodně, jako se klaněla ona, neboť byli v mělčích hlubinách božského sjednocení a přetvořující lásky než ona, Matka Nejvyššího.

Obklopovala takořka Pána našeho svou ekstatickou úctou. Vše, co Ježíš byl a jest a má, zahrnula svou chválou, svým podivem, svou bázní, svou radostí, svou láskou, svým jásotem. Ona, jež jej více než zázračným způsobem obsáhla ve svém nitru, tak velice se přiblížila tomu, aby jej obsáhla nesmírností svého klanění, jak bylo možno pouhému tvoru přiměřeně obsáhnouti jeho neobmezenou a nestvořenou slávu. Jeho božskou osobu, jeho božskou přirozenost, jeho lidskou přirozenost, s jeho duší i s jeho tělem, jeho stav schopnosti trpěti, v němž ráčil přijíti pro naše hříchy, toto všecko uctívala pečlivě a něžně, zvláště i všeobecně, s nejjasnějším porozuměním, nejhlubším ponížením, nejsladší láskou a nejuctivějším obdivem. Všecky přednosti jeho jakožto Boha předstupovaly před ni v podivuhodném pořádku, spojeny spolu, vyplývající jedna z druhé a vracející se jedna v druhou, hledíce všecky zároveň dopředu i vzad. Viděla je také jako jedinou dokonalost, jako božskou jednoduchost a pak je viděla, jako by vůbec nebyly dokonalostmi, ale prostě jsou-

cností, jsoucností beze všech dokonalostí, ale jako on, kterým jest on sám, jsoucnost, bez rozlišených vlastností, ale jeden jediný život, který věčně žije v sobě, příliš jednoduchý pro myšlení, příliš krásný pro vypovědění, příliš vznešený pro milování, příliš jásavý pro obávání, jediné uchvacující, aby byl uctíván s bázní, která převyšuje všeliký strach a s důvěrností, která daleko překonává veškeru smělost lásky.

Klanějíc se božským vlastnostem Novorozeňátka, můžeme právem míti za to, Maria zvláště uctívala ony vlastnosti, které byly zdánlivě nejvíce protivou jeho dětství. City modlitby ji asi vedly touto cestou. Právě okolnosti tohoto tajemství jí to vnukaly. Klaněla se hluboce věčnosti v tom, jenž čítal jen několik minut svého věku. Blahopřála mu se smělostí svaté lásky k tomu, že byl od věčnosti souvěký Otci a zároveň věčně Synem. Plesala poznávajíc, že její Nemluvňátko od věčnosti vydechovalo s Otcem Duchu svatého a bylo s Otcem počátkem, z něhož vycházel souvěký Duch a vycházel na vždy a bude vycházeti na věky věkův. Bylo jí radostí, že čas, jak byl starý, byl mladšího zrození než ten, jehož narození v čase se stalo teprve před krátkou minutou. Skláněla se nejlíbeznější uctivostí, když patřila v jeho dětskou tvář a s radostnou vírou jej pozdravovala jako Tvůrce času. Pohlížela na něj v jeho slabosti a bezmocnosti. Jeho krása byla tak křehká, že se zdálo, že by jej mohl dech letního vánku odvanouti. Bylo to, jako by se nemohl sám zved-

nouti ze země, na níž ležel, nebo se pozdvihnouti do náručí matčina. Avšak v této slabosti uctívala jeho všemohoucí sílu. Klaněla se mu jako neúvnavnému Tvůrci, který zbudoval mohutné světy jediným konem své vůle, který drží horstva na dlani své ruky, aniž ho namáhá, drží-li je, a který řídí zemětřesení a bouře, jako poslušné a učenlivé tvory, jak se mu líbí. Plesala nad bezmeznou velebností jeho děsivé moci. Blahopřála mu, že v tu chvíli veškero tvorstvo viselo na něm veškerou svou tíží a kdyby ztratilo jeho podporu jenom na okamžik, upadlo by zpět do své nicoty, ze které vzešlo a k níž svou konečnou slabotou stále tíhne. Cítila a radovala se z toho, že to cítí, že sama jest jenom jako dech jeho úst a že i ona by upadla v nicotu, kdyby jí nedržel neodolatelnou ušlechtilostí své ohromné moci. Klaněla se mu jako Bohu, jemuž není nic nemožného a jehož moc přece pracuje s takovou něžností a jemností, že nezpůsobí hlesu svým krokem, necítí únavy ve své vznešenosti a nezemdlí svým během. Udržoval všecko i zatím co spal a přece jeho rysy byly sladce ochablé v půvabném dětském spánku a na jeho obličeji nebylo známek starosti, ani stopy únavy, ani stínu vlády, ani zdání zaměstnání.

Viděla jej, an mlčky leží na zemi. Snad jenom nějaký nečláňkovaný zvuk vycházel z jeho dětských rtů. Ale ona se mu klaněla jako zřetelnému Slovu Otcovu vyslovenému od věčnosti a i nyní stále vyslovovanému s nepochopitelnou

zřetelností. On, jenž vyjadřoval nejen tvorstvu, ale i Otci souhrn svých podivuhodných dokonalostí, On, jenž s nevýslovnou zřetelností vyjadřoval celé tajemství Božství, On, jenž pronášel řečí sourodou své kráse všechny skryté taje božské přirozenosti, On to byl, jenž tu ležel němý na zemi a Maria se mu klaněla, jak v pravdě byl a nikoliv, čím se zdál. Měl takový pohled nevědomosti, jako mívají všechny ostatní děti. Jeho život zdál se živočišným životem dětských potřeb a bolestí a maličkých radostí, vyjadřovaných jasným okem nebo zvuky, které jsou řečí jenom uchu mateřskému. Ale ona poznávala v jeho zdánlivé nevědomosti nejen mohutný rozum, který se úplně ovládá, ale klaněla se též oné nesmírné a nestvořené moudrosti, která jest v jistém smyslu oblíbenou vlastností Slova. Jásala při pomyslení, že nebylo moudrosti mezi anděly, ani mezi lidmi, která by nebyla prostě odvozena z moudrosti jeho a že nebylo filosofie nebo vědy, které by nebyly pouhými jiskrami jeho nestvořeného vědění. Všechna neproniknutelná tajemství tvorstva pocházela ze skrytých pokladů jeho moudrosti. Podivuhodné plány přírody, milosti a slávy, nespočetné počtem, ohromující rozmanitostí, nevypočítatelné hloubkou, vše to bylo jenom povrchem jeho věčně blaženého ducha. Hádanky prozřetelnosti, ony temné a zdánlivě si odporující záhady, které nejednou strhly v šílenství a zoufalost neuctivou všetečností a bezbožné pátrání lidského rozumu, byly všechny klidně rozřešeny

jeho uměním v zářící kráse a s podivuhodnou důsledností. I nevědomost tohoto dítěte držela světlo nade všemi těmito propastmi a Maria na ně hleděla a viděla je a klaněla se jim.

Tak oku matčinu i jeho maličkost zvětšovala jeho nesmírnost. Zdál se tím neobmezenějším právě proto, že byl tak maličký. Ležel na jejím závoji, pouhá píď krásného života lidského, ale ona věděla, že jest rozprostřen přes všechny možné obory pomyslitelného prostoru. Klaněla se všudypřítomnosti tohoto maličkého vězně, ježž nyní uzavírala v sobě něžná stavba z masa a krve. Po devět měsíců sama obsahovala Nepojatelného a nyní takořka vidí její tělesné oči nesmírnost, která tak dlouho spočívala jako nerozvitý květ v panenském lůně. Radovala se sním z jeho všudypřítomnosti, z jeho nezměrné bytosti, z jeho neobmezené svobody, z jeho nevysvětlitelné a neumístnitelné jednoduchosti. Blahopřála mu nejen proto, že jest na něm vše bezmezno netoliko tím, že odvrhuje od sebe všecky hranice pomyslitelné dokonalosti, ale daleko převyšuje ve své pravdivosti nejen všechno skutečné, ale i všechno možné jsoucno. Možnosti všemohoucnosti daleko předstihují let stvořené obraznosti, ale vyrovnati se Boží nezměrnosti jest nemožno i Bohu samému.

Konečně pozorujíc jej, an se chvěje zimou, a rozeznávajíc dojemný smutek smíšený s radostí a snad i vidouc, že prolévá lidské slzy, klaněla se Tomu, jehož věčný život byl nevýslovná blaženost. Poznávala v něm nestvořený

pramen veškeré stvořené radosti. Věděla, že v tuto chvíli naplňuje až po okraj myriady a myriady duchů andělských nebeským jásotem. Věděla, že nebylo radosti na zemi mezi lidmi i živočichy, která by nebyla jiskrou milostivě vrženou z jeho překypující a soběstačné radosti jeho. Ano, když život náš a život těch, které milujeme, jest pln zármutku, jest radost i v zármutku, jako vonné výpary hojně zavlažovaných lesů v plném létě, a že tato radost jest jenom sladká blaženost Boží, která z útrpnosti i sem zachází. Tak tomu bylo, co Maria uctívala Ježíše nejdokonalejší úctou, jaké jest schopen pouhý tvor. Zvláště se v něm klaněla oněm dokonalostem, které podle zevnějšího zdání nejméně se shodovaly s jeho dětstvím.

Pozorovala také, jak jeho lidská přirozenost jest obsažena v hypostatickém spojení s jeho přirozeností božskou a tudíž má i sama nároky, aby byla uctívána úctou božskou. Proto uctívala duchovní krásu jeho posvátného člověčenství. Uctívala tělo, které přijal z ní a v němž měl trpěti a svým utrpením vykoupiti svět. Uctívala jej jako skutečný svátostný pokrm všech příštích pokolení a jemuž se budou na oltáři klaněti všichni věřící. Klaněla se mu také jakožto osvobozenému od utrpení a oslavenému, kteréžto dary již v sobě obsahoval. Klaněla se s nejblaženější úctou drahocenné krvi, která proudila v jeho žilách. Plesala nad hojností, ano nad marmotratností vykoupení, které se stalo štědrým prolitím této krve. Blahopřála mu k nespočet-

ným vítězstvím milosti, kterých mu dobyla podivuhodná svatost svatých a velkolepá obrácení hříšníků a slavná vytrvalost všech, kdož umrou spojením s ním. Viděla onu drahocennou krev, a ona proudí světem jako široký a překypující tok, přinášející úrodnost do každé země, ozdobující tvář přírody zelení milosti, působící, aby poušť rozkvetla jako zahrada a holé skály se pokryly stinnými lesy, vydávaly vůni, pozlatily se ovocem a rozezvučely zpěvy ptactva. Viděla, jak na její široké hladině plují ohromná loďstva s nákladem nebeských pokladů k moři věčnosti. Podívovala se tiché, neodolatelné dobrotivosti jejích sladkých proudů a klaněla se jí v žilách svého Dítěte a ronila slzy nejpokornější radosti, pomýšlejíc na její prameny ve svém vlastním neposkvrněném srdci.

Uctívala jeho nejsvětější srdce se všemi jeho posvátnými city. Viděla v něm nesmírnou lásku jeho k ní a pronikala divy, kterých byla tato láska plna a jak slavně v ní splývalo lidské a božské a byla láskou, které nebylo rovné a která neměla předchůdkyně. Viděla také místo, které každý z nás zaujímal v onu chvíli v jeho všeobjímajícím srdci a zajisté se jí zdálo, že v něm není nic ctihodnějšího nad jeho nevysvětlitelnou láskou k hříšníkům. Tato láska jest podivuhodnější i než svrchovaně moudré prostředky, kterými vysvobozuje hříšníky z jejich hříchů. Klaněla se jeho duši se všemi jejími podivuhodnými činnostmi a s její hlubokou moudrostí a radostí. Nic nebylo opominuto v tomto

úkonu pocty. Všecko našlo své místo. Všecko přišlo v pravém pořádku. Každé věci byla vzdána náležitá čest aspoň potud, pokud pouhý tvor může splnit, co jest Bohu povinen. Takový byl Mariin první úkon pocty, úkon, který budeme schopni přiměřeněji pochopiti, až budeme v následujících kapitolách pozorovati dokonalosti Dítěte jakožto Boha a přednosti a výtečnosti jeho duše jakožto člověka, kteréžto jsme zde musili dle jisté míry předběhnouti. Ale jsou to věci, které dobře snesou opakování.

Uvažme nyní vše, co bylo obsaženo v tomto úkonu klanění. Jak již řečeno, Maria jest nejen nejvyšší z tvorů, ale zástupkyně tvorstva. Byla tudíž její pocta vzdávána jménem všech tvorů. Byla uznáním vtěleného Stvořitele tvorstvem. Mimo to jí počala a takořka úředně zahájila všechny rozmanité katolické pobožnosti k posvátnému člověčenství, jako k Nejsvětějšímu Srdci, Drahocenné Krvi, k velebné Svátosti, k Dětství, k Umučení Páně a podobné. Ona je nejen započala, předbíhajíce vynalézavost lásky svatých, ale ona překonala všecko, cokoliv svatí v kterékoliv z nich vykonali. Tento úkon úcty žije v Církvi podnes, přecházejí denně ve svatá srdce, veda cit věřících, poskytuje krásné vzory různých pobožností, klidně vynikáje nade všechny ostatní hromadné pocty, které vzdává vykoupená láska nejsvětějšímu člověčenství Vykupitelovu. Její pocta také, budiž poznamenáno, nebyla oddělena od úcty sv. Josefa, s nímž byla co nejtěsněji duchovně spojena, jako je

spojil Bůh v nadpřirozenou jednotu pozemské trojice. Pocta jeho a její měla přednost, které nemohla míti žádná jiná pocta, neboť ji obětovali Ježíši s pravomocí, kterou byli oprávněni nad ním vykonávati. Od Josefa jako od Marie přijímal náš požehnaný Pán poctu jako od těch, které sám ustanovil za své představené. Je-li náklonnost srdce svatých obrazem náklonnosti srdce Mariina a sama sebou přirozeným vnuknutím srdce Ježíšova, pak za našich dnů, zdá se, ničím se nemůžeme tak účinně spojití se srdcem Ježíšovým a Mariiným jako vroucí a uctivou pobožností k sv. Josefu.

Mimo to v tomto úkonu pocty nás nejblahoslavenější Panna uznala za své děti. Byla si vědoma místa, které zaujímá v Božím tvorstvu. Již tehdy počala vykonávati úřad, jehož odznaky veřejně obdržela na Kalvarii. Obětovala sebe Novorozeňátku za nás. Svolila státi se naší matkou. Byla ochotna snášeti pro nás ony bolesti, které měla vytrpěti s námi, svými druhorozenci, při porodu tak nepodobném jejímu bezbolestnému porodu oné noci. Byla připravena zastupovati nás ve všech něžných službách, které mu prokazovala. Také nás obětovala Ježíšovi. Obětovala nás jeho lásce. Naplňovala své modlitby našimi jmény. Toužila po našem dokonalejším a dokonalejším obrácení a žádala, abychom byli částí jeho šťastného vítězství, jeho utrpení. Koupala nás svou účinnou přímlovou v jeho drahocenné krvi a byla ochotna zaujmouti ono účinné a vynikající místo, které zaujímá

v skrytém životě milosti jednoho každého z nás. Za nás také obětovala Ježíše. S hrdinnou láskou vzdávala se pro nás toho, co právě byla obdržela více pro sebe než pro nás. Viděla, že Kalvarie jest v té oběti, a přece nestáhla zpět svých vztažených rukou. Taková byla její krásná trojnásobná obět. Obětovala sebe za nás Ježíši. Obětovala nás Ježíši. Obětovala Ježíše Otci za nás. Potom se rozhlédla s temene Kalvarie a viděla Církev všech budoucích věků a obětovala nám všem Pána našeho za naše uznání a naši lásku. Takto se přenášela od jeskyně k věčnému Otci, od obětování sebe Ježíši k obětování Ježíše Otci. Neboť je-li první myšlenka matky na dítě, není-li druhá na jeho otce?

Takto bylo doplněno tajemství Betlema. Tak jsme tam byli přítomni i my v rukou své matky a v srdci svého Spasitele. Řeč o tom zabrala mnoho času a přece to trvalo jenom okamžik, co ležel Ježíš na zemi. Vše to se stalo v okamžiknutí. Tyranství času jenom lehounce se dotýká věcí božských. Ony mají jiné míry. Nekončné nezbytně musí býti okamžitým. Ó, šťastná Matko, šťastná nad všelike pomyšlení! Viděla tvář Ježíšovu a on se na ni usmíval. Bylo to skrze slzy? Jaký význam měl tento nebesky lidský úsměv? Usmíval se, jako se usmívá syn na laskající matku. Usmíval se jako vítězný Spasitel, jenž ji vykoupil neposkvrněným počtím. Usmíval se jako Stvořitel, jenž se zalíbením pohlíží na své nejmilejší dílo. Usmíval se jako její poslední cíl a blaho, těše se, že ji oslaví a bude

míti u sebe na věky. Usmíval se jako Bůh, úsměvem, v němž jsou věci, jichž nelze vysloviti ani si představití. Zajisté byl nějaký zvláštní výraz v tomto prvním pohledu, v tomto mnohovýznamném úsměvu, který jí připomínal neposkvrněné početí tak zřetelně, jako kdyby byl o něm mluvil. Také nebyla její radost z tohoto úsměvu menší než jeho význam. Ale to by mohla říci ona jediná. Zachvíváme se nedočkavostí, pomyslíme-li, že týž úsměv bude jednoho dne radostí naší a to radostí, která nepomine! Ale jako každý pohled Boží přinesl tento úsměv celý svět milosti. Byla podstatná, jako návštěvy Boží vždycky bývají podstatnými, působíce, co vyjadřují. Jak ji tedy nezbytně povznesl ve svatosti a byl jí takořka novým stvořením! Pohled jeho obrátil Petra. Co tedy způsobil úsměv a to úsměv ve hříchem neposkvrněnou tvář matčinu, ó, sladké Děťátko Betlemské! Kdy poklekne před tvou tváří? Kdy uvidíme tvůj úsměv, úsměv, kterým se usměješ na nás, vítaje nás do nebe, úsměv tvůj na nás, úsměv, který usedne na tvé rty, jsa naší slávou a věčným statkem?

Slyš! poslední obláček utonul pod obzorem. Hvězdy jasně plají v chladném vzduchu. Noční váněk, vzdychající nad pastvinami, náhle tichne, ustává a jeho šumot uniká našemu sluchu. Nebe andělů se otvírá na chvilku radosti a půlnoční nebesa jsou zaplavena nápěvem tak krásným, že uchvacuje srdce těch, kdož jej slyší a přece tak jemným, že neruší lehkého spánku neklidných ovcí.

PRVNÍ CTITELÉ

Dlouhé věky přicházely a mýjely. Svět se probíjel mnohými převraty. Téměř vše se změnilo. Bylo více změn, než se o tom mohlo lidem snít. Zdají se neuvěřitelnými i jako předmět dějepisu. Události minulé byly mnohem podivuhodnější, než by se věštba Sybilina odvážila je líčiti do budoucna. Dějiny jsou fantastičtější než proroctví. Čas plyne, ale věčnost stojí a tak uprostřed stálých změn víra, jež představuje věčnost na zemi, trvá a zůstává do konce a její nezměnitelnost jest naším odpočinkem.

Betlem oné noci, oněch čtyřiceti dnů nikdy nepominul. Žije skutečným životem. Ne to odlehlé křesťanské městečko na kamenité výšině, na němž se zdá tak lehce spočívatí jho muslimanské, ale Betlem oné hodiny, kdy vtělený Bůh ležel na zemi mezi dobyt看em v jeskyni. Žije nejen v paměti víry, nýbrž i ve skutečnostech víry. Žije skutečným, neporušeným, nepřetržitým životem nejen v dějinách, nebo v umění, nebo v poesii, nebo v silné a plodné úctě věřících, ale v úctyhodné skutečnosti Nejsvětější Svátosti oltářní. Kolem svatostánku, jenž jest náš trvalý Betlem, suně se týž svět krásné zbožnosti, jaký obklopoval Novorozeňátko, ze skutečných srdcí a uskutečňované souhlasem Božím.

Ale nezávisle na této vznešené skutečnosti

trvá Betlem jako živá síla tím, že skutečně tvoří nadpřirozené věci v duších lidských. Vždy je odvádí od hříchu. Vždy je vede k dokonalosti. Vždy vtiskuje zvláštní známky svatosti různých osob. Jest božským vzorem a utváří duše podle sebe po všechny dny a jeho díla trvají a zdobí věčný příbytek Boží. Nadpřirozený skutek lásky vzbuzený duší v nejvyšším stavu milosti jest něco většího než objev pevniny nebo vliv slavného spisovatele. Betlem však vzbuzuje desettisícetakových skutků v duších lidských každodenně. Jest ustavičným pramenem neviditelných zázraků. Jest sám o sobě lepší než legie andělů, vždy pracuje pro Boha a vždy dosahuje velkolepých výsledků. Oborem jeho vlivu jest celý širý svět, kraje, kde vánoce připadají prostřed léta, právě tak jako kraje naše. Šumí nad mořem a srdce na palubě mu odpovídají. Jest všude v přelidněných městech, kde odporná bezbožnost se jítří v doupatech zoufalé chudoby a i tam si zachovává svou čistotu jako sluneční paprsek s nebe. Chvěje se z hlubokých úžlabin horských, do kterých zřídka sestoupí noha knězova, i ve ztuchlých dolech, kde smrt jest vždy blízko a svátosti daleko. Ukájí bolavé srdce ubohého papeže na jeho trůně hrdinného utrpení a velkodušného sebeobětování, a ukolébává nemocné dítě, které neumějíc ještě čísti, má obrázek Betlema s jeho hvězdami v srdci, který mu tam vymalovala láska jeho matky svými slovy. Betlem jest denně světlem tisícům temných míst, okrašluje, co jest nevlídné, posvěcuje, co jest

nízké, povznášeje k nebesům city, které jsou nejvíce pozemské. To vše pro to, že jest nevyčerpatelnou hlubinou zbožnosti naplňující ne-sčíslné duše lidské poklady božské lásky nekonečně rozmanité a přece nejvybranějšího půva-bu. A to jest, co hodláme pozorovati v této ka-pitole: Betlem jakožto moře pobožnosti, roz-šíření nadpřirozené svatosti, širé pole posvěce-ní, což jest velikou částí denního života Církve Boží.

Tajemství Vtělení nám jaksi otvírají nekoneč-nost Boží. Zjevují nám jej právě tím, jak stěsňují jeho nezměrnost. Když se jmemе pozorovati kterékoliv z těchto tajemství o sobě, býváme stále ohromováni počtem údobí, v kterých se nám představuje. Zdá se nekonečně měniti, pře-cházeti ze světla do světla, jako barvy hranolu, nebo vstupovati v nevyčerpatelné řady směsí, měnících se každé chvíle, jako hra zlata a barvy ve světle slunečním. Různé okolnosti životní, světlo nebo tma, zastiňují nebo osvětlují tajem-ství a odhalují nám v něm hloubky, kterých jsme netušili, a krásy, kterých jsme si dosud ne-všíмали. Žalost i radost, obě jsou nástroji naší duše a obě jsou zároveň dalekohledy i drobno-hledy. Vyrůstáme-li v milosti, jsou změny tajem-ství ještě pozoruhodnějšími. Tajemství nabývá čehosi více než nového významu, jest to jako nové zjevení. Kdo nepocítil, jak Svatý týden po každé činí mu utrpení Páně novým, ohromu-jícím a dosud nezakuseným? Vůně a příchut' ta-jemství se mění, jak se spojuje s naší změněnou

a rozmnoženou milostí. Žádné vánoce nejsou takové, jako byly minulé. Kouzlo Betlema vzrůstá. Zpěv andělů jest sladší. Víme více o Marii i o Josefovi. Dítě se překonává rok od roku. Nadto významy tajemství Páně nejsou toliko bohoslovné jinotaje, tím méně básnické výklady. Znamenají vše, co znamenati mohou. Znamenají totéž všem lidem a přece každému něco jiného. Rozvíjejí čerstvý význam čerstvým pokolením. Věky světových událostí připojují k nim různé poznámky a jest pořád dost látky pro nové poznámky. Plyne to z nevýslovně plodné pravdivosti Boží. Ještě nikdo nikdy nedopátral se nejmenšího tajemství třiatřiceti roků. Andělští duchové se vznášeli nad hlubokou propastí jako mořští ptáci nad závratným útesem a hluboko pod nimi, ač letem mnohem vznešenějším duše Mariina pluje tiše a vznáší se nad hlubinami, do nichž se neodvažuje sestoupiti a přece ani ona nedostihla krásných tajemství, kterým sloužila.

Přemýšlíme-li o rozličných cestách, kterými by se mohla naše milující bázeň přiblížiti k jeskyni betlemské, shledáme, že jest devět duchů pobožnosti, které zaujímají naši duši. Jest devatero postavení, ve kterých se naše srdce přirozeně představuje Nemluvňátku. Duch svatyně se zdá býti devateronásobným. Není snadno vyjádřiti tuto devateru lásku, tuto devateru úctu slovy, neboť nejen že jedna jde těsně za druhou, ale jedna od druhé si vypůjčuje, jedna ve druhou přechází, jedna ke druhé se vrací, jedna od

druhé se odráží, jedna druhou předbíhá, mísí se, sdružují, splývají v sebe takovým podivuhodným a význačně božským způsobem, že jest nemožno je určit. Vyobraziti je jest jediné, co můžeme učiniti. Přistupujíce pak k dějinám Betlema, setkáváme se se skutečností, že prvních ctitelů, možno říci, bylo devět, shoda to, která zdá se, že vznikla z našeho devaterého rozdělení pobožnosti k posvátnému dětství, jsouc něco více než pouhý dohad. Jako jest devět kůrů andělských kolem trůnu Věčného Otce, tak bylo zde, aspoň obrazně a v podobenství, devět sborů ctitelů kolem Vtěleného Slova v Betlemě. Devět kůrů andělských zpívalo na nebi, devět druhů ctitelů se mlčky klanělo na zemi.

Nesmíme však zapomínati, že v této veškeré rozmanitosti jest zároveň dokonalá a vyšší jednota. Všechny pobožnosti k nejsvětějšímu Dětství, jakkoliv by se různily, mají v sobě jednoho ducha. Jest to duch, kterým se liší od pobožností k utrpení, nebo ke skrytému životu Páně, nebo k jeho životu veřejnému, nebo k životu po zmrtvýchvstání. Spisovatelé duchovní se snad různí jak určením, tak popisem tohoto ducha. Snad se neshodují v tom, v čem záleží. Snad se zastávají domněnek, které si odporují, o zvláštních milostech, které tento duch vytváří.* Ale

* Když jsem toto psal, neměl jsem, jak mám nyní, veliký kvartový spis o Dětství Ježíšově od P. Josefa Parisota z francouzského Oratoria (1665). Jest nesmírně rozvláčný jako všechny knihy žáků ctihodného Burella bývaly, a jak také bývalo jejich obyčejem, události se utápějí v naprosté zá-

není prostého milovníka Pána Ježíše, který by nedovedl takorůzka neklamným a neomylným pudem poznati ducha těchto pobožností k nejvyššímu Děťství a neviděl, jak se podobá jedna druhé vlastnostmi podstatnými, jakkoliv se liší od sebe v jiných okolnostech a liší se také tímto zvláštním duchem od ostatních pobožností ke vtělení Páně. Také jinak všechny náležejí k ještě vyšší jednotě. Jsou místa, kde se pobožnosti k nejvyššímu děťství dotýkají pobožností k utrpení a skutečně se s nimi ztotožňují. Totéž lze říci o pobožnostech spojených s jinými oddíly života Páně. Tyto styky, nebo spojovací body ukazují na jednotu všech pobožností k největšímu člověčenství a jednotnost ducha, který všechny provívá. Jest něco zázračného viděti výsledky, které tvoří milost v duši příbuzností zdánlivě si odporujících pobožností a jak stará milost žije v novém povo-

plavě únavných mravních úvah. Přece však jest to dokonalé repertorium dějin ducha a hagiografie pobožnosti k nejvyššímu Děťství. Obyčejný čtenář najde dosti v Patrignaniho výtahu dlouhého a také zdouhavého životopisu francouzského Margarety z Beaune. M. Bray v Paříži vydal její pozoruhodně půvabný životopis od M. de Cissey, který si možno bez nesnází opatřiti. M. Bray vydal také »Manuel de l'Archiconfrérie de la Sainte Enfance«, jakož i »Ame a l'Ecole de Jesus Enfant«. Jeden ze spisů Patrignaniho byl také přeložen do frančtiny s názvem »Le livre de la Sainte Enfance« (Avignon, Seguin Ainé, 1857). Obsahuje příklady ze života svatých. Životopis Matky Marie od Nejvyšší Trojice, novicmistrové Margarety z Braune, a ještě více životopis Alžběty od Nejvyšší Trojice jsou plny podivuhodných událostí i o sestře Markétě i pobožnosti, kterou v Církvi rozšiřovala.

lání, živíc se čímśi v nové pobožnosti, která jest příbuzna pobožnostem, které byly nyní zaměněny za jiné a jimi nahrazeny. Takto mluvíce o různosti pobožností k nejsvětějšímu dětství, musíme stále míti na zřeteli, že jsou rodinou zpřízněných pobožností, v nichž proudí táž duchovní krev a že mají zvláštní jednotu odlišnou od vyšší jednoty, k níž náležejí všechny jakožto pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství.

Zvláštní pobožnost k dětství Ježíšovu, kterou se vyznačovala pozdější Církev, jest rostlinou řádu karmelského, v jehož kvetoucí poušti byla pěstována Duchem svatým v Beaune ve Francii. Ctihodná Marketa z Beaune byla nástrojem, jímž rozšířil tuto pobožnost nejen jejím učením, ale i jejím mystickým životem a jejími způsoby modlitby, které byly jakýmsi dramatickým představením tajemství nejsvětějšího dětství. Mnozí starší světcové, jako sv. Antonín Padovský a sv. Kajetán vyznačovali se podobnou zvláštní pobožností. Ale uspořádána byla rukama francouzských karmelitek a nabyla makavějšího a výlučnějšího tvaru, než měla dříve. Tak jsme ji obdrželi od jedné z největších kongregací největšího řádu církevního a to řádu, zasvěcenému naší blahoslavené Paní právem starším a zvláštějším než kterýkoliv jiný. Nynější úcta nejsvětějšího dětství jest dar karmelitánů tak, jako nynější úcta nejsvětějšího Srdce jest darem pokorně a něžně smýšlejících dcer Navštívení Panny Marie. Ale jest pozoruhodno, jak zřídka, jestliže vůbec kdy, díla

Boží prýští z jednoho pramene. Bylo ve Francii mnoho osob souvěkých s Markétou z Beaune, které byly v téže době vedeny podněty Ducha svatého ke zvláštní pobožnosti k nejsvětějšímu dětství. Mezi nimi zaslouží nejvyššího místa proslulý De Renty, ačkoliv nevynikl v této pobožnosti. Životopisec jeho praví o něm, že »v milosti dětství Ježíšova žije jako houba v moři, jenom že byl nepřírovnatelně více ponořen a zatopen v nevyčerpitelném oceanu nekonečných pokladů tohoto božského dětství, než jest houba ve vodách mořských.« Kdežto někteří činili čistotu, jiní nevinnost, a jiní prostotu význačným duchem této pobožnosti, zdá se, že De Renty a jiní za jeho doby považovali za zvláštního ducha nejsvětějšího dětství jednati ve všem podle pouhého působení milosti. Pozorné studium života těchto světců, které Duch svatý vytvořil touto pobožností, jak se zdá, vede k tomuto závěru. Ale buď tomu jakkoliv, jednotnost těchto pobožností jest nepopěrná, jakož jest jim vlastní moc vytvářeti povahu velmi zvláštní a význačné svatosti. Zároveň méně všeobecně vábí než pobožnost k utrpení a zřídka bývají od něho odloučeny.

Než přikročíme k tomu, abychom zkoumali devaterý způsob pobožnosti, který nám poskytne jeskyně betlemská, musíme si připomenouti rozdíl mezi pobožnostmi k nejsvětějšímu člověčenství a pobožnostmi k andělům a svatým, nebo i tajemstvím Nejblahoslavenější Panny, která jsou tak nerozlučně spojena s ta-

jemstvími Páně, že můžeme téměř říci, že jsou jedinou a to povšechnou obměnou všech jeho tajemstev. Maria jest téměř všude a její stín padá na obrazy, i když není vymalována na plátně. Jakmile poznáme tento rozdíl mezi pobožnostmi k nejsvětějšímu člověčenství a pobožnostmi k andělům a svatým, ano i k nejblahoslavenější Panně, nesmíme nikdy opominouti si jej připomínati, protože jest svrchovaně důležitý a zvláště zajišťuje přesnost učení, která má vyznačovati všechny pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství a která stavíc před nás každé chvíle božství Páně, prohlubuje naši zbožnost a provází ji onou svrchovanou uctivostí, která jest pravým životem nebeské lásky.

Třeba však míti na paměti, že pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství neobsahují nic menšího než poctu Boha. Vzdáváme nejsvětějšímu Srdci nebo drahocenné Krvi Páně právě tutéž úctu jako Nejsvětější Trojici, protože se jeho božství s nimi sdílí o svou cenu mocí hypostatického spojení. Ačkoliv dvojí jeho přirozenost jest nesmísená a nezmatená, takže jeho božská přirozenost nepřijímá žádného příměsku a jeho lidská přirozenost neztrácí nic ze své ryzosti, přece jeho dvě přirozenosti jsou sjednoceny v jediné osobě, a to jest osoba božská. Spojení těchto dvou přirozeností se uskutečňuje nikoliv smísením dvou přirozeností, ale v jednotě osoby, a to jest, co se rozumí hypostatickým spojením. Ono udílí nekonečnou cenu a důstojnost činům jeho lidské přirozenosti

a opravňuje každou krůpěj krve a vůbec vše, co náleží k úplnosti jeho lidské přirozenosti, pokud to trvá v hypostatickém spojení, k počtě úcty božské. Téměř všechny námitky, které nemyslící lidé někdy uvádějí proti zvláštním pobožnostem k nejsvětějšímu člověčenství, nebo proti způsobům těchto pobožností, vznikají z toho, že zapomínají na tuto základní pravdu víry. Všecky takové pobožnosti obsahují vlastnost modlitby rozjímavé a rozjímavá modlitba jest škola, ve které i nejprostší člověk se naučí mnoho bohovědy. Snad nikdo, kdo si skutečně osvojil obyčej rozjímavé modlitby, nikdy se neoctl mezi odpůrci pobožnosti k nejsvětějšímu Srdci, ale bez tohoto obyčeje jsou takové námitky nanejvýš pochopitelné, protože články víry mohou zůstat v těch, kdož nejsou bohoslovci vzděláním, nerozvinuty a jejich důsledky netušeny, když jich nenabyli modlitbou.

Kdežto však klanění v nejpresnějším smyslu slova má v sobě a dodává vznešené slavnosti všem našim pobožnostem k nejsvětějšímu člověčenství, ony jsou přec mírněny důvěrností nepodobnou úctě božských dokonalostí. Není to proto, že by byly něžnějšími, neboť nejněžnější a nejdojemnější ze všech způsobů bohopocty jest uctívání neproniknutelných dokonalostí Nesvětější Trojice. Žádná jiná pobožnost nedovede tak dojmouti srdce a naplniti je nejdětinnější blažeností a něhou. Ale jest jistá smělost v přiblížení, jistá svoboda lidské

řeči, jistá hloubka uctivé důvěrnosti, ale přece důvěrnosti, která vyznačuje pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství. Máme v mysli přesný obraz předmětu své úcty, jenž působí na naši řeč i na náš cit. Přijav naši přirozenost, Pán se k nám zvláštním způsobem přiblížil. Na toto jeho přiblížení máme i my odpověděti, a to se děje touto důvěrností. Takto se tato důvěrnost sama stává částí naší úcty ke Vtělení, živlem v naší úctě k němu. Pobožnost, která se zakládá na stvořených obrazech a dějinných událostech, má nezbytně svou vlastní povahu.

I úcta k neviditelnému Bohu, když se dovolává minulých milostí a spočívá na vzpomínce na dřívější milosrdenství, ssaje v sebe jakousi důvěrnost bez jakékoliv újmy uctivosti, jak vidíme, srovnáváme-li úctu Jobovu s úctou patriarchy Jakoba. Tento mluví a jedná téměř jako člověk s člověkem, kdežto onen se krčí před vichrem božské velebnosti, ježto smělost jeho výčitek jest mu vynucována právě smrtelnou úzkostí jeho bázně. Pobožnosti k nejsvětějšímu člověčenství jsou druhem bohopocty, o němž by se ani nesnilo ani andělům ani lidem bez zjevení, ale jež vynalezl Bůh sám a jenž obsahuje v sobě ducha a smysl onoho tajemství Vtělení, které bylo příčinou a vzorem a pravidlem všeho stvoření. Jest liturgií složenou od Boha a misálem a breviářem božských myšlenek, jak by si ho nemohl vymysleti jakýkoliv rozum stvořený. Jako modlitba Páně jest útvarem modlitby slovné, tak tyto pobožnosti jsou postavením

klanějící se myslí a ze svého božského původu mají svátostnou moc a výsadní schválení.

Mají tedy docela jinou povahu než pobožnosti k andělům a svatým. Společný mají s nimi tyto pobožnosti přímluvný ráz, jenže mnohem účinnější, neodolatelnější, jelikož přistupují přímo k Bohu s božskou poctou. Sdružují v sobě všechny přednosti ostatních pobožností, jenže v nevýslovně vynikajícím stupni, s uctivostí dokonalého klanění a vyznačují se také zvláštností svého původu ze Vtělení, z něhož plynou. Jest jich také třeba k úctě, která jest mysticky vyšší a dokonalejší než ony. Jako jest nejsvětější člověčenství Páně naší cestou k Bohu, tak tyto pobožnosti bývají pravidelně cestou duše k pozorování božských vlastností a tajemství nerozdílné Trojice. Pobožností k nejsvětějšímu člověčenství nelze nikdy pomíjeti. Nelze jich podceňovati ani vůči technicky dokonalejším rozjímáním. Nejsou toliko stupněm v duchovním životě, který konečně překročíme. Nejsou jenom výstupem na výšinu na vyšší úrovni, s níž bychom mohli na ně shlížeti. Jsou nezbytny od počátku. Jsou nezbytny do konce. Nevážiti si jich jest rozumově herese, prakticky klam. Tyto pobožnosti mají také zvlášť podstatný vliv na naši duchovní povahu a utvářejí náš duchovní život neodolatelnou, pokojnou silou, která přísluší jenom jim a která vyznačuje jejich působení v díle našeho posvěcení. Jest mnoho důvodů pro ně, z nichž mnohých nedovedeme vyložití, ačkoliv je tušíme a cítíme jejich přítomnost. Ale

hlavní důvod jest souhrn živého ducha Ježíšova, kterého obsahují i sdílejí: obsahují v nevyčerpatelné míře a sdílejí podle stupně naší čistoty a horlivosti, a veškera svatost jest jenom naše přetvoření v podstatnou podobnost k Pánu Ježíši.

Nejblahoslavenější Panna nám představuje první vzor pobožnosti k nejsvětějšímu dětství. Viděli jsme již, jak svou úctou k božskému Nemluvňátku zastupuje veškero tvorstvo a nesmírně je převyšuje. Její úcta byla v mnohém ohledu jinaká, než může býti úcta naše, odezírājíc od toho, že co do stupně převyšuje i úctu svatých. Zaujímalas samotna zvláštní postavení v tvorstvu Božím, kterým její obory jsou takofka úplně odloučeny od oborů ostatních tvorů. Její výše nejen že jest jiným nedostižna, ale nemohou se jí ani přiblížiti. Náleží k hierarchii Vtělení a má, co lze nazvati právem nad naším nejblahoslavenějším Pánem, které jest samodo-statečno, aby dodalo její úctě k němu odlišného rázu. V tom všem třeba se jí tedy více obdivovati nežli následovati a o tom nyní nebudeme mluvíti.

Jest právě tak příkladem jako divem a jest to její vzor, jímž se nyní budeme obíráti. Naše možnosti dosíci svatosti jsou větší, než jak se domníváme. Považujeme je za menší, než skutečně jsou, protože naší sebelásce jest trapno pozorovati takovou propast, jaká vpravdě jest mezi tím, čeho skutečně dosahujeme a čeho bychom dosáhnouti mohli. Z téhož důvodu podceňu-

jeme množství milostí, kterých se nám dostává, abychom si nemusili příliš přiznávatí rozdíl mezi výší, které bychom mohli dosíci, spolupůsobíce s milostí, která nám byla skutečně udělena, a mezi nízkostí našeho skutečného stavu v životě duchovním. Přesné spolupůsobení s milostí ve věcech, které jsou úplně v našem dosahu, by nás vedlo téměř nepozorovaně k takovým výšinám svatosti, že se přirozenost chvěje, vidouc je v jejich úplné, strmé výšce a ne jako pozvolna stoupající schodiště. Kdyby někdo uviděl pohromadě všechny tělesné bolesti a duševní strasti, které se na něj nahnou za celý život, snad by propadl zoufalství, nebo by aspoň spočinul na jeho duchu stín, který by zatemnil všecko, co září kolem něho. Podobně se lidé lekají snahy o dokonalost, když si představí množství sebezapírání, kterého bude třeba, než dojdou ustanovené výše. Proto se děsíme, pomýšlejíce na Ježíše a Marii jako své vzory.

Pokud jde o Ježíše, skrýváme se za jeho božství a zužujeme neprávem obor jeho lidské činnosti. Pokud jde o Pannu Marii, zveličujeme její mimořádnou velikost a domníváme se, že prokazujeme poctu jejím ctnostem, vyvyšujíce je nad dosah našeho následování. I u svatých naše zbabělost ráda zveličuje podivuhodné na úkor toho, čeho by bylo následovati. Ach, kdybychom se dali vésti milostí, které se nám dostává každého dne, kam nás vede svými drobnými krůčky, svým něžným vábením a svými snadnými oběťmi, v jak neuvěřitelně sladce

blízkosti ke světu svatých bychom se octli, než by uplynulo několik let! Že spolupůsobila s milostí, bylo největší milostí Mariinou. Její spolupůsobení s milostí vysvětluje a oceňuje její nesmírnou svatost. Její spolupůsobení s milostí učinilo její svatost přiměřenou jejímu bezpříkladnému povýšení. Kdybychom byli jenom tak věrni svým malým milostem, jako ona byla věrna svým milostem velikým, konečně bychom byli přivedeni blízko k ní.

Význačnou známkou její úcty k Pánu Ježíši byla pokora. Kdož byli vysoko povzneseni, mohou padnouti mnohem hlouběji, než ti, které milost toliko vynesla z propasti a nechala na jejím okraji. Ale odezírajíc od toho, má veliká svatost, jak se zdá, moc sebepokořování, což jest výsledkem všech milostí sdružených a ne jenom jediné z nich zvlášť. Z obou těchto důvodů nebylo mezi svatými pokory podobné pokoře Mariině, jež se v přiměřené vzdálenosti blíží onomu nevýslovnému sebeponížení, které jest vlastní přesvatému Pánu našemu samotnému, milostí, kníž lnul a stále lne v nejsvětější Svátosti oltářní se zvláštní, klanění hodnou náklonností. Svou pokorou obdržela Panna Maria svá rozmanitá posvěcení. Ano, svou pokorou stala se matkou Boží. Láska k této ctnosti obrátila oko Slova, oko jeho věčné volby na ni. Shlédl na ponížení děvečky své. Říkáme, že nás veliké milosti povznášejí, ale naše řeč by vyjádřila více pravdy, kdybychom raději říkali, že nás ponořují hluboko v Boha. Ponořující se ve

svou nicotu, ovšem milujeme-li toto ponořování, ponořujeme se v Boha. Ponořujeme-li se v něj a to nejen vůči světu, ale i, a to mnohem více, vůči sobě samým, jest život náš skutečně ukryt v Bohu a tam ukryt s Kristem, protože jeho svaté člověčenství tkví tak hluboko v Bohu mocí jeho podivuhodného sebeponížení. Tak nesmíme pochybovati, že v okamžiku, kdy Panna Maria obdržela milost neposkvrněného početí, pokořila se před Bohem takovým způsobem, že by to který světec sotva kdy pochopil.

Tímto úkonem pokory zároveň upevnila jistou úměrnost mezi svými zásluhami a velikostí milosti, kterou obdržela. Působ její krásné pokory způsobil, že Slovo urychlilo své vtělení. Ve chvíli vtělení byla znovu přioděna nevýslovnou pokorou. Ve tvoru jest pokora neomylným dokladem, že jest blízek Tvůrci. Pokora jest jediná stvořená věc, která činí tvory schopnými žíti v ovzduší, které jest bezprostředně kolem trůnu. Když tedy vznešená velebnost Věčného ležela úctyhodně svinuta v jejím lůně, pokora, která ovládla celou její duši, musila býti nade všechny představy, které si můžeme utvořiti o této nebeské ctnosti. Ale ježto všechny její milosti ustavičně vzrůstaly, a ježto po devět dlouhých měsíců trval týž skrytý důvod jejího nevýslovného sebeponižování, jaké hloubky v Bohu dosáhla její pokora v tuto půlnoční hodinu v Betlemě! Když však pozorovala svého Syna, své Novorozeňátko, ano leží na zemi, a

vzpomněla, že to není nikdo jiný než věčný Bůh a pravý syn její vlastní podstaty, květ, který vykvetl z její vlastní panenské krve, zajisté se ponořila zároveň v novou a nevýslovnou hlubinu nejsvětějšího sebeponížení. Nikdy žádný tvor nepodával Věčnému Otci oběť z větší hlubiny než Panna Maria, když mu obětovala Ježíše v hodině jeho narození, kromě Ježíše, když se obětoval svému Otciv tutéž chvíli, spojuje svou oběť s obětí své matky a došel nedílné hloubky sebezničení, které by nebyl dostihl, kdyby byl býval méně než Bůh.

Toť tedy první příklad, který nám dává Maria, příklad, jehož důležitost a význam nesmírně vzrostou, když je pozorujeme ve spojení s pobožností k nejsvětějšímu člověčenství. Jenom mocným duchem klanění se vypěstí nebeské ctnosti této pobožnosti a přejdou v naši duši.

První ovoce pokory jest radost. Milost, kterou najdeme v hlubině, do níž se ponořujeme, jest duchovní splavnost, a lehkost našeho ducha jest úměrna hloubce našeho sebeponížení. Radost matky nad prvorozeným se stala příslovím. Ale nikdy žádný tvor se neradoval tak jako se radovala Maria. Žádná radost nikdy nebyla tak hluboká, tak svatá, tak krásná jako její. Byla to radost z toho, že má Boha způsobem, jakým ho nikdy nikdo doposud neměl, způsobem, který byl největším dílem jeho moudrosti a jeho moci, největší výšinou jeho nevýslovné lásky k tvorům. Byla to radost z toho, že může podat Bohu, co jest mu rovno, a tak může božské

velebnosti poskytnouti poctu jí přiměřenou. Byla to radost z toho, že jest schopna přinést tuto obět, aby dosáhla pro své spolutvory podivuhodných milostí, které jsou nové i svou hojností i účinností i svou výtečností. Byla to radost z krásy Ježíšovy, z úchvatné líbeznosti jeho podoby, ze slavného tajemství každého pohledu na něj a každého dotknutí se jeho, z úžasných výsad mateřské lásky a z nákazy jeho nevýslovné radosti, která přecházela z duše jeho v duši její.

Celý svět právem svého stvoření, právem plynoucím z toho, že byl stvořen od Boha tak nekonečně a tak úctyhodně dobrého a zářícího a milujícího, jest světem radosti. Radost jest tak dokonale jeho přirozeností, že jí ani nedovede zmoci. Rozkvétá v radost, ani o tom nevěda. Dává se do radostného zpěvu jako bezstarostné dítě, jehož srdce jest příliš přeplněno radostí, než aby mohlo na ni mysliti. Není v něm ani čárky ani tvaru, který by nebyl krásný. Poskakuje ve světle slunečním a když se otevře, otevře se jarní zelení, letními květy, podzimními plody a potom se opět uloží k zimnímu odpočinku jako šťastně ukolébané dítě pod sněžnou pokrývkou ozdobenou čarovnými krystaly, zatím co průvod ohromných bouří provozuje svou hudbu jenom nad jeho nerušeným spánkem. Maria, příčina veškeré naší radosti, sama byla plodina zemská, ukázka toho, co by byl býval svět, kdyby nebyl poklesl, a na pozemské lodyze vykvetl sám Ježíš, květ květů, radost všech

radostí, a vydechoval svou líbeznou vůni. Takto spějí příroda i život každé hodiny k radosti. Rádost jest jejich zákonitý rozvoj, jejich vlastní dokonalost, skutečně pravý zákon života, neboť sám holý děj života je neocenitelná radost. Nic neoslavuje Boha tak velice jako radost. Viz, jak vůně prodlévá ve vadnoucím květu: jest to anděl radosti, který se nemůže odhodlati, aby rozpjal své perutě k návratu ze země do nebe, i když již zde dokonál svůj úkol. Sobectví zničilo tuto radost. Modloslužba sebe, stálé pamatování na sebe, snaha činiti sebe středem oloupily svět o tento ples a přetížily jej smutkem. Jest to především pokora, jež zeslabuje nebo trhá skoby sobectví. Duch skromný jest nezbytně nesobecký. Pokora jest ustavičné pamatování na přítomnost Boží a tu nelze jinak, než zapomínati na sebe. Pokorný člověk jest člověk radostný. Jest ve světě jako dítě, které se nedovolává žádných práv a nehlobá o právech Božích, ale prostě žije a vyhřívá se na výsluní, které je obklopuje. Dítě se ani nedomáhá práva býti šťastným. Štěstí k němu přijde samo jako skutečnost nebo raději jako milostný zákon a jest šťastno ani nevědouco svém štěstí, které jest nejpravdivější ze všech štěstí. Tak jest tomu s tím, koho posvětila pokora. Nadto jako byla radost původním účelem stvoření, tak musí býti i podstatným živlem veškeré pocty Boží. Ano není téměř výměrem milosti, že jest radostí z toho, co zarmucuje padlou přirozenost, protože jest to vůle Stvořitelova? Takto byla tedy pobožnost

Mariina k Nemluvňátku betlemskému pobožností nad pomýšlení radostnou. Není bohopocty, kde není radosti. Neboť bohopocta jest něco více než Boha se báti i než jej milovati. Jest to kochati se jím.

S radostí, ne-li z ní, dostalo se Marii čestného přírůstku její čistoty, milosti, jejíž dokonalost záleží v úplném ponoření sebe v Bohu. V čistotě jest něco, co jest příbuzno nekonečnosti. Zahrnuje v sobě odpoutání od tvorů, osvobození ode všech neušlechtilých, byť i nehříšných svazků, a tím nás činí volnými, abychom mohli vyletět k Bohu a usídliti se jenom v něm. Každá náklonnost k tvorům obmezuje naši schopnost přidržeti se Boha. Jest mnoho pozemských náklonností, které nás ušlechťují, ale činí to tím, že nás chrání od věcí nižších a ne že by nás vedly výše. Jestliže nastane soutěž mezi láskou pozemskou a láskou k Bohu, tato trpí újmu, neboť jí jest přirozeno, aby srdce měla a ne se o ně sdílela. Mnoho lidí dospěje lásky k Bohu tím, že milují lidi. Jest vlastní svatým, že milují lidi láskou, která jest jen částí jejich lásky k Bohu. Maria mohla milovati své dítě se vší vášnivou láskou hrdinné matky, neboť její něha byla doslova i bohopoctou. Výstřednost lidské lásky, kterou u jiných jmenujeme modloslužbou, u ní byla prostě klaněním. Tajemství narození Páně bylo v sobě tajemství čistoty. Bylo novým zázrakem, který ozdobil její panenství. Bylo by tedy samo nesmírně zvětšilo její čistotu a učinilo ji ještě vznešenější. Ale její nebeská radost

přinesla s sebou také rozmnožení této nejlíbeznější milosti. Čistota jest vlastní věno veselých duchů. Její domov jest ve světle slunečním a její hlas jest nekonečný zpěv. I když mraky a světlo zápasí, aby ovládly zemi, čistota obrací víru v patření, neboť čistí srdcem nečekají teprve na nebe. Vidí Boha již nyní a vidí jej všude, a jako radost přinesla čistotu, tak čistota přináší novou radost, neboť co jest viděti Boha, leč jásat?

Z čistoty blahoslavené Panny Marie vyplývala její hluboká prostota. Jest to milost, která jest vlastní krajům blízkým Bohu. Ve svých těsných údolích málo o ní víme. Jí se stává duše v nejvyšší míře podobnou přirozenosti Boží. Již to jest veliké vítězství milosti, když zapomenouti sebe nevyžaduje žádného dalšího úsilí, ale stalo se takořka druhou přirozeností. Maria nepřemýšlela o sobě. Nehloubala bystrostí své vznešené vědy o tajemství, které měla před sebou. Spjovala pozemské i božské ve svém jediném úkonu bohopocty podobném prostotě, s jakou byly sdruženy v jednotě Vtělení. Její bohopocta nic nehledala. Trvala u svého předmětu a byla spokojena. Nedbala o sebe. Nepočítala s věcmi. Ztratila se v Bohu.

Avšak tato prostota, jejíž život jest v sebezapomenutí, jak mnoho dává přemýšletí nám ostatním, množství ostatních, množství neméněmu než všichni obyvatelé země! Pro nás se vzdává své radosti, sotva ji obdržela. Vzdává se Ježíše pro nás. Hned v betlemském nebi svoluje k hrů-

zám Kalvarie. Její první pobožnost k nejsvětějšímu dětství se končí pobožností k Utrpení. Ale co jiného než duch obětování mohlo vyjít z takové nesobeckosti? Co poučení jest pro nás ve všem tom! Jak krásně se může zdokonaliti pobožnost, jež jest sama o sobě nesobecká, ve všech svých stupních napodobujíc Marii u nohou jejího Novorozeňátka? Jest to odvážná pokora, a přece konečně pravá pokora, jež se odvažuje vzít si za vzor své bohopocty nikoho menšího než vlastní matku Boží, jež se klaněla nad všechny tvory Boží poctou, které se nemůže ani přiblížiti veškerá jejich bohopocta sdružená a nekonečně prodloužená.

Svatý Josef představuje podobný, ale přece poněkud odlišný vzor pobožnosti k nejsvětějšímu dětství. Nevíme nic o začátcích tohoto podivuhodného světce. Jako prameny posvátné řeky Egyptanů jsou jeho mladá léta skryta v temnotě, která činí jeho potomní velikost krásnou, právě tak jako se západ slunce odráží na tmavém a zamračeném východě. Není pochybnosti, že vynikal vysokou svatostí již před svým zasnoubením s Marií. Zdá se, že tak lze souditi z toho, že jej Bůh od věčnosti vyvolil. Hromadění milostí na něj po devět měsíců bylo zajisté nad možnost je vypočítati. Společnost Mariina, ovzduší Ježíšovo, přítomnost vtěleného Boha a skutečnost, že jeho život nebyl než řadou služeb prokazovaných nezrozenému Slovu, zajisté jej povznesly nad všechny ostatní světce a snad i nade všechny anděly. Narození Pána na-

šeho a pohled v jeho tvář byly mu zajisté druhým posvěcením. Tajemství betlemské samo stačilo postavití jej mezi nejvyšší světce. Jako u Marie sebepokoření bylo jeho největší milostí. Byl si vědom, že jest stínem Věčného Otce a toto vědomí tísnilo. Poroučení činí hluboké lidi pokornějšími než poslouchání. Pokora sv. Josefa byla po celý život živena tím, že měl poroučeti Ježíši, že byl představeným svého Boha. Kněz, který má nejvíce příčiny oplakávati nedostatek pokory, jest pokorný aspoň, když ve Mši konsekruje. Léta žil Josef v úžasné svatosti toho, co jest pro kněze jenom okamžikem. Domek nazaretský byl jako rozprostřený čtverec korporalu. Všecka slova, která promluvil, byla takořka slova konsekrační. Život hodný toho až po tuto hranici - jakým musil býti divem svatosti!

Býti skryt v Bohu, býti ztracen v jeho zářícím světle jest jistě nejvyšší z povolání lidských. Nic nemůže oku duchovně vidoucímu převýšiti velikost života, který jest věnován jenom jiným, jenom aby sloužil záměrům božským na místě Božím bez jakéhokoliv povolání osobního nebo záměrů vlastních. Toť nesmírná vznešenost Mariina, že se téměř ztrácí ve své služební blízkosti k Bohu. Tak jest ve své míře i s povoláním Josefovým. Žije jenom proto, aby sloužil Nemluvněti Ježíškovi, jako doposud žil, aby ostříhal Marie, lilie Boží. Jest ve skutečnosti hlavou svaté rodiny, jenže jsa dobrým představeným, jest tím dokonaleji sluhou a poddaným a ná-

strojem. Nadto, když Ježíš dospívá, ustupuje mu. Kráčí neomrzele ve stínu věčnosti jako měsíc za mrakem, nenaříkaje, že jeho stříbrné světlo jest jím zadržováno. Nedožije se dnů zázraků a kázání, tím méně strašné velikosti zahrady Getsemanské a Kalvarie. Jest zvláštním způsobem majetkem nejsvětějšího dětství. Bylo jeho dílem, jeho zvláštním oborem.

Tak jest předmětem následování pro duše, které mají doby, kdy jsou tak zaujaty pobožností k nejsvětějšímu dětství, že se jim zdá, že nejsou s to, aby vůbec se mohly věnovati pobožnosti k utrpení, a které jsou velmi přirozeně znepokojeny tímto zjevem a proto bázlivy. Zvláštní bývá bázlivé. Jsme-li mimo přátelský styk s velkým množstvím obyčejných věřících, nastává pravděpodobnost, že jsme obětí mámení. Bývají však takové věci i mimořádným vnučením Ducha svatého, ale jsou řídky a i ony se řídí obdobami a řídí se jimi nejvíce, když se zdají nejpodivnějšími a nejzvláštnějšími. Tak není příkladu, že by byl některý svatý býval po celý život tak zaujat některým jiným tajemstvím Páně, že by byl zanedbával jeho utrpení, nebo ho neměl mezi svými nejpřednějšími pobožnostmi. Vynikající místo, které zaujímalo utrpení Páně v životě Margarety z Beaune, zvláště za posledních jejích let, jest pozoruhodným potvrzením této nauky.

Někteří však mají období, období, která přijdou a vykonají své dílo a odejdou, za kterých se zdají býti blaženě zaujati duchem Betlema a

za těch dob není nic viděti z Kalvarie než její modravé obrysy podobné hoře na obzoru. Milost má vykonati něco zvláštního v duši a činí to tímto způsobem. Svatý Josef musí býti naším ochráncem v těchto dobách, ježto byl sám patrně výhradně posvěcen právě těmito tajemstvími betlemskými. Přece však to nebyla ani u něho a není ani u nás pobožnost nekalené sladkosti. Na dně jeslí leží kříž a srdce Nemluvnátka jest živý krucifix, i když dříme tak sladce a hledí tak vesele. Od chvíle, kdy se poprvé zachvěl obavou o Marii a od tajemné temnoty svého trapného zmatku až do dne, kdy položil svou ustaranou hlavu na klín svého Schovance a usnul posledním spánkem, bylo to neustálé utrpení, muka úzkosti bez nedokonalosti nepokoje. Právě devítiměsíční bázeň zajisté ubila v něm svým ustavičným posvátným nátlakem vše, co v něm bylo pouze přirozeného, a naše vnitřní přirozenost nikdy neumírá smrtí bezbolestnou, jak tomu někdy bývá s přirozeností zevnější. Chudoba se mu zajisté zjevila v novém světle, méně snesitelnou, dotýkajíc se Ježíše a Marie. Drsní mužové a necitelné ženy betlemské byli jenom předchůdci černookých modloslužebníků egyptských, kteří řevnivě pohlíželi na hebrejského cizince, zatím co jeho slabé rámě bylo jediným náspem, který postavil Bůh okolo Matky a Dítěte. Útěk do Egypta a návrat odtud, obavy, které mu nedovolily prodlíti ve Svatém Městě, a venkovská nepřívětivost zlo-pověstného Nazaretu, to vše byly mnohé Kal-

varie pro Josefa. Jakkoliv jest líbezný a krásný pohled na Betlem, ti, kdož nosí Jezulátko v duši, nesou v ní i kříž, a kde On položí hlavu, tam zanechá po sobě známky neviditelné koruny trnové. Věru i smrt Josefova byla mučednická. Byl ztráven láskou k svatému dítěti. Byla to láska, božská láska, jež jej zabila, takže pobožnost jeho byla jako pobožnost svatých Mláďátek pobožností mučednickou a krvavou.

Základem pobožnosti Josefovy byla tedy jako u Panny Marie jeho pokora. Pokora jeho však se poněkud lišila od pokory její. Byl to jiný druh milosti. Méně zapomínala na sebe. Její oko stále patřilo na sebe. Byla to pokora, která se stále zdála býti překvapena vlastními dary a přece tak klidná, že v ní nebylo ani ukvapenosti ani nelahody úžasu. Byl sama nesobeckost, pravé její ztělesnění. Celý jeho život jest pro jiné a nemyslí na sebe. To byl význam jeho povolání. Byl nástrojem s živou duší, byl něčím vedlejším, ne hlavním, byl představeným jenom, aby byl tím více sluhou. Byl prostě viditelnou prozřetelností Ježíšovou a Mariinou. Ale jeho nesobeckost nenabývala podoby sebezapomenutí.

Proto jeho zvláštní milostí bylo sebeovládání. Klid uprostřed úzkosti, rozvážnost uprostřed děsivých tajemství, klidné srdce spojené s trapnou citlivostí, sebevědomí udržované pro jedinečný účel neustálého obětování sebe, bystrá učenlivost vštípená na zdlouhavost věku a umírněnost přirozené povahy, nezlomná lahoda u-

prostřed trýznivých starostí, náhlých změn a netušených poměrů, snadná poddajnost každému hnutí milosti, každému dotknutí prstu Božího, jako by spíše plaval nad zemí, než byl v ní zakořeněn, zdánlivá obět vrtošivého, romantického osudu a temných božských záhad, přece však tichý, nezvědavý, nepochybující, nezmatený, spoléhající na Boha, - to jsou účinky milosti v duši Josefově, které se nám zdají tak podivuhodnými. Byla to duše, ve které se zrcadlily v její průzračném klidu všechny obrazy nebeských věcí, které byly kolem ní. Když na něj přšely tajemné milosti, sotva hnutí bylo lze spatřiti na jeho mlčenlivé poddajnosti. Zdá se je přijímati, jako by byly obecným světlem slunečním a obecným vzduchem a rosou, která padá na všechny lidi a nejen na něj. Byl jako němá, stříbrolesklá hladina jezerní, čeřená právě drobnými, tichými krůpějemi dešťovými, jež raději utlumuje než sesiluje své jenom na polo slyšitelné údery na modravý, písčitý břeh. Zdá se téměř, jako by s tímto sebeovládáním byla spojena také nevědomost o svých velikých milostech, můžeme-li si mysliti, že by velicí světci neznali svých milostí, jako jich neznají jiní. Nebyl světlem, které svítí, byl spíše vůní, která dýchá v domě Božím. Byl jako horské lesy za vlhkého, deštivého léta. Mluví k nebi svými rozmanitými vůněmi, které přece tvoří jenom jedinou vůni lesní, tak jeho mnohá nářečí tvoří jediný bohatý jazyk, jako kdyby čerstvé, větrem poháněné krůpěje dešťové klepaly na citlivé lu-

peny mnohých skrytých a utajených rostlin a působí, že vydávají svou vůni, právě tak jako zármutek svým jemným tlakem vyvolává skryté přednosti lidských povah. Tak tomu bylo u svatého Josefa. Pohybuje se mezi tajemstvími nejvyššího dětství jako němá osoba. Mezi tím, co veliká tajemství přicházejí a odcházejí, jej slyšíme právě tak, jako slýcháme déšť, an božácně šumí na listí v přestávkách hlubokého dunění hromu. Ale jeho vůně jest všude. Jest pravým ochranným duchem místním. Lpí na našich šatech a prodlévá v našich smyslech, i když jsme již opustili jeskyni betlemskou a odešli po svém světském díle.

Jeho duch byl více obrácen do vnitra k jeho vznešenému úřadu, než zevně na žehnání slávy Boží mezi lidmi. Plyne to z jeho ovládnutí sebe. Stál v úředním postavení. Ale to bylo jen vůči Bohu a ne vůči Bohu i lidem, jak tomu bylo u Panny Marie. Proto bylo u Josefa méně ducha obětavosti než u Marie. On a Bůh byli spolu. Neznal jiných leč tak, že mu působili útrapy a tak si získávali nároky na jeho lásku. Kněžský ráz svatosti Mariiny nebyl u něho tak patrný. Byl knězem Dítěte Ježíše, ne aby jej obětoval, nebo aby obětoval jemu, ale jenom aby ho ostříhal, uctivě jej ovládal a klaněl se mu. Jako jáhen mohl nositi drahocennou krev, ale nemohl jí konsekrovati. Nebo byl knězem sakristánem, jehož péčí byl svěřen svatostánek. To bylo úkolem jeho více než sloužití mši svatou. To vše se shodovalo s jeho zdrženlivostí. Mohlo se

očekávati, že stín Věčného Otce přejde světem beze zvuku. Stíny mluví jenom stínem, který vrhají, prohlubující, okrašlující a sladující věci, plníce srdce, která přikrývají němou výmluvností nejněžnějších citů. Bůh snad více udílí než sobě ponechává. Neboť ačkoliv nám pověděl méně než si ponechal, přece nám z pouhé lásky pověděl mnohem více, než bychom potřebovali věděti, a co si ponechal, leč, čeho bychom ve své maličkosti nemohli poznati, nebo jest pro naše blaho lépe, když toho neznáme?

Někteří svatí nám představují tuto sdílnost Boží a jiní jeho zdrženlivost. Sv. Josef jest hlavou a otcem těchto. Jest zvláštní, že kdežto svatí často ukazovali lidem shodu spravedlnosti a milosrdenství, jaká jest v Bohu, nebo spojení prudkosti a pozvolnosti v dílech božských a jiných zdánlivých protiv v Bohu, nikdy žádný svatý ho nenásledoval ve sjednocení sdílnosti a zdrženlivosti. To nacházíme znázorněno jenom ve Vtěleném Slově a v jeho Neposkvrněné Matce. Sv. Josef byl obrazem Otcovým. Otec promluvil jednou a mluví nyní své nepřerušené Věčné Slovo. Josef potřeboval jenom mlčky státi a něžně na svých loktech chovati ono Slovo, které Otec ještě promlouval. Zjeveního Slova, vyjitého Ducha Josef představitelem nebyl. Oni jej jenom ověsili září své drahocenné lásky, protože byl obrazem Otcovým. Tak se jeví našim očím, takový jest jeho obraz, jenž zůstává v našem milujícím srdci - němý, nadšením spoutaný, úctou svázaný, s duší klidnou, nadzem-

ský, stínový, jako půvab noci, a krásný věk na jeho tváři mluvící jako mlčenlivá výmluvnost svobodné, tiché a libozvučné díkůčinění Nejvyšší Trojici.

Třetí svůj vzor pobožnosti k Dítěti Ježíši nacházíme ve svatém Janu Křtiteli. Jako k Josefovi tak i k Janovi přišel Ježíš skrze Marii, tak jako přichází k nám. Sladkým zvukem hlasu Mariina přišla tajná moc rozhřešující milosti Nemluvněte-Vykupitele. Jan se klaněl za závojem Tomu, jenž rovněž zastřen závojem, jej sprostil hříchu dědičného, zlomil jeho pouta, naplnil jej vynikající svatostí a pomazal jej za svého bezprostředního předchůdce. I on jako Josef měl býti jen nástrojem. I on měl připravovati cestu Dítěti betlemskému. Jeho světlo sláblo, jak světlo Ježíšovo plněji vzrůstalo zrakům lidským. I on podivný obyvatel pouště, v groteskním šatě, společník andělů a divých zvířat, poživatel planých plodů, i on měl býti ukryt zrakům lidským po dlouhá první léta svého života, jako byl sv. Josef, a jako má býti ukryt jeho vlastní předchůdce Eliáš po dlouhé valící se věky svého skrytého života, než se opět objeví jako hlasatel nastávajícího soudu. Jako Josef i Křtitel byl odvolán před Kalvarií a stál na pokraji světla svatého evandělia, jenom z pola se vynořuje ze stínů Starého Zákona. Jako Josefovi i jemu bylo uloženo, aby byl představeným Páně, ale s pokorou nepodobnou pokoře Josefově a přece s pravou pokorou se vzpíral svému povýšení a podrobil se jenom laskavému rozkazu Toho,

jenž žádal, aby byl pokřtěn jeho rukou a pro jiné udělil očišťující svátostnou moc vodě, která mohla jenom naznačovati obmytí jeho neposkvrněné duše. I on byl duch poustevnický jako Josef, ale jeho duch tiše odpočíval v samotě na poušti, nejsa pobuřován hemžením nesourodých lidí. Byl světlem, které právě tak pálilo jako svítilo, a o něm prohlásilo Vtělené Slovo, že nebyl žádný z žený narozený tak veliký jako on. I on jako Josef náleží k nejsvětějšímu dětství, předav své učedníky Ježíšovi, konče, kde jeho Pán začínal, jako měsíc zapadající, když vychází slunce, a jako svatá Mláďátka uctívaje Spasitele svého svou krví.

Křtitel byl první konvertita Páně. Jeho vykoupení bylo takořka první svátost, kterou Ježíš udělil. Hlasem Mariiným byl mu dán zázračně dar prvotní spravedlnosti, uděleno mu dokonalé užívání rozumu a propůjčeny mu nesmírné milosti, které byly zahrnuty v jeho mimořádném úkolu a v podivuhodných slovech Páně o něm. Když pozorujeme všecky tyto věci: Pána našeho, an zrychluje kroky své Matky, jde a vykonává toto úžasné obrácení, velikost poslání, k němuž bylo předurčeno nezrozené ještě dítě Alžbětino, jeho radostné užívání rozumu, nadpřirozeně předčasně uzrálého v jeho duši, jeho vykoupení jakožto první čin lásky Pána našeho k duším, osobně vykonaný a možná nejbližší krok na stupnici milostí k neposkvrněnému Početí a udělení toho všeho sladkými ústy a pozdravem Panny Marie, můžeme si u-

tvořiti jakousi představu vlastností jeho po-
božnosti k Nemluvnátku betlemskému. Křes-
ťanské umění si oblíbilo zobrazovati je jako
děti pospolu. Tato myšlenka jest nanejvýš pře-
kvapující, když o ní uvažujeme. Umění nikdy
nedovede vyjádřiti božství Páně a tak všechny
náboženské obrazy nedostihnou vidin našich
modliteb.

S jakým chvatem, jako kdyby chvat Mariin
k němu byl přešel v jeho ducha a stal se záko-
nem a obyčejem jeho života, spěchal svatý Jan
v přítomnost Ježíšovu, jeho duch poskakující
radostí nad svou neposkvrněnou svatostí, jeho
srdce překypující přemírou nevýslovné vděč-
nosti, jeho oči kochající se krásou jeho obličeje,
kdežto Matčin přízvuk v hlase Dítěte pronikal
celou jeho bytostí jako ostrý chvějící se šíp ek-
stase! Jak by však, žena se vpřed tím vším ve své
duši, nebyl se najednou zastavil a nezměnil se
v něco nevýslovně vyššího, přecházeje v okruh
božství Páně? Jak bylo jeho díkůčinění, které se
zdálo tak výmluvným, přednášeno vtělenému
Bohu mlčením podobným zpěvu, kdežto po-
svátá bázeň obracela jeho kouzelnou radost v
němé klanění, jeho vděčnost se stávala nemluv-
nou před velebností Věčného, zastřeného tak
průzračně lidským tělem! Zachvíval se rozkoš-
nou bází, pocítuje proudy milosti, stále ply-
noucí, stále nové, zaplavující jeho slavnou duši
z blízkosti božského Dítěte. Jásot, vděčnost,
velkodušnost vůči Bohu, velkolepá neschop-
nost družiti se s věcmi pozemskými, to byly

patrně vlastnosti jeho pobožnosti k Dítěti betlemskému. Šťasten, kdo si osvojí jeho ducha! Šťasten, komu udělí Bůh zvláštní náklonnost k tomuto skvělému světci!

Náklonnost k svatému Janu Křtiteli jest jedna z cest k Pánu Ježíši a to cesta, kterou sám vytýčil a na níž tedy spočívá zvláštní požehnání. Byl vyvolen, aby připravoval lidská srdce za trůny jejich Pána. Právě on to byl, jenž položil základy sboru apoštolského v Petru, Ondřeji a Janu, kteří byli jeho učedníky. Přitažlivost visela kolem Křtitele jako kouzlo. V čem to záleželo? Bezpochyby v darech přirozených jako v milosti, neboť takový jest způsob Boží. Jest však nesnadno určit, na čem se zakládalo. Podle úsudku světa byl Jan člověk neotesaný. Drsný vzduch pouště působil na jeho drsnou líbeznost. Jeho přísnost, mohli bychom se domnívati, kdyby nás životy svatých nepoučovaly o jiném, mohla by lidi od něho spíše odpuzovati, než aby se stal vzorem nebo učitelem. Jeho učení bylo nepříjemno porušené přirozeností. Bylo opravné, nešetřilo a nejvíce odsuzovalo. Jeho chování bylo prudké, úsečné a zvláště bezohledu na osobu lidskou. A přece se všichni lidé shromažďovali okolo něho, i přes to, že učil, že jeho učení není konečné, a letoliko přípravou, a že není vykupitelem, kterého očekávají. Všechny třídy, řády, zaměstnání a živnosti mísily se kolem něho jako moli kolem svíce, jisti, že se uškvaří jeho přísností a přece, ať chtějí nebo nechtějí, vábení k jeho světlu.

Co mohlo býti tímto půvabem než sladký duch Betlema, duch plesu, velkodušnosti, nepozemskosti, svěžesti přehojné milosti? Celá bytost tohoto přísného muže, vnukajícího nejvíce úcty ze všech poustevníků, co jich kdy bylo, jest zalita radostí. Napil se vína předrahé krve, když byla nejnovější, a byl jí blaženě opojen až do konce. Bylo o něm řečeno dříve, než se narodil, že se budou lidé radovati z jeho narození, a přece se zdálo, že není patrného důvodu, aby tomu tak bylo. Když slyšel zvuk hlasu Mariina, poskakoval radostí v životě mateřském. Byla to radost z milosti. Byl to triumf vykupující lásky. Bylo to první a nejčerstvější vítězství maličkého Dobývatele betlemského. Když se jeho uši poprvé otevřely s novým darem rozumu, udeřily v ně zvuky Marie zpívající své Magnificat. Jak mohl někdy poznati smutek jeho život, který měl tak radostný, tak hudební začátek?

Již v dětství odešel na poušť, aby svět neporušil půvabu, který obklopoval jeho duši. Nekona je žádných divů, sám byl divem. Jeho život byl zázrak. Jako jest nyní Eliáš ukryt někde na holé, mraky přikryté hoře, nebo ve stínech neznámých jeskyní, trávě v klidných ekstázích svůj trpělivě vyčkávající věk, tak Jan, jenž byl nástupcem i předchůdcem Eliášovým, byl ukryt na poušti s krásným duchem Betlema v duši, vábě anděly na poušť, krotě lité povahy dravců, čině se necitelným k vrtošivému tyranství živlů a vychovává je svou duši k duchovní velikosti. Jsanevinný, chtěl konati pokání, jako

by byl hříšníkem, dílem proto, že nechtěl být i od Boha překonán velkodušností, dílem protože jej duch Betlema vedl jako nejsvětější Dítě k tomu, aby miloval nesnáza a zasnoubil si chudobu. Takové bylo dítě drahocenné krve, jehož nezrozená duše byla svlažena krásou Magnificatu. Taková byla první kořist Nemluvnátka betlemského, krásný výtvar milosti, který vytvořil Nemluvně stvořitel v jediném okamžiku hlasem své mateře. Šťastní ti, kdož se zvláštní pobožností k němu stávají společníky toho, jenž byl společníkem Nemluvněte Ježíše!

Čtvrtý vzor pobožnosti k nejsvětějšímu dětství nacházíme v andělech. Jak krásným se jeví našim zrakům nesmírný svět andělský se svými rozmanitými říšiemi svatých divů a duchovní velebnosti. Jistě stojí za námahu theologovi, věnovati celý život tomu, aby leže na pokraji tohoto jasného tvorstva, pozoroval všechna světla a paprsky, které k němu přicházejí z oněch říší nejstarších synů Božích. Jest nejen sladko učit se od těch, jejichž blaženosti, jak doufáme, budeme jednoho dne společníky a z nichž, královských princů, jest jeden stále, i nyní, nám po boku, více se povznášeje, než snižuje službami skryté lásky: ale jest ještě sladší zvědět i o Bohu o tolik více, kolik nás i naše nedokonalá bohověda může poučit i o andělech. Nikdo nezná líbeznost světla měsíčního, dokud ho neviděl na moři. Tak odráží oceán andělského života na své jasné pláni nekonečných vod a ta kořka svým odrazem zveličuje záři slávy Boží.

Pobožnost k andělům jest pobožností, která sproštuje duši malichernosti a udílí jí blažený stav nadpozemské myšlenky. Čistší než padlý sníh jsou tito nespočetní duchové, čistí nadbytkem své vlastní krásné přirozenosti, ne pracovním očišťováním kajícínosti, ne náhlým nebo pozvolným odumíráním přirozenosti v rukou milosti. Maria, jejich královna, shlíží na ně ustavičně a její nevystihlá čistota se v nich odráží jako v hlubokých, tichých vodách. Jsou nejbližší Bohu a jedna z rubrik nebeské bohoslužby předpisuje, aby kadidlo lidských modliteb bylo zapalováno před Bohem anděly.

Jsou však i našimi příbuznými. Vzhlížíme k nim více jako ke svým starším bratrům, než jako k tvorům povýšeným vysoko nad nás výtečností své přirozenosti. Milujeme je roztouženou láskou, ujišťujeme se, že budeme účastníky jejich věčných radostí, ano my jich i následujeme, neboť jejich krása více posiluje, než skličuje. Jest nám nekonečnou rozkoší, že slouží Bohu tak dobře, kdežto my mu sloužíme tak uboze, a že oni tak oplývají láskou, že se kochají láskou lidí. A věru, proč by si nevážili něčeho, po čem i Bůh tak nevýslovně touží? Krásná země! Krásný, radostný lid! Jak podivuhodně v nich září lesk stvoření, any s jejich neúnavných křídel ustavičně splývají světla a vůně, jež všechny jsou od Boha a z domu Božího a působí, že teskníme po domově, jako vystěhovalci, když ucítí vůni nějaké domorodé, dávno zapomenuté květiny, nebo uslyší nápěv nějaké dávno ne-

slyšené písně své vlasti. Není chladné zátoky mezi námi a těmito andělskými duchy. Jako loď, která plyne v létě po jezeře s bílými plachtami a chvíli se zdá, že náleží modré hlubině a za chvíli, že jest spíše tvorem slunného vzduchu, tak se milí andělé vznášejí a sídlí a plaví se nad mořem lidských radostí a žalů, nikdy nejsouce tak vysoko nad námi, abychom jich nedostihli, a častěji směšující jako Rafael své nepotřísněné světlo s naší tmou, jako by byli jenom nejlepší, nejprívětivější a nejušlechtilejší z nás.

Bezměrná byla jejich pobožnost k Nemluvnátku betlemskému. Byloť příčinou jejich vytrvalosti a prostředkem k ní. Není milosti v hluboké pokladně jejich úchvatné bytnosti, která by nebyla od Dítěte betlemského, a to od něho nejen jakožto Slova, ale jakožto Slova vtěleného. Vidina jeho nejsvětějšího člověčenství byla jednou jejich zkouškou, jejich posvěcením i jejich vytrvalostí. Dítě betlemské jim bylo ukázáno uprostřed ústředních plamenů božství a oni se klaněli a milovali a kořili se před touto nižší přirozeností, již se mu zalíbilo přijmouti. Vívali výkřiky jásající oddanosti zvěst, že jeho smrtelná matka bude jejich královnou. Toužili po dni, kdy dítě svaté Anny potěší vzdálenou zemi, a nebesa sotva kdy slyšela sladší hudbu, než jakou oni vyluzovali v den, kdy byla vzata na nebesa a korunována. Tak pobožnost k nejsvětějšímu Dítěti byla jim více než pouhou pobožností k němu, byla jejich náboženstvím. Téměř

toužili, aby byl i jejich vykupitelem. Byla-li jim slabost a mdloba jeho vtělení jejich slavnou zkouškou a jejich padlým bratřím osudným kamenem úrazu, nepatrnost a zdánlivá nečestnost jeho dětství tvořila takořka poslední hranici jeho vtělení, neboť neměly ani důstojnosti oběti a žertvy, která přikrývala jako pláštěm hanbu a násilnost Kalvarie.

Nemůžeme tedy pochybovati o jejich zvláštní náklonnosti k nejsvětějšímu dětství. Vánoce se vždy jevívaly všem lidem jako jeden ze svátků andělských. S jakou asi svatou závistí pohlíželi na šťastného Gabriele, an navštívil Daniele, muže žádostí, a sděloval mu sladké proroctví o ukrácení doby a ještě více, když vyšel za svými poselstvími, která byla přípravou na veliké tajemství, nesa poselství Joachymovi a Anně a Zachariášovi a Alžbětě, ale nejvíce ze všeho mu záviděli, když šel o půlnoci do Nazareta a pozdravil Marii pozdravením, které bylo pozdravením nejen jeho, ale pozdravením celého světa andělského, a potom poněkud poodstoupil, zachvívaje se blaženou uctivostí, když Věčný Duch zastínil jeho mladistvou královnu a sladké tajemství bylo dokonáno. Záviděli Michaelovi, povolnému ochránci nejsvětějšího člověčenství, jehož horlivost ztravovala jeho ducha jako horlivost Ježíšova ztravovala jeho nejsvětější srdce. Záviděli Rafaelovi, andělu v podobě lidské, léčiteli a uzdravovateli, protože byl tak podoben Ježíši svou povahou a učinil taková krásná zjevení o citech, které jsou v Bohu.

Ale nezáviděli Michaelovi ani Rafaelovi tak, jako záviděli šťastnému Gabrielovi. Ó, jak se vznášeli po devět měsíců kolem blažené matky, živého svatostánku nepojatelného Stvořitele! Nikdo však než Gabriel nemůže mluvit, nikdo než Gabriel nemůže obletovati spícího Josefa a šeptati mu nebeská slova do tmy jeho úzkostných snů. Ale když Kvítek vyšel z podzemí a rozkvetl viditelně v Betlemě o půlnoci a náhle naplnil svět svou vůní, ačkoliv to bylo v zimě a ve tmě a v tmavé jeskyni, bylo dovoleno otevřítí nebe a jeho hlasy a nástroje hudební byly dány andělům a stavidla jejich netrpělivého ple-su byla vytažena a poručeno jim zapěti takové zpěvy božského vítězství, jakých poslouchající země dosud nikdy neslyšela, ani když tytéž jitřenky opěvovaly své stvoření, takové zpěvy, které byly složeny jenom pro triumf, kterým Bůh oslavoval vítězství své nekonečné lásky. Do hlubokých moří splýval nebeský souzvuk. Nad temeny hor vlnilo se vlnobití slavné hudby. Širé klenby nachové noci zněly její jasnou a plynou ozvěnou. Oblaky se chvěly jejím vlněním. Spánek mával perutěmi a sny plné naděje padaly na syny lidské. Nižší tvorové umlkli a ztišili se. I lesy stály tiše za nočního vánku a hvězdami ozářené řeky tekly tišeji, aby slyšely. Květy vydechovaly dvojnásobnou vůni, jako by krvácely na smrt z nesmírné lahody. I země pociťovala, že břímě její viny jest lehčí, a vzdálené světy, kolující daleko odtud v prostoru, byly zaplaveny andělským zpěvem. Mlčky v netrpělivé úctě

nakláněly se nad zemí ve chvíli Vtělení. Mlčky a sotva zdržovány všemohoucí rukou Boží tísnily se jako hradba plápolajícího ohně kolem kříže na Kalvarii. Ale v Betlemě vody jejich vnitřního jásotu vyrazily nezadržitelně a zaplavily veškero tvorstvo Boží zázračným kouzlem onoho *Gloria in excelsis*, jež samo jest nejen krásným projevem andělské přirozenosti, ale bohopoctou, vzdávanou před trůnem, které dáno na okamžik, aby ji bylo slyšeti i na této hluboko ležící zemi. Kdo nevidí, že Betlem požíval zvláštní lásky andělů?

Nám jest nemožno, abychom pochopili veškeru duchovní krásu, která spočívá, oslavujíc Boha, na dně této pobožnosti andělů. Byla to vpravdě pobožnost radosti, takové radosti, jakou mohou pocítiti jenom andělé. Byla to radost z tajemství dlouho uvažovaného, dlouho očekávaného, jehož sláva však je přece překvapila, když konečně přišlo. Byla to zároveň radost z toho, že se tolik splnilo, i z toho, že Bůh jako obyčejně splněním všecky naděje překonal. Byla to radost plná nesobeckosti vůči lidem, jejichž přirozenost v tuto chvíli tak jemně a přece tak neodolatelně vítězila nad přirozeností jejich. Ve svém zpěvu nečiní zmínky o sobě, jenom o Bohu na výsostech a o lidech na zemi. Jak krásné, jak svaté jest toto mlčení o sobě! Ustupovali svým mladším bratřím s nekonečnou laskavostí, jakou může projeviti jenom vrozená převaha. Byla to radost plná rozumového klanění se Slovu, rozumem, jemuž se nemůže na zemi

vyrovnati žádný než rozum Matky Slova. Byla to také náhrada za nevědomost člověkovu, za drsnost Betlema a za vše, co měl zakusiti od nehostinné země její vtělený Tvůrce. Byla podobnější úctě Mariině než úctě Josefově, protože byla tak plna sebezapomnění. Kdyby některý Anděl mohl jinak, než ovládati sebe, mohli bychom to nazvati bezděčnou sebraností myslí, příliš jásavou, než aby se jí ponížil. Podobalo se to velice výbuchu velikosti, která si nemohla pomoci jinak než obětujíc poctu s rozvahou a rozjímáním. Bylo to překypění nebes, hledajících si nové místo na zemi. Byla to také pobožnost podobná pobožnosti Jana Křtitele, neboť byla naplňována po dlouhé věky andělskou vděčností, zúrodňována tajemnými vzpomínkami na jejich dávnou zkoušku, vítaná blaženost z uskutečnění se oné prvotní pocty, jejíž nebeskou krásou se dokonalo jejich předurčení.

Od andělů, kteří zpívali, přejdeme k pastýřům, kteří slyšeli jejich zpěvy, prosté posluchačstvo, které však se dobře shoduje s božskou volbou. Jsou naším pátým vzorem pobožnosti k nejsvětějšímu dětství. Nevíme nic o jejich dřívějších osudech. Nevíme, co se stalo po jejich výsadním uctění Nemluvňátka. Vystupují z oblaku jen na chvílku. Vidíme je ve světle hvězd za tmavé zimní noci. Nebeská záře je obklopuje. Jsou vyvoleni z lidí. Andělé s nimi rozmlouvají. Slyšíme i samy pastýře, ani rozmlouvají s jinými o zázračném Nemluvňátku, které viděli, o Králi, skrytém Králi, narozeném ve

chlévě v jeskyni, a přes to vše přece jest králem nebeským. Potom se mrak uzavře na vždy. Pastýři zmizí. Nic více o nich nevíme. Jejich konec jest tak skryt, jako byl jejich začátek. Když však padne světlo Boží na některého člověka, zjeví něco z jeho předešlého života, co mu nebe dalo, nebo co nebe k němu přivábilo. Tato světla nepadají nahodile, jako měnivé paprsky sluneční, které dají proniknouti části své slávy trhlinami mračných stanů, vylévajíce své prchavé záblesky na skálu a les a kapradí a pestré, mechem vystlané toky vodní, ale ponechávají v chladném stínu jiné, které jsou tak krásné, jako ony, jež laskavě ozařují. Jejich dřívější děje jsou nám tak temny jako děje Josefovy. Nejsou nepodobni Josefovi. Mají jeho skrytost a jeho prostotu, nemajíce úctyhodné velebnosti jeho úžasného úřadu. Ovládali sebe nikoliv vlivem vnitřního ducha, který jim byl udělen, ale svou krajní prostotou. Anděl s nimi mluvil a oni nebyli ani pokořeni ani se nevynášeli, byli jenom postrašeni velikým světlem, které je obklopilo. Bylo jim tak přirozeno uvěřiti v tuto zprávu, jako kdyby nějaký sedlák ze sousedství někde se opozdiv, šel kolem nich, když hlídají stádo, a vypravoval jim nějaké podivuhodné novinky. Myslem prostým jako hlubokým všecko jest samozřejmo. Slyšeli andělský zpěv a byli jim ukonejšeni a přece neuvažují o cti, které se jim dostalo, tím že jim dovoleno jej poslouchati. Byla to prostota dětinné svatosti, která nerozlišuje mezi přirozeným a nadpřirozeným.

Jejich klidné mysli byly na celý život utišeny myšlenkou na Boha.

Víra a ochota prostoty jsou neméně heroické než víra a ochota moudrosti. Pastýři si nežadali v těchto velikých ctnostech před králi. Ale bylo méně sebevědomí v ochotnosti pastýřův než v podivuhodné učenosti a rychlé obětavosti králů. Představují tedy místo, které zaujímá v království Kristově prostota, neboť po Marii a Josefovi oni byli první, kdož vzdali zevní poctu Novorozeňátku betlemskému.

Prostota se velice přibližuje k Bohu, protože smělost jest jednou z jejích nejsourodějšších milostí. Přistupuje tak blízko, protože netuší, jak blízko přistupuje. Nemyslí vůbec na sebe, ani aby si uvědomila svou nehodnost, a proto spěchá tam, kam by váhala vstoupiti uctivost více vědomá sebe, a cítí se doma, kde by se svatost jiného druhu cítila toliko trpěnou. Někdy se poleká jako vyplašený kolouch a nesnadno se upokojí. Takové duše nejsou tak pokorné jako prosté. Dosáhne se v nich téhož cíle jinou milostí, působící odlišnou, ale snad ještě půvabnější svatost. Podobně jako prostota v nich nahraňuje pokoru, tak radost v nich často vyhovuje nárokům na klanění. Přistupují k Bohu cestou neumělou s jakousi upřímnou drzostí lásky a když se k němu přiblížili, prostě se radují a nic více. Jest to jejich způsob klaněti se mu. Shoduje se to s jejich ostatními milostmi a jejich prostota všecko uvádí v soulad. Jest zároveň cosi téměř neohrabaného ve způsobu, jímž při-

jímají jejich duše veliké milosti a projevy důvěry Boží jako věci, které se rozumějí samy sebou a Duch svatý si zahrává s jejich prostotou a upřímností jejich duše. Jsou stále dětmi a jaksi pudově navštěvují svatyně nejsvětějšího Dětství. Jejich dokonalost jest vpravdě mystické dětství, obrazy a téměř obnovující dětství našeho nejmilejšího Pána. Jak krásná jest také náklonnost našeho Pána k nízkým, jevící se povoláním těchto drsných, dětinských pastýřů! Z těch, kdož jsou mimo jeskyni, povolává nejprve pastýře. Jsou to lidé, kteří žili po způsobu pokorných tvorů, kterým sloužili, až jejich vnitřní život nabyl podobných způsobů. Léhají za noci venku na studené stráni horské nebo za mrazivé a kalné mlhy v údolí. Slyší větry, ať kvílí nad zemí, a prudké deště dopadají na ně za bezesné noci. Tvář měsíce jest jim dobře známa a mlčenlivé hvězdy mísí se více do jejich myšlenek, než sami tuší. Jsou chudí a tvrdí, žijíce o samotě a v skrovnosti, pobývají venku a nikoliv v jasném pohodlí života domácího.

Takoví byli lidé, které Nemluvňátko povolalo první, a oni přišli, jako přibíhaly ovečky na jejich zavolání. Přicházejí jej uctíti a pocta jejich prostoty jest radost a hlas radosti jest chválou. Bůh miluje chválu ponížených. Jest mu cosi milého ve víře, cosi důvěrného v lásce, která osměluje ponížené, aby mu obětovali daň své chvály. Miluje také chvály jemných a něžných šťastlivců. Blaženost jest povaha svatosti a je-li hlas trpělivé úzkosti chválou Bohu, tím více

jest jí jasný hlas štěstí, štěstí, které netkví ve věcech stvořených, ale jest soustředěno v Bohu. Málo přilnuli k Bohu, kdož nejsou svrchovaně šťastní i uprostřed nižších a citelných neštěstí. Ti, jejichž výsluní jest od toho, jenž přebývá v nich, uctívají Boha radostně pro štěstí, kterého svět nemůže pochopiti, protože prýští ze svatyně, která jest příliš hluboko, než aby mohla býti vyloupena. Smutek jest druh duchovní malomoci. Trudnomyslný nikdy nemůže býti více než jakýmsi rekonvalescentem v domě Božím. Snad mnoho o Bohu přemýšlí, ale ctí ho velmi málo. Bůh musí více sloužiti jemu jako nemocnému, než on slouží Bohu jako svému Otci a králi. Žádná mravní mdloba není tak veliká jako stýskavost a sentimentalita. Radost jest svěžest našeho ducha. Radost jest doživotní jitro našich duší, trvalý východ slunce, z něhož vycházejí úcta a hrdinné ctnosti. Čilá a vážná, křepká a zapomínající na sebe, rozvážná a odvážná, svou vírou všechno vidí a svou nadějí všechno zabezpečuje, plna onoho sebeklamu lásky, že musí dávat Bohu více než dostává a přece stále shledávající s rozkošným překvapením, že vpravdě vždy jenom dostává, taková jest pobožnost člověka šťastného. Šťastnému jsou všechny povinnosti snadné, protože všechny povinnosti jsou nové a jsou vždy konány se svěžestí a živostí novoty. Jsou jako naše staré známé lesy, které jako se každý den lesknou na úsvitě, každý den se zdají novým, nevidaným a neznámým zjevem.

Ale kdo leží natažen na životě jako na loži bolesti, ubohá churavá duše, co chce kdy vykonati pro Boha? Právě prostota pastýřů nedopustila, aby ponechali svou chválu pro sebe. Jsou-li svatí, kteří ostříhají tajemství pro slávu Boží, jsou také svatí, kteří uctívají slávu Boží tím, že vypravují divy, které jim dal spatřiti. Ale takoví světci musejí míti vzácnou prostotu jako svou přední milost a tato jejich prostota jest lepším štítem než tajemství. Takto tajemství, které jest téměř všeobecnou potřebou duše, jim není potřebno. Proto pastýři byli prvními apoštoly, apoštoly nejsvětějšího dětství. Prvními apoštoly byli pastýři, druhými rybáři. Sladká alegorie! Takto se zjevuje Bůh se svými volbami a jsou celé knihy zjevení v každé volbě.

Postavy pastýřů tak nám tak srostly s obrazy, které si tvoříme v myšlenkách o Betlemě, že se nám zdá, jako by byli téměř neodluční od něho a jako nezbytní jeho tajemství. Jak krásně se shoduje úloha, kterou zde zaujímají, s jejich pastýřským zaměstnáním! I protivy bývají shodami. Nebe se otvírá a zjevuje zemi, tvoříc jednu polovici sboru pějícího officium de Nativitate, kdežto země má býti druhou polovicí, a země odpovídá otevřeným nebesům pastýřskou tichostí oněch dobromyslných hlídačů. Dává svým pastýřům závoditi s nebeskými pěvci a považuje jejich prostotu za svou nejvhodnější odpověď na andělskou novinu. Země jednala opravdu moudře, když to učinila, a učí své syny filosofii. Bylo také vhodno, že prostota byla

první poctou, kterou zevní svět poslal do jeskyně betlemské.

Neboť co jest prostota, než ustavičné dětství, ustálené zvláštním působením Ducha svatého a tudíž i vhodná pocta pro nejsvětější Dítě samo? Jejich dětsky nebeské smýšlení se hodilo k jeho dětství právě tak, jako se k němu hodila čistota nebeských zástupů, které prozpěvovali ve vzdušných výšinách. Krásné postavy, na nichž na okamžik spočinulo světlo Boží, a potom zase bylo všecko temné! Nebyly pouhými světelnými tvary, zlatými přízraky, vymyšlenými útvary, které vyplňovaly tajemný obraz božského umělce. Byly to živé duše, něžní, ne však bezvadní lidé, kteří měli všelijaké nesrovnalosti v jednotvárnosti svého lidského osudu, který je často srážel jak v náladě tak ve snaze na úroveň jejich okolí. Nebyli nepodobní nám, ačkoliv plují v zlaté mlze slavného obrazu. Vrátili se klidně z jasného světla ke stádům svých oveček a ke svým pomůckám. Jejich další léta byla zastřena slavnostní tmou, která jest společna veškeré bezúhonné chudobě a jsou nyní skryti v moři světla, které se rozlévá jako zlatý závoj mlhy rozestřený kolem trůnu vtěleného Slova.

Ale nyní nastává změna ve scéně, která se zdá na první pohled málo shodovati s příznačnou nízkostí Betlema. Přijíždí kavalkáda z dalekého východu. Zvonky velbloudů cinkají. Družina sluhů provází tři krále různých východních kmenů, kteří přicházejí s rozmanitými dary k Novorozeňátku. Je to událost romantičtější,

než by si troufal býti nějaký román. Tito tmaví mužové jsou z nejmoudřejších mezi východními učenici. Představují vědu a učenost svých dnů. A přece učinili, co by považoval svět za jisté za čin nejpošetilejší. Byli to mužové, jež věda vedla k Bohu, mužové, můžeme míti za jisto, povahy rozjímavé, asketického života a oddaní modlitbě. Úlomky dávného podání a temné vzpomínky na stará proroctví, které si uchovali jejich národové, byly jim drahocennými poklady, které mluvily o Bohu a byly plny skryté pravdy. Porušenost světa, kterou, jsouce králi, se svého povýšeného místa daleko široko viděli, těžce tísnila jejich milující srdce. Příliš dychtili po nějakém Vykupiteli, po nějakém nebeském Návštěvníku, po novém počátku světa, po příchodu Syna Božího, po někom, kdo by je vysvobodil z jejich hříchů. Jejich kmenové věrojatně žili v těsném spolku a oni sami byli spoutáni svazky přátelství, které utužily tytéž čisté tužby po větším dobru a vyšších věcech. Nikdy ještě neměli králové královštějších duší. Na temné modři jasných nebes povstala nová, doposud nevídaná hvězda. Její zjevení nemohlo ujíti pozornosti těchto orientálních mudrců, kteří každé noci pozorovali oblohu, neboť jejich věda byla i jejich theologií. Byla to hvězda, o které mluvilo staré proroctví. Snad se nížila pozvolna k zemi a kolovala příliš prudkým během, než aby se podobala ostatním hvězdám. Snad vlekla za sebou světlou čáru, pohybujíc se zvolna a přece

viditelně a tak nízko nad obzorem, tak nápadně šikmou drahou, že se zdálo, jako by jim kynula, jako by anděl nesl lampu, aby posvítil nohám poutníků, a přizpůsobovala svou chůzi jejich pomalosti a nespěchala příliš do předu ani za jasného dne, ale bylo možno ji najít a pozdraviti každé noci jako věrnou ukazatelku směřující k jeskyni betlemské.

Jak často Bůh raději učí v noci než ve dne! Zatím bezpochyby vnukání Ducha svatého v srdcích těchto mocných vladařů je vedlo za hvězdou. Šli za ní, jako jdou lidé za svým povoláním, sotva z prvu jasně vidouce, že jdou za Božím vedením. Jakkoliv se zdálo jednání těchto nadšenců podivným a romantickým, neváhali. Poradivše se náležitě, prohlásili, že tento světlý prst jest hvězda starého proroctví a protože Bůh přišel. Opustili své domovy, své státy a své záležitosti a ubírali se na západ, nevědouce kam, vedeni za noci hvězdou, která se sunula ku předu svou tichou drahou. Byli zástupci pohanského světa spěchajícího k nohám Spasitele všeho světa. Přišli do ulic Jerusalemských a tu vzdal Bůh poctu své církvi. Odňal jim vedení hvězdy, jelikož nyní jim bylo k službám lepší vedení synagogy. Výroky zákona prohlašovaly, že Betlem jest rodištěm Mesiášovým a mudrcové se ubírají ke skrovné vesnici. Opět zasvitla hvězda na modré obloze a zvolna se skláněla nad jeskyní betlemskou a tu byli zbožní králové u nohou Ježíšových.

Vyplnil by velikou knihu podrobný výklad

tohoto líbezného příběhu svatého evangelia. Nemluvňátko, zdá se, chce pohnouti vysoké tohoto světa právě tak, jako nízké. Povolává nyní ke svým jeslím moudrost, jako teprve nedávno povolalo prostotu. A jak různé jest jeho povolání! Pro mudrce a krále bylo třeba nějakých znamení a protože to byli moudří králové, znamení vědeckých. Jako mírná trpělivost a trudné strasti nízkého života připravovaly duše pastýřů, tak byla králům léta východních nauk přípravou na evangelium. Pravá věda však má také svého dětinného ducha, svou krásnou prostotu. Učení činí děti ze svých učitelů, když jest jejich srdce pokorné a život čistý. Bylo jim něčím prostým opustiti svůj domov, své pevné paláce nebo své královské stany. I oni byli prosti, když se octli v Jerusalemě zmateni tím, že jim zmizela hvězda. Ale když se to skončilo, když je hvězda zastavila u poloviční stáje a poloviční jeskyně a když spatřili Dítě opovržené chudoby, ano leží v jeslech na slámě mezi volem a oslem, se starým, jak by svět řekl, řemeslníkem z nízké třídy, který zastupuje jeho otce, a s nedostatečně zásobenou dívkou matkou, to byl triumf jejich prostoty. Neváhali ani okamžik. Nebylo v nich vnitřných rozpaků o to, je-li kolem nich něco pravděpodobně božského. Jejich vnitřní oko bylo vyjasněno, aby vidělo božské věci s neomylnou jasností a oceňovalo je s naprostou přesností. Proto vůbec přišli. Přinesli své třpytné kovy a vzácné kadidlo do vydlabaného chlévu dobytčího, kde se zdála jenom myrrha hoditi

k okolnostem, v jakých Dítě bylo. Byli spokojeni. Bylo to nejen vše, čeho si žádali, bylo to více, než si žádali, více, než kdy snili. Kdo by také mohl přijíti k Ježíši a Marii, aby neodešel uspokojen, má-li srdce čisté, odejíti uspokojen, avšak nespokojen, že odchází? Jak královskou se jim zdála chudoba tohoto Nemluvňátka betlemského, jak vpravdě královským neposkvřený klín matčin, na němž trůnil!

Hlavní známkou jejich pobožnosti byla jejich víra. Po víře Petrově a Abrahamově nikdy nebylo ve světě víry podobné víře jejich. Víra nás u nich překvapuje na každém kroku a to víra, jež byla od počátku heroická. Nevyhlíželi po celý život Zaslíbeného? co to bylo, leč víra? Trvali ve víře na starých tradicích, které uchovali jejich beduinské nebo indické kmeny. Měli úplnou víru v starobylá proroctví. Měli víru ve hvězdu, když ji spatřili, a to takovou víru, že by před ní neobstály žádné světské ohledy. Hvězda je vedla vnitrozemní stezkou nebo po rozrytém pobřeží mořském, ale jejich víra nikdy nekolísala. V Jerusalemě hvězda zmizela a hned všechno kolem nich bylo zaraženo vyjma jejich víru. Hvězda zašla. Víra vyhledala synagogu a jednala podle slova zákoníků. Víra osvětlovala jeskyni, když do ní vešli, a nedopouštěla, aby se pohoršovali pohoršením kříže. Měli víru ve výstrahu, které se jim dostalo ve snách, a poslechli. Víra jest nejbystřejší ze všech učedníků, neboť se hned ztrácí v oné lásce, která vidí a chápe vše na první pohled.

Jak mnozí lidé se domnívají, že se vyléčí ze svých duchovních chorob, rozmnoží-li svou lásku, zatím co by učinili lépe, pěstující svou víru! Takto se králové jedinou návštěvou v Betlemě naučili celému evandéliu a loučili se s Jezulátkem jako dokonalí theologové a dokonalí apoštolové. Hlásali ve svých vlastních zemích víru, která jim byla všechno ve všem. Vytrvali v pronásledování, získávali duše Kristu, šířili vzpomínky na Marii a proliili radostně krev svou za víru, o níž cítili, že jest lacino koupena, skrovně zaplácena nejukrutnějším mučednictvím.

Musíme si také všimnouti, jak s věrou přicházelo odpoutání, odpoutání od domova, od království, od popularity, i od života. Tak tomu bývá vždy. Víra a odříkání jsou milosti neodlučné. Jsou dvojčata duše a rostou spolu a jsou si tak podobny, že je sotva lze rozeznati, a žijí spolu v tak srdečné náklonnosti, že se zdá, jako by v nich byl jediný život a musily nutně spolu umříti. Odříkání jest pravá milost pro vznešeného, pravá milost pro bohatého, pravá milost pro učeného. Pěstujme svou víru a staneme se odříkavými. Kdo stále pohlíží upřenýma očima na daleké hory šťastné země za mořem, zmýlí se o mnoho mil od pravé vzdálenosti a zatím co šikmé sloupy bílého, vlnícího se deště šelestí holými bažinami a tepají je, jako by je bičovaly, on jest daleko odtud v zelenavém světle slunečním, jež vidí za mořem, a bouře hučí kolem něho, jako by věděla, že on není její obětí. Toť obraz odříkání zapomínajícího na vše ve

sladké společnosti své starší sestry víry. Tak můžeme říci o těchto třech královských mudrcích, že jejich pobožnost byla pobožnost víry až do zdánlivého šílenství, jako vždy bývá pobožnost lidí moudrých, pobožnost velkodušnosti až do romantičnosti a pobožnost vytrvalosti až do mučednictví.

Titotři králové jsou krásné postavy v jeskyni betlemské, protože jsou jimi půvaby Ježíšovy tak líbezně znázorněny. Vyvedl je z dalekého východu vodítkem putující hvězdy. Uvedl je do tmy své neušlechtilé chudoby, do hanby zanedbané skrytosti, a odcházeli od něho s dušemi ozářenými jeho líbežností. Jest cosi exotického v kráse celého tohoto tajemství. Čte se usv. Matouše jako cizokrajná legenda. A proč má býti v evandéliu svatého Matouše, když by přirozeně mělo býti v evandéliu svatého Lukáše? Zdá se vznášeti nad nejsvětějším dětstvím jako neklidný mrak, který na chvíli zakotví v bezdechém, slunném klidu a potom odpluje a rozplyne se v modru. Jako byla krásná přiměřenost pastýřů, tak zdánlivá nepřiměřenost magů jest svým způsobem rovněž krásná.

Jakým právem se třpytily pruty rudého zlata v jeskyni betlemské? Arabské voňavky byly by vhodnější pro komnaty Herodovy než pro dobytčí stáj vydlabaný v zasmušilé jeskyni. Myrrha byla opravdu na místě, jakkoliv snad byla drahocenná, neboť předobrazovala slavnostním mlčením onu kvintessenci lásky, která měla býti vylisována pro lidi z nejsvětějšího

člověčenství Nemluvnátka na lisu Kalvarie. Přece však byla myrrha zvláštní předzvěstí pro Dítě, které bylo září nebes a radostí země. Jak nevhodny byly všechny tyto věci a přece jak příhodny svým hlubokým významem! I podivná tajemnost, s kterou tento královsky orientální průvod s malebnými rouchy a s turbany ozdobenými drahými kameny a s tmavolícími otroky a se statně vykračujícími velbloudy prošel mnoho zemí, působí, že se zdá tím podobnějším lesklému vidění, pestrému zjevení a nikoliv střízlivému tajemství pokorného vtěleného Slova. Jest to jasné vidění staré víry pohanské, která se klaněla Synu Mariinu a jest dost krásné, aby nám dalo uvěřiti v jeho božství. Přece však činí Betlem příliš krásným. Oslňuje nás svou zevní okázalostí a působí, že jeskyně vypadá tmavou, když její orientální kouzlo pominulo. Ti, kdož mnoho prodlévají ve světě nejsvětějšího dětství, vědí, jak často rozjímání o králích jest příliš bouřlivé a dráždivé pro přísný klid rozjímání, příliš rozmanité předměty, které nám předvádí, příliš měnivé v obrazech, které zůstává. Jest opravdu krásné nevýslovně! Tajemství dobře známé oněm orlům modlitby, kterým krása přináší klid, protože žijí ve vyšším, bezhlasém slunečnu. U většiny nás tomu tak není. Kdož se živí krásou, musejí se jí živiti klidně, sice v sobě krásna nevypěstují.

Ale sedmý náš vzor pobožnosti k nejsvětějšímu dětství přivádí nás k obrazu zcela odliš-

nému. Svět Církve jest sám o sobě svět skrytý, ale i v něm jest jiný svět ještě hlouběji ukrytý. Jest to pravý klášter Ducha svatého, ačkoliv beze vzhledu kláštera, svět nejpokornějšího pokoje, nejstydlivější lásky a nejdůvěrnějšího obcování s Bohem. Dává o sobě mnoho mysliti, ale málo mluvit. Jest tu málo rozmanitosti na popisování, ale mnohonožské jednoty, jež živí klid modlitby. Pominul nádherný zjev králů v šeré jeskyni. Nemluvnátko opustilo jeskyni. Náš nynější obraz jest totéž pokorné tajemství betlemské, které však se provozuje na velkolepém jevišti. Musíme se odebrati na slavná nádvoří velkolepého chrámu, kdyžtě přišel jeho maličký neznámý Pán, aby se ujal svého majetku, pravý velekněz, zastřený záclonou neuvěřitelné pokory, hustší než závoj, který zastíral svatyni svatých pohledům davu. Jest to tajemství Mariina plesu, obětování Páně, spojující s dobromyslným klamem pokory její očišťování, kterého nepotřebovala.

Noví ctitelé Nemluvnátka jsou Simeon a Anna, kteří ať se jinak jakkoliv od sebe liší, přece jsou si tak podobní, že je můžeme považovati za jediný vzor pocty. Anna byla vdova z pokolení Aserova, která nezaujímalá žádného místa ve veřejnosti, ale v níž malý kroužek jejích přátel čas od času poznával a ctil ducha prorockého. Takto měla skrovný obvod svého vlastního vlivu. Byla to postava známá očím mnohých v Jerusalemě, které přiváděla zbožnost k jitřním obětem do chrámu. Skloněna

tíhou čtyřiaosmdesátiroků, svého vlastního domu neměla domovem, ačli měla dům, který by byl jejím vlastním. Chrám byl jejím domovem. Zřídka opouštěla jeho posvátné prostory. Samotinká vykonávala bohoslužby celé klášterní obce, neboť pokračovala dnem i nocí v nepřetržitém kole svého klanění. Ačkoliv dávno minul jí věk, kdy tělesné umrtvování jest nezbytným živlem svatosti, přece byl její život ustavičným postem. Modlitba byla jejím životním dílem a kajícnost jeho osvěžováním. Herodes pravděpodobně o ní nikdy neslyšel, ale Bohu byla milá a znali a ctili ji sluhové Boží: Bůh má podobné jí vdovy ve všech křesťanských obcích.

I Simeon byl ztráven věkem a bděním. Uсадil se na cimbuří Sionu a co se oči jeho zalévaly sladkými slzami modlitby, vyhlížel neustále Mesiáše, který má přijíti. Dobří lidé jej dobře znali a říkali o něm, že jest muž spravedlivý. Přímý a poctivý, po ničem netoužící, nedomáhající se žádných výsad, hotov všeho se vzdáti, svrchovaně dbalý toho, aby byl ochotný a dokonalý a rozvážný a dochvilný ve všem svém jednání s ostatními, nedávající nikomu příčiny k žalobám, skromný a sebe ovládající, pozorný, ne však váhavý, taková byla jeho povaha, jak se jevila těm z jeho náboženských spoluobčanů, kteří jej znali. A ku vzdělávající své spravedlivosti přidával krásný a půvabný příklad nejnežnější zbožnosti. Zbožnost byla pravým životem jeho duše. Dar zbožnosti ovlá-

dal jeho srdce. Jako mnoho svatých řídil své city tím, co se zdálo jakýmsi pozemským oblažujícím viděním. Musí uvidět Pomazaného Páně dříve, než umře.

Na pohled jest trochu umíněnosti a dětinství v jeho zbožnosti. Ale ve skutečnosti jest to vysoká svatost. Vлил svůj život do jediného kadlubu: byl to život touhy, život bdění, život prodlužovaného, ale nikdy neklesajícího čekání na útěchu Israele. Jest jistá pokorná neústupnost v jeho modlitbě, která se snaží podrobiti vůli Boží vůli své. Mohutný žár lásky hořel v jeho prostém srdci a Duch svatý rád prodléval uprostřed jeho neposkvrněných plamenů. Bylo mu zjeveno, že toto jeho zatvrzelé očekávání jest poctou milou Bohu, že jeho vůle bude vyplněna a že uvidí svýma sestárlýma očima krásu Pomazaného Páně dříve, než bude odvolán ze země. Proto tak pilně chodil do chrámu, neboť kde se mohl věrojatněji setkat s Kristem, než zde? Jak dává Bůh vždy více, než slibuje! Simeon nejen uviděl Krista, ale bylo mu dopřáno, vzítí jej na lokty a bezpochyby vtisknouti i rozechvělé políbení úcty na lidské rty Stvořitelovy. Jak by jinak byly jeho rty zapěly tak krásnou píseň, píseň tak podobnou západu slunce, že se domníváme, že veškerá krása všech krásných večerů pozemských od stvoření světa přešla do ní, aby ji naplnila až do vrchu kouzlem pokoje? Byl starý na básníka, ale jeho věk nevyčerpal ani nevysušil jeho srdce.

Vetchý starý muž statečně držel na svých

loktech sílu Všemohoucího. Pozvedl do výše Světlo světa v jeho vlastním chrámě právě před tím, než sám se ztratil v nedostupném světle slavné věčnosti. Jeho mdlé oči, zeslabené věkem a zakalené slzami, ponořily se do hlubokých očí Nemluvňátka Betlemského a staly se jeho víře pravými zdroji věčného světla. To bylo vidění, které vídal po celý život. Oplakával hynoucí štěstí Israele, ale mnohem více duše svých milých krajanů bloudící bez pastýře. Ale viděl stále skrze slzy, jako vidíme skrze husté proudy deště vlnícího se sem a tam jako těžká opona, zatím co ji vítr zvolna odhaluje, zelené hory, jasné a zalité sluncem, se skvrnami ozářeného žlutého obilí na úbočích a pruhy zelených, kapradím porostlých bažin a vynikající skupiny nachového vřesu a vlhce stříbrný lesk střech lidských příbytků.

Nyní nastal večer jeho života. Dešť ustal a hora Hospodinova vystoupila nejen jasná a zářící, ale tak úžasně blízka, že si mohl mysliti, že ho jeho oči klamou. Ale nikoliv! Tvář Ježíšova byla těsně u tváře jeho. Nebe sestoupilo k němu na zemi. Bylo to nebe, které si sám vyvolil. Neobyčejný milovník svého národa! Raději chtěl uviděti Ježíše na zemi a býti jist, že jej bude míti ubohý lid israelský, než aby sám odešel dřívější smrtí tam, kde by viděl Slovo skrze klidnou mlhu lůna Abrahamova. Nebylo to nejlíbeznější tajemství, viděti ona ramena, která se chvěla a třásla věkem, ana tak něžně objímají vždy mladou věčnost Boží? Nebylo

to dosti pro Simeona? Ó, nebylo to nekonečně více než dosti? Jako prý se slavíci uzpívají k smrti, tak zemřel Simeon, ne sladkou únavou svého dlouhého bdění, ale plností svého uspokojení, vyplněním svých tužeb, ba novou mládostí duševní, kterou dotek věčného Dítěte vlil v jeho věk, a zapěv píseň, kterou by mu mohla záviděti sama nebesa a nedovedla by jí překonati, zemřel s touto svou svět ukonejšující písní na rtech.

Jest v Církvi malý svět duší takových jako Simeon a Anna. Ale leží hluboko dole a jeho obyvatelé zřídka vyjdou na jevo i poctou svatořečení. Jest to svět podzemní, démantový důl Církve, z jehož slují bývá tu a tam vybrán kámen podivuhodného lesku, aby osvěžil víru, oživil nám hojné, třebaš skryté působení milosti a posílil nás, když nás tísní mdloba světa i mdloba naše vlastní, ukazuje, že Bůh má své pastviny pod našima nohama, jimiž se živí jeho sláva, aniž my to vidíme, takže jako viděti málo platí ve světě víry, v ničem neplatí méně než v domnělém zlu světa. Všude jest zlo podryto dobrem, jenže dobro jest nejnižší, a to jest jedna z nadpřirozených vlastností Boží přítomnosti. Kolik vidíme zla, tolik a více seznáme, že dobra leží jistě pod ním, jež není-li zlu rovno rozsahem, jest daleko větší váhou a mocí a cenou a podstatou. Zlo dělá více hluku a budí zdání, že vítězí, kdežto dobro denně šálí zlo, předstírajíc porážku. Nikdy nesmíme pomýšleti na Církev, abychom při tom nepřipouštěli

veliký rozsah neznámé zbožnosti v obvodu skrytých duší. Nemůžeme si utvořiti rozumný úsudek o hojnosti milosti, o počtu spasených nebo o vnitřní kráse jednotlivých duší, který by i rozumově měl nějakou cenu, dokud netvoříme svého oceňování ve světle modlitby. Láska k bližnímu jest pravda nejpravdivější a úsudky lásky jsou velkodušny. Světlo našeho neposvěceného úsudku jest v nejlepším případě jenom jako světlo měsíční ve světě víry, všecko divně skrucujíc a groteskně přetvořujíc. Světlo modlitby jest jako paprsek jasného dne. Kdo neví, jak slunce skutečně zalidňuje horské stráně a lesy, jak kde spočine, buduje příbytky, ve kterých můžeme prodlévati, jak se zdá naší obraznosti, na rozeklaných skaliskách, nebo ve stínu listí, jak kdekoliv se mihlo, vrhlo krásu a zanechalo ji tam, když odešlo? Tak jest se světlem modlitby, když působí na tento svět, plný nesnadných sporů, který jest kolem nás. Ono jediné nám ustavičně osvětluje toto nepomíjející nebe na zemi, tento drahocenný kraj neznámých duší, v němž se Bohu ustavičně slouží, jako kdyby to byl některý ze sborů andělských. Kdo si nevzpomíná, kdy se před ním poprvé objevila nějaká nadpřirozená zásada a ukázalo se, že jest to věc božská? Byla to nějaká chvíle na začátku modlitby, která byla jako první vpád dne do noci. Tak to bude s námi do konce. Víra má svůj zvláštní způsob názírání, ale není světla, v němž by mohla věci rozeznávati, kromě světla modlitby.

Musíme proto stále upíratí své oko na tento neznámý svět skrytých svatých duší, na tento tichý, netušený hrad slávy Boží na zemi, kde jest uloženo tolik jeho pokladů. Simeona Anna jsou projevy tohoto skrytého světa. Mají místo, úkol a moc v životě Církve, které nejsou méně nezbytny, protože jsou také nevyměřitelné. Sláva Otcova by nebyla bývala přiměřeně představena na dvoře Jezulátkově, kdyby tam nebyla vyslala tato neznámá země své poselstvo pokorné krásy a ctihodné milosti.

Mnoho z toho, co nejdůvěrněji víme o nejvyšší úctyhodné povaze Boží, vyplývá z našeho pozorování tohoto skrytého světa. Jest ze všech světů nejbohatší na příspěvky k poznání věcí božských. Smíme-li se odvážiti tak se vyjádřiti, Bůh jest zde méně na stráží proti našemu pozorování, než kdekoliv jinde. Snaží se zde méně utajovati, protože tento zvláštní svět, v němž působí, jest sám tak tajný. Jest spokojen se soumrakem, který jej obklopuje, aniž staví svůj dobře známý stan po každé, když ráčí tábořiti. O pastýřích víme, jak vyšli ze tmy, postáli chvíli v záři Betlema a potom opět zmizeli ve tmě. Zde na Simeonu a Anně vidíme, jak dlouhé přípravy v duši koná Bůh na něco, co se jeví jenom chvilkovým projevem. Ukazuje to, jak hluboce důležité jest krátké, pomíjivé tajemství, když téměř osmdesátiletá doba přípravná jest sotva dosti dlouhá, aby připravila na ně ty, kdož jsou v něm konečně jenom vedlejší a nahodilí. Lze-li právem říci, že u Boha jsou všechny cíle jenom

prostředky, protože on sám jest jediný pravý cíl, tak jest také v jistém smyslu pravda, že všechny prostředky jsou mu cíli, protože jest přítomen ve všech oněch prostředcích. Tak ony dlouhé životy přípravy na chvilkové zjevení na jevišti světového dramatu jsou, pozorovány jsouce s hlediska nadpřirozeného, samy účely a každý krok milosti na dlouhé dráze, každý článek svatosti v ohromném řetěze jest sám svrchovaně dostatečným účelem, protože obsahuje v sobě toho, jenž jest sám jediným účelem. Ale takto nesoudívají o dějinách lidé. U nich jest to bloudící člověčenstvo, co dodává důležitosti hercům na divadle světovém a dodává jí úměrně k výsledkům viditelným mezi herci a člověčenstvem. U Boha jest vlastní jeho sláva skrytým středem veškerých dějin a vyžaduje zvláštního studia s pevně osvojenou vírou a stálým světlem modlitby, abychom se stali schopnými čísti dějiny jeho způsobem.

Ale mimo tuto dlouhou přípravu na chvilkové a podřadné zjevení v božském tajemství musíme také pozorovati, jak často přichází Bůh k lidem v jejich vysokém věku. Žili pro něco, co přišlo teprve, když se zdálo, že pravý život minul. Jaký božský smysl jest v tom všem! Smysl celého života často se zjeví teprve v přípravě na smrt. Naše určení se začne splňovati, když se ukazuje, že je dokonáno. Kdo ví, k čemu jest určen? O čem jsme snívali, že jest naším posláním, bylo jím pravděpodobně ze všeho nejméně. Neboť posláním jsou věci božské a tu-

díž obyčejně skryté, obyčejně vykonávané nevědomky. Jsou-li tedy někteří lidé, kteří se zdají, že splnili své poslání záhy a potom žijí, aniž víme proč, jest mnohem více těch, kteří konají své skutečné dílo pozdě, a nemálo jest těch, kdož je konají jenom umírajíce. Ano, není tomu tak i ve věcech přirozených? Život z největší části rozkvétá jenom jednou a tu jako aloe rozkvétá pozdě.

Nesmíme také nechat nepovšimnuto, za jakých okolností přichází Bůh k těmto skrytým duším. Pobožnost Simeona a Anny záleží hlavně v modlitbě a návštěvě chrámu. Jinými slovy, Bůh přichází k svatým duším ne tak v hrdinných činech, které jsou spíše vzletem duše k Bohu, jako konáním obyčejných, pravidelných pobožností a plněním skromných nevtíravých povinností, které se stávají heroickými dlouhou vytrvalostí a vnitřní vroucností. Jak mnoho látky k přemýšlení jest ve všech těchto úvahách! A ve věcech božských co jest látkou k přemýšlení, jest i látkou pro konání. Otvíral-li tedy andělský zpěv nebesa našim očím, tento zjev Simeona a Anny otvírá před našima nohama výtečný skrytý svět, království andělů podzemních, tajnou propast lidských srdcí, v nichž se rád Bůh ukrývá, krajinu večerního ticha a soumráčního klidu, svět odpočinku a přece svět mocný, vyhřátý celodenním zářením slunečním a vydávající svou vůni chladným rosám, svět, který nás nejen mnoho učí, ale také nás těší, avšak také nás nechává zamyš-

lenými — či nás nenechává útěcha takovými vždycky? — prostíraje před námi prospěšný stín duchovní tak podobný zadumčivosti, v jakou často uvádí mysl naši krásný západ slunce, nutící nás, abychom pomýšleli na jiné s větší láskou a na sebe se spokojenější pokorou.

Jezero leží hladké a nehybné v klidném světle večerním. Veliké hory s výčnělkou zvětralého skaliska, prorážejícími ze zeleného trávníku, a s ostrůvky vzdušných smrků obřezají se zcela v průhledných vodách. I volavka, která právě usedla na suchou větev, se tam zhlíží. Zarůžovělá obloha mezi vrcholky ramenatých sosen se tam zrcadlí, jako nějaké krásné dílo sochařské ponořené do jezera. Ale tu nějaký malý nevinný hošík, polekaný tímto nesmírným tichem, nebo jím rozmrzelý, anebo, aby vyhověl jakémusi vnitřnímu neklidnému puzení, hodil kámen do jezera a tento krásný svět, tento něžný výtvar v tu chvíli jest zničen a prchl. Tak jest i s duchovním světem klidné krásy, který jsme pozorovali v bohopoctě Simeona a Anny.

Následující náš vzor pobožnosti k nejsvětějšímu dětství burcuje nás hlukem a křikem z rozkošného zadumání, jako bychom byli vetřelci v takovém něžném světě. Celkem však to přece není výjev pouhého násilí, který nyní nastane. Kdo však nezná oněch žalostných zvuků, smutných o sobě, ale smutnějších okolnostmi, které dovedou nejednou zhasiti i záři jasného plamene působíce, že jeden svit převládá nad druhými, jako křik čejky mezi troskami? Tak jest nám

nyní. Jako mlčenlivé zjevení vzdálili se Simeon a Anna. Slyšíme hlučné hlasy a pronikavé žaloby jako hlasy žen, které v neštěstí mluví všechny najednou, a jako povyk v lese za léta, když ptáci povstanou proti jestřábovi, a pak uděšený pokřik rozčileného nářku s žalostným kvílením dětských obětí, smísený s bezútěšným nářkem jejich odhodlaných, ale bezmocných matek. Jest to vraždění svatých Mládátek. Avšak i tento výjev jest výjevem bohopocty. Jakkoliv jest tragický, přece má i klidnou stránku a krásu, jež jakkoliv jest potřísněna krví, není nepřiměřena měkké velebě Betlema. Ach, jak usmiřuje tato úzkost oněch matek, které byly tak bezohledny k té, jež se měla právě tak státi matkou, jako samy byly, a zlobná, ač mlčenlivější bolest otců ve vlastních ulicích nehostinného Betlema!

Ale tito maličtí jsou mocní světci Boží a jejich dětský výkřik nejvýmluvnějším zjevením jeho tajuplných cest. Zdánlivý rozpor, že nevinný má činiti pokání, jest ze základních zákonů Vtělení. Dítě-Spasitel sám s ním započal. Byl zahrnut ve stavu pokoření, v němž přišel. Byl částí útrap pokleslého světa. Ale nikdo v Betlemě jich s ním nesdílel mimo svatá neviňátka. Marii přinesl nový přírůstek nebeské radosti, a když byla jemná ruka Simeonova posilněna Duchem svatým, aby zarazila v její srdce první ze sedmi mečů, které ji měly proniknouti, byla to předčasná bolest kalvarská, která pronikla její duši, a nikoliv pokuty betlemské. Radost, kterou Nemluvňátko přineslo Josefovi, byla

ještě nezkalenější. Křtitel poskočil plesaje v lůně mateřském, když se Dítě k němu přiblížilo. Andělé zpívali, protože tajemství bylo plno plesu. Pastýřům bylo dobrou zvěstí veliké radosti, a králům uspokojením a rozkoší. Také k Simeonovi a Anně přišel jako světlo a pokoj a zadostiučinění a plesání. Jeho jasnost učinila zemi tak temnou, že vše, co jim nyní zbývalo, bylo co nejrychleji umřít. Ale Mláďátka spojila svůj dětský křik s křikem jeho. Jim radostné vánoce a zpívající andělé přinesli jenom krev a smrt. Byli prvními mučedníky Slova a vina jejich byla vina jeho — že se narodili v Betlemě.

Praví se o Pánu Ježíši, že obnovuje zázrak, který vykonal pro Jana Křtitele, udělil plné užívání rozumu s nesmírnými a velkolepými milostmi těmto maličkým v okamžiku jejich umučení, tak že je mohli spatřiti v jasné záři své víry, dobrovolně podstoupiti smrt pro něj a doprovázeti svou obět nejvznešenějšími skutky nadpřirozené svatosti a heroismu. Zjevení svatých také nám vypravují o zvláštní moci, která jest nyní udělena v nebesích těmto dětským mučedníkům zvláště ve spojení s úmrtními loži, a svatý František Saleský umíraje opakoval s význačným důrazem a důtklivě vzývání svatých Mláďátek. Byli také krásnými postavami na dvoře betlemském. Byly to děti jako sám Kníže betlemský. Byli společníky jeho narození, jeho vrstevníky věkem i velikostí, a ačkoliv nebylo nic nepatrného míti s ním toto přirozené společenství, působením milosti byli mnohem více:

byli jeho obrazem a byli jeho mučedníky. Dvojí světlo osvětluje tváře tohoto dětského davu: světlo Panny Marie a světlo Ježíšovo. Podobali se Marii svou neposkvrněnou čistotou, neboť i když jim nedal Bůh stavu posvěcující milosti dříve, jejich hřích dědičný byl by více než odčiněn jejich nevinnou krví, kterou za něj prolili. Byla to hrozná křtitelnice, nejkrvavější svátost, při níž je drželo Nemluvňátko jim podobné jako jejich kmotr, aby mohli spočinouti v lůně jeho Otce na věky. Podobaly se Marii svým mučednictvím za Ježíše, jako všichni mučedníci, ale podobali se jí také tím, že jejich mučednictví bylo dílem samého Ježíše. On byl mečem, který je proklál. On byl nejbližší příčinou všeho, co vytrpěli. U ostatních mučedníků jest příčinou toliko vzdálenou. To jest jedno z jejich vyznamenání. Podobají se jí také svou blízkostí k Ježíši. Jsou mezi těmi několika málo, kteří byli přijati do hierarchie Vtělení. Jejich duše byly mezi služebníky, kteří očekávali jeho duši, když vstal z mrtvých za velkonočního jitra, a kteří s ním vstoupili na nebesa. Ale také světlo Ježíšovo ozařovalo jejich obličeje. Nebyla to jenom podobnost hmotná, protože se narodili, kdy on se narodil a kde on se narodil, čím se mu podobali, ale podobali se mu nejbožštější pravdivostí tím, že byli vyzváni, aby jej zobrazovali. Jejich poslání bylo, aby jej představovali, aby jej zastupovali, aby se mělo zato, že jest mezi nimi.

Simeon a Anna žili dlouho, než dospěli ke

svému dílu, a to jim bylo jemně položeno ke dveřím na sám konec života. Jejich pozemské dílo leželo téměř na prahu nebes. Osud Mláďátek byl opakem toho. Jenom se narodili a jejich poslání jim bylo doručeno hned a náhle, a jeho splněním byla smrt. Než jak jest v jistém smyslu o všech nás pravdivo, že jsme se narodili, abychom zemřeli! Šťastni ti, kdož najdou velikou moudrost, která se tají v této malé pravdě! Ale bylo ještě něco více než to v jejich podobnosti k Pánu Ježíši. Jistým způsobem ho předstihli. Umřeli za něj, jako on umřel za všechny. Splatili mu život, který za ně položil. Ano, předběhli ho, neboť položili život svůj za něj dříve, než on položil svůj život za ně. Zachránili mu život. Zadrželi jeho Kalvarii. Zajistili nám jeho sladká podobenství, jeho slavné zázraky a ony propasti utrpení, které postoupil jako dospělý, v nichžto se zdržují duše vykoupených jako ve svém živlu, jako ryba ve vodě. Než nesplácíme opět my všichni v jistém smyslu svému milému Pánu svými životy za život, který on vydal za nás? Co jest život křesťanský než pozvolné umírání, jehož jest smrt tělesná jenom konečným jednáním, a není-li to všechno pro Krista, jaký jest to křesťanský život? Nicméně v dějinné skutečnosti toho všeho záleží veliká výsada svatých Neviňátek.

Přesto, že jim bylo uděleno zázračné užívání rozumu, jsou přece vzorem pobožnosti tak rozšířené mezi světci vyššího řádu, pobožnosti téměř neuvědomělého sebeumrtvování. Jsou po-

dobní těm, kdož se odevzdávají Bohu a přijímají, co jistě přijde. Odevzdávají se mu nejen bez podmínek, ale nepočítají nákladu, protože jest jim jeho láska koupena lacino za cenu jakékoliv oběti. Proto zde nelze počítati nákladu. Právě sebeumrtvování nepředvídá, protože zapomíná na sebe. Tak bylo s Jakubem a Janem, když se nabízeli, že budou píti Kalich Spasitelův, a jak hrdinně jej pili, když přišel! Tak se stává, že heroické sebeumrtvování bývá zachvácen o překvapení malíde, kteří nedovedou správně rozeznávati svatých, myslí si, že se zakolísala na chvíli velikost jejich předsevzetí, kdežto překvapení jenom hlouběji zčeřilo hlubinu vod milosti a zjednálo božštější zásluhy. Tyto děti-mučedníci představují také, co musí svou měrou zastihnouti každého, kdo se přiblíží k Ježíši. Utrpení z něho vychází jako ovzduší. Vzduch jest pln semene křížů a duše jest jím oseta, než se naděje.

A mimo to kříž jest čerstvá rostlina a vzchází a rozkvétá a nese ovoce za jedinou noc, zatím co z jeho živoucího kořene vypučí ratolesti nových křížů a pokryjí duši zvláštní zelení kalvarskou. Ti se nejvíce přiblíží Pánu Ježíši, kdož nejvíce trpí a trpí nejvíce nesobecky. Maje užívání rozumu, byl by mohl mluvit a stěžovati si. Tak to mohla i Mláďátka, ale ona ho uctívala jenom pláčem. V jednu chvíli jim bylo uděleno poznání plné ceny drahého života a v následující okamžik musili se ho dobrovolně vzdáti a nedati promluvití svému rozumu, který jim byl

právě udělen, ale utajiti jej pláčem nerozumného dětství. Nikdy nebyli mučedníci podrobeni tak zvláštní zkoušce. Jak krásně nás učí staré pravdě, že nesobeckost jest sama sobě odměnou a že, pomlčíme-li o křivdách nám způsobených, vytváříme v sobě nový zdroj štěstí, které potřebuje jenom stínu tajemství, aby se stalo věčným! Jestliže draze zaplatili čest býti spoluobčany Páně, jak velébné byly milosti, jakých nikdo mimo něj nemohl nahromaditi za tak krátkou dobu a které jim udílel s tak královskou plností! Býti blízko Ježíše bylo vrcholem štěstí, ale bylo i potřebou i výsadou utrpení. Nemůžeme postrádati svatých mláďátek v krásném světě betlemském. Je po Marii a Josefovi bychom nejméně ze všech mohli vynechat. Bez nich bychom špatně řešili hádanku Vtělení, opomíjíce mnoho z jeho nejdůležitějších zákonů. Jsou symbolem potřeby býti blízko Pánu Ježíši. Jsou živými zákony sousedství Ježíšova. Zmírněny dlouhými věky, zaznívají k nám výkřiky matek a pláč dětí téměř jako smutný nápěv hudební, více sladký nežli smutný, sladký právě proto, že jest tak smutný, dojemná elegie betlemská.

Jest ještě jedna osoba v jeskyni betlemské, která jest vzorem pobožnosti k nejsvětějšímu Dětství. Ztrácí se v hlubokém stínu tak, že ho sotva viděti, stojí tu kdosi, jenž pohlíží na všechna tato tajemství s posvátným úžasem a nejněžnějším zanícením. Nemá podílu v žádném z nich. Postoj jeho jest postoj něměho pozorování. Podobá se oněm stínovým postavám, které malíři

někdy vkládají do svých obrazů spíše, aby divákovi něco naznačili, než aby ji zobrazili jako dějinnou část vyobrazeného děje. Jest to svatý Lukáš, »milý lékař« svatého Pavla a první malíř křesťanský. Tvoří vzor pocty Boží sám o sobě a nesmí býti oddělován od osmi ostatních, ačkoliv časově nebyl s nimi. Nám jest jedním z podstatných rysů Betlema. Duch svatý jej vyvolil, aby byl dějepiscem nejsvětějšího dětství. Bez něho bychom nevěděli nic o svatém dětství, vyjma úžasnou návštěvu tří pohanských králů, která se tak hluboko vtiskla v hebrejskou obrazotvornost svatého Matouše spolu s povražděním Mládětek a útekem do Egypta, které byly důsledkem této návštěvy a takto částí téhož děje. Zrakem svého vnuknutí mu obnovil Duch svatý svět betlemský a líbeznou duchovní nádhery všech jeho něžných tajemství. Jemu, prvnímu umělci církevnímu, právem děkujeme za tři zpěvy evandělia: Magnificat, Benedictus a Nunc dimittis. Byl právě tak evandelistou nejsvětějšího dětství, jako byl svatý Jan evandelistou božství Slova a svatý Marek činného života našeho nejsvětějšího Pána.

Představuje pobožnost umělců a místo křesťanského umění u nohou vtěleného Spasitele. Křesťanské umění, správně-li se pozoruje, jest zároveň bohověda i bohopocta: bohověda, která má svou vlastní metodu vyučovací, své způsoby představovací, své vlastní zbožné objevy, své vlastní měnivé domněnky, které jsou všecky krásny, pokud se podrobují mínění Církve. Co

jest život Kristův od Jana z Fiesole, než vedle sv. Tomáše nejvelkolepější pojednání o Vtělení, jaké kdy bylo promyšleno nebo složeno? Nikdo ho nemůže studovati, aby každé chvíle nepoznával z něho nové pravdy. Podává pozvolna a postupně milujícímu oku bohaté poklady vznešeného ducha plné hloubky a něhy a pravdy a nebeských ideálů. Jest milostí, která nás posvěcuje, kdykoliv naň pohlédneme, a roztaňuje nás v modlitbu.

V pravdě jest umění zjevení nebeské a mocná síla pro Boha. Jest pro lidi milostiplným objevením jeho skrytější krásy. Vynáší věci v Bohu, které leží příliš hluboko pro slova, věci, které by slova nutně učinila heresemi, kdyby se je odvážila pronést. Mocí svého nebeského původu má zvláštní milost, že očišťuje duše lidské a spojuje je s Bohem, napřed je odzemšťujíc. Je-li snižené umění nejpozemštější ze všech věcí, právě umění, nezapomínající, že se jako náš Pán i ono zrodilo v Betlemě a tam s ním bylo kolébáno, působí na duši vlivem tak nebeským, že je téměř příbuzno milosti.

Jest právě tak bohopoctou jako bohovědou. Z které hlubiny se vynořovaly ony podivuhodné postavy před okem Jana z Fiesole, leč z hlubiny modlitby? Neviděli jsme mnohdy Matku Boží a její požehnané Dítě vyobrazeny tak, že bylo zřejmo, že nebyli plodem modlitby, a neodsuzujeme jich přirozeným citem právě se stanoviska uměleckého, aniž dbajíce přímo citu náboženského? Duch umění jest duch klanění.

Jenom pokorný člověk může zobrazovati božské věci velkolepě. Jeho vzory jsou něžné a snadno se zkazí, měníce se nejmenším tlakem a křivice se, nezachází-li se s nimi něžně. Umělec, který není spojen s Bohem, může tvořiti divy genia svým štětcem a svými barvami, ale nebeský duch, podstata křesťanského umění, vyprchal z jeho díla. Může se zachovati příštím pokolením jako trofej anatomie a triumf zvláštní barvitosti, ale nezachová se jako zdroj nejsvětějšího nadšení křesťanského ducha a věčně proudící pramen slávy Boží. Snad bude budit obdiv v obrazárně, na oltáři by uráželo. Bohověda i pobožnost mají vážný závazek k umění, ale tak jako rodiče mají závazky ke svým milým dětem. Přijímají od nich darem, co pochází vlastně od samých, a rádi vidí, když to, co jim náleží po spravedlnosti, raději se dává z dobrovolné velkodušnosti lásky. Sv. Lukáš jest vzorem a symbolem tohoto pravého umění, které jest dítětem pobožnosti a bohovědy, a jest významno, že jest tak spojen se světem betlemským.

Povahopisy zaznamenané v jeho evangeliu zdají se býti nanejvýše sourodé jeho povolání. Celý život Páně jest představou krásna, ale v žádném tajemství není hojnější pramen umění než v tajemstvích jeho nejsvětějšího dětství a je zvláště ráda odhalovala inspirace zálibě sv. Lukáše. Malíř jest také básníkem a proto jeho evangelium jest pokladnicí, v níž jsou uloženy a uchovány všechny křesťanské zpěvy,

a jsou to vesměs zpěvy nejsvětějšího dětství k rozkoši a útěše všech věků. Aby je zachoval, k tomu jej vedl přirozený cit uměleckého ducha, který byl již uzpůsoben přijmouti úkol tak sourodý sobě. Byl rovněž lékařem jako malířem, a jest cosi příbuzného v těchto dvou zaměstnáních. Bystré oko, pozorovací jemnost, vystižení povahy, pochopení skutečných okolností, geniální duch, podrobná pozornost, soucitné srdce, vnímavost pro vše, co jest jemné a půvabné a líbezné a slabé a ubohé, to vše přísluší jak pravému lékaři, tak pravému umělci. Proto se stává, že lékař těla bývá tak často zároveň lékařem duše. Co jest v něm vpravdě uměleckého, činí jej jistým způsobem knězem, a co jsou především kněží, umělci a lékaři než andělští služebníci lidské bolesti, služebníci lásky a ne bázně, pověření slavnostním úkolem těšiti, který, ku podivu, se zdá tím něžnějším a nesobečtějším, protože jest úřední. Tak i sv. Lukáš se vyznačuje svým citem pro duše. Jeho evangelium bylo nazváno evangeliem milosrdenství, protože jest plno případů lásky Pána Ježíše k hříšníkům. Z něho hlavně máme obrácení hříšníků a příklady úžasné lásky k nim, nebo, možno říci, raději jeho skutečné náklonnosti k nim, podobné náklonnosti lékaře k nemocným, abych užil obrazu, kterého sám ráčil užiti, aby ospravedlnil svou soustrastnou náklonnost. Po Marii jest Lukáš zahajovatelem pobožnosti k nejdražší krvi, jejíž patrně bezpodmínečnou hojnost a bezpříkladnou moc tak u-

měle velebí ve svém krásném evangeliu.* Jest to evangelium slunečna. Vrhá ostré světlo na nejtemnější místa a rádo používá moci, kterou má, aby tak učinilo: a není toto všecko malířské? Příkladů, k nimž se přirozeně uchyluje padlý hříšník, když naděje a zoufalství zápasí o jeho duši, jest nejvíce v evangeliu sv. Lukáše. Volil, co sám nejvíce miloval, a inspirace raději sloužila náklonnosti jeho ducha, než aby od ní odváděla nebo ji zneužívala. Jest znám jako všichni umělci volbou svých předmětů. Není divu, že se stal milým společníkem sv. Pavla, byly-li jejich myslí tak sourodé! Velebení milosti, snadnost a hojnost vykoupení, nezměrné poklady naděje, rozkoš ze smíření s Bohem, záliba ve velikých zjevech obrácení, všechny tyto zvláštnosti ducha Lukášova doporučovaly jej apoštolu Drahocenné Krve a poskytly mu také snadný přístup k důvěře Panny Marie.

Snad skrze ni mu zjevil Duch svatý tajemství betlemská. Janovi mluvil o věčném zplození Slova, Lukášovi o Nazaretě a Betlemě, o andělech a pastýřích a zpěvech evangelia. Neboť pobožnost k Panně Marii jest neodlučitelnou inspirací křesťanského umění a jest také příbuzna pobožnosti k Děťátku betlemskému. Lukáš právem malíře pohlížel na tvář Panny Marie jako nikdo jiný, ale Jezulátko na ni pohlíželo

* Tomu neodporuje šestá hlava mého pojednání o Drahocenné Krvi, kde jest sv. Pavel nazván »doktorem Drahocenné Krve«, neboť jest řečeno, že evangelium sv. Lukáše bylo napsáno pod dozorem sv. Pavla.

stále. Četl v ní zobrazená tajemství betlemská. Pil ducha nejsvětějšího dětství ze studnic jejích očí. Žil s Matkou milosrdenství, až neviděl nic jiného než milosrdenství v jejím Synu. Obraz v jeho srdci, který byl vzorem všech ostatních obrazů jeho, byla podoba Matky Boží. Jeho ideou o Ježíši byla podivuhodná podobnost s Marií, podobnost nejen rysů, ale podobnost úkolu a duše. Tak byl duch krásy v něm pudem tažen k Betlemu, právě jako byl Betlem nejkrálovštějším lákadlem posvátného umění od té doby na vždycky. Když pak dospěje k veřejnému životu Páně a k jeho rozmlouvám s lidmi, právě takové projevy jeho nejsvětějšího Srdce, které jsou nejvíce sourodé s duchem nejsvětějšího dětství, vybírá si jeho záliba pro jeho psanou podobiznu vtěleného Slova. Nuže, postavme jej v jeskyni betlemské, zahaleného ve stín a pohlízejícího odtud bystrostí svých něžných očí na tajemství, která jsou kolem něho. Jest zde z ustanovení Ducha svatého, jakožto malíř Panny Marie a tajemník Jezulátka.

Takoví byli první ctitelé Boží v Betlemě, devatero vzorů pobožnosti, které se nám ukázaly plné duchovní líbeznosti a půvabu: devatero různých moří, z nichž každé obráží obraz nebe svým zvláštním způsobem, ale dohromady tvoří jediný souladný oceán úcty k vtělenému Slovu. Připojme se nejprve k jednomu a potom k druhému z těchto devíti vzorů prvních ctitelů a klanějme se vtělenému Slovu. Jak podivuhodná jest rozmanitost pobožnosti, neko-

nečně rozmanitější než střídání světla a stínu, nebo než stále se měnící průvody půvabných oblaků, nebo ozdoby lesní architektury, které se nikdy dvakrát neopakují, zdánlivě tak nekonečná jako výtečnost toho, jenž jest středem veškeré pobožnosti! Můžeme vstoupiti ne nevitáni do milé svatyně betlemské a býti jaksi srdcem pro Marii, nebo myšlenkou pro Josefa, nebo hlasem pro Jana, nebo harfami pro anděly, nebo ovečkami pro pastýře, nebo kadidlem pro krále, nebo sladkými pohledy pro Simeona a Annu, nebo tichými vzdechy pro Mláďátka, nebo perem pro Lukáše, kterým by psal a psal o Děťátku betlemském. Není to krásné moře nejtišší pobožnosti s duchem Betlema, vznášejícím se nad jeho nachovými vlnami jako jeden z tichých paprsků slunečních, které jsou tak krásné, že se zdá, jako by vyluzovaly hudbu ve vzduchu?

VINICE PÁNĚ

Pořádá Antonín Stříž

2.

Fred. William Faber

BETLEM

Díl I. Vytiskl Frant.

Obzina ve Vyškově na

Moravě. Vyšlo též dva-

cet číslovaných výtis-

ků na similibaně.

Sv. František, Spisy	Kč 10.—
Fulcher Chartreský, Historie Jerusalemská. Děje křížáckých výprav	Kč 30.—
H. Ghéon, Člověk narozený z války. Konverse	Kč 12.—
Blah. Grignon z Montfortu, O pravé pobožnosti k Panně Marii.	Kč 20.—
— Modlitba za apoštoly posledních dob	Kč —80
Bratr Guig, Scala Paradisi	Kč 18.—
A. Hello, Den Páně	Kč 6.—
Blah. Hugo, Život sv. Norberta	Kč 10.—
R. W. Hynek, Stigmatizovaná z Konnersreuthu	Kč 12.—
Sv. Ignác z Loyoly, Paměti	V tisku.
J. Jörgensen, Na výšinách.	Kč 24.—
— Pout do Svaté Země	Kč 30.—
J. Krlín, Pronásledování katolíků v Mexiku	Kč 3.—
Křišťan, Život a umučení sv. Václava a svaté Ludmily	Kč 12.—
A. Lang, Jacopone da Todi, blázen pro Krista	Kč 20.—
— Jindřich Suso	Kč 24.—
— Úvod do německé mystiky	Kč 36.—
H. Mannigh, Důvěra v Boha	Kč 10.—
H. Massis, Vnuč Renanův. Konverse	Kč 6.—
Blah. Rah. Maurus, Život sv. Maří Magdaleny a sv. Marty	Kč 24.—
A. Melka, Lekce pašijového týdne	Kč 10.—
A. M. Meynard, Duchovní život	Kč 45.—
G. Papini, Život Kristův	Kč 30.—
P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále	Kč 13.—
F. Prat, Svatý Pavel	Kč 15.—
Svatý Prokop, Život	Kč 4.80
E. Przywara, Eucharistie a práce	Kč 4.20
Sv. Řehoř Veliký, Čtyři knihy rozmluv.	Kč 40.—
Angelus Silesius, Poutník cherubínský	Kč 36.—
V. S. Solovjev, Duchovní základy života	Kč 18.—
C. Straka, Přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov	Kč 36.—
V. Surius, Život sv. Antonína Paduánského	Kč 2.—
Sv. Terezie Ježíškova, Listy	Kč 10.—
Sv. Terezie Ježíškova, Kniha zpráv	Kč 15.—
— Meditace duše o Bohu	Kč 8.—
— Hrad nitra	V tisku.
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum	Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum	Kč 80.—
Missal slověnski	Kč 30.—